

FATİH SULTAN MEHMED'İN EŞ'ÂRININ TAHMÎSÂT U
TESDÎSÂTI (TAHMÎSÂT U TESDÎSÂT – I ALİ EMÎRÎ EFENDİ)

ÜLKÜ AKÇAY

BOĞAZİÇİ UNIVERSITY

2013

TAHMÎSÂT AND TEDSÎSÂT OF MEHMED II's POEMS

BY ALÎ EMÎRÎ EFENDÎ

Thesis submitted to the

Institute for Graduate Studies in the Social Science

In the partial fulfillment of the requirements for the degree of

Master of Arts

in

Turkish Language and Literature

by

Ülkü Akçay

Boğaziçi University

2013

Thesis Abstract

Ülkü Akçay, “Tahmîsât and Tesdîsât of Mehmed II’s Poems

by Ali Emîrî Efendi”

The main purpose of this thesis is to present the *Tahmîsât u Tesdîsât* by Ali Emîrî Efendi who lived in the twentieth century. My study will include the text of *Tahmîsât u Tesdîsât* in Latin transcription and I examine the *Tahmîsât u Tesdîsât* in terms of its form, content and style. I will also introduce Emîrî’s biography. Ali Emîrî Efendi was born in Diyarbakır in 1857. He died in İstanbul in 1924.

This study is consist of seven chapters. The first chapter covers the life story of the poet. In the second chapter, the special characteristics of the form and content of Ali Emîrî’s *Tahmîsât u Tesdîsât* are analyzed. The content is studied in three parts, geographical regions and cities, religious and historical-mythological elements. The third chapter of the thesis is about the ‘tahmîs’ and in this chapter ‘tahmîs’ is discussed as a verse type. The fourth chapter of the thesis is about the effect of the Ottoman Ruler Mehmed II on Emîrî’s poets. In the fifth chapter, we examine copies of the main text. The sixth chapter covers the determination of the text and lastly seventh chapter is about the result of our study.

At the end of this thesis the transcribed text and a copy of the text of the *Tahmîsât u Tesdisât* by Ali Emîrî are appended.

Tez Özeti

Ülkü Akçay, “Fatih Sultan Mehmed’in Eş’ârının Tahmîsât u Tesdîsâtı
(Tahmîsât u Tesdîsât – 1 Ali Emîrî Efendi)”

Bu çalışmanın amacı 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyılda yaşamış olan Ali Emîrî Efendi’nin II. Mehmed’in şiirlerine yaptığı tahmîs ve tesdîslerden oluşan *Tahmîsât u Tesdîsât* adlı eserini ortaya çıkarmaktır. Tezde Ali Emîrî Efendi’nin hayatı hakkında bilgilerin verilmesinin yanı sıra eser; biçim, içerik ve üslup bakımından incelenerek ve eserin metni tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra eser bir padişahın şiirlerine yazılan tahmîs ve tesdîslerden oluştuğu için, padişah etkisinin şair ve şiirleri üzerindeki etkisi de incelenmiştir.

Ali Emîrî Efendi Diyarbakır’da doğmuş fakat hayatının büyük bölümünü İstanbul’da geçirmiştir.

Çalışmada *Tahmîsât u Tesdîsât*, şekil özellikleri, içerik ve üslup açısından incelenerek, içerik kısmı üç başlıkta ele alınmıştır: dini, tarihi-mitolojik unsurlar ve coğrafi bölgeler ve şehirler. Ayrıca eserin tahmîslerden oluşması ‘tahmîs’ kavramını da ayrıca inceleme gerekliliğini ortaya çıkardığından tezde ‘tahmîs’e dair bilgiler de verilmiştir.

Tezin en sonuna *Tahmîsât u Tesdîsât-ı Ali Emîrî* metninin Latin harfli transkripsiyonu ve metnin aslı eklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	viii
1. BÖLÜM: GİRİŞ	
ALİ EMÎRÎ EFENDİ’NİN HAYATI.....	1
Doğumu ve Ailesi.....	1
Öğrenimi.....	2
Çalışma Hayatı.....	3
Kitap Sevgisi.....	6
Şairliği.....	12
Eserleri.....	13
Vefatı.....	19
Ali Emîrî Efendi’nin Eserleriyle İlgili Yapılmış Akademik Çalışmalar.....	21
2. BÖLÜM: ALİ EMÎRÎ EFENDİ’NİN TAHMÎSÂT U TESDÎSÂT ADLI ESERİNİN ÖZELLİKLERİ.....	23
Biçim Özellikleri.....	23
İçerik Özellikleri.....	23
Dini Öğeler.....	23
Tarihi ve Mitolojik Şahsiyetler.....	36
Coğrafi Bölgeler ve Şehirler.....	44
Ali Emîrî’nin Şiirlerinin Avnî’nin Şiirleriyle Olan İlişkisi.....	47
Metinlerarasılık Bağlamında Eserlerin İncelenmesi.....	55
3. BÖLÜM: TAHMÎS.....	56
Tahmîsin Tanımı ve Yapısı.....	56
Tahmîsin Yazılma Nedenleri.....	59
Ali Emîrî’nin Tahmisleri.....	60
Gazellere Yapılan Tahmîsler ve Tesdîslerin Biçim Yönünden İncelenmesi	
Müfredlere Yapılan Tahmîsler ve Tesdîslerin Biçim Yönünden İncelenmesi	
Kıt’alara Yapılan Tahmîsler ve Tesdîslerin Biçim Yönünden İncelenmesi	
4. BÖLÜM: EMÎRÎ’NİN GÖZÜNDEN FATİH.....	63

Emîrî'nin Fatih için Kullandığı Sıfatlar.....	64
Emîrî'nin Fatih'in Şiiri İçin Kullandığı Sıfatlar.....	72
Emîrî'nin Şiirlerinde Geçen Diğer Padişahlar.....	79
5. BÖLÜM: NÜSHALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	81
Nüsha Tavsifi.....	81
Metin Tespitinde Esas Alınan Nüsha.....	81
Müsvedde Nüsha.....	82
6. BÖLÜM: METİN TESPİTİNDE İZLENEN YOL.....	83
Metnin Transkripsiyon İle Yazılmasında Takip Edilen Yol.....	83
Farsça ve Arapça Terkipler, Ekler ve Kelimelerin Yazımı.....	84
Türkçe Ek ve Kelimelerin Yazımı.....	86
7. BÖLÜM: SONUÇ.....	88
BİBLİYOGRAFYA.....	90
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	93
TRANSKRİPSİYONLU METİN.....	94
METNİN TIPKI BASIMI.....	298

KISALTMALAR

A.E.	: Ali Emîrî
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
C.	: Cilt
Ef.	: Efendi
H.	: Hicri
Ktp	: Kütüphane
mm.	: Milimetre
Mtb.	: Matbaa
Neşr.	: Neşreden
R.	: Rumi
s.	: Sayfa
st.	: Satır
T	: Tahmîs
Tes	: Tesdîs
y.k.	: Yaprak

ÖNSÖZ

Ali Emîrî Efendi 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında yaşamış, hayatı boyunca tek aşkı ve derdi kitaplar olan bir zattır. Emîrî'nin eserleri şimdiye kadar birçok akademik çalışmaya konu olmuştur.

Bu çalışmada ise Emîrî'nin II. Mehmed'in şiirlerine yazdığı tahmîslerden müteşekkil daha önce incelenmemiş olan *Tahmîsât u Tesdîsât* adlı eseri incelenmiştir. Eser, Millet Yazma Eser Kütüphanesi, A.E. Manzum 530/2 numarada kayıtlıdır. Ayrıca eserin Millet Yazma Eser Kütüphanesi, A.E. Manzum 531/2 numarada bulunan bir kopyası daha mevcuttur fakat diğerine göre eksik olduğundan ve üzerinde düzeltme ve karalamalar bulunduğundan bu nüsha müsvedde nüsha olarak kabul edilmiş, okunamayan kelimelerde ise müsvedde nüshaya zaman zaman başvurulmuştur. Bunların yanı sıra 2013 yılının Mart ayında Diyarbakır Valiliği tarafından yayınlanan ve Doç.Dr. İdris Kadioğlu, Doç. Dr. Halil Çeçen ve Yard.Doç.Dr. Ramazan Sarıçiçek tarafından hazırlanan *Cevâhirü'l-Mülûk* adlı eserde de Emîrî'nin bu eserinin bir nüshası olduğu fark edilmiş ve metin karşılaştırması yapılarak nüsha farkları dipnotta gösterilmiştir.

Çalışmamızda Farsça ve Arapça terkipler, ekler ve kelimeler, Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesi doğrultusunda okunmuştur.

Emîrî Efendi'nin bu eserini çalışma fikrini verdiği ve benden desteğini esirgemediği için değerli hocam Prof. Dr. Günay Kut'a, metin tespiti ve inceleme aşamalarında ilgisini ve yardımını esirgemeyen sevgili tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Nezihe Seyhan'a, değerli katkılarından dolayı çok değerli hocam Prof. Dr. Zehra Toska'ya, sayın Prof. Dr. Ömür Ceylan'a, tüm hocalarıma, destekleriyle her zaman

yanımda olan aileme ve bana olan güveninden güç aldığım sevgili eşim Burak’a
teşekkürü borç bilirim.

Ülkü Akçay

İstanbul, 2013

I. BÖLÜM: GİRİŞ

ALİ EMÎRÎ EFENDİ’NİN HAYATI

Doğumu ve Ailesi

Zamanın Fuzulî’si¹ olarak nitelendirilen Ali Emîrî Efendi, Hicrî 1274/1857’te Diyarbakır’da doğmuştur. Doğum tarihini *Tezkire-i Şuarâ-yı Amid* adlı eserinde “Velâdet-i âcizânem 1274 sene-i hicriyyesinde” cümlesiyle, Diyarbakırlı olduğunu ise V.Murat için yazmış olduğu kasidede “Evet sultân-ı nazmım Şehr-i Âmid taht-gâhımdır” beytiyle kendisi bizzat bildirir.² Emîrî’nin, kökleri 17. yüzyıla kadar uzanan ve 1137/1724-25’te vefat eden divan sahibi şair Seyyid Mehmed Emîrî Çelebi’ye bağlı, Emirzâdeler³ olarak anılan ailesi, müderrisler, şairler ve hattatlar yetiştirmiş, eğitilmiş ve seçkin bir ailedir.⁴ Şair Mehmed Emîrî’nin torunlarından olan babası Mehmet Şerif Efendi ise, Diyarbakır-Bağdat arasında kervan işleterek geniş

¹ Ali Emîrî’nin *Tarih ve Edebiyat* adlı mecmuasının 31 Temmuz 1334 tarihinde yayınlanan 5. sayısındaki “Hatırat” makalesinde (s.101,102) geçen bu bilgi, Ekrem Işın’ın “Osmanlı Modernleşme Çağında Bir Muhafazakârın Portresi: Ali Emîrî Efendi” adlı makalesinden alınmıştır.

Ekrem Işın, “Osmanlı Modernleşme Çağında Bir Muhafazakârın Portresi: Ali Emîrî Efendi”, *Ali Emîrî Efendi ve Dünyası* (2007), 27.

² Melek Gençboyacı, “Diyarbakır’dan İstanbul’a Ali Emîrî Efendi”, *İlmi Araştırmalar Dergisi*, sayı VII (2012 Nisan), 210. (erişim 07.11.2012)

³ Ekrem Işın “Osmanlı Modernleşme Çağında Bir Muhafazakârın Portresi: Ali Emîrî Efendi” adlı makalesinde Emîrî’nin ailesini Seyyid Mehmed Emîrî Çelebi’ye bağlarken, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi’nde Ali Birinci Ali Emîrî Efendi’nin ailesinin “Emirzâdeler” olarak nitelendirildiğini belirtir.

“Seyyid Mehmed Emîrî, Diyarbakır’da 1035/1625’ tarihi civarında doğmuştur. Şair, yüzyılı askın bir ömür sürmüştür. Ali Emîrî Efendi’nin büyük atalarından olan Emîrî, soy bakımından 27. tabakada Hz. Hüseyin’e ondan da Hz. Ali ve Hz. Muhammed’e bağlanmaktadır. Diyarbakır ve çevresindeki yerleşim yerlerinde bulunan seyyidler onun neslinden gelmiştir.”

Mahmut Kaplan, “Diyarbakırlı Emîrî ve Nasihat-nâmesi”, *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22:5 (2012 Yaz), 73. (erişim: 07.11.2012)

⁴ Tefvîkoğlu, Muhtar. *Ali Emîrî Efendi* (Ankara: Kültür Bakanlığı, 1989), 1.

çapta ticaretle uğraşan bir tüccardır.⁵ Amcası Mehmed Şâban Kâmî çevresinin ve döneminin âlimlerindendir. Dayısı Abdülfettah Fethî Efendi, Şirvan kaymakamlığı, diğer dayısı Abdülkerîm Abdî Efendi de Mardin sancağında gümrük müdürlüğü yapmıştır.⁶

Öğrenimi

Ali Emîrî *Tezkire-i Şuarâ-yı Amid*⁷ adlı eserinde öğrenimine Diyarbakır'da Sülûkiye mescid-i şerîfi mektebinde başladığını söyler. Burada hocası Fethullah Feyzî Efendi'dir. Sekiz on yaşlarında iken şiire ilgi duymaya başlayan Ali Emîrî, ilk olarak Âşık Ömer'in şiirlerini ve daha sonra da Sünbülzâde Vehbî'nin divanını okur. Dokuz yaşında iken amcası Şâban Kâmî Efendi Ali Emîrî'ye Mısır basması bir *Nevâdirü'l-âsâr* vermiş ve Emîrî eserdeki dört bin beyti kısa sürede ezberlemiştir. 1285/1868 yılında Şirvan kaymakamı dayısı Abdülkadir Efendi'nin yanında bir sene kalmış ve burada da Fâzıl-ı bînazîr Nevinli Mehmed Efendi ile Gülistân'ı, Kasîde-i Bürde ve Kasîde-i Emâlî'yi okumuş, 1286/1869 senesinde Diyarbakır'a gelerek amcası Şâban Kâmî Efendi'den altı seneden fazla bir zaman ilmî dersler ve hat dersleri almıştır. Daha sonra Mardin sancağında bulunan dayıları Abdülfettah Fethî ve Abdülkerîm Abdî'nin yanına giderek Kasım Padişah medresesi müderrislerinden Ahmed Hilmi Efendi'den üç seneden fazla bir zaman ders almış ve bu sürede Arapçayı bu dilde şiir

⁵ Melek Gençboyacı, a.g.m., 210.

⁶ Türk Şairleri Ansiklopedisi, Sadettin Nüzhet Ergun (İstanbul: Bozkurt Basımevi, 1936), Emîrî maddesi.

⁷ Ali Emîrî'nin *Tezkire-i Şuarâ-yı Amid* adlı eserinde kendi hayatıyla ilgili bahislere yer verdiği bölüme, Sadettin Nüzhet Ergun'un Türk Şairleri Ansiklopedisi'ndeki Ali Emîrî maddesinden ulaşılmıştır.

söyleyecek kadar öğrenmiştir. Ali Emîrî, eğitimi esnasında dayısı Abdülfettah Fethî'den Farsçayı ve Şirvan'da bulunduğu süre içerisinde Kürtçeyi de öğrenmiştir.

Çalışma Hayatı

Ali Emîrî çalışma hayatına Diyarbakır telgrafhanesinde başlayacakken Mardin'deki Said Paşa buna müsaade etmez ve Emîrî'yi yüz elli kuruşluk maaşla Mardin Tahrirat Kalemi kâtipliğine tayin eder. Fakat Mardin'deki dayısı Abdülfettah Fethî Efendi'nin Gümüşhane sancağı tahrirat müdürlüğüne atanması sebebiyle Ali Emîrî de istifa ederek Diyarbakır'a döner. Diyarbakır'da amcası Şâban Kâmî Efendi'den dersler almaya devam eder ve vakit buldukça kabristanlarda dolaşıp mezar kitabelerini inceler.⁸ Bu esnada Abidin Paşa başkanlığında Diyarbakır, Mâmûretülaziz (Elazığ), Sivas Vilayetleri Heyet-i Islâhiyesi adında bir heyet Diyarbakır'a gelmiştir (1296/1878-79). Said Paşa, Abidin Paşa'ya Ali Emîrî'den överek bahseder ve bu sıralarda babasıyla birlikte ticaret yapmaya karar veren Ali Emîrî'yi Abidin Paşa müsevvidliğe⁹ tayin eder.¹⁰ Emîrî, ıslahat heyetiyle birlikte imparatorluğun uzak vilayetlerini gezmeye başlar. Abidin Paşa ile birlikte Selanik'e gider ve 1880'den sonraki hayatı bu şekilde Osmanlı topraklarında memuriyet sebebiyle dolaşıp, her gittiği yerden bilgi toplamakla geçmeye başlar. Ali Emîrî'nin resmi görevleri ve bulunduğu şehirler şöyledir:¹¹

1880 – Abidin Paşa ile Selanik ve Atina

1880 – Ankara Vilayeti Merkez Sancağı A'sâr Müdüriyeti

⁸ Muhtar Tevfikoğlu, .a.g.e., 9.

⁹ Resmî dairede kâtip.

¹⁰ İbnülemin, Mahmut Kemal İnal. *Son Asır Türk Şairleri I* (İstanbul: Dergah Yayınları, 1988), s. 299.

¹¹ Ekrem Işın, a.g.m., 32.

- 1881 – İçel Sancağı A’sâr Müdüriyeti
- 1882 – Kozan Merkez Sancağı A’sâr Müdüriyeti
- 1885 – Adana Merkez Sancağı A’sâr Müdüriyeti
- 1887 – Adana Vilayeti A’sâr Nezareti Başkitabeti
- 1887 – Yanya Vilayeti Leskovik Sancağı Muhasebeciliği
- 1889 – Kırşehir Sancağı Muhasebeciliği
- 1896 – Trablusşam Sancağı Muhasebeciliği
- 1897 – Elazığ Defterdarlığı
- 1897 – Erzurum Defterdarlığı
- 1898 – Yanya ve İşkodra Vilayetleri Maliye Müfettişliği
- 1901 – Yemen Vilayeti Teslimiye Müfettişliği
- 1901 – Halep Defterdarlığı
- 1904 – Maliye Kupon İdaresi Müdürlüğü ve Yemen He’yet-i Teftişiyeye

Üyeliği

Halep Defterdarlığı sırasında Ali Emîrî’nin memuriyet hayatını bitirme noktasına getiren bir olay gerçekleşmiştir. Mal sandığında para olmasına rağmen Maliye nezaretinden ödeme emri gelmediği için memurların maaşları aylardır ödenmemektedir ve hepsi borç içinde iken memurlara bir aylık maaş ödemesi yapılması için emir gelir. Ödeme hazırlıklarına başlanmışken Yıldız Sarayı’ndan bir telgraf gelir ve telgrafta ödemelerin durdurulması ve mevcut paranın padişah hazinesine gönderilmesi istenir. Ali Emîrî bu durum karşısında ne yapacağını şaşırır ama sonunda vicdanıyla hareket ederek memurların maaşlarını öder. Hemen sonra Mabeyn Başkâtipliği’ne acele bir telgraf çekerek devlet emrini yerine getirmedeği

için memurluğa devam etmeye yüzünün olmadığını söyler ve cevap beklemeden Halep'ten ayrılır, İstanbul'a döner. Fakat bir süre sonra yeniden memurluğa alınır ve Yemen Vilayeti Maliye Müfettişi olarak Yemen'e tayin edilir.¹² 1899'da kendisine "rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî"¹³ nişanı,¹⁴ 1902 yılında da Mecîdiyye¹⁵ nişanı verilir.¹⁶

Ali Emîrî, otuz yıl memurluk yaptıktan sonra, 50-51 yaşlarında iken, kitaplarıyla daha çok meşgul olabilmek ve daha fazla okuma fırsatı bulabilmek için kendi isteğiyle 2600 kuruşluk maaşla emekli olmuştur.¹⁷ Emekli olduktan sonra Milli Tetebbûlar Encümeni ve Tasnîf-i Vesâik-i Târihiyye Encümeni Başkanlığı, Âsâr-ı İslamiyye ve Millîye Encümeni Başkanlığı, Tarih-i Osmanî Encümeni Üyeliği gibi ilmî faaliyetlerde bulunmuştur.¹⁸ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dairesi Tasnif

¹² Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, M. Serhan Tayşi (İstanbul: Ali Rıza Baskan Güzel Sanatlar Matbaası, 1989), "Ali Emîrî Efendi" maddesi.

¹³ Tanzimat döneminde sadrazamdan sonra en yüksek ikinci mülkiye sınıfı rütbesi. Birincisi "rütbe-i ûlâ sınıf-ı evvel"dir.

Ahmet Gündüz, "Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar", *History Studies*, 3:3 (2011), 133. (erişim: 08.12.2012)

¹⁴ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, M. Serhan Tayşi (İstanbul: Ali Rıza Baskan Güzel Sanatlar Matbaası, 1989), "Ali Emîrî Efendi" maddesi.

¹⁵ "1852 tarihinde Sultan Abdülmecit'in ismine izafetle "Mecidi Nişanı" yapılmıştır. ... Devlete hizmette özel gayret ve başarı göstermiş olan herhangi birisini ödüllendirmek üzere ihdas edilen bu nişan birçok yabancı nişan gibi birden beşe kadar sıralanan beş derece veya rütbeden oluşuyordu. Bu nişan, 1862'de Sultan Abdülaziz devrinde geliştirilmiş dört rütbe ve murassası olan Osmanî nişanı gibi kendisinden sonra gelen Sultan II. Abdülhamit hatta Sultan Reşat devirlerinde de verilmeye devam edilmiştir."

Ahmet Gündüz, "Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar", *History Studies*, 3:3 (2011), 135. (erişim: 08.12.2012)

¹⁶ Çelik, Kemal, *Bir Kitap Dostu Ali Emîrî Efendi* (Ankara: Mor Yayınları, 2007), 21.

¹⁷ Muhtar Tevfikoğlu, a.g.e., 14.

¹⁸ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, M. Serhan Tayşi (İstanbul: Ali Rıza Baskan Güzel Sanatlar Matbaası, 1989), "Ali Emîrî Efendi" maddesi.

Komisyonu’nun başında bulunduğu sırada da kendi adıyla anılan “Ali Emîrî Tasnifi”ni¹⁹ meydana getirmiştir.

Kitap Sevgisi

Kitaba karşı büyük bir aşk duyan Ali Emîrî, henüz 12 yaşlarında iken oyun oynayan arkadaşlarına katılmadığını, kendisinin bir kenara çekilip kitap okuduğunu söylerken,²⁰ 15 yaşlarında olduğunda babası, Emîrî’yi geleceğin tüccarı olarak yetiştirmek amacıyla çarşıdaki dükkânında çalıştırmaya başlar. Fakat Emîrî elinde kitap ile bir köşede oturur kitabını okur, müşterilere de “Mal orada, fiyatı da şudur. Alacaksanız indireyim, yoksa beni boşuna uğraştırmayın” gibi cümleler sarf eder. Bunun üzerine babası, oğlunun dükkâna faydasından çok zararının dokunacağını düşünüp Emîrî’yi dükkândan uzaklaştırır.²¹

Emîrî’nin küçük yaşlarında başlayan bu kitap aşkı gittikçe fazlalaşarak adeta hastalık derecesine ulaşmıştır. Uyuduğunda kimsenin yanında uyuması mümkün olmaz, çünkü Emîrî okuduğu kitapları uykusunda tekrar eder. Bunun üzerine doktorlar Emîrî’ye kitap okumayı yasaklamış ve de sigara içmesini ve hava değişimini önermişlerdir.

Emîrî aslında ticaretle de memuriyette de gözü olmayan birisidir. Onun tek arzusu sürekli okumak, yazmak ve kitap toplamaktır. Otuz yıl süren memuriyet

¹⁹ Ali Emîrî Efendi başkanlığında bir heyet tarafından 1918-1921 seneleri arasında gerçekleştirilen bir tasnif olmasından dolayı "Ali Emîrî Tasnifi" adı verilmiştir. Osmanlı Devleti’nin kuruluş yıllarından başlayarak Abdülmecid zamanına kadar gelen vesikaları ihtiva eder. Vesikalar, padişahların saltanat sıraları esas alınarak tasnif edilmiştir.

[T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü](#)

²⁰ Sadettin Nüzhet Ergun, a.g.e., “Emîrî” maddesi.

²¹ İstanbul Ansiklopedisi, Muzaffer Esen (İstanbul: Nurgök Matbaası, 1959), “Ali Emîrî Efendi” maddesi.

hayatı boyunca da her gittiği yerden nadir ve çok değerli kitaplar satın almış, satın alamadıklarını kendisi istinsah etmiştir. Değerli kitap nerede ise peşine düşen Ali Emîrî, Yemen memuriyetini oradaki bir kitabı ele geçirme şansı yakalamış olduğu için kabul etmiş, fakat kitap istinsah edilip kendisine gönderilince Yemen memuriyeti görevine gitmemek için Mülkiye Komisyonu’na bir rapor sunmuştur.²²

Memuriyet hayatının bitmesiyle beraber Emîrî İstanbul’a yerleşmiş ve ölene kadar burada birinci olarak kitap okumayı ve tabii ki toplamayı kendine iş edinmiştir. Çeşitli nedenlerle sahip olamadığı 700’den fazla kitabı kendisi bizzat kopya ederek kütüphanesine kazandırmıştır.²³

Emîrî, güne öncelikle sahaflar çarşısına uğrayarak başlar, yeni gelmiş bir kitap varsa onu inceler, değerli bulduğunu parası varsa satın alır, yoksa borç alarak yine satın alır. Böyle sahafa uğradığı bir gün, sahaflardan Burhan Bey’in dükkânına girer. Burhan Bey, Maarif Nazırı Emrullah Efendi’ye götürdüğü ve 30 liraya satmak istediği fakat Emrullah Efendi’nin pahalı bulması sebebiyle 10 lira teklif ettiği ve satın almadığı kitabı Ali Emîrî’ye gösterir. Kısa bir süre göz attıktan sonra Emîrî kitabın ne kadar değerli olduğunu anlar lakin kitapçıya, fiyatı arttırır endişesiyle, bu düşüncesini belli etmemeye çalışır. Hatta indirim yapsın diye “Dağınık bir kitap, şirazesi çözülmüş, sayfaları karışmış, noksan mı tamam mı anlaşılmıyor, noksansa hiçbir işe yaramaz.” gibi cümleler kurarak kitabı almak için 15 lira teklif eder. Fakat kitapçı kitap sahibinin 30 liradan aşağıya satmadığını söyleyerek bu teklifi kabul etmez ve eğer almayacaksa kitabı sahibine vereceğini söyler. Bunun üzerine Emîrî kitabı aldığını söyler fakat üzerinde sadece 15 lirası vardır. Parayı tamamlamak için eve gitse kitabın başka biri tarafından alınma tehlikesi olduğundan çaresiz dükkânda

²² Kemal Çelik, a.g.e., 21.

²³ Ekrem Işın, a.g.m., 30.

oturup tanıdık birinin oradan geçmesini beklemeye başlar. Sonunda eski Darülfünun Edebiyat muallimi Faik Reşit Bey’i görür ve sevinçle arkadaşını yanına çağırarak ona durumu anlatır. Üstünde o kadar para olmadığı için Faik Bey eve gidip Emîrî’ye para getirir ve 3 lira da kitapçıya veren Ali Emîrî 33 liraya kitabı satın alır. Ali Emîrî’nin, “Bu kitap değil, Türkistan ülkesidir. Türkistan değil, bütün cihandır. Türklük, Türk dili bu kitap sayesinde başka revnak kazanacak” ve “Bu kitabı Burhan bana 33 liraya sattı, fakat ben bunu birkaç misli ağırlığında elmaslara, zümrütlere vermem”²⁴ cümleleriyle nitelendirdiği bu kitap Dîvânü Lügâti’t-Türk’tür ve ne mutlu ki ehil birinin eline geçmiştir.

Divanü Lügâtî’t-Türk’ün yayımlanması ise Kilisli Rifat Bilge aracılığıyla olur. Emîrî’nin kitabın tam olup olmadığını kontrol ettirdiği Kilisli, kitabın tam olduğu müjdesini verince Emîrî sevincinden evinin bir bölümünü Kilisli’ye vermeyi bile teklif eder. Kilisli ise kitabın neşri için kendisine müsaade etmesini Emîrî’den rica eder. Emîrî, Ezhâr-ı Hakîkat isimli eserinde “Bir kitap meraklısından, nâdir bir kitabını istemek anı büyük bir felâkete uğratmaktır”²⁵ der, bu düşünceye sahip biri olarak da kitabın başına bir şey gelecek korkusuyla ilk zamanlar kitabın basılması fikrinden uzak durur ve kitabı kimselere vermek istemez. Bunun üzerine Kilisli araya Ziya Gökalp vasıtasıyla Emîrî’nin çok sevdiği Talat Paşa’yı devreye sokar. Sonuç olarak Emîrî ikna edilir ve Kilisli Rifat Bilge’nin istinsahını ve tashihini yaptığı eserin çok geçmeden basımına başlanır.²⁶

Ali Emîrî’nin kitap sevgisinin en büyük göstergesi Millet Kütüphanesi’dir.

Ömrü boyunca nadir eserleri bütçesini zorlayarak satın alan ve bunları biriktirmekle

²⁴ Muhtar Tevfikoğlu, a.g.e., 71.

²⁵ M. Sait Mermutlu, “Ali Emîrî’nin Ezhâr-ı Hakîkatı”, *İlmi Araştırmalar Dergisi*, sayı V (Nisan 2011), 124. (erişim 07.11.2012)

²⁶ Muhtar Tevfikoğlu, a.g.e. , s.83.

kalmayıp yazdığı eserlerde kullanan Ali Emîrî,²⁷ içinde Osmanlı tarihleri, padişah divanları, şuarâ tezkireleri ve fermanlar bulunan 4414'ü yazma 16541 kitabını,²⁸ Feyzullah Efendi Medresesi'ne bağışlamış, ismini kendisinin verdiği Millet Kütüphanesi'ni 17 Nisan 1916 tarihinde yapılan bir törenle burada hizmete açmış ve ölene kadar kütüphanenin nazırlığını yapmıştır.²⁹ Ali Emîrî, Birinci Dünya Savaşı sırasında devlete vakfettiği Millet Kütüphanesi'ndeki kitapları İstanbul'un işgali üzerine Anadolu'ya taşımak ister. Bu konuda Mustafa Kemal ile yazışır ve kütüphaneyi Anadolu'ya taşımaya karar verirler. Mustafa Kemal kütüphanenin naklinden önce İstanbul'da 29 lira ile geçinmekte ve malî sıkıntı içinde olan Ali Emîrî'ye dört bin lira göndermiştir.³⁰

Ali Emîrî hiç evlenmemiştir. Ahmet Refik Altınay, Emîrî'ye göre aşkın ve saadetin kitaplar olduğunu söyler.³¹ Ali Emîrî Efendi kitabı sadece merak dolayısıyla toplayan bir kitapsever ve kitap hastası değil, kitaptan iyi anlayan bir kitap uzmanı, bir kütüphaneci ve bibliyografıdır, aynı zamanda bir şair ve âlim bir kimsedir.³²

Son olarak, Emîrî'nin kitaba olan sevgisini kendi ağzından, aşağıdaki gazelde görmek mümkündür:

²⁷ Tüba Çavdar, “Ali Emîrî Efendi'nin Kütüphanesi”, *Ali Emîrî Efendi ve Dünyası* (2007), 35.

²⁸ Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (İstanbul: YKY, 2010), “Ali Emîrî” maddesi.

²⁹ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Mehmet Serhan Tayşi, Mustafa Birol Ülker (İstanbul, 2005), “Millet Kütüphanesi” maddesi.

³⁰ Abdülkadir Yuvalı ve Ahmet Halaçoğlu, *Osmanlı Doğu Vilayetleri* (İstanbul: Bâbıali Kültür Yayıncılığı, 2008), 16.

³¹ Muhtar Tevfikoğlu'ndan alınan bu bilgi Ahmet Refik'in Türk Tarih Encümeni Mecmuası'nın Ocak 1924'te çıkan sayısında “Ali Emîrî Efendi Hayatı ve Âsârı” adlı makalede geçer.

³² Faruk K. Timurtaş, “Millet Kütüphanesi'nin Kurucusu Ali Emiri Efendi”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 28:3 (1979), 115-117. (erişim: 10.12.2012)

Sîne-i şevkimde bir hırz-ı mübînîmdir kitâb

Dîde-i endîşede nûr-ı yakînîmdir kitâb

Kalbgâhım merci '-i feyz-i necâtım rehberim

Dest-gîrim mürşid-i hikmet karînîmdir kitâb

Yâdgâridir birer şems-i zekânın her biri

Nûrdan bir âlem-i feyz âferînîmdir kitâb

Bir mutalsam kenz-i lâ yüfnâsıdır endîşemin

Şebçerâğım gevherim dürr-i semînîmdir kitâb

Gülsitânımdır gül-i neşkûftedir ma 'nâları

Bir meserretgâh-ı vicdân-ı hazînîmdir kitâb

Sünbülîstandır hutût-ı nev-be-nevdir sünbülü

Bir teferrücgâh-ı tab '-ı şevk-bînîmdir kitâb

Âşıkân ma 'şûk-ı gûn-â-gûna rabt-ı kalb eder

Ehl-i aşkım ben de ma 'şûk-ı güzînîmdir kitâb

Dilber-i nev-hatta bakmam var iken hatt-ı sutûr

Yâr-ı cânımdır habîb-i nâzenînimdir kitâb

Âlemin mâzîdeki ahvâl-i gûn-â-gûnunu

Keşf içün mu'ciznüma bir dürbînîmdir kitâb

Hûr ile gılmâna benzer anda mazmûn u meâl

Hoş geçer ömrüm benim huld-i berînimdir kitâb

Andadır esrâr-ı Kur'ân andadır feyz-i Kadîr

Arş-ı dilde levh-i mahfûz-ı yakînîmdir kitâb

Hikmet anda ma'rifet anda hakikat andadır

Hâslı sermâye-i dünyâ vü dînimdir kitâb

Hâlik'a hamd ü senâ olsun Emîrî rûz u şeb

Kurratülayn-i hayâtım hemnişînimdir kitâb³³

³³ Sadettin Nüzhet Ergun, a.g.e., “Emîrî” maddesi.

Şairliği

Son dönemde yaşamış Osmanlı bilginlerinden Hoca Tahsin Efendi tarafından ‘zamanın Fuzûlî’si’ olarak nitelendirilen Ali Emîrî Efendi’nin şiir sevgisi ve zevki adeta bir aile mirasıdır.³⁴ Emîrî Efendi’nin ailesinde müderrisler, hattatlar ve şairlerin bulunması, büyük dedesinin dîvân sahibi tanınmış bir şair olması Emîrî’yi edebiyat ilgisi ve şairlik doğrultusunda muhakkak etkilemiştir.

Emîrî’nin şairliğinin ilk büyük göstergesi 1876’da V. Murad’ın tahta çıkması üzerine yazdığı 93 beyitlik kasidedir. Bu kaside Diyarbakır’da ‘Vilâyet’ gazetesinde basılmış ve hemen sonra tartışmalar başlamıştır. Bu şiiri Ali Emîrî’nin yazmış olamayacağını, büyük dedesi Mehmed Emîrî Çelebi’den alıp kendisine mal ettiğini iddia edenler olmuştur. Bu dedikodular üzerine Emîrî 93 beyitlik bir kaside daha yazmıştır. Böylece önceki kasidenin kendisine ait olduğunu tasdik ettirip herkesin takdirini kazanmıştır.³⁵

Ömrü boyunca durmaksızın okuyan ve yazan Ali Emîrî nazım ve nesir olarak birçok eser vermiştir. İbnülemin Mahmut Kemal’e göre nazmı nesrinden daha iyi derecede olmakla birlikte, sayıca çok olması Emîrî’nin iyi bir şair olduğunu göstermez.³⁶ Emîrî’nin iyi bir şair olduğunu düşünmeyenlerden biri de Muhtar Tevfikoğlu’dur. Tevfikoğlu, Emîrî’nin kendisini Emîr-i Mülk-i Sühan sandığını fakat binlerce beyit yazmış olmasına, konuşur gibi rahatça, çabucak şiir söylemesine rağmen iyi bir şair olmadığını söyler.³⁷ Saadettin Nüzhet Ergun ise Emîrî’nin, bazı şair hükümdarların gazellerine yaptığı tahmisler de ilave edilirse, on binlerce beyit

³⁴ Ekrem Işın, a.g.m., 19.

³⁵ Kemal Çelik, a.g.e., 65.

³⁶ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, a.g.e., 309.

³⁷ Muhtar Tevfikoğlu, a.g.e., 44.

yazdığını, bu şiirlerin belli bir olgunlukta olduğunu fakat herhangi bir üslup mümtaziyetine sahip olmadıklarını söyler. Ergun’a göre Emîrî, kudretli bir şair değil, muvaffakiyetli ve velûd bir nâzımdır.³⁸

Emîrî’nin nesri konusunda da bu kişiler yine hemfikirdir, İbnülemin, Emîrî’nin nesrinin tutuk ve karışık olduğunu,³⁹ Tevfikoğlu ise üslubunun ağdalı ve tumturaklı olduğunu ve sanki yakın zamanda yaşamış birinin metni değil on altıncı on yedinci yüzyıl metni gibi bir üslûba sahip olduğunu belirtir.⁴⁰

Çalışmamızda bulunan 72 tahmîs, 10 tesdîs ve 1 terkîbe bakıldığında, Emîrî’nin anlatıldığı kadar üslup yoksunu, kötü bir şair olmadığı görülmektedir. Emîrî, tahmîsin olmazsa olmazı anlam ve söyleyiş uyumunu iyi derecede sağlamış ve okuması zevk veren bir eser meydana getirmiştir. Gerek şiirlerinde gerek şiirlere yazdığı başlıklarda kullandığı kelimeler ve terkiplerle akıcılığı sağlamış, şiirlerinin çoğunu Avnî’nin şiirleriyle bütünleştirmiştir. Kısa sürede bu kadar çok şiir yazabilmek muhakkak ki şairliği ve bunun yanı sıra yeterli bir birikimi gerektirir, ortaya çıkan şiirlerin hepsinin de aynı derecede iyi olması beklenemez. Çalışılan metnin geneline bakıldığında, Emîrî’nin Hoca Tahsin Efendi’nin söylediği gibi bir Fuzûlî kadar olmasa da, kaliteli bir şair olduğuna hükmedilebilir.

Eserleri

Daha önce de belirtildiği gibi Emîrî yalnızca kitap toplayan bir kitapsever değil aynı zamanda çok okuyan ve yazan bir şahsiyetti. Birçok manzum ve mensur eser veren Emîrî, aynı zamanda üç adet mecmua da yayımlamıştır. Millet Kütüphanesi

³⁸ Sadettin Nüzhet Ergun, a.g.e., “Emîrî” maddesi.

³⁹ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, a.g.e., 309.

⁴⁰ Muhtar Tevfikoğlu, a.g.e., 46.

katalogundan ve Emîrî ile ilgili yapılmış olan çalışmalardan derlenen Ali Emîrî eserleri listesi şöyledir:

1. Cevâhirü'l-Mülûk: Osmanlı padişah ve şehzadelerinin şiirlerine yapmış olduğu tahmisleri ihtiva eder.⁴¹ Eser iki defa eski harfle basılmıştır: İstanbul, 1319 Hicri, Asır Matbaası, 60 s., 2.Basım, 1330 Hicri, Kader Matbaası., 224 s. (Millet Ktp, A.E Manzum 1079/1)⁴² Son olarak da 2013 yılının Mart ayında Doç.Dr. İdris Kadioğlu, Doç. Dr. Halil Çeçen ve Yard.Doç.Dr. Ramazan Sarıçiçek tarafından hazırlanmış ve Diyarbakır Valiliği tarafından basılmıştır.

2. Divanlar: Emîrî'nin Millet Kütüphanesi'nde üç adet divanı vardır. Bunların yanı sıra Emiri dedesinin divanını istinsah edip haşiye yazmıştır. Birinci divanı rik'a, 144 yk., 340x230 mm., müellif hattı. (Millet Ktp. A.E Manzum 37), bir diğeri rik'a, 44 yk., 390x200 mm., müellif hattı. (Millet Ktp. A.E Manzum 38), üçüncü divanı, rik'a, 476 yk., müellif hattı, Millet Ktp. A.E Manzum 39)⁴³, dedesinin divanı ve haşiyesi ise rik'a, 42 yk., 193x123 mm. (Dedesi Emîrî Çelebi, Seyyid Muhammed el-Amidî (-1137 H.) Ali Emîrî Efendi hâşiyeli dîvânıdır. Emîrî Efendi hattıyladır. (Millet Ktp. A.E Manzum 40)

3. Durûb-i emsâl: Emîrî'nin atasözlerini topladığı fakat tamamlayamadığı üç ciltlik eseridir.⁴⁴ Rik'a, 43 yk, 197x270 (180x250) mm., (Millet Ktp. A.E Edebiyat 282) Rik'a, 60 yk., 140x192 (125x180) mm., (Millet Ktp. A.E Edebiyat 283) Rik'a, 56 yk., 141x193 (133x142) mm., (Millet Ktp. A.E Edebiyat 284)

⁴¹ Karateke, Hakan T., *İşkodra Şairleri ve Ali Emîrî'nin Diğer Eserleri* (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1995), 16.

⁴² Eserlerin yer numaraları için Millet Kütüphanesi Katalogundan yararlanılmıştır.

⁴³ Karateke, Hakan T., a.g.e., 20.

⁴⁴ Karateke, Hakan T., a.g.e., 20.

4. Esâmi-i Şuarâ-yı Âmid: Ali Emîrî efendi eserin başında bir mukaddime yazmıştır ve mukaddimesinde Diyarbakır'da yetişmiş şairler ve diğer meşhurlar için iki ayrı kitap yazdığını belirtir. Bu eserini ise büyük şairler tezkiresinin intizamını oluşturmada yardımcı olacak bir eser olarak yazmıştır ve bu sebeple kimi şairlerin sadece ismi vardır ve altı doldurulmamıştır.⁴⁵ Rik'a, 59 yk., 165x245 mm., Müellif hattı, 1293 H. (Millet Ktp. A.E Tarih 781/1)1296 H.'da basılmıştır.

5. Ezhâr-ı Hakikat: Özel bir görev ile gittiği Berat sancağının Luşna kazasında yazdığı bir nasihat kitabıdır.⁴⁶ Hacim bakımından küçük olan bu eser, mana bakımından zengin 220 hikmetli cümleden oluşur.⁴⁷ İst. 1316 H. Kader Mtb., 48 s., (Millet Ktp. A.E Şeriye 651)

6. İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şairleri: Emîrî maliye müfettişi olarak gittiği İşkodra'da şiir söyleme geleneği olduğunu öğrenir ve bu eserini yazmaya başlar. Eser İkdâm gazetesinde tefrika edilirken 1919 yılında gittikçe artan siyasi olaylar nedeniyle yarım kalmıştır. Emîrî'nin elde bulunan metnin dört beş kat büyüklüğünde bir metin yazdığı düşünülmektedir.⁴⁸ (Millet Ktp. A.E Tarih 1190, (Gazete makaleleri kesilerek tertip edilmiştir ve 36 sayfadır.)

7. Levâmi'ü'l-hamîdiyye: Emîrî Efendi ikinci Abdülhamid'i övmek ve tebrik etmek için yazdığı bazı kasideleri bu eserinde toplamıştır, padişah tarafından da hüsn-i kabul görmüş ve bir kısmı altın yıldızla basılmıştır.⁴⁹ Rik'a, 58 yk., 16 st.,

⁴⁵ Karateke, Hakan T., a.g.e., 24.

⁴⁶ Karateke, Hakan T., a.g.e., 26.

⁴⁷ M. Sait Mermutlu, "Ali Emîrî'nin Ezhâr-ı Hakîkati", *İlmi Araştırmalar Dergisi*, sayı V (Nisan 2011), 112. (erişim 07.11.2012)

⁴⁸ Karateke, Hakan T., a.g.e., 59.

⁴⁹ Karateke, Hakan T., a.g.e., 26.

175x227 (110x165) mm., 1310 H. (Millet Ktp. A.E Manzum 1080) İstanbul, 1312 H., 1328., Âlem Mtb., 187 s., (Millet Ktp. A.E Manzum 1081)

8. Mir'atü'l-fevâ'id Mukaddimesi: Diyarbakır âlimlerini, sanatkârlarını ve diğer meşhurlarını topladığı bir eserdir fakat sadece mukaddimesi ve 237 varaklık yalnız elif harfini kapsayan bir cildi bulunmaktadır, eserin tamamı elimizde yoktur.⁵⁰ Rik'a, 113 yk., 168x220 (100x170) mm., Müellif hattı, Müsvedde halinde. (Millet Ktp. A.E Edebiyat 562) Rik'a, 237 yk., Müellif hattı, (Millet Ktp. A.E. Tarih 750)

9. Müsâhabe-i edebiye: Emîrî Efendi Âsâr-ı Müfide Kütüphanesi'nden çıkan Yahya divanını tenkid ettiği yazılarını İkdâm gazetesinden çıkarıp bir deftere yapıştırmıştır. Eser bu yazılardan oluşturmaktadır.⁵¹ Dersaadet matbaasında 24 sayfa olarak basılmıştır. (Millet Ktp. A.E Edebiyat 523)

10. Osmanlı Vilâyât-ı Şarkiyyesi: Ali Emîrî'nin doğu illerini tek tek ele aldığı ve nüfuslarını, mahsüllerini, ithalat ve ihracatlarını, kasaba ve köylerini, tarihçelerini ve tarihi eserlerini anlattığı serinin ilk kitabıdır ve bu seriden sadece Diyarbakır basılmıştır.⁵² 1918 H., Evkâf-ı İslâmiyye Mtb. Dersaadet, 112 s., (Millet Ktp. A.E Tarih 1247)

11. Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid: Mir'atü'l Fevaid adlı tezkiresinin sadece şairleri kapsayan bir özetidir. ⁵³C. I, Matba'a-i Âmidî, 1328 H., Dersaadet, 4245 s. (Millet Ktp. A.E Tarih 782)

⁵⁰ Karateke, Hakan T., a.g.e, 28.

⁵¹ Karateke, Hakan T., a.g.e, 36.

⁵² Karateke, Hakan T., a.g.e, 37.

⁵³ Karateke, Hakan T., a.g.e, 37.

12. Vesâikü'l-Âsâr: Ali Emîrî'nin Tarih ve Edebiyat mecmuasında fasikül olarak yayınlanmıştır. Üç fasikül halinde yayınlanan eser toplamda 24 sayfadan müteşekkildir. Mecmuanın 31 Ağustos 1338/1922 tarihli 1., 5 Kânun-ı evvel 1338/1922 4. ve Kanun-ı sani 1339/1923 5. sayılarında yayınlanmıştır.⁵⁴

13. Yemen Hatıratı: Eser, Emîrî'nin Yemen'deki araştırmaları ve gözlemleri sonucu elde ettiği hükümetlerin süreleri, bazı imamların tercüme-i halleri ve görev süreleri, bu civarda gömülü önemli kişiler gibi bilgiler ile Yemen'in ıslahıyla alakalı Emîrî'nin tavsiyelerini içerir.⁵⁵

14. Yanya Şâirleri: Emîrî'nin müfettiş olarak gittiği Yanya'da yazdığı bir tezkiredir. Matbû. (Millet Ktp. A.E Manzum 1190)

15. Tahmisât ve Tesdisât-ı Eş'âr-ı Adlî: (Millet Ktp. A.E. Manzum 276/2)

16. Fatih Sultan Mehmed'in Eş'ârının Tahmîsât u Tesdîsâtı: Tezin konusu olan bu eser hakkında ileride bilgi verilecektir. (Millet Ktp. A.E. Manzum 530.)

Neşrettikleri:

17. Asaf-nâme: Abdü'l-Mü'mîn Lûtfî Paşa (Ali Emîrî Ef. Neşri, İstanbul 1326 R. Millet Ktp. A.E Tarih 7)

18. Acâibü'l-letâif (Hıtay-Türkistan Seyâhatnâmesi): Küçükçelebi-zâde, İsmâîl Asım Efendi (-1173 H.) Ta'lik, 16 yk., 21 st., 140x203 (85x168) mm., Emînpaşa-zâde Mîr Emîn hattı, 1204 H., Tezhipli (Millet Ktp. A.E Tarih 826), (Tarih 827-828/1). Millet Kütüphanesi katalogunda Emîrî çevirmen sıfatıyla geçer.

⁵⁴ Karateke, Hakan T., a.g.e, 43.

⁵⁵ Karateke, Hakan T., a.g.e, 44.

19. Câm-ı Cem-i Âyin: Hasan b. Mahmud el-Bayâtî'nin eserine Ali Emîrî giriş yazmıştır. (İstanbul, 1331/1912-13 H., Kader Mtb., 55)⁵⁶

20. Mardin Mülûk-i Artûkiyye Tarihi ve Kitâbeleri Vesâir Vesâik-i Mühimme: Kâtip Ferdî müstear adı ile neşr edilmiştir. (İstanbul, 1331 H., Kader Mtb., 725)

21. Enmûzec Tercemesi: 467/1075 yılında doğmuş 538/1143 yılında vefat etmiş olan Türk asıllı bir ilim adamı olan Zemahşerî'nin eseridir. El-Mufasssal isimli kitabın özetlenerek yeniden ele alınmış şeklidir.⁵⁷ (Millet Ktp., Rik'a, 13 yk, A.E Müteferrik 9774)

Sürelî Yayınlar:

22. Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası: 31 Mart 1918 tarihinden 30 Eylül 1920'ye kadar aylık olarak 31 sayı yayınlanan mecmua, temelde Ali Emîrî'yi eleştiren Milli Tetebbûlar ve Yeni Mecmua dergilerine cevap verebilme amacıyla çıkarılmıştır. Makalelerin çoğunu Emîrî yazmıştır.⁵⁸ (Millet Ktp, A.E. Gazete-Mecmûa, 571-573)

23. Tarih ve Edebiyat Dergisi: Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın devamı olarak 5 sayı çıkarılmıştır. Bu dergi de yine eleştirilere cevap verme amacıyla çıkarılmıştır.⁵⁹

⁵⁶ Karateke, Hakan T., a.g.e, 58.

⁵⁷ Melek Gençboyacı, "Diyarbakır'dan İstanbul'a Ali Emîrî Efendi", *İlmi Araştırmalar Dergisi*, sayı VII (2012 Nisan), 221. (erişim 07.11.2012)

⁵⁸ Karateke, Hakan T., a.g.e, 45.

⁵⁹ Karateke, Hakan T., a.g.e, 52.

24. Âmid: (Sevdâ-yı Âmid yâda Âmid-i Sevdâ): Derginin imtiyaz sahibi ve müdürü Şükrü-i Âmidî'dir, fakat dergi Ali Emîrî'nin yazılarıyla dolu olduğu için O'nun çıkardığı dergilerden sayılmaktadır.⁶⁰ (Millet Ktp., A.E. Gazete-Mecmûa 570)

Kayıp Eserleri:

25. Âbâü'l-Akvâm
26. Nizâmü'd-Düvel
27. Osmanlı Şâirleri
28. Mevahibü's-Sülûk
29. Kitâbü'l-Egani Tercümesi
30. Teselya Osmanlı Şairleri
31. Tuhfetü'l-Beliyye
32. Yemen Kıtası'ndaki Türk Müellif ve Şairleri

Vefatı

Ali Emîrî Efendi 23 Ocak 1924 tarihinde, Şişli'deki Fransız Hastanesi'nde vefat etmiştir. Ali Emîrî'nin naşı önce Gedikpaşa'daki evine getirilmiş, daha sonra Fatih Camii'ne götürülerek, aralarında son Halife Abdülmecid Efendi'nin de bulunduğu bir cemaatle kılınan cenaze namazından sonra Fatih türbesi avlusuna defnedilmiştir.

⁶¹ Zira Emîrî'nin en büyük dileklerinden biri öldüğünde Fatih Sultan Mehmed'in

⁶⁰ Karateke, Hakan T., a.g.e, 44.

⁶¹ Muhtar Tevfikoğlu, a.g.e., 21.

yanına gömülmektir.⁶² Emîrî'nin birikmiş parası olmadığı bilindiği için cenazesinin Atatürk'ün hediyesi olan dört bin lira ile kaldırıldığı söylenir.⁶³

Ali Emîrî'nin vefatı üzerine Tahir Olgun tarih düşmüştür:

Yükselüp ruh-ı Emîrî tenden

Bezm-i bâlâyı edindi menzil

Fevtinin oldu güher târihi

Kurb-ı Gufrâna revân-ı nâil

Söylenilen bir diğer vefat tarihi de şöyledir:

Cem'-i kitâba vaktini vakf etti dâimâ

Dehrin temâyül eylemedi hûb u zîştine

Târih-i irtihâlini cevherle söyledim

*Gitdi Ali Emîrî Efendi behiştine*⁶⁴

Ali Emîrî'ye birçok seveni şiirler yazmıştır, fakat şüphesiz O'nu en iyi anlatan şiir Yahya Kemal'in yazdığı şu gazeldir:

Muhtâc isen füyûzuna eslâf pendinin

Diz çok önünde şimdi Emîrî Efendi'nin

⁶² Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, 2003), “Ali Emîrî” maddesi.

⁶³ Muzaffer Esen, İstanbul Ansiklopedisi (İstanbul: Nurgök Matbaası, 1959), “Ali Emîrî Efendi” maddesi.

⁶⁴ Sadettin Nüzhet Ergun, a.g.e., “Emîrî” maddesi.

Âmid o şeh-r-i nûr öğünsün ile 'l-ebed

Fazl ü fazîletiyle bu necl-i bülendinin

İklîm-i Rûm 'u gezdi otuz yıl taraf taraf

Bir maksadıyle tab '-ı nefâ 'is-pesendinin

Yekpâre nûr olan bu kütüphâne-i nefîs

Yekpâre servetiydi bu âlemde kendinin

Ecdâd-ı pâkimiz gibi vakfetti millete

Hayrânı oldu halk eser-i bî-menendinin

Ya Fahr-ı kâinat sen iyfâ et ecrini

*Dîvân-ı Kibriyâ bu Şark ercümendinin*⁶⁵

Ali Emîrî Efendi'nin Eserleriyle İlgili Yapılmış Olan Akademik Çalışmalar

1. Çelik, Kemal. "Ali Emîrî Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri 1857-1924",

Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 1988.

⁶⁵ Melek Gençboyacı, "Cumhuriyetten Günümüze Millet Kütüphanesi", *Ali Emîrî Efendi ve Dünyası* (2007), 49.

2. Hayber, Kasım. “Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 1996.
3. Yılmaztürk, Hasan.” Esâmi-i Şu‘arâ-yı Âmid’in Tenkitli Metni”, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, 1999.
4. Yaşar, Muhammed Yusuf. “Ali Emîrî ve Mardin Mülûk-i Artûkiyye tarihi ve kitabeleri vesâir Vesâik-i Mühimme adlı eseri”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006.
5. Erdoğan Çeltik, Seher. “Ali Emirî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası üzerine bir inceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2007.
6. Serin, Sefer. “Diyarbakırlı Ali Emiri Divanı, metin-inceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2007.
7. Yeşilyurt, Yahya. “Ali Emirî’nin Yemen Hatıratı” , Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2007.
8. Arslan, Mustafa Uğurlu. “Ali Emiri Efendi ve Divanı”, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, 2008.
9. Öztürk, Tuncay. “Ali Emîrî Efendi - Osmanlı Târih ve Edebiyyat Mecmuası”, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, 2011.

2. BÖLÜM: ESERİN ÖZELLİKLERİ

Biçim Özellikleri

Çalışmanın konusu olan eser, 17 satır, rık'a yazısıyla 215x155 mm ölçülerinde defter kâğıdına yazılmış, müellif hattı, 59 varaklık bir yazmadır. Ali Emîrî II. Mehmed'in divanındaki 84 şiirden, 73 gazel, 1 mütekerrir muhammes, 1 kıt'a ve 2 müfrede; 72 tahmîs, 10 tesdîs ve 1 terkîb yazmıştır.

Emîrî tahmîsleri yazarken geleneksel tahmîs yazma şekillerine bağlı kalmış, Avnî'nin gazellerindeki beytlere aynı kafiye ve vezinde 3'er mısra ekleyerek tahmîslerini yazmıştır. Fakat farklı olarak tesdîsleri, gazelin tamamına değil, seçtiği herhangi bir beytine, bendlerinin sayısı on altılara varacak şekilde yazmıştır. Tahmîslerin ve tesdîslerin biçimsel özelliklerine çalışmamızın üçüncü kısmı olan 'TAHMÎS' bölümünde ayrıntılı olarak değinilecektir.

İçerik Özellikleri

İncelemenin bu bölümünde Emîrî'nin II. Mehmed'in şiirlerine yaptığı tahmîslerde geçen dini, tarihi, mitolojik unsurlar ile coğrafi bölgeler ve şehirler doğrultusunda şiirler, konuları bakımından değerlendirilmiştir.

Dini Öğeler

Allah

Emîrî'nin şiirlerinde yaratıcının çeşitli isimleri ve sıfatları, kimi zaman dua mısralarında, kimi zaman O'nun kudretini, yaratıcılığını, hesap soruculuğunu, bağışlayıcılığını, bâkîliğini, rızıklandırıcılığını anlatma amaçlı yazılmış mısralarda ve

kimi zaman da padişahların, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olduğu inancı çerçevesinde, II. Mehmed'i çeşitli yönleriyle niteleyen mısralarda geçmiştir. Emîrî'nin eserinde yaratıcının isimleri ve sıfatlarından, Rabb, Kirdigâr, Perverdigâr, Hüdâ, Zü'l-celâl, Zü'l-minen, Ğaffâr, Lem-yazel ve Yezdân karşımıza çıkar.

Emîrî, yaratıcının yaratma kudretini anlatırken yaratan, var eden anlamına gelen Rabb-i Hallâk terkiibini, yoktan var eden Rabb'in verimliliğini mesîreye çıkıp gör derken, şöyle kullanır:

Şecerler itdi ' ayân gûne gûne evrâkı

Mu' aţţar eyledi bû-yı laţîf-i âfâkı

Çıkup mesîreye gör feyz-i Rabb-i Hallâkı (T 5 / II)

Allah'ın yaratıcılığıyla ilgili bir diğer tahmîste Emîrî, neşeli tabiatının garip bir sevdaya düşmüşlüğü, güzel kokularla daima mutlu olmasını, Cenâb-ı Zü'l-celâl-i Fâtır'ın O'nu böyle yaratmış olmasıyla açıklar. Zü'l-celâl-i Fâtır, harika bir sanatla yaratan güç sahibi Allah manasınadır:

Bir ' aceb sevdâya düşmüş şab' -ı şüh u şâtırum

Dâ'imâ mühtezz olur bû-yı şebât-ı ' âtırırum

Böyle halk itmiş Cenâb-ı Zü'l-celâl-i Fâtırum (T 22 / II)

Emîrî padişaha dua ettiği bir tahmîsinde, Allah, Sultan Mehmed Han'ı, dünyada ömrünü adaletle geçirdiği ve peygamber Hz. Muhammed'in kutsal ahlakını hatrında tuttuğu için korusun ve O'na merhamet etsin, der. Hakk, Allah'ın doksan dokuz ismindendir, ezeli ve ebedi olarak varolan, değişmeyen ve mevcut olan her şeyi

yaratan manalarına gelir. Emîrî, Hz. Muhammed'i de Allah'ın sevgilisi anlamına gelen Habîbullâh lakabıyla anar:

Ḥaḳḳ ide Sulṭān Meḥemmed Ḥāna hem-dem raḥmetin

Çünkü dünyāda ‘adāletle geçürdi müddetin

Yād idüp dirdi Ḥabîbullāh ḳudsî sîretin (T 4 / VII)

Yaratıcının isim ve sıfatlarının zikredildiği bir diğer husus, padişahın yaratıcının gölgesi olduğu inancıdır. Bu doğrultuda Emîrî, zıll-ı Zü'l-minen, zıll-ı a‘zam-ı Yezdân gibi terkipleri kullanmıştır. Emîrî için Fâtih, yüce söz söyleyen, ün sahibi, güzel huylu, ay gibi parlak şahtır ve minnet sahibi olan Allah'ın gölgesidir:

Şāh-ı zî-şān Fâtiḥ-i ‘ālî sūḥan

Māh-ı tābān maẓhar ḥulḳ-ı ḥasen

Baḳ ne nuṭḳ eyler o zıll-ı Zü'l-minen (T 25 / II)

Emîrî padişahın yaratıcının gölgesi olma durumunu Yezdân kelimesiyle şöyle dile getirir:

Cenāb-ı Fâtiḥ-i ekber o zıll-ı a‘zam-ı Yezdān

Medār-ı iftiḥār-ı Ḥazret-i Ertuḡrul u ‘Oṣmān

Ne ‘ālî nuṭḳ ider seyr it o nūr-ı dīde-i Orḥān (T 54 / IV)

Emîrî'nin kullandığı yaratıcıyı işaret eden diğer kelimeler Kirdigār ve Perverdigār'dır. Kirdigār, sanatkarca yapan Allah manasına, Perverdigār rızık veren

manasına gelir. Kusursuz yaratan Allah'ın muhteşem nurunun teşekkül ettiği, rızık veren yüce Allah'ın temiz sevgilisi zât, bu kölen senin zavallı hizmetçindir:

Ey zâtı nūr-ı muhteşem-i Kirdigārdur

Maḥbūb-ı ḥāşş-ı ḥazret-i Perverdigārdur

Bu çākerüñ kemīne-i ḥidmet-güzārdur (T 12 / I)

Allah'ın doksan dokuz isim olarak belirlenmiş isimlerinden Allah'ın affediciliğini belirten Ğaffār ismiyle, günahları affeden, bağışlayan Allah, Fâtih gibi savaşıyı zafer ülkesinin Eflatun ve Cemşid'i kıldı, O'nun şiirleri padişahların şiirlerinin en değerli incisi oldu, manasına gelen mısralarda karşılaşıyoruz:

İtdi Fâtih gibi kerrârı Cenāb-ı Ğaffār

Kişver-i nuşrete Cemşid-i Felâtūn eṭvār

Oldı baḳ nazm-ı humāyūnı da dürr-i şehvār (T 32 / IV)

Emîrî şiirinde, daimi, baki olan Allah manasına gelen Lem-yezel'i kullanırken İblis'in Hz. Âdem'e secde etmeme hikâyesini hatırlatmış, İblis'in Âdem'e neden secde etmediğini anlamayarak ve büyük ihtimalle Fatih'e seslenerek, Allah'ın böyle bir emri vâki olursa kendisinin O'na secde etmede hiç tereddüt etmeyeceğini söylemiştir:

Hüsn-i pākūñ gibi bî-mişl idi vech-i Âdem

Niçün iblīs-i denî itdi ta' annud bilmem

Ḥazret-i Lem-yezelūñ emri olunca munzamm

Ben saña secde için hiç tereddüd itmem (Tes 3 / VI)

Allah'ın affediciliği, bakiliği, yaratıcılığının yanında, suçluya cezasını veren, intikam alan anlamlarına gelen 'müntakim' sözcüğü de yaratıcının sıfatı olarak şiirlerde yer almıştır:

Hâne-i dil tîşe-i cevruñle oldu münhedim

Bir gönül vardı o da oldu ğamuñla mün' adim

Eylemem ben gerçi şekvâ-yı Hüdâ-yı müntakim (T 19 / III)

Yaratıcının kahrının ve büyüklüğünün tecellisi, kahr ve azamet sahibi Allah anlamına gelen Zü'l-celâl 'müntakim' sözcüğüyle, suçluya cezasını veren cebir sahibi Allah, her intikamı tutar manasıyla kullanılmıştır:

Ahız ider her intikâmı Zü'l-celâl-i müntakim

Nâzenînum câ-be-câ fırsatdan olma muğtenim

Şûret-i hâl-i Emîrî oldu bir emr-i mühim (T 46 / V)

Ayetler ve Hadisler

Lâ-tahzen

Emîrî, Tevbe suresinde geçen 'Lâ tahzen innallahe meana'; 'Üzülme, hiç şüphesiz Allah bizimledir' manasına gelen ayete atıfta bulunmuştur. Hz. Muhammed ve Hz. Ebu Bekir, Mekke'den Medine'ye hicret ettikleri sırada müşriklerin kendilerini öldürme amacıyla takip etmeleri sebebiyle Sevr Mağarasına sığınmışlar ve bu ayet de orada nazil olmuştur:

Göñül oldu hayâ-yı ‘aşk ile bir Vâdi-i Eymen

Müsâvidür nazargâhumda şimdi gülşen ü külhan

Gelir her bir cihetden köşeme âvâz-ı lâ-tahzen (T 70 /VII)

Fâtihâ ve İhlâs

Kur’ân’ın ilk suresi olan Fâtihâ suresi ile Kur’ân’ın üçte birini okumaya denk olduğu söylenen İhlâs suresi Emîrî’nin şiirinde müslümanların muhakkak bilmeleri gereken iki sure olarak geçer:

Fâtihâ İhlâs lâzım ey gürûh-ı mü ’minân

Fâtihâ İhlâsı bilmez yok cihânda müslümân

Bak ne ‘âlî yazdı ol kerrâr-ı şavlet kahramân (T 19 / I)

Peygamberler ve Dini Şahsiyetler

H.z.Âdem

Âdem, tüm semâvî dinlere göre ilk insan ve ilk peygamberdir. Emîrî’nin şiirinde, Allah’ın meleklerle, Âdem’e secde edin buyruğuna rağmen, şeytanın Âdem’e secde etmemesi olayına telmih vardır:

Ḥüsni-i pâküñ gibi bî-miñl idi vech-i Âdem

Niçün iblîs-i denî itdi ta‘ annud bilmem

Ḥazret-i Lem-yazelüñ emri olunca munzamm

Ben saña secde için hiç tereddüd itmem (Tes 3 / VI)

Hız. İsa

Hız. İsa İsrailoğulları'nın son peygamberi ve kendisine kutsal kitaplardan 'İncil'in indirildiği peygamberdir. Mesih lakabıyla bilinir ve kendisine Rûhü'l-Kudüs de denir. İsa, Cebrail'in Meryem'e üflediği ruh olduğundan neye dokunsa ona can verir ve ölüleri diriltir.⁶⁶ Şiirlerde de bu özelliği dolayısıyla İsa'nın çokça adı geçer. Aşağıdaki tahmiste ise İsa ve on iki havarisine gökten nazil olan sofraya telmih yapılmıştır. Bu sofraya 'Mâide-i Mesih' de denir:

Hâzret-i İsi gibi inse semâdan mâ'ide

Hem Cüneyd ü Râbi' a olsa pederle vâlîde

Sû-yı tîlî' ehline itmez ta'avvul kâ'ide (T 38 / V)

Aşağıdaki tahmiste de kalbi ölmüş bir insanı İsa'nın nefesi de ihyâ etmez denilerek Hız. İsa'nın ölüleri diriltmesine gönderme yapılmıştır:

İtmez ihyâ merdüm-i dil-mürdeyi ' İsi nefes

Eylemez kesb-i nemâ âb-ı revândan hâr u has

Meşrebün şâf eyle çıksun sînenen naşş-ı heves (T 39 / IV)

Emîrî'nin aşağıdaki tahmisinde, Hız. İsa'nın ölüleri diriltten nefesi sevgilinin özelliği addedilerek, âşık can vermesinden bahsolunur. Sevgili, İsa nefeslidir:

Pertev-i mihr-i şafâdur dilimün muhtebeşi

Seveli sen gibi bir şuh-ı Mesihâ-nefesi

⁶⁶ İskender Pala a.g.e., 235.

Olalı nuṭḡ-ı şeker-der-şekerüñ dest-resi (T 71 / I)

Hız. İbrâhim

Sadık dost anlamına gelen Halîl ismiyle şiirlerde zikredilen Hız. İbrâhim, Nemrud tarafından ateşe atılma hikayesiyle ve sevgili şeklinde veya onun yerine tasavvur edilmesiyle Emîrî'nin mısralarında yer bulur.⁶⁷ Aşağıdaki tahmîste Halîl'in yaratıcıya duyduğu sevgi konu edilmiştir. Zîra Hız. İbrahim ateşe atılacağı zaman Cebrail yardım teklif etmiş fakat Hız. İbrahim yardımı yalnızca Allah'dan beklediğini söyleyerek teklifi reddetmiştir. Bu olaydan sonra kendisine 'Halîlullah' denilmiştir:

Yüzüñde oldu leṭâfet şanâyî' -i tekmiñ

Gelir ħurûşa dil-i ' âşıkunda ' aşk-ı Ĥalîl

Cemâlüñ oldu a' vâlimde vâcibü't-tebcîl (T 49 / I)

Aşağıdaki tahmîste Hız. İbrahim'in Babil Kralı Nemrud tarafından ateşe atılmasına telmihte bulunulmuştur:

Biñ felâket nârına yansağ da çıkmaz dūdumuz

Ey Ĥalîlüm yakdı Nemrûdı dil-i uĥdūdumuz

Bağ naşıl şâbir yaratmışdur bizi ma' būdumuz (T 27 / IV)

Hız. Ali

Cesurluğu ve kahramanlığıyla şiirlere konu olan Hız. Ali şiirlerde genellikle Haydar lakabıyla anılır. Emîrî de Hız. Ali'nin savaşçılığına atıfta bulunmuş ve kılıcı Zü'l-fıkar'a da mısralarında yer vermiştir:

⁶⁷ Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası* (Ankara: Akçağ, 2001), 38.

O sulţān-ı cihān tab^ç -ı bülendin nāmdār itmiş

Miṣāl Ḥaydar-ı kerrār kudret āşikār itmiş

Kerāmet gösterüp gūyā ki nuṭkın Zū'l-fikār itmiş

Bu ṣāhāne kelāmı yādigār-ı rūzigār itmiş (Tes 10 / XI)

Veyse'l-Karenî

Hz. Muhammed zamanında yaşamış, O'nu görmeyi çok arzulamasına rağmen muvaffak olamamıştır. Rivayete göre Hz. Muhammed'in savaşta bir dişinin kırıldığını duyunca acaba hangisidir diyerek bütün dişlerini söktürmüştür. Sıffîn savaşında şehit olmuştur.⁶⁸ Aşağıdaki tahmîste Emîrî'nin Veyse'l-Karenî'yi parlak ay, gümüş ayna, aşk bahçesinin serv-i hırâmânı, gönül ankasının yumurtasında can cevheri olarak sıfatlandığı görülmektedir:

Bir gümüş āyīnedür bir mäh-ı tábāndur Veyis

Bāğ-ı aşka nūrdan serv-i hırāmāndur Veyis

Beyze-i ankā-yı dilde cevher-i cāndur Veyis (T 30 / I)

Cüneyd ve Rabi'ā

Cüneyd, Bağdatlı bir velîdir ve otuz kere yaya olarak hacca gitmiştir. Nasihatleri ve kerametleri ile birçok eserde ismi geçen Cüneyd, hicri 298/ miladi 911 senesinde vefat etmiş önemli mutasavvıflardandır.⁶⁹

⁶⁸ İskender Pala, a.g.e., 474.

⁶⁹ İskender Pala, a.g.e., 94.

Rabî'a ise hicri ikinci asırda yaşamış 'Adeviye' sıfatıyla tanınan meşhur bir kadın velîdir. Basralı olan Rabî'a için erkeklerin tacı manasına gelen 'tâcü'r-ricâl' da denilmiştir.⁷⁰

Cüneyd ve Rabî'a Emîrî'de şu şekilde anılır:

Ḥazret-i İṣī gibi inse semâdan mâ'ide

Hem Cüneyd ü Râbi' a olsa pederle vâlîde

Sû-yı ṭâlî' ehline itmez taḥavvul kı'ide (T 38 / V)

Çeşitli Dini Öğeler

Rıdvan

Rıdvan cennetin kapıcısı ve bakıcısı melektir. Genellikle cenneti hatırlatma vasfıyla şiirlerde yer bulan Rıdvan aşağıdaki tahmîste Rıdvan'ın bahçesi tabiri ile sevgiliye kavuşulan yerin cennete benzetilmesi şeklinde karşımıza çıkar:

Āfitāba nāz ider nūr-ı mübîn-i ṭal' atun

Ravza-ı Rıdvāna beñzer bezmgāh-ı vuşlatun

Bu Emîrî ya nasıl olmaz zebūn-ı ḥasretun (T 42 / V)

Cebrail

Dört büyük melekten biri olan ve Cibril-i emin, Cibril-i ruh, Ruhü'l-Kuds, Cibril isimleriyle anılan Cebrail şiirlerde, kanatları, uçuşu, Hz. Muhammed'e vahiy

⁷⁰ İskender Pala, a.g.e, 373.

getirmesi, Meryem’i nefesiyle gebe bırakması hususlarıyla geçer.⁷¹ Emîrî’nin aşağıdaki tesdîsinde de Allah’ın kelimini taşıması, güzel söz söylemesi yönüyle benzetme amaçlı yer almıştır:

Görmedüñ mi nazmını ol pâdişâh-ı enverüñ

Nuṭḡı ‘ âlîdür o Sulṭân-ı gâzanfer peykerüñ

Âferîñ-ḡ ândur aña Cibrili ‘ arş-ı ekberüñ

Ezber it bu maṭla‘ ın ol tâcdâr-ı eşherüñ (Tes 6 / XIII)

Emîrî aşağıdaki tahmîsinde Cebrail’in, Hz. İbrahim’e süt lalası olduğunu söyler, Cebrail’in uçmasına, göklerde olmasına atıf vardır:

Oldı İbrâhime sūd lâlâsı Cibri’l-kerîm

İtdi terbiye kelîmu’llâhı Fir‘avn-ı le’îm

Kesmez ümmîdî Ḥüdâdan bu Emîrî - i yetîm (T 65 / V)

Tûbâ

Cennette bir ağaç olan Tûbâ, kökü yukarıda dalları aşağıda olan ve cennetin sonu olduğu söylenen Sidre’de bulunan bir ağaçtır. Sevgilinin boyu Tûbâ’ya benzetilir, bazen de Tûbâ’nın dallarının aşağıda olması sevgilinin boyuna benzeme arzusu olarak değerlendirilir.⁷² Aşağıdaki tahmîste Emîrî, II. Mehmed’in şiirini Tûbâ’nın meyvesine benzetir:

⁷¹ Harun Tolasa, a.g.e., 32.

⁷² Harun Tolasa, a.g.e., 51.

Selsebîl-i bâğ-ı cennet atdı bir dürr-i şafâ

Ey Emîrî virdi yâ bir mîve Tübâ-yı dekâ

Ya didi Sulţân Meĥammed böyle nazm-ı dil-güşâ (T 66 / VI)

Kevser

Kevser cennetteki bir sudur. Akarsu veya göl olduğunun söylenmesinin yanı sıra, Hz. Muhammed'e verilmiş özel bir havuz olduğu da söylenir. Sütten beyaz, baldan tatlı ve kardan soğuk olan bu su mahşerde Hz. Muhammed tarafından müminlere dağıtılacaktır.

Sevgilinin ağzı, dudakları genelde Kevser'e benzetilir. Emîrî ise şiirlerinde daha çok suyun akıcılığını hatırlatarak II. Mehmed'in şiirlerine övgü amacıyla Kevser'i kullanmıştır:

Selsebîl eyledi cârî yine firdevs-i hüner

Yine Şulţân Meĥammed didi nazm-ı Kevşer

Oķu biñ faĥr ile ol yâr pâdişehündür bu eşer (T 16 / VI)

Aşağıdaki tesdîste dünya anlatılırken jaleler mücevhere, laleler yakuta, dalgalar Kevser'e benzetilmiştir:

Jäleler gülşende almışdur mücevher şeklini

Läleler kesb eylemiş yâķūt-ı aĥmer şeklini

Buldı her mevc-i müselsel feyz-i Kevşer şeklini

Aldı dünyâ bir muvaķķat ĥuld-ı ender şeklini (Tes 1 / IX)

Sütüne Kevser katılarak içirilmesiyle, II. Mehmed'in ulvileşmesi aşağıdaki tesdîste dile getirilir:

Nûrî z̤ulmet gösterür berķ-i ceb̤in pîrāyesi

Nāz ile bir ḥandesi biñ ‘āşıkun sermāyesi

Şîrine Kevşer kıatardı emzirirken dāyesi

Bak nasıl bir nāzeninün olmışam hem-sāyesi (Tes 1 / XI)

Vâdi-i Eymen

Kasas suresi 30. ayetinde, “Mûsâ, ateşin yanına gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: “Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, evet, ben âlemlerin Rabbi olan Allah’ım.” şeklinde zikredilen vadi, vadi-i eyمندir ve tasavvufta İlâhi tecelliyi kabul edecek şekilde kalbi tasfiye etmek manasıyla yer alır.⁷³ Emîrî de aşağıdaki tahmîste gönlünü Vâdi-i Eymen’e benzetir:

Göñül oldu ḥayā-yı ‘aşk ile bir Vâdi-i Eymen

Mûsâvîdür nazargāhumda şimdi gülşen ü külḥan

Gelir her bir cihetden köşeme âvâz-ı lâ-taḥzen (T 70 /VII)

⁷³ Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Kabalcı, 2002).

Tarihi ve Mitolojik Şahsiyetler

Bukrât, Râzi, Fârâbi ve Lokman

Ünlü Yunan hekim Hipokratis (Bukrât), Fars hekim ve simyacı Râzî, Kur'an'da adı geçen ve ismine sûre bulunan ve Allah tarafından kendisine hikmetler verildiğine inanılan hekim Lokman ve Arap bilim adamı, filozof Fârâbî, Emîrî'nin dizelerinde, gönlün derdine derman istemeyen bir âşığın aşına olmayı istemediği, sığınmadığı kişiler olarak geçer. Klasik bir hayal olarak âşık gönlünün derdinden memnundur ve ona deva istemez:

Eylemem derd-i dile bir kimseden dermân ricâ

Râziye Fârâbiye Bukrâta olmam âşinâ

Eylemek bî-hüdedür Loqmâna bil ki ilticâ (T 27 / III)

Mevlânâ

Konya'da yaşamış Mevlevî tarikatının kurucusu mutasavvıf bir şair olan Mevlânâ Muhammed Celalü'd-dîn-i Rûmî birçok eser yazmıştır. Eserlerinden en çok bilineni ve okunanı 25600 beyitlik mistik ve didaktik eser olan *Mesnevî*'dir. Tahmîste Emîrî Avnî'nin şiirini Mevlânâ'nın şiirlerine benzetir:

Ḥazret-i Fâtih o Sultân-ı vahîd-i aḳṭâr

Bâsîṭ-ı emn ü emân olmuş idi leyl ü nehâr

Didi bu nazm-ı teri Ḥazret-i Mevlânâvâr (T 71 / III)

Sezâr , Erd-şîr ve Nuşirevan

Eski İran hükümdarlarından, ismi korkusuz bahadır anlamına gelen Erd-şîr ve Roma imparatorlarından askerî dehâ olarak addedilen Sezar, Emîrî'nin şiirinde savaş sanatını Fâtih'ten öğrenmesi gereken kişiler olarak geçer, çünkü Fâtih savaş sanatında bu kişilerden de üstündür:

Merhabâ ey rûzigâra Fâtih-i ' âlî- semîr

Fen-i harbi senden öğrensün Sezâr u Erd-şîr

Âferîn olsun saña ey Hâzret-i ni' me'l-emîr (T 46 / IV)

Aşağıdaki tahmîste de Emîrî Fatih'in adaletliliğini, adaleti ile ünlü İran hükümdarı Nuşirevan'a ve zekâsını Erdeşîr'e benzetir:

Hâzret-i Sultân Mehemmed Hân-ı pāk

Nuşirevân-' adl vü Erdeşîr-idrāk

Şâhib-i fikr-i metîn ' aql-ı çâlāk

Didi bu nazmı o şâh-ı feyznāk (Tes 8 / II)

Hüseyn ibn Baykara

Timur İmparatorluğu hükümdarı Sultan Hüseyin (Mirza) Baykara aynı zaman Hüseyinî mahlasıyla Türkçe ve Farsça şiirler yazmış bir şairdir:

Sultân Mehemmed Hân o ebu'l-feth-i pîşvâ

Ol pâdişâh-ı tâc-rübâ-yı cihân-güşâ

Seyr it ne dir o reşk-i Hüseyn ibni Baykara (T 56 / IV)

Hâfız, Selmân, Hâkân, Şevket, Câmi, Kâ'an

Emîrî, Farsça'nın en büyük şairlerinden Hâfız-ı Şîrâzî, kasideleriyle ünlü İranlı şair Selmân-ı Sâvecî, Fars şiirinin öncülerinden Hâkânî-yi Şîrvânî, Sebk-i Hindî üslubunun en önemli şairlerinden Şevket-i Buhârî, 'Hâtemü's-suarâ' (şairlerin sonuncusu) olarak nitelendirilen İranlı şair Molla Câmî, Kâ'an gibi şairleri ve bütün diğer şairleri Fatih'in şiirini ziyarete çağırır:

Hâfız u Selmân u Hâkânı ziyâret eylesün

Şevket ü Câmi vü Kâ'anı ziyâret eylesün

Cümle şâ'irler bu dîvânı ziyâret eylesün

Bir de bu nazm-ı dîrağşânı ziyâret eylesün (Tes 6 / XI)

Behzâd

Behzâd, çizmiş olduğu resimlerle divan şiirinde çokça övülen bir ressamdır. Şiirde sevgilinin vafsinin üstünlüğü Behzâd'ın bile çizemeyeceği olağanüstülüktedir.⁷⁴ İskender Pala ise Behzâd'ın büyük bir Türk minyatür ressamı olduğunu ve Hüseyin Baykara ile Ali Şîr Nevâî'den teşvik gördüğünü söyler.⁷⁵ Emîrî'nin mısralarında da 'sûret' söz konusu olunca karşımıza Behzâd çıkar:

⁷⁴ Dursun Ali Tökel, *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar* (Ankara: Akçağ, 2000), 121.

⁷⁵ İskender Pala, a.g.e, 72.

Şûretüñ şermendesidür ey nice Behzâdlar

Hasretüñ şîvendesidür ey nice dil-şâdlar

Şoĥbetüñ cüyendesidür ey nice zühhâdlar (T 21 / I)

Nemrûd

İbrahim peygamber döneminde tanrılık iddia eden ve İbrahim'i ateşe atmak isteyen

Babil kralıdır. İbrahim mancınıkla ateşe atıldığında ateş gül bahçesine döner.

Emîrî'nin şiirinde de bu hikâyeye telmih vardır:

Biñ felâket nârına yansaĥ da çıĥmaz dūdumuz

Ey Ĥalîlüm yaĥdı Nemrûdı dil-i uĥdūdumuz

Baĥ naşıl şâbir yaratmışdur bizi ma' būdumuz (T 27 / IV)

Cemşîd ve Kâvus

Divan şiirinde şarabın mucidi İran padişahı olarak yer alan Cemşîd ve Süleyman

Peygamber döneminde Acem padişahlarından biri olan Kâvus, Emîrî'nin şiirinde

zenginlikleriyle yer bulurlar:

Naẓar itme Emîrî şervet-i Cemşîd ü Kāvusa

Dil-i vîrānuñı gencîne kıl yâĥût-ı nāmûsa

Cihân degmez ne farĥ-ı zevĥe ne feryâd u efsûsa (T 55 / VIII)

Ey sâķi pîr-i deyr ile zindânı hem-dem it

Îşâl-ı pîş-i tılsım-ı gencîne-i Cem it

Ol reh-nümâya böyle niyâz-ı dem-â-dem it (T 68 / II)

Husrev, Efrâsiyâb ve Key

Husrev, İran Sasani padişahı Nuşirevan'ın torunu, Hüsrev ü Şirin mesnevisinin erkek kahramanı ve İran'ın efsanevî padişahlarındandır.⁷⁶ Efrasiyâb ise efsanevi Turan hakanıdır. Şehname'nin büyük bir bölümü İran hükümdarlarının Efrasiyâb ile yaptığı savaşlara ayrılmıştır.⁷⁷ Şiirde Emîrî'nin 'Key' ismiyle nitelendirdiği şahıs kuvvetle muhtemel Efrasiyâb'ın torunu Keyhüsrev'dir. Efrasiyâb torunu Keyhüsrev tarafından öldürölür. Emîrî'nin şiirinde bu şahıslar servetleriyle anılmaktadır:

Ne zevķ-i bezm-i ziyâfet ne gûş-i ney giderür

Ne genc-i Hüsrev ü Efrâsiyâb u Key giderür

Halâşa öyle gümân itme başka şey giderür (T 35 / II)

Rüstem

Rüstem, cesareti ve savaşçılığıyla tanınmış, olağanüstü zaferler kazanan bir Şehname kahramanıdır. Divan şiirindeki kahramanlık sembollerinden biri olan Rüstem Emîrî'nin mısralarında zekâsıyla ön plana çıkar:

⁷⁶ Dursun Ali Tökel, a.g.e., 176.

⁷⁷ Dursun Ali Tökel, a.g.e., 156.

Ĥîle vü mekre teşebbüs eylese ĥaşm-ı le'îm

İntikām kaçdın Emîrî eylemez merd-i selîm

Rüstem-i hūşyâr-ı şabr ol sen de ey tâb' -ı ĥalîm (T 6 / V)

Kahramân ve Nerîmân

Mitolojik bir şahsiyet olan Kahraman'la ilgili bilgiye Şehnâme'de rastlanmamakla birlikte, Kahraman divan şiirinde kahramanlık ve yiğitliğin sembolüdür. Nerîmân ise Şehname'de adı geçen ünlü kahramanlardandır ve Zal'in dedesidir. Nerîmân da divan şiirinde kahramanlık ve yiğitliğin simgelerindendir. Emîrî'nin şiirinde de bu özellikleriyle yer alırlar:

Hâzret-i Sultân Meĥemmed Ĥân-ı 'ulvî ittişâf

Ĥahramân-ı ceng ü heycâdur Nerîmânı muşâff

Baĥ ne 'âlî nuţĥ ider ol zâyġam-ı gerden şikâf (T 45 / II)

Dârâ

Şehname'de adı geçen padişahlardandır ve rivayetlere göre İskender tarafından öldürülmüştür. Divan şiirinde ululuk, savaşçılık ve ihtişamın sembolü olarak geçer. Dârâ'nın padişahlığı döneminde İran'ın en geniş sınırlara ulaştığı söylenir. Emîrî'de Dârâ savaşçılığıyla öne çıkar ve II. Mehmed Dârâ'ya benzetilir:

Hâzret-i Sultân Meĥemmed kim odur Dârâ-sipâh

Feth idüp Ĥoştanîniyye şehrin itmiş taĥtgâh

Zât-ı mes‘ûdı idi bu mülke bir luṭf-ı İlâh

‘Aşkıını bu beyt ile i‘lân ider ol pâdişâh (Tes 6 / VIII)

Behrām

Çukura düşerek öldüğü için Behram-ı Gûr adıyla da anılan, kahramanlığı, adaleti ve cesaretiyle meşhur bir padişaktır ve döneminde eğlencenin çok yaygın olmasından dolayı insanların bütün vakitlerini zevk sefa içerisinde geçirdiği söylenir.⁷⁸ Emîrî’nin şiirinde de baki olmayan dünya hayatının sonunda Behram gibi bir padişahın bile sonunun nasıl olduğu hatırlatılır:

Bu dār-ı bî-beḳāyı başkasından şorma benden şor

Nice Behrām-ı iḳbālūn maḳāmı oldı âḫir gūr

Cihân naṭ‘ında ammā beydaḳuñ ferz olması pek zor (T 57 / III)

Ferîdûn ve İskender

Şehname’de adaleti, iyilikseverliği ve doğruluğu ile anılan Ferîdûn, İran tahtında 500 yıl hüküm süren bir padişah olarak yer alır.⁷⁹ Ferîdûn’un lakabı uğurlu, kutlu manalarına gelen Ferrûh’tur.

Tarihi ve efsanevi bir şahsiyet olan İskender üç şekilde karşımıza çıkmaktadır: Kur’an’da kıssası anlatılan, peygamber olup olmadığı konusunda ihtilaflar olan Zü’l-

⁷⁸ Dursun Ali Tökel, a.g.e., 117.

⁷⁹ Dursun Ali Tökel, a.g.e., 173.

karneyn, Makedon tarihinde ismi zikredilen Büyük İskender ve bunların karıştırılmasıyla oluşturulmuş ve şiirlerde bahsi geçen haliyle ab-ı hayatı arayan İskender.⁸⁰

Ebu'l-feth-i cihān Sultān Meḥemmed Ḥān-ı meh-efser

Ġazanfer ferr ü Ferrūḥ ruḥ o ' ādil-dil Sikender der

Ne dir baḡ şānına nisbet Ferīdūn dūn olan server (T 70 / III)

Felātūn, İskender ve Murtaẓā

Felatun (Platon, Eflatun), Sokrates'in öğrencisi, Aristo'nun hocası Yunan filozoftur. Edebiyatta akıl, hikmet ve görüşlerindeki incelikle anılır. Ayrıca Felatun İskender'in akıl hocası olarak bilinir.⁸¹ Murtaza ise Hz. Ali'nin lakabıdır ve şiirde Emîrî, Sultan Mehmed'in yaradılışını İskender ve Eflatun'a, savaşçılığını da Hz. Ali'ye benzetir:

Ḥāzret-i Sultān Meḥemmed iftiḥār-ı taḥt u tāc

Murtaẓā-şavlet Felātūn-meşreb İskender-mizāc

Böyle nuṭḡ eyler o sultān-ı şehāmet imtizāc (T 65 / IV)

Budur Sultān Meḥemmed Ḥān-ı şānī Fātiḥ-i ekber

Ne ' ālī nükteler eyler kitāb-ı ḥikmete zīver

⁸⁰ Dursun Ali Tökel, a.g.e., 187.

⁸¹ Dursun Ali Tökel, a.g.e., 423.

Ne dir seyr it o hayret-bahş-ı Eflâtûn u İskender (T 55 / III)

Coğrafi Bölgeler ve Şehirler

Hucend ve Dehl

Hucend, Orta Asya’da bulunan Seyhun veya Siri Derya olarak da bilinen nehrin kenarındaki bir şehir, Dehli ise Hindistan’daki Delhi şehridir.

Bir yere gelse ahâlî-i Hucend ü Dehli

Buña bulmak güç olur çâre-i kâr-ı sehli

Gösterür çeşmi uşûl-i fiten-i Bu-cehlî (T 16 / IV)

Rûm, Kandahâr, Şâm, Şehbâ, Tebrîz, Şîrâz, Buḥārâ, Ferḥâr

Rûm, beyaz ırktan güzel insanların yaşadığı Anadolu ülkesi; Kandahar, bugünkü Afganistan sınırları içerisinde kalmış İskender’in kurduğu rivayet edilen şehir; Şâm ve Şehba, bugünkü Suriye’deki Şam ve Halep şehirleri; Tebriz, Ortaçağ İslam dünyasının önemli şehirlerinden olan ve özellikle Şii inançların merkezi olan şehir; Şîraz, İran’da bulunan, Sadi Şîrazî ve Hâfız gibi şairleriyle meşhur şehir; Buhara, Türkistan’da bulunan genelde Semerkand şehriyle birlikte anılan şehir ve Ferhâr, Türkistan’da Hıta ile Kaşgar arasında güzelleriyle ünlü bir şehirdir.⁸² Emîrî bütün bu şehirleri dolaşır fakat tacın/hükümdarın bir benzerini bulamaz:

⁸² İskender Pala, a.g.e., 380, 257, 420, 444, 75, 153.

Ṭolaşdum mülk-i Rûmı Kāndahār u Şām u Şehbāyı

Taḥarri eyledüm Tebrîz ü Şîrâz u Buḥārâyı

Cihānda bulmadum ol Tācîk-i Ferḥāra hem-tāyı (T 70 / I)

Lāhor

Lahor, bugünkü Pakistan'ın kuzeyinde bulunan, zengin kültürel birikime sahip bir şehirdir:

Ḳalb-i 'āşîḳ nağme-i Lāhor u māhūr istemez

Ḥāne-i vîrānesinde şem' -i kāfūr istemez

İtseler āvîze bir āyîne-i nūr istemez (T 28 / I)

Îrān, Sırbistān, Yūnān

Emîrî şiirinde, II. Mehmed'in, Doğu'da ünlü İran hükümdarı Dârâ'nın ülkesi İran'ı, Batı'da ise Sırbistan ve Yunan bölgelerini fethinden bahseder:

Gidince şarka mağlûb eyledi Dārâ-yı Îrânı

Dönce mağribe fetḥ itdi Şırbistān u Yūnānı

Ḥimāye itdi ehl-i ḥikmeti erbāb-ı 'irfānı

Bu 'ālî maṭla' ı inşā buyurdı tab' -ı zî-şānı (Tes 10 / X)

Trabzon, Mora, İstānbul, Eflāk, Hersek, Bosna, Boġdān

Emîrî aşağıdaki dizelerinde de hayranlık duyduğu padişah II. Mehmed'in fethettiği ülkelerden bahseder:

Bu ġāzî kahramānuñ oldılar maḥkūm-ı fermānı

Trabzon imparaṭorı kadīm ḥānı Mora bānı

Alup İstānbulı Eflāk u Hersek Bosna Boġdānı

Didi bu maṭla' ı meydān-ı ceng ü ḥarbüñ arslanı (Tes 10 / XV)

Kostantiniyye

II. Mehmed'in 29 Mayıs 1453 tarihinde fethettiği ve Osmanlı Devleti'nin yeni başkenti olan İstanbul; Kostantiniyye ve İstanbul isimleriyle Emîrî'nin dizelerinde yer alır:

Feth idüp Koṣtaṇṭiniyye şehrin itmiş taḥtgāh

Zāt-ı mes' ūdı idi bu mülke bir luṭf-ı İlāh

'Aşķını bu beyt ile i' lān ider ol pādişāh (Tes 6 / VIII)

Şenā-ḥānem Meḥammed Ḥān gibi Sultān-ı ma' kūle

Naşıl ben olmayam vaşşāf öyle seyf-i meslūle

Yigirmi üç yaşında fātiḥ olmışdur Sitānbūle

Nazar kı1 ol cihāngîr kimdür işbu beyt-i maqbûle (Tes 5 / II)

Fahr ider dünyāya İstanbul-ı yek-tāy1 gören

Ol humāyûn tahtgāh-ı cennet-āsāy1 gören

Berķ uran ol belde-i nûr-ı mücellāy1 gören (T 60 / I)

Ali Emîrî'nin Şiirlerinin Avnî'nin Şiirleriyle Olan İlişkisi

Şairlerin tahmîs yazarken üstünlük kurma, yeteneklerini kanıtlama gibi amaçları vardır. Çalışmanın 'Tahmîs' bölümünde daha ayrıntılı incelenen bu amaçların yanında, şairlerin, şiirlerine tahmîs yazdığı kişilere duydukları saygı ve bu saygıyı gösterme ihtiyacından doğan şiir yazma faaliyeti de söz konusudur. Emîrî de tahmîslerini, II. Mehmed'e karşı hissettiği saygıyı ve şiirlerine duyduğu hayranlığı göstermek amacıyla yazar.

Tahmîsi bir çeşit nazire olarak kabul edersek, Erol Gündüz nazirenin özelliklerini şu şekilde sıralar: Zemin şiirle vezin birliği, zemin şiirle kafiye ve varsa redif birliği, zemin şiirle söyleyiş (edâ), anlam ve hayâl benzerliği.⁸³ Emîrî, II. Mehmed'in beyitlerine yazdığı tüm tahmîs ve tesdîslerde vezin, kafiye ve redif birliğini sağlamıştır. Emîrî'nin tüm mısraları II. Mehmed'in şiirlerinin vezinleriyle aynı vezinde ve kafiyededir. Bu başlık altında Emîrî'nin mısraları ile II. Mehmed'in

⁸³ Erol Gündüz, "Subhizâde Feyzî'nin Fehîm-i Kadîm, Nâilî-i Kadîm ve Neşâtî'ye Yazdığı Nazireler" *Turkish Studies*, 7:3 (2012 Summer), 1396.

şiiirleri arasındaki anlam ve hayal ilişkisine, üslupları çerçevesinde eseri temsil edebilecek birkaç örnek üzerinden bakılacaktır.

Emîrî tahmîslerin genelinde Avnî'nin hayal dünyasına bağlı kalmış, zaman zaman Avnî'nin diline uyum sağlayarak klasik sözcükleri tercih etmiş ama çoğu kez de kendi döneminin sözcüklerini kullanmış fakat Avnî'nin hayalinin ya da mısralarındaki konu çerçevesinin dışına çıkmamıştır. Emîrî'nin, yalnızca II. Mehmed'i ve şiirini övdüğü mısralarında zemin şiirden uzaklaştığı görülmektedir. Emîrî'nin bu şekilde şiirin konusundan uzaklaştığı tahmîslerinden biri şu şekildedir:

Hzret-i Sultân Mehemmed ğâzi-i Fâtih lakab

Leys-i devlet ğays-ı şevket şaff-der-i 'âlî-ḥaseb

Bağ ne ğarrâ yâdigâridur bu dürr-i münteḥab

Kûyna 'azm eylesem devr-i ruhında yok 'aceb

Ehl-i diller mevsim-i gülde ider gülzâra meyl (T 47 / II)

Avnî'nin sevgiliye seslenerek; “Yanağının devrinde muhitine gelmemde şaşılacak bir şey yok, (zira) gül mevsiminde gönül ehli gül bahçesine meyl eder.”

anlamındaki beyti ile Emîrî'nin II. Mehmed'i devletin aslanı, saltanatın rahmeti, yüce şana sahip yiğit gibi sıfatlarla, şiirini ise parlak ve güzide gibi sıfatlarla övdüğü mısralarında II. Mehmed'in kahramanlığını da dile getirerek bu özelliğinden uzak kalmanın imkânsızlığını göstermiştir. Emîrî'nin hemen hemen her tahmîsinde II. Mehmed'den ve şiirinden övgüyle bahsetmesi doğaldır çünkü bu tahmîslerini zaten

saygı duyduğu ve hayranlık beslediği padişaha bu duygularını dışa vurma amacıyla yazmıştır. Emîrî'nin II. Mehmed'i ve şiirlerini övdüğü tahmîsler “Emîrî'nin Gözünden Fatih” başlığı altında incelenecektir.

Aşağıdaki tahmîste Avnî, sevgiliye yani derinindeki derdine seslenerek gizli sırrının sürekli gözyaşı döken gözleriyle ortaya çıkacağını söylerken Emîrî, Avnî'nin mısralarını tamamlar nitelikte, gönlünün ve canının çektiği derdi, âşık olduğundan, yani bu derdi çekmeye başladığından beri sevgiliye belli etmediğini söylemiştir. Avnî'nin beytine geçiş niteliğindeki son mısrasında da bu derdin nasıl açığa çıkarabileceğini belirtmiştir ki nasıl ortaya çıkacağını söyleyen Avnî'dir:

Çekdiğüm derdi ‘ayân itmez dil ü cānum saña

‘Āşık olduğdan beri ey çeşm-i fettānum saña

Ol zamān izhār iderdi hūnı vicedānum saña

Ağlasa derd-i derūnum çeşm-i giryānum saña

Āşikār olurdı ġālib rāz-ı pinhānum saña (T 2 / I)

Emîrî'nin yukarıdaki tahmîsinde konu bütünlüğünü sağlamanın yanı sıra Avnî'nin üslubuna da ayak uydurmuştur. 20. yüzyılda olmasına rağmen dilde yuvarlaklaşmayı gördüğümüz Emîrî'nin dili Avnî'nin diliyle yakınlık arz eder. Okuyucusuna beş mısranın da bir kişinin elinden çıktığını hissettirir.

Aynı mana birliği ve üslup uyumunu aşağıdaki tahmîste de görebiliriz. Avnî'de baskın olan ‘m’ sesi aynı şekilde Emîrî'de de çok kullanılmış ve aliterasyon ile şiirde

ahenk sağlanmıştır. şiire mana açısından bakarsak, Emîrî güneşin kendisinden kaçtığını, ayın kendisine üzüntü verdiğini ve gülbahesinin de kendisine gam dikenleri olarak göründüğünü söyler. Avnî'nin, aşk içinde halimi diyecek kendime yar edecek kimse yok, herkes bana senin yüzünden düşman oldu, manasına gelen mısralarını, Emîrî'nin anlam yönünden kuvvetlendirdiği görölmektedir:

Mihre basam ‘azm ider semt-i ğurûba dem-be-dem

Mâha basam zâhir eyler naş-ı minâ-yı elem

Gülşene gitsem olur peydâ hezârân hâr-ı ğam

‘Aşğ içinde kimi yâr idem kime hâlüm diyem

Düşmen oldılar senünçün dostum ‘âlem baña (T 3 / VI)

Avnî'nin en ünlü gazellerinden ‘şarâb’ redifli gazelinin tahmîsinde Ali Emîrî konu ve söyleyiş bakımından Avnî'ye bağlılığını sürdürmüştür. Tahmîsin genelinde Avnî'nin kullandığı terkiplere benzer terkipler kurarak O'nun mısraları ile kendi mısraları arasında ahengi yakalamıştır:

‘Umûma ğüft ü şinîd oldu mâ-cerâ-yı şarâb

Cihânı kabzaya aldı ‘alem-ğüşâ-yı şarâb

Revâc-ı sūk-i neřât oldu iřtirâ-yı şarâb

Çü oldu la‘ lüñe teşbîh cân-fezâ-yı şarâb

Dile ziyâde olur dem-be-dem hevâ-yı şarâb (T 5 / I)

Avnî’nin, hazan mevsiminde, sabah rûzgârının gül bahçesine ipek kumaş döşediğini söylediği beytine karşılık Emîrî, ilkbaharın feyzinin bağa hoş bir kumaş döşediğini, temmuzda rûzgârın ateş gibi olup her yere sıcaklık yaydığını ve sonunda baharın şevk arttıran eski ipek kumaşını döşediğini söylediği mısralarında diğer mevsimlerden de bahsederek Avnî’nin mısralarıyla paralellik sağlamıştır:

Nev-bahâruñ feyzi gerçi bâğa hoş kâlâ döşer

Bâd olur âteş-nefes temmûzda germâ döşer

Soñra kemhâsın bahâr-ı köhne şevk-efzâ döşer

Çün şabâ faşl-ı hâzânda gülşene dîbâ döşer

Hâk budur her naqşı yerinde olup zîbâ döşer (T 13 / I)

Avnî, nice mamurlar cevrin yüzünden viran olmuşlardır ama nice harabeler de aşkın sayesinde mamurdur derken, Emîrî de Avnî’nin mısralarına benzer nitelikte ve devamlılığını sağlayan, içi yanan âşıkların senin sohbetinin sarhoşu olmuş, senden uzakta kalanlar vuslatınla gülmüş ve hastalar senin hasretinin kurbanı olmuştur, manalarına gelen mısralarıyla anlamda birliği ve üslupta akıcılığı sağlamıştır. Bunu yaparken Avnî’nin kelimelerine benzer ve kulağa uyumlu gelen sözcükler kullanmıştır:

Şoĥbetüñ reyyānı olmışdur nice maĥrūrlar

Vuşlatuñ ĥandānı olmışdur nice mehcūrlar

Ĥasretüñ ĥurbānı olmışdur nice rencūrlar

Cevrinüñ vîrānı olmışdur nice ma‘ mūrlar

‘ Aşķuñuñ ma‘ mūrıdur nice ĥarāb-ābādlar (T 21 / III)

Avnî’nin Karamanoğulları’nın kendisiyle güç yarıştırmasına olan kızgınlığını yansıttığı gazeline ise Emîrî, korkusundan hürmet ediyor gibi görünüp hakikatte türlü hileler peşinde olan, benzersiz olduklarını zannederek galip gelmeye yeltenmiş olan Karamoğulları’na serçe benzetmesi yaparak, doğan kuşu ‘şehbaz’ yani Osmanlı Devleti ile uçmaya kalkışmış olduğunu söyler. Emîrî yine Avnî’nin yolunu izler:

Egerçi ĥorķusundan cān atup i‘ zāza ĥalkışmış

Ĥaķîķatde ne ‘ aceb ĥîleler ibrāza ĥalkışmış

Teferrüd mevķi‘ in zu‘ munca ol iĥrāza ĥalkışmış

Bu güncişke baķuñ şehbāz ile perdāra ĥalkışmış

Bizümle merdlik lafin idermiş ol Ĥaramānî

Ĥüdā fırşat virür ise ĥara yere ĥaram anı (Tes 10 / VI)

Emîrî çoğu zaman, Avnî'nin yüzyılının sözcük dağarcığını kullanmasının yanı sıra, daha sonrasının ve kendi döneminin de sözcüklerini kullanma eğilimi gösterir. Avnî ile aynı hayalleri kurarken seçtiği Arapça ve Farsça sözcüklerle, kurduğu uzun tamlamalarla daha çok 17. yüzyıldan sonra görülen bir söyleyişe ulaşır ve böylece 15. yüzyıldan farklılık gösterir. Bu duruma örnek olarak aşağıdaki tahmîsler örnek verilebilir:

Nazar-ı hubb-ı Emîrîde şeh-i yek-tâsuñ

Nürsuñ fahr-ı cihânsuñ şeref-i dünyâsuñ

Kıble-i cümle-i müştâk elem-i peymâsuñ

Câmi' -i hüsn ü bahâ mevhibe-i kübrâsuñ

Secdegâh eyler idi Ka' be-i mihrâb gibi

Küyuñ içinde melek görse nişân-ı kademüñ (Tes 3 / X)

Avnî'nin iki kelimedenden oluşan tamlamalarının, klasik sözcüklerinin ve dilindeki Türkçe hâkimiyetinin yanında Emîrî kelime sayısı beşe varan tamlamalar kurmuş ve kelimelerini daha çok Arapça ve Farsça'dan seçmiştir.

Aşağıdaki tahmîste de yine Emîrî klasik dönem sözcüklerinin yanında Fatih'in pek de kullanmayı tercih etmediği sözcüklerle karşımıza çıkar:

İ' tirâz-ı hikmet-i esrâr-ı lâ-reyb eyleme

Cüst-cü-yı sū-yı hâl-i şâbb ile şeyb eyleme

Hâşılı ta' mîk-i nakş-ı ' âlem-i gayb eyleme

Lā‘li devrinde ḥarābātīlīgüm ‘ayb eyleme

Rind olan eyler hemīše gūşe-i ḥammāra meyl (T 47 / IV)

Emîrî’nin şiirindeki Arapça ve Farsça kelimelerin yoğunluğunun yanında bu kelimelerin yeni bir sözcük dağarcığından olması nedeniyle Avnî’den bir hayli uzaklaştığını söyleyebiliriz:

Lisān-ı ehl-i ma‘nā üzredür bu nuṭḡ-ı feyz -alūd

Bu güftārı degüldür fehme ḳādir cāhil-i merdūd

Mecāzīdür şanur ol ḥod-nümā bu mebhāş-ı behbūd

Ḥaḳīḳāt ehli añlar şāh-ı meh-rūdan nedür maḳşūd

Benüm sen şāh-ı meh-rūya ḳul olmak iledür faḥrum

Gedā-yı dil-ber olmak yeg cihānuñ her şafāsından (Tes 5 / III)

Örneklerini çoğaltabileceğimiz bu tahmislerde de görüldüğü gibi Emîrî, hayranlık duyduğu padişahın şiirlerine tahmîsler yazarken O’nun şiirlerindeki manadan çoğunlukla uzaklaşmamış ve Avnî’nin mısralarını hayal yönüyle genişleterek şiirlerini oluşturmuştur. Emîrî şiirini yer yer Avnî’nin şiirlerindeki kelimelere paralel o yüzyıldan seçilmiş sözcüklerle kurmuşken çoğu zaman da Arapça ve Farsça kelimelerin, uzun ve daha zor anlaşılabilen tamlamaların bulunduğu bir dil kullanmıştır. Ancak bu sözcükler aynı zamanda Avnî’nin sözcükleriyle ahenk ve anlam bütünlüğü içerisindedir.

Metinlerarasılık Bağlamında Eserlerin İncelenmesi

Emîrî'nin II. Mehmed'in şiirlerine yazdığı tahmîslerden ve tesdîslerden oluşan *Tahmîsât u Tesdîsât* adlı eseri metinlerarasılık açısından da incelenebilir. Öncelikle metinlerarasılık kavramını açıklamak gerekirse, farklı metinlerin tutarlı bir şekilde bir araya getirilmesiyle bu metinler arasında çeşitli yönlerden uyumun sağlanması ve böylelikle yeni bir metin oluşturulması Kubilay Aktulum'un metinlerarasılık tanımıdır.⁸⁴

Metinlerarasılık kavramı Hülya Akyıldız'ın "Tanpınar'ın Romanlarında Metinlerarası İlişkiler" adlı makalesinde ise şu şekilde açıklanır:

Metinlerarasılık kavramı, genel olarak gönderme başlığı altında, alıntılama, kurguda model alma, metin montajı, farklı edebî türlerin yan yana kullanımı gibi pek çok tekniğin uygulanmasıyla karakterize olur. Bir metnin başka metinlere gönderme yapması ya da oradaki bir kurguyu, karakteri ya da çatışmayı yeniden üreterek model alması, metne teknik olarak bir zenginleştirme etkisi getirir. Zira metnin çağrışım gücü arttığı, başka metinlere uzanan birçok anlamlılık zeminine kavuştuğu gibi anlatıda tekdüzeliği kıran bir unsur olarak edebi türler arası bir geçişlilikle de tekniğini zenginleştirir.⁸⁵

Tez olarak çalıştığım *Tahmîsât u Tesdîsât* adlı eser, Avnî'nin gazelleriyle Emîrî'nin bu gazellere eklediği mısralardan oluştuğundan, metinlerarasılık kavramının 'metin montajı' tekniğine dayanarak incelenebilir. 'Montaj' tekniği, Kubilay Aktulum tarafından iki yöntem üzerinden, diğer eserden metne dâhil edilen kısımların orijinal şekliyle verilerek tüm öğelerin belli bir norma göre belirlenmiş bir yapıt içerisine sokulma işlemi olarak ve 'yeniden yazma' yöntemi üzerinden açıklanır. 'Montaj' tekniğinin 'yeniden yazma' veya 'dönüştürme' yöntemi, bir

⁸⁴ Kubilay Aktulum, *Parçalılık/Metinlerarasılık* (Ankara: Öteki Yayınevi, 2004), 304.

⁸⁵ Dr. Hülya Akyıldız, "Tanpınar'ın Romanlarında Metinlerarası İlişkiler", *Turkish Studies*, (2010 Summer), 716.

yazarın başka metinden aldığı parçaları birleştirerek, dönüştürerek ve değiştirerek kullanması olarak tanımlanır.⁸⁶

Emîrî'nin, Avnî'nin gazellerini alarak bu gazellerin her beytine mısralar eklemesi metinlerarasılık kavramının, bir başka metinden alınan orijinal parçayı yazarın kendi metniyle birleştirmesi, tarifine uygunluk gösterir. Emîrî, Avnî'nin metninin neredeyse tamamını almış ve üzerine kendisi metin eklemiştir. Fakat bu metinlerarasılık kavramını ilk kez kullanan Julia Kristeva'nın da belirttiği gibi sadece iki metni birleştirme eylemi değil bir metnin yerini değiştirip farklı bir bağlamda o metne yeni bir boyut kazandırmaktır.⁸⁷ Emîrî, Avnî'nin şiirleriyle kendi mısralarını birbirine monte ederken her iki metin arasında sağladığı söyleyiş ve içerik uyumuyla yeni bir metin ortaya çıkarmış, yer yer Avnî'nin de metnine müdahale etmiş⁸⁸ ve böylece Avnî'nin divanının da bir anlamda metinlerarasılık kavramına göre yeniden yazımını gerçekleştirmiştir.

3. BÖLÜM: TAHMÎS

Tahmîsin Tanımı, Yapısı ve Emîrî'nin Eserinde Görülen Diğer Nazım Şekilleri

Arapça'da "beş" anlamına gelen "hams" kökünden türemiş "beşleme" manasındaki tahmîs, edebiyat terimi olarak, bir şiirin her bir beytinin önüne başka bir şair tarafından aynı vezinde üç mısra eklenmesiyle elde edilen nazım şeklidir.⁸⁹ Ancak şair, isterse daha önceden yazdığı kendine ait bir manzumeyi de tahmîs edebilir. Bu

⁸⁶ Mehmet Emin Bars, "Ziya Gökalp'ın 'Arslan Basat' Şiirine Metinlerarası Bir Bakış", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2/1 (2013), 233.

⁸⁷ Yeliz Özay, *Metinlerarası İlişkilerde Türk Halk Hikâyeleri* (Yüksek Lisans Tezi, 2007), 7.

⁸⁸ Bu konu 'Ali Emîrî'nin Tahmîsleri' bölümünde incelenmiştir.

⁸⁹ Muhsin Macit, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2008), 193.

şekilde yapılan tahmîsler dîvânlarda “Tahmîs-i Gazel-i Hod” başlığı altında yazılır.⁹⁰

Bütün dizelerin aynı şaire ait olması durumunda şiir muhammes adını alır.⁹¹

Şiirin son beytinde şairler nasıl kendi mahlasını söylüyorlarsa, tahmîsi yapan şairler de son beyte eklediği dizelerden birinde mahlaslarını söylerler.⁹² Kafiye bütünlüğü ise ilk beyte eklenen üç mısranın matla’ ile aynı kafiyede yazılması ve şiirin diğer beyitlerine eklenen mısraların beyitlerin birinci mısraları ile kafiyelemesiyle sağlanır.⁹³ Bunu şema ile şu şekilde gösterebiliriz:⁹⁴

.....	a
.....	a
.....	a
_____	a
_____	a
.....	b
.....	b
.....	b
_____	b
_____	a

Tahmîsin, her beytin birinci ve ikinci mısraları arasına aynı vezinde ve anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde üç mısra eklenerek yapılan bir şekli daha vardır ve bu şekil tahmîs-i mutarraf olarak adlandırılır.⁹⁵

Tahmîs bir beyte veya beyitlerden oluşan herhangi bir manzumeye yazılabilir. Bu bir gazel olabileceği gibi kaside, kıt’a veya bir mesnevi de olabilir.⁹⁶ Hangi

⁹⁰ Mustafa Erdoğan, *Türk Edebiyatında Muhammes* (Ankara: Kültür Bakanlığı, 2002), 18.

⁹¹ İskender Pala, a.g.e., 436.

⁹² İskender Pala, a.g.e., 436.

⁹³ Halil Erdoğan Cengiz, *Divan Şiiri Antolojisi* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1972), 69.

⁹⁴ Esas şiir çizgi ile, eklenen mısralar noktalar ile gösterilmiştir.

⁹⁵ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Âlim Kahraman (İstanbul: TDV, 2006), “Musammat” maddesi.

⁹⁶ Mustafa Erdoğan, a.g.e., 18.

şekliyle olursa olsun tahmîste önemli olan ilave edilen mısraların esas şiirle mana bütünlüğü oluşturmastır. Tâhirü'l-Mevlevî, tahmîste anlam uyumunun önemini, “Bu, bir nevi’ edebiyat kuyumculuğudur ki herkesin kârı değildir. Üstâdâne olmayan tahmîslerde esas ve ilave mısralar birbirine ney-zen bakışı ile bakarlar”⁹⁷ cümlesiyle vurgular. Eğer eklenen dizeler anlam bakımından kaynaşmamışsa bu dizeler sırtır, birer yama gibi görünür ve tahmîs başarılı sayılmaz.⁹⁸

Türk edebiyatında tahmîs çok kullanılan musammatlardandır.⁹⁹ Tahmîse XV. yüzyıldan itibaren hemen her şairin dîvânında rastlamak mümkündür.¹⁰⁰ Şeyh Gâlip, İzzet Molla, Leyla Hanım, Şeref Hanım, Beylikçi Ârif, Medhî, Handânî gibi şairler dîvânlarında tahmîse çokça yer veren şairlerdendir.¹⁰¹ Tahmisler dîvânların musammat bölümlerinde yer alır.¹⁰²

Emîrî’nin çalıştığımız eserinde görülen bir diğer nazım şekli tesdîstir. Altıya çıkarma anlamına gelen tesdîs kelimesi, edebiyat terimi olarak, başka bir şairin bir manzumenin her beytine dört mısra ilave etmesiyle meydana gelen nazım şeklidir.¹⁰³ Tesdîsin şartı da tahmîste olduğu gibi kafiye ve mana bütünlüğünü sağlamaktır. Bazen bir tek beyte çeşitli bendler ilave edilerek de tesdîs yapılabilir. Böyle

⁹⁷ Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, neşr. Kemal Edip Kürkçüoğlu (İstanbul: Enderun Yayınevi, 1973), 142.

⁹⁸ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (Ankara: TDK, 2005), 223.

⁹⁹ Musammat: Dîvân şiirinde bendlerden kurulu nazım şekillerinin genel adıdır. Murabba, muhammes, müseddes, müsebbba, müsemmen, mütessa, muaşşer, terbi, tahmis, taştir, tesdis, tesbi’, tesmin, tets î’, taş’ir, terki-i bend ve terci-i bend nazım şekilleri bu türdendir. İskender Pala, a.g.e., 336.

¹⁰⁰ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Âlim Kahraman (İstanbul: TDV, 2006), “Musammat” maddesi.

¹⁰¹ Mustafa Erdoğan, a.g.e., 17.

¹⁰² İskender Pala, a.g.e., 436.

¹⁰³ Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., 167.

yapıldığında şiir mütekerrir müseddes olarak adlandırılır.¹⁰⁴ Emîrî'nin yaptığı tüm tesdîsler bu şekildedir.

Eserde var olan bir başka nazım şekli ise Türk edebiyatında çok az kullanılmış olan tetsi''dir. Dokuza çıkarma anlamına gelen tetsi', muhammese eklenen dört mısra ile oluşturulur. Dokuza çıkarılmış, dokuz dizeli bendlerden oluşan bu nazım şekli mütessa' olarak da adlandırılır.¹⁰⁵

Tahmîsin Yazılma Nedenleri

Şairleri tahmîs yazmaya iten faktörler hırs, üstünlük iddiası, ileri geçme, meydan okuma ve ünlü şairin derecesinde olduğunu gösterme arzusu olarak sıralanabilir.¹⁰⁶ Şairler, daha önce yaşamış veya çağdaşı şairlerin kullandıkları sözcükleri ve hayalleri şiirlerinde kullanarak onlarda bulunan yeteneğin bir benzerinin kendilerinde de bulunduğunu göstermek isterler.¹⁰⁷ Nazire olarak da kabul edilen tahmîsin, şairlerin yaşadığı dönemden önceki ya da kendi dönemindeki şairlere, saygı gösterme, onların şiirini beğenme, onlarınkinden daha güzelini ortaya koyma, kendini deneyip yetiştirme gibi amaçlarla yazılmasının¹⁰⁸ yanı sıra şairlerin öldükten sonra eldeki bu kadar çok şiir arasında kendi şiirlerinin unutulmamasını sağlamak için eserlerini ünlü

¹⁰⁴ İskender Pala, a.g.e., 451.

¹⁰⁵ İskender Pala, a.g.e., 345.

¹⁰⁶ Yahya Suzan, "Arap Şiirinde Muhammes ve Tahmîs" (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008), 47.

¹⁰⁷ Yahya Suzan, "Arap Şiirinde Bir Nazım Türü: Tahmîs", *İlmî Araştırmalar Dergisi* (2010 Nisan), 66. (erişim: 13.12.2012)

¹⁰⁸ Mustafa Arslan, "Şeyh Gâlib İle Keçeci-Zâde İzzet Molla'nın Gazelleri Arasında Nazire İlişkisi," *Turkish Studies*, 7:1 (2012 Winter), 252.

bir şairin eseriyle bağlantılı kılmaları da tahmîs yazma sebepleri arasında sayılabilir.¹⁰⁹

Şairler beğendikleri ve üstat kabul ettikleri şairlerin şiirlerine tahmîs yazdıkları gibi devlet büyüklerinin şiirlerine de yazdıkları görülmektedir. Özellikle Muhibbî mahlasını kullanan I. Süleyman, İlhamî mahlasını kullanan III. Selim ve Avnî mahlaslı II. Mehmed gibi şair padişahların şiirleri çokça tahmîs edilmiştir. Emîrî'nin II. Mehmed'in şiirlerine yazdığı tahmîsleri ise, padişaha saygı gösterme ve şiirlerini beğenme nedenleriyle yazılmıştır.

Ali Emîrî'nin Tahmîsleri

Gazellere Yapılan Tahmîsler ve Tesdîslerin Biçim Yönünden İncelenmesi

Ali Emîrî II. Mehmed'in dîvânında bulunan gazellere 72 adet tahmîs yazmıştır. Bu tahmîslerin bütününde geleneksel tahmîs yazımına bağlı kalmış, Avnî'nin gazellerindeki beyitlere aynı kafiye ve vezinde 3'er mısra ekleyerek tahmîslerini yazmıştır. Fakat Ali Emîrî nadir de olsa Avnî'nin şiirine müdahalelerde bulunmuştur. Örneğin; Tahmîs 72'de Avnî'nin bazı kelimelerini tamamen değiştirdiği görülür.

Aslı:

“Zülfünün zencirine bend eyledün şāhum beni

Ḳullıġından ḳılmasun āzād Allāhum beni”¹¹⁰

¹⁰⁹ Yahya Suzan, a.g.t., 49.

¹¹⁰ Tahmîs 72 / I

olan beyitteki ‘eyledün’ kelimesini ‘eyledi’, ‘kılmasun’ kelimesini ise ‘itmesün’ olarak yazmıştır. Ayrıca, aslı:

“Yakmağa vü yıkmağa hep cümle el bir itdiler

Süz-ı sine eşk-i dide âteş-i âhum beni”¹¹¹

olan beyitteki ‘vü’ kelimesi yerine ‘hem’, ‘hep’ kelimesi yerine ‘çok’, ‘cümle el bir’ kelimeleri yerine de ‘söyleşüp’ kelimesini kullanmıştır.¹¹²

Emîrî gazellere 6 adet de tesdîs yazmıştır.¹¹³ Fakat bu tesdîsleri yazarken tahmîslerde olduğu gibi tüm gazelin her beytini tahmîs etmek şeklinde değil, gazelin, seçtiği herhangi bir beytine bend sayısı on altılara varacak şekilde tesdîsler yazmıştır. Yalnızca bir gazelin her beytine tesdîs kaleme almış, sırasıyla her beyte 10, 10 ve 8 adet bend yazmıştır.¹¹⁴ Tesdîslerden iki tanesini iki matla’ beytine sırasıyla 12 ve 16 bendle,¹¹⁵ diğer bir tesdîs ise bir gazelin dördüncü beytini 10 bendle tesdîs etmiştir.¹¹⁶

¹¹¹ Tahmîs 72 / III

¹¹² Emîrî ayrıca Tahmîs 59 / II’de Avnî’nin ‘Haddün’ yerine ‘Kaddün’, Tahmîs 60 / III’te ‘hey’ kelimesi yerine ‘mı’, Tahmîs 60 / V’te ‘kâfir’ kelimesi yerine ‘dil-ber’, Tahmîs 63 / I’de ‘urur’ yerine ‘olur’, Tahmîs 63 / II’de ‘niyaz iderün’ yerine ‘yalvarırım’, Tahmîs 65 / I’de ‘tîrini’ yerine ‘tîğini’, Tahmîs 65 / V’te ‘hecr’ yerine ‘dehr’, Tahmîs 67 / I’de ‘tan’ yerine ‘çok’, Tahmîs 67 / II’de ‘şeb’ yerine ‘şemê’, Tahmîs 67 / III’te ‘yüzi’ yerine ‘vechi’, Tahmîs 67 / VII’de ‘ilteler’ yerine ‘iletir’, Tahmîs 70 / II’de ‘ruhı’ kelimesi yerine ‘yüzi’, Tesdîs 10 / VI’da ‘da‘vî’ yerine ‘lafın’ kelimelerini kullanmıştır.

¹¹³ Çalışmamızda numaralandırma için Emîrî’nin kullanmış olduğu başlıklardan yararlanılarak her başlığın altındaki şiirin tamamı bir tesdîs grubu sayılmış ve içeriğindeki tesdîsler kendi içerisinde numaralandırılmıştır. Örneğin, Emîrî Tesdîs 1’de, “Sâkiyâ mey vir ki bir gün lâlezâr elden gider, İrişür faşl-ı hâzân bâğ u bahâr elden gider” beytini 12 bendle tesdîs etmiştir.

¹¹⁴ Tesdîs 2, 3 ve 4.

¹¹⁵ Tesdîs 1 ve 6.

¹¹⁶ Tesdîs 5.

Emîrî bir gazelin matla' beytinin tesdîsini yaparken Avnî'nin bazı kelimelerini yer yer değiştirmiştir. Aslı:

“Sâkiyâ mey vir ki bir gün lâlezâr elden gider

İrişür faşl-ı hazân bâğ u bahâr elden gider” (Tes 1 / I)

olan beytin tesdîslerinde ‘gün’ kelimesini kullanmanın yanı sıra, yerine kimi zaman ‘âm’ ve ‘dem’ sözcüklerini, bazı tesdîslerde de beyitteki ‘bâğ u bahâr’ kelimelerinin yerine ‘vaqt-i bahâr’, ‘zevķ-i bahâr’ ve ‘faşl-ı bahâr’ izafelerini, ayrıca kimilerinde de ‘faşl-ı hazân’ izafesinin yerine ‘vaqt-i hazân’ izafesini kullanmıştır.

Müfredlere Yapılan Tahmîs ve Tesdîslerin Biçim Yönünden İncelenmesi

Emîrî Efendi Avnî'nin divanda bulunan müfredlerden iki tanesine 13 ve 15 bendde beyti tekrar ederek bir tesdîs kaleme almıştır.¹¹⁷ Biçim yönünden önceki bahsedilen tesdîslerle aynı özelliktedirler.

Kıt'alara Yapılan Tahmîsler ve Tesdîslerin Biçim Yönünden İncelenmesi

Emîrî Avnî'nin dîvânından bir kıt'aya iki adet tesdîs yazmıştır.¹¹⁸ Hece ölçüsüyle yazılmış olan kıt'ayı iki ayrı beyit olarak ele almış ve her iki beyte ayrı tesdîsler kaleme almıştır. İlk iki mısraya da son iki mısraya da 10 bend ile tesdîs yazmıştır.

¹¹⁷ Tesdîs 9 ve 10.

4. BÖLÜM: EMÎRÎ'NİN GÖZÜNDEN FATİH

Emîrî, Osmanlı Devleti'ne ve hanedanına, derin bir sevgi ve saygı ile bağlı bir şahsiyetti. Bu doğrultuda birçok padişaha divanında yer vermiş ve Mustafa Uğurlu Arslan'ın da tezinde belirttiği gibi padişahlara hitap şekilleri bu sevginin ve saygının göstergeleri olmuştur. Mustafa Uğurlu Arslan'ın tezindeki tespitlere göre Emîrî'nin divanında padişahlar için kullandığı sıfatların bir kısmı şöyledir: Sultân-ı Zî-şan, Şehenşâh-ı kerem, Hüdâvend-i kerem, Hakân-ı cem-simâ, Şehenşâh-ı kerem-fermâ, Şehriyârâ, Tâc-dâr-ı pür-kerem, Şehenşeh-i müskil-kûşâ, Padişâh-ı Kâmran, şehâ, Padişâhâ, Ser-firâzâ, Kâm-kârâ, Husrevâ.¹¹⁹

Emîrî'nin *Amid* dergisinde yazdığı “Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han Gazi” başlıklı yazısı baştan sona II. Mehmed'e methiyelerle doludur. Bu yazısında Emîrî, Fatih'in, henüz Baki'lerin Nev'i'lerin pederlerinin bile doğmadıkları zamanda kahraman olduğu kadar, şair ve şair olduğu kadar da hakîm-i felâtun-ı müessir olduğunu söyler. Emîrî onu anlatmaya çalışırken kullandığı kelimelerin aciz kaldığını da şöyle ifade eder: “Cenab-ı Fatih'i tarife, evsafını temhide kalkışmak hurşid-i müniri tarife kıyam eylemek kabilindedir.”¹²⁰

Emîrî'nin tüm padişahlara duyduğu hayranlığın yanında, II. Mehmed'in yeri başkadır. II. Mehmed'in divanının tamamına tahmîsler yazan Emîrî, bu tahmîsleri yazarken hem II. Mehmed'in şahsına hem de şiirlerine sürekli övgüler yağdırır. Aşağıdaki bölümlerde Emîrî'nin II. Mehmed ve şiiri için kullandığı sıfatların yardımıyla şiirlerindeki padişahlık olgusu irdelenecektir.

¹¹⁸ Tesdîs 7 ve 8.

¹¹⁹ Mustafa Uğurlu Arslan, a.g.t., 72.

¹²⁰ Muhtar Tevfikoğlu, a.g.e., 127.

Emîrî'nin Fatih İçin Kullandığı Sıfatlar

Emîrî'nin tahmîslerinin tümünde II. Mehmed için kullandığı sıfatlar şu şekildedir:

Padişahlığı ve Kişiliği	
‘azîmü’l-ümem	âfîtab-ı memleket
‘âlî-tebâr	bâşıṭ-ı emn ü emân
cenâb-ı Fâtih	cihandâr-ı ekmel
cihangîr-i ciger-dâr	ebu’l-feth
Erdeşîr-idrâk	faḥr-ı devlet
faḥr-ı selâtin-i cihân	fâtih-i Kōştānîniyye
Felâtun-meşreb	ğays-ı şevket
gevher-i nühdâne-i kenz-i Harameyn	ḥazret-i ni‘ me’l-emîr
ḥazret-i şāhenşeh-i ahyār	ḥulḳ-ı ḥüsn
humâyûn-efser	ḥurşîd-i cihân-ı ihtîşâm
iftihâr-ı baḥr u ber	İskender-mizâc

māh-ı t̄abān-ı maz̄har	manz̄ūr-ı Cenāb-ı Kibriyā
maz̄har-ı tebcīl-ı Peygamber	medār-ı iftiḥār-ı Erṭuḡrūl u ‘ Oṣmān
mefhar-ı kevn	meh-efser
nūr-ı dīde-i Orhān	pādiṣāh-ı enver
pādiṣāh-ı ser-firāz	pādiṣāh-ı t̄ac-rübā-yı cihān-güşā
pādiṣeh-i a‘ zam-ı taḥt-ı pūr-zīb	pertev-i ma‘ būd
ṣāḥib-i fikr-i metīn	sāye-i Perverdigār
server-i ḥikmet-penāh	sulṭān-ı ḥasīb
sulṭān-ı mu‘ anven	sulṭān-ı muhteṣem-ünvān
sulṭān-ı ‘ ulvī-iṣṭihār	sulṭān-ı vācibü’t-ta’zīm
ṣāh-ı feyz-nāk	ṣehenṣāh-ı gūzīn
ṣehenṣāh-ı mūncelī	ṣehenṣāh-ı mūnevver
ṣeh-i bī-hem-tā	ṣeh-i mes’ūd
ṣeh-i muzaffer	ṣeh-i mücterim
ṣeh-i mūmtāz-ı meḥāsin	ṣeh-i nīkū

şeh-i şevket	şeref-i a‘ zām-ı akvām u ahālī
tācdār-ı eşher	‘ulvī-ḥiṣāl
‘ulvī-ittiṣāf	vaḥīd-i devrān
yek-tā-rev-i kāb-ı kavseyn	zıll-ı kudsī
zıll-ı Zü’l-minen	zīnet-i kenz-i hüner

Adilliği	
‘ādil	sulṭān-ı ‘ādil-dil
Nuṣirevān-‘adl	

Savaşçılığı	
ğazanfer-i fa‘āl	cihanşemşīr-kudret
faḥr-ı sipāh	kerrār-ı şavlet
kerrār-ı ğazā	şaff-der-i kişver-tırāz
nūr-ı dīde-i ceng-āverān-ı heft- iklim	şaff-şiken

ā' dā-figen	şimşir-zen
Murtaẓā-şavlet	seyf-i meslûl

Güçlülüğü	
Fâtih-i müşkil-güşā	āhenin bāzū
şeb-çerāğ-ı kenz-i kudret	şecā' at-güster

Zekâsı ve Şairliği	
mu' ciz-beyân-ı rûzigâr	‘ālî-sühân
şā' ir-i nazım-ārā	fahır-ı efâzıl
şāhenşeh-i efhām	‘ālî-ma' rifet
bülbül-i güyâ-yı bāğ-ı salţanat	‘aql-ı çālāk

Emîrî mısralarında, II. Mehmed'in adilliğini, savaşçılığını, güçlülüğünü, padişahlığını ve kişiliğini, zekâsını ve şairliğini yukarıda gruplandırılmış olan sıfatlarla övmektedir. Bu olguları niteleyen sıfatların tahmîslere nasıl yerleştirildiği ve hangi bağlamda ifade edildiği birkaç örnekle yakından incelenebilir.

Örneğin II. Mehmed'in adilliğini ve zekâsını gösteren;

Ḥazret-i Sultān Meḥemmed Ḥān-ı pāk

Nuṣirevān-‘adl ü Erdeṣir-idrāk

Şāhib-i fikr-i metīn ‘aql-ı çālāk

Didi bu nazmı o şāh-ı feyẓnāk (Tes 8 / II)

tesdîsinde Emîrî, II. Mehmed’i ‘Adil’ lakablı İran hükümdarı Nuṣirevân’a benzettir. Adaletsizliğe uğrayanlara yardım ettiği söylenen Nuṣirevân gibi adalet sahibi olan II. Mehmed, anlama ve kavrama gücüyle de, zekâsıyla ünlü İran hükümdarlarından Erdeşir’e benzer. II. Mehmed sağlam fikir sahibi, kıvrak zekâlı ve bereket veren bir padişaktır.

Aşağıdaki tahmîste ise Emîrî Allah’ın rahmetinin II. Mehmed’in üzerine olmasını diler çünkü O, dünya hayatını adaletle geçirmiştir:

Ḥaḳḳ ide Sultān Meḥemmed Ḥāna hem-dem rahmetin

Çünkü dünyâda ‘adâletle geçürdi müddetin

Yâd idüp dirdi Ḥabîbullāh ḳudsî sîretin (T 4 / VII)

II. Mehmed’in adillğine şu şekilde de değinilmiştir:

Şehenşāh-ı güzîn Sultān Meḥemmed Fâtih-i ‘ādil

Odur hem ḳahramān hem nüktedān hem ġāzî hem fâzıl

Ne ‘ālî nuṭḳ ider seyreyle ol sultān-ı ‘ādil-dil (T 11 / II)

II. Mehmed’in savaşıllığına dair olan,

Ḥazret-i Sultān Meḥemmeddür o zıll-ı Zü’l-minen

Şaff-şiken â‘dâ-figen berk-i fiten şimşîr-zen

Seyr idüñ bu nazmını diğkatle ey ehl-i sühan (T 62 / II)

tahmîsinde Emîrî, yaratıcının gölgesi olan II. Mehmed’in savaşıllığını göstermek için saff-şiken, â‘dâ-figen, berk-i fiten ve şimşîr-zen sıfatlarını kullanır. Sırasıyla düşman saflarını yaran, düşmanı yıkan, fitnelerin şimşeğı ve kılıç kullanan, anlamlarına gelen bu sıfatlarla padişahı niteleyen Emîrî, padişahın savaşıllığını aşağıdaki tahmîste O’nu savaşıan aslana benzeterek anlatmaya çalışır:

Budur Sulţān Meĥemmed leys-i kerrār

Bu Sulţān-ı cihāndur leyse ferrār

Ne dir bağ ol cihāngîr-i ciger-dār (T 43/ IV)

Cihanın sultanı Sultan Mehmed, savaşıan ve saldıran aslan olmasının yanı sıra yürekli bir cihangirdir.

II. Mehmed’in savaşıllığıyla bağlantılı olarak güçlülüğünün ön plana çıkarıldığı tahmîsler de vardır. Örneğın Emîrî;

Meĥemmed Hān-ı şānî faĥr-ı devlet

Ebu’l-feth-i cihān şemşîr-i kudret

Emîrî böyle eyler neşr-i ĥikmet (T 15 / VII)

tahmîsinde güç kılıcı ve cihanın fetihlerinin babası olarak nitelendirilmiştir.

Emîrî için II. Mehmed demir gibi çok güçlü kollara sahip, İstanbul’un fatihi hoş padişaktır:

Cenāb-ı Hân-ı Mehemmedür âhenin bâzû

Ki Fâtih oldu Sitānbûla ol şeh-i nîkû

Naşıldur işte bak ol şeh-i a'zam u dil-cû (T 34 / II)

Emîrî Fatih'in padişahlığını överken cihanı fetheden ve taç alan padişah sıfatlarını kullanır:

Sultân Mehemmed Hân o ebû'l-feth-i pîşvâ

Ol pâdşâh-ı tâc-rubâ-yı cihân-güşâ

Seyr it ne dir o reşk-i Hüseyn ibni Baykara (T 56 / IV)

Emîrî'ye göre hiçbir milletin II. Mehmed gibi bir padişahı yoktur, O, iki yüz şehir fetheden bir fatihtir:

Yok Hâzret-i Fâtih gibi aqvâm u milelde

Feth itdi Emîrî iki yüz şehir ile belde

Tut nazm-ı humâyûnını ta'zîm ile elde (T 1 / V)

Fatih, nesiller boyunca gelmiş geçmiş tahta çıkan tüm padişahların en büyüğüdür:

Hâzret-i Hân-ı Mehemmedür ebû'l-feth-i edîb

Ced-be-ced pâdişeh-i a'zam-ı taht-ı pür-zîb

Bak ne dir nazm-ı celîlinde o sultân-ı hasîb (T 10 / IV)

II. Mehmed, kutsal lakabı ebû'l-feth olan, eşi benzeri olmayan bir padişah ve şairleri süsleyen bir şairdir:

Hâzret-i Hân-ı Mehemmed şeh-i bî-hem-tâdur

Laķab-ı pāk-ı ebu'l-fetħ ile müsteşnādur

‘Avnīdür maħlaşı hem şā‘ir-i naẓm-ārādur

Oķu bu müfredi gör kim ne ķadar zībādur (Tes 4 / III)

Emîrî’ye göre II. Mehmed en büyük fatih, şahlar şahı, cihan sultanlarının övüncü, zaferler sahibi bir padişaktır:

Ol fātih-i a‘zam o şehenşāh-ı münevver

Ol faħr-ı selāṭīn-i cihān šāh-ı muzaffer

Seyr eyle naşıl eyledi neşr dürr ü gevher (T 48/ II)

Fatih, yedi iklimdeki savaşıların gözünün nuru büyük padişaktır:

Cenāb-ı Hān-ı Mehmed o pādīšāh-ı ‘azīm

O nūr-ı dīde-i ceng-āverān-ı heft-iķlīm

Didi bu şi‘ri o Sultān-ı vācibü’t-ta‘zīm (T51 / III)

Emîrî II. Mehmed’i 100’den fazla sıfatla anlatmaya çalışmış ve bu sıfatların çoğunluğunu O’nun ne kadar büyük, zeki ve güçlü bir padişah olduğunu izah edecek şekilde seçmiştir. Yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü gibi Emîrî şiirlerinde, II. Mehmed’e olan sevgisini ve saygısını, O’nun için padişahın neyi ifade ettiğini göstermiştir.

Emiri'nin Fatih'in Şiiri için Kullandığı Sıfatlar

Emîrî II. Mehmed'e olan hayranlığını O'nun şiirlerine tahmîs ve tesdîs yazarak göstermekle kalmamış bu tahmîslerinde hem padişahın kendisini hem de şiirlerini övgü dolu sözlerle anlatmıştır. Emîrî özellikle, her tahmîsinin ve tesdîsinin önüne yazdığı başlık olarak nitelendirebileceğimiz dua kısımlarında, Allah'ın sıfatlarıyla birlikte bu sıfatlarla anlamca uyumlu sözcükleri Fatih ve şiiri için kullanmıştır. Buradaki amacı birazdan tahmîsini yazacağı şiiri okuyucuya tanıtmak ve tabii ki padişaha layık şekilde O'nun şiirini övmektir. Bu nedenle tahmîslerinde kullandığından daha uzun terkipler ve Arapça, Farsça kelimeler kullanmıştır. Başlık bölümlerindeki dilin daha ağır hale gelmesini, diğer şairlerin manzum ve mensur eserlerinde de karşımıza çıkan padişah anıldığında dilin süslü hale gelmesi durumuyla açıklayabiliriz. Dolayısıyla başlıklarda, Emîrî'nin sözcüklerinin ve söyleşinin ağırlaşması bu doğrultuda doğal bir süreçtir.

Birbirleriyle ilişkili sözcükleri seçen Emîrî'nin başlıklarına yakından bakılacak olursa, aşağıdaki başlığın dua kısmında göndermek anlamına gelen 'esbel' kelimesi ile birlikte 'nimetler' kelimesi kullanılmıştır. Dua kısmından sonra yine bu bölümle alakalı sözcükler olan 'feyz', 'rabbâniye' sözcüklerine yer verilmiş, ayrıca Avnî'nin şiiri güneşe benzetilip şairin ne kadar irfan sahibi olduğundan bahsolenmiştir:

“Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Esbela'llâhü te'âlâ ni'amâtihi 'aleyh”
hâzretleriniñ matla' -ı feyyâzât-ı Rabbâniye olan zamîr-i bârika-ârâlarından hûrşîd-i
cihân-tâb gibi tûlû' iden gâzel-i haqqîkat-i müdellil-i 'ârifâneleriniñ tahmîsi.” (T 38)

(Kendisine işaret edilen rahmetli sultanın “ Yüce Allah'ın gönderdiği nimetler O'nun üzerine olsun” İlahi feyizlerin zuhur ettiği yer olan yıldırım ışığını süsleyen

hamurundan, âlemi aydınlatan güneş gibi doğan, irfan sahibi oluşunun delilinin gerçeği olan gazelinin tahmisi.)

Her tahmîse ve tesdîse bu tür başlıklar yazan Emîrî bu başlıklar aracılığıyla hayranı olduğu padişah II. Mehmed'e dua etmekle kalmayıp tahmîslerde yaptığı övgülerin yanı sıra şâir padişaha ve O'nun şiirine methiyeler düzmüştür. Aşağıdaki başlıkta da Avnî kâinata belagatı öğretebilecek seviyede bir şâir ve şiiri seçkin ve beğenilen bir şiir olarak vasıflandırılmıştır:

“Sultân-ı mağfûr müşârün ileyh “Evfeda'llâhü te'âlâ melâiketihi er-raḥmetihi 'aleyh” ḥazretleriniñ belâgat-âmuz-ı kâ'inât olan ğazel-i ḥaḳâyık-ı mümessil-i maḳbûl u güzînleriniñ tahmîsi.” (T 33)

(Kendisine işaret edilen rahmetli sultanın “ Yüce Allah tarafından rahmet melekleri O'na gönderilsin” kâinata belagat öğreten, beğenilen hakikatlerin temsilcisi olan ve seçkin gazelinin tahmisi.)

Daha önce de söylendiği gibi Emîrî padişahı ve şiirini övdüğü bu başlıklarda süslü bir dil kullanmıştır, çünkü övülen kişi padişaktır, şiir O'nun şiiridir dolayısıyla basitlikten uzak olmalıdır. Aşağıdaki başlıkta ise Emîrî, bir padişahın şiirinin nasıl olması gerektiğinin tanımını yapar. Dua cümlecğinde ‘süsleyen’ anlamına gelen ‘zeyn’ ve ‘ışık’ olarak düşünülebilecek ‘nur’ kelimelerini kullanırken Avnî'nin şiirini yine ışıkla alakalı ‘parıldayan’ ve ‘ışık saçan’ anlamlarına gelen ‘şem-i ziyâ-dâr’ ve ‘şule-efşân’ sözcükleriyle nitelemiş, bunun yanı sıra bu özelliğin padişaha yakışır bir kitabın özelliği olduğunu belirtmiştir:

“Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Zeyna’llāhü te‘ālā bi-inzālü’n-nūrı ‘aleyh”
hazretlerinin şem‘-i ziyā-dār tab‘-ı şāhānelerinden şu‘le-efşān ‘ālem-i ḥaḳīkāt olan
gazel-i münevver ü renginleriniñ tahmisi.” (T 24)

(Kendisine işaret edilen rahmetli sultanın “Süsleyen Yüce Allah’ın indirdiği
nur O’na olsun” parlak ışıklı padişaha yakışır kitabından ışık saçan, gerçekler âlemi
olan renkli ve nurlu gazelinin tahmisi.)

Aşağıdaki tablolarda gösterilen Emîrî’nin şiirlerinden ve bunlara yazdığı
başlıklardan derlenmiş olan Avnî’nin şiirini niteleyen sayısı yüze yakın sıfatlar, hem
Emîrî’nin padişahın şiirine karşı beğenisini hem de yine padişahlık makamının
gücünü gösterir niteliktedir. Tahmisleri yapılan şiirlerin şairi bir padişah olunca o
şiirlerin O’na layık olarak tahmîs edilmesi gerektiği gibi, padişah şiiri olduğu için de
yeterince övülmelidir.

Mücevher Benzetmeleri ve Şiirin Parlaklığı	
cevher-nümā-yı feşāḥāt	perveriş-yafte-i şadef-pāre
revnaḳ-ı tāk-ı zer-i şāhāne	şeh-dāne-i dürriyyü’l-lem‘ān
şāyeste-i taḥrīr levḥa-i ḥurşīd-i cihān-tāb	kevkeb-i āsumān-ı ‘ulviyyet
pertev-efzā-yı şehriyārī	münevver-sāz-ı enzār-ı şu‘arā

münevverü'l-envār melâ'ik-i meşrebâne	kevkeb-i dürr-i lem'ân
lâyık-ı tâ'lik-i kûbbe-i felek-i minâ- fâm	şeffâf-ı dül-nişîn
Nûr-bahş-ı 'uyûn-ı 'âlemyân	zînet-i âyâr-ı ta'zîm-i büleğâ
yâkût-ı bî-mişâl-i ma'âdin-i edeb	ârâyiş-i ser-şafha-ı mücellidât-ı belâgat
numûne-i giran-bahâ-yı berâ'at	

Hiç Söylenmemiş Olması	
yek-tâ-yı hikmet-ihtivâ-yı şâhâne	şâmil-i teşbîh-i bedî'
maẖhar-ı bedâyi' -i sünûhât	câlib-i tahsîn bülğâ-yı maşrîk u mağrib
müfessir-i ma'ânî-i hikmet	gül-i bedâyi' -i zühûr-ı gülşen-i şehâmet
sünbül-i gül-bû-yı firdevs-i bedâyi'	

Güzel Söylenmiş Olması	
āṣār-ı feyż-efzā	şāmil-i vaḳāyık-ı ‘āliyye
naḳş-tırāz-ı levḥa-ı ḥikmet	güldeste-i naḥl-ber ravza-i feṣāḥat
şuḳūfe-i şāhāne-zuhūr ḥariḳa-i ma‘ rifet	rūṣenā-sāz-ı ‘uyūn-ı mefḥaret
vişāhü’ş-sadr iftiḥār-ı üdebā	tāb-baḥş-ı ‘ālem-i ‘irfān
gencine-efrūz-ı belāḡat	belāḡat-ı mükellel-i feyyāzāne
yādgār-ı kıymet-dār-ı aḥlāf	maşdar-ı feyżü’l-feyż
selāset-āheng-i pādişāhāne	belāḡat-āmuz-ı kā’ināt
ḥaḳāyık-ı mümessil-i maḳbūl u güzīn	bī-ḥalel-i maḥbūbet āyīne
mülkü’l-kelām-ı ḥaḳāyık-nizām	maṭla‘-ı feyyāzān-ı rubāne
belāḡat-güster-i ḥakīmāne	lezzet-baḥş-ı edmiḡa-ı zā’ika
şeref-nümā-yı cihān-ı ‘irfān	maşrıḳ-ı bedr-i belāḡat
bürhān-ı celīl-i feṣāḥat	mecrā-yı Kevşer-i belāḡat
bā’ iş-i tenşit-i rūḥ-ı ‘urefā	ḳāmūs-ı feżā’il
mecma‘-ı kemālāt-ı şettā	āṣār-ı ‘uzmā
mümtāz-ı belāḡat-tırāz	dil-nişīn-i edībāne
mükemmeliyyet-i pīrā-yı şaff-derāne	ṭabaḳa-ı feṣāḥat
maḥşūl-ı ‘uluvv-ı ṭab‘-ı zafer-şi‘ār	enva‘-ı taḥayyūlāt-ı māhirāne-yi

	şāmil
dil-güşā-yı mülhemāne	‘ālem-i ma‘rifete bergüzār-ı kıymetdār

Emîrî’nin şiir başlıklarında, parlak incilerin en büyüğü, gelecek neslin kıymetli yadigârı, edeb madeninin emsalsiz yakutu ve belagat ayının doğduğu yer gibi nitelemelerle bahsettiği Avnî şiirlerinin değerlendirmelerini Emîrî’nin tahmîslerinde geçen sıfatlar üzerinden inceleyecek olursak, Emîrî aşağıdaki tahmîsinde;

Fâtihûñ dîvân-ı ğarrāsın ziyâret itmeli

Nazmını ta‘zîm ile telsîm ü rû’yet itmeli

Rûh-ı pāk-ı nâzıma ihdâ-yı rahmet itmeli

Böyle ğarrâ nuṭṭ-ı zî-şânın kırâ‘at itmeli (Tes 6 / X)

Avnî’nin parlak divanını ziyaret edip şairin temiz ruhuna Allah’tan rahmet dilemeli ve böyle güzel olan ün sahibi sözleri okumalı diyerek Avnî’nin şiirlerinin muhakkak okunması gerektiğini savunur.

Diğer bir tahmîsinde Emîrî, Avnî’nin mısralarını, padişah şiiri olmasına rağmen tevazu nurlarıyla dolu olan, eşsiz padişahın yazmış olduğu tasavvufî sözler olarak açıklar:

Şafha-ı dîvân içinde cem‘ olan âşāra bak

Hep taşavvufdur kelām-ı Fâtih-i kerrāra bak

Berḳ urur nūr-ı tevāzu‘ nazm-ı kıymetdāra bak

Bir şeh-i yek-tâ bunı nuṭṭ eylemiş güftāra bak (Tes 6 / XIV)

Emîrî Fatih'in şiirlerine tahmîs yazarak kendisinin de büyük bir iş yaptığını şöyle ifade eder:

Göñül âşâr-ı Fâtihle cihâna incilâ virdüñ

İdüp tahmîs-i himmet çeşm-i şevke tütüyâ virdüñ

Bu ‘âlî nazmı tekrâr idüp kalbe cilâ virdüñ (T 31 / III)

Emîrî, Fatih'in şiirlerine tahmîsler yazarak dünyaya, yüce şiirlerini tekrar ederek kalbe parlaklık verdiğini söyler. Avnî'nin şiirlerine yazdığı tahmîsleri göze sürme çekmek olarak betimler.

Emîrî'ye göre Mehmed Han'ın mükemmel eserleri cevherler saçar, padişaha yakışır altın tacın parlak sözleridir:

Tab‘ -ı pāk-i Hân Mehemmed kim güher-efşân olur

Her kelâmı revnağ-ı tâc-ı zer-i şâhân olur

Nazmını seyr it o sulţānuñ naşıl rahşân olur (T 6 /III)

Emîrî'nin özel olarak Avnî'nin şiirlerini övdüğü tahmîslerin yanı sıra O, Avnî'nin şiirinin güzelliğine ve yüceliğine her fırsatta atıfta bulunmuştur. Genellikle “Bak ne dir...”, “ Bak ne âlî nutk ider...” kalıblarıyla başlayan mısralarla Avnî'nin şiirlerini metheden Emîrî'nin bu biçimdeki cümlelerine hemen hemen her tahmîsinde rastlanmaktadır.

Emîrî'nin Şiirlerinde Geçen Diğer Padişahlar

Ertuğrul, Osmân ve Orhân

Emîrî, Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in babası Ertuğrul Gazi'den başlayarak devletin temellerini atan kişilere yer verdiği mısralarında II. Mehmed'i Osman ve Ertuğrul'un övünme sebebi, Orhan'ın gözünün nuru, hayırları yaratan Allah'ın en büyük gölgesi olarak niteler:

Cenâb-ı Fâtih-i ekber o zıll-ı a'zam-ı Yezdân

Medâr-ı iftihâr-ı Hâzret-i Ertuğrul u 'Osmân

Ne 'âlî nuḡk ider seyr it o nûr-ı dîde-i Orhân (T 54 / IV)

II. Abdülhamid

31 Ağustos 1876 ile 27 Nisan 1909 tarihleri arasında tahtın sahibi olan II. Abdülhamid ilk Osmanlı anayasası Kanûn-ı Esâsî'yi ilan etmiş ve Osmanlı Devleti O'nunla birlikte I. Meşrutiyet ve II. Meşrutiyet dönemlerini yaşamıştır. Emîrî'nin şiirinde II. Abdülhamid'i anma sebebi kuvvetle muhtemel bu eserini yazdığı anda O'nun padişah olmasıdır. Emîrî tahmîsinde Allah'ın O'nu korumasını, O'na zenginlik ve varlık vermesini isteyerek düşmanlarının mahvolmasını ister:

Şeh-i yegâne Hamîd Hâna Hâḡ vire şavnı

Müdemmer olsun Emîrî 'adû-yı bed-levni

Hüdâ bağışlaya ol şâha mülki hem kevni (T 34 / V)

V. Mehmed Reşad

27 Mayıs 1909 ile 3 Temmuz 1918 tarihleri arasında padişah olan V. Mehmed, Sultan Abdülmecid'in oğludur. II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesiyle tahta geçen V. Mehmed Emîrî'nin eserinin en son bendinde şu şekilde geçer:

Bu cedd-i a'zam-ı Sulţân Reşâd Hân-ı mu'azzamdur

Ferahla müstedâm olsun bu 'âlem tâ ki âlîdür

Medâr-ı iftihâr-ı Âl-i 'Osmân-ı mufahhamdur

O Sulţānuñ bu maţla' ceddinüñdür pek mükerremdür

Bizümle merdlik lafın idermiş ol Karam anı

Hüdâ fırsat virür ise kıra yere kıaram anı

Emîrî, bu bendin üstünü çizmiştir. Bu nedenle metninden bu bölümü çıkardığı düşünülebilir. Emîrî, şiiri ilk yazdığında Hamid Han'ın ismini yazmış daha sonra Hamid'in de isminin üstünü çizerek Mehmed Reşad'ın ismini yazmıştır. Bu da Emîrî'nin eserini 1909 senesinde tamamlamış olduğunu düşündürtebilir.

5. BÖLÜM: NÜSHALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nüsha Tavsifi

Metin Tespitinde Esas Alınan Nüsha

Tezin konusu yazma eser, Millet Yazma Eser Kütüphanesi A.E Manzum 530/2 numarada, 48b-107a varakları arasında, rık'a ile 215x155 mm ölçülerinde defter kâğıdına yazılmış 17 satır, müellif hattı, Ali Emîrî'nin Avnî'nin divanındaki şiirlere harf sırasına göre yapmış olduğu tahmîs ve tesdîslerden oluşan, *Tahmîsât u Tesdîsât-ı Ali Emîrî*'dir.

Ali Emîrî, Avnî dîvânında bulunan 84 şiirden, 73 gazel, 1 mütekerrir muhammes,¹²¹ 1 kıt'a ve 2 müfrede; 72 tahmîs, 10 tesdîs ve 1 terkîb yazmıştır. Emîrî, Avnî'nin divanında bulunan iki Türkçe müfrede, Farsça müfredlere ve iki kıt'aya tahmîs veya tesdîs yazmamıştır. Ayrıca Emîrî yazdığı her tahmîsin ve tesdîsin başına üç veya dört satır, dua ve şiiri övgü dolu sözlerle nitelendiren ifadelerden oluşan, başlık olarak adlandırılabilircek metinler yazmıştır.

Tahmîs ve tesdîslerdeki Avnî şiirleri, Prof. Dr. Muhammed Nur Doğan'ın, Avnî dîvânının Millet Kütüphanesi A.E. Manzum 350 numaradaki Ali Emîrî tarafından bulunan yazma nüshasından hareketle yazmış olduğu, *Fâtih Dîvânı ve Şerhi* adlı eserinden kontrol edilmiştir.¹²²

Emîrî metnine, okumayı kolaylaştırma niyeti ve görünüşte düzenliliği sağlama amacı ile bazı işaretler eklemiştir. Bu işaretlerden bir tanesi, iki kelime arasında terkip münasebeti olmadığını gösterme amacıyla ‘.’ işaretine benzer bir

¹²¹ Emîrî eserinde bu şiirin terci-i bend olduğunu söylemiştir. (Terkib. Asıl Metin: 82a)

¹²² Muhammed Nur Doğan, *Fâtih Dîvânı ve Şerhi* (İstanbul: Yelkenli Yayınevi, 2011).

işarettir.¹²³ Emîrî'nin kullandığı bir diğer işaret ise, kelimenin şeddeli okunmasını gerektiğini bildiren, bazen tamlama kurulması gerektiğini belirten ayrıca hemze yerine de kullanılan, kelimenin üstüne eklediği yan yana iki noktadır.¹²⁴ Bir diğer işaret de bölme simgesini andıran (÷) işarettir. Bu işareti kullanma amacı da üstteki mısraya göre kısa görünen mısranın görüntüyü bozmasını engellemektir. Mısranın sonuna bu işareti ekleyerek nizamın bozulmamasını sağlar ve yazının uzaktan görünüşünde oluşabilecek mısra boyutlarındaki farklılığı engeller.¹²⁵

Müsvedde Nüsha

Millet Yazma Eser Kütüphanesi A.E. Manzum 531/2 numarada, 23b-72b varakları arasında bulunan, rık'a ile 230x180 mm ölçülerinde Avrupa kâğıda, genellikle 17 satır, harf sırasına göre yazılmış, müellif hattı bu nüsha, 59 tahmis, 8 tesdis ve 1 terkîbten oluşmaktadır. Emîrî'nin eser üzerinde yaptığı karalamalar, düzeltmeler ve eksikliklerden dolayı bu metnin, ilk yazılan müsvedde nüsha olduğu düşünülmüştür. Bu nüsha, tezde esas alınan nüshada okunmasında güçlük çekilen kelimelerin anlaşılmasında kullanılmıştır.

Bu nüshalara ek olarak tez çalışmasının sonlarında Mart 2013'te

Diyarbakır Valiliği tarafından yayınlanan ve Doç.Dr. İdris Kadioğlu, Doç. Dr. Halil

¹²³ Örnekleri için; Asıl Metin'de 48b sayfasındaki ilk tahmîsin 2. ve 3. mısralarına, 87b'de üçüncü tahmîsin dördüncü mısrasına bakılabilir, bu işaret metin boyunca yer yer kullanılmıştır.

¹²⁴ Tamlama amaçlı olarak kullandığı örnekler için; Asıl Metin'de 88a sayfasındaki ikinci mısraya (bānî-i cefā), 87b'de ikinci tahmîsin ilk mısrasına bakılabilir(hadîqa-i nûkhet-nişār). Şedde manasında kullanıldığı örnekler için, 103b'nin dördüncü satırının ilk mısrasına (fettān), 61b'deki son tahmîsin ilk mısrasına bakılabilir (kerrār). Bu işaret de metin boyunca bu amaçlar doğrultusunda çokça kullanılmıştır. Hemze olarak kullanıldığı örnek için; Asıl Metin'de 104b sayfasında ikinci tesdisin ilk mısrasına bakılabilir (hā'ildür).

¹²⁵ Örnekleri için, 79a sayfasındaki beşinci satırın sonuna ve 73b'de son tahmîsin ilk mısrasının sonuna bakılabilir.

Çeçen ve Yard.Doç.Dr. Ramazan Sarıçiçek tarafından hazırlanan *Cevâhirü'l-Mülûk* adlı çalışma ile de metin karşılaştırmaları yapılmış, nüsha ve okuma farkları dipnotta verilmiştir.¹²⁶

6. BÖLÜM: METİN TESPİTİNDE İZLENEN YOL

Metnin Transkripsiyon İle Yazılmasında Takip Edilen Yol

- Gazellere yapılan tahmîslerin numaralandırılmasının yanı sıra gazelin beyitlerinin her bir bendine roma rakamı ile numara verilmiştir.

- Çalışmamızda numaralandırma için Emîrî'nin kullanmış olduğu başlıklardan yararlanılarak her başlığın altındaki şiirin tamamı çeşitli sayıdaki bendlerden oluşan bir tesdîs grubu sayılmış ve içeriğindeki tesdîsler kendi içerisinde numaralandırılmıştır.

- İnceleme kısmında örnek olarak verilen tahmîs ve tesdîslerde parantez içinde T kısaltması tahmîs, Tes kısaltması tesdîs için kullanılmış, ilk rakam tahmîs ve tesdîs numarasını roma rakamı ise tahmîsin veya tesdîsin kaçınıcı beytine yapıldığını gösterir.

- Metinden çıkarılanlar parantez () içerisinde metne eklenenler köşeli parantez [] içerisinde gösterilmiştir.

- Veznin bozuk olduğu durumlar dipnot ile belirtilmiştir.

- Sayfanın kenarlarında Emîrî'nin eklediği açıklamalar, kelimeler ve şiirler dipnotta gösterilmiştir.

¹²⁶ Transkripsiyonlu metinde farklar araya '/' işareti konularak, ilk kısma çalışılan nüshadaki şekli ikinci kısma ise *Cevâhirü'l-Mülûk*'taki şekli yazılmıştır.

- Emîrî'nin unuttuğu veya bilerek yazmadığı beyit ve mısralar dipnotta belirtilmiştir.

- Sesli ile biten bir kelime sesli ile başlayan bir kelimeyle yan yana geldiğinde vezin gereği sesli harf düşerse araya (') işareti konarak yazılmıştır, örneğin, N'ola.

- Şiirlerde geçen özel isimler büyük harfle başlatılmıştır. Câmi, Şevket, Behrâm vb.

- Metinde okunamayan kelimeler [...] şeklinde gösterilmiştir.

- Tahmîslerde ve tesdîslerde Emîrî'nin mısraları ile Avnî'nin beyitleri aralarında ayırt ediciliği sağlama amacıyla boşluk bırakılmıştır.

- Transkripsiyonlu metinde Cevâhirü'l-Mülûk ile aradaki farklar araya '/' işareti konularak, ilk kısma çalışılan nüshadaki, ikinci kısma ise Cevâhirü'l-Mülûk'taki şekli ile dipnotta belirtilmiştir.

Farsça ve Arapça Terkipler, Ekler ve Kelimelerin Yazımı

Çalışmamızda Farsça ve Arapça terkipler, ekler ve kelimeler, İLESAM'ın 17-18 Ocak 1992 tarihinde düzenlediği "1. Eski Türk Edebiyatı Kolokyumunu"nda Prof. Dr. İsmail Ünver'in metin tespiti çalışmalarında bir birliğin sağlanması niyetiyle sunduğu "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı bildirisi doğrultusunda yazılmıştır.¹²⁷

- Farsça ve Arapça örnekler ile edatlar kelimedden kısa çizgiyle ayrılmıştır.

¹²⁷ İsmail Ünver, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies*, (2008 Fall), 1.

mā-cerā, bi'l-cennetihi, ser-be-ser, dāğ-ber-dāğ, ser-tā-ser, ber-bād, hem-dem, hem-tā.

- Kelime sonlarına gelen ekler ve edatlar kelimeye bitişik yazılmıştır.

mesūdāne, cūybār, kıymetdār, nighdār, şermsār, çeşmesār, gülistān, şivekār, işvekār, cilvegāh, ¹²⁸ ğamgīn, āteşnāk, feyznāk, nāfeveş, kalemveş, şehryār, müşgīn.

- Farsça bir kelime eklendiği kelime ile birleşik sözcük oluşturmuşsa bu kelimeler aralarına tire konularak yazılmıştır.

nev-bahār, bülend-ğadd, cellād-çeşm, yek-tā, ğonca-fem.

- Bazı Farsça kelimelerde uzun ünlü taşıyan ve aruzda med yapılması beklenen hecelerden sonra bir ses türetildiği görülür: pad-i-şāh, āf-i-tāb gibi. Bu kelimeler Türkçe okuyuşa uygun olarak türetilmiş şekliyle okundu.

āfitāb, āsumān, pādişāh, āsitān.

- Arapça terkipler Arapça dilbilgisi kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

hūrū'l-hüssān, lubānū'r-raḥmetihi, şemsü'l-mağfiretihi.

Türkçe Ek ve Kelimelerin Yazımı

Çalıştığımız metin 15.yüzyılın şair padişahı II. Mehmed'in şiirleri ile 19. yüzyılın sonları 20. yüzyılın başlarında yaşamış Emîrî'nin şiirlerini içerdiğinden Türkçe kelimeler ile eklerin nasıl yazılması gerektiği konusunda karışıklıklar ortaya

¹²⁸ Zaman anlamındaki 'gâh' ayrı yazılmıştır: nâ-gâh.

çıkıştır. Avnî'nin şiirleri 15. yüzyıla göre okunup Emîrî'nin şiirleri 20. yüzyıla göre okunduğunda aralarında ses benzerliğinin bozulmasıyla bir kopukluk ve kafiye uyumsuzlukları meydana gelmiştir. Okuyuş açısından tutarlılığı sağlamak amacıyla Emîrî'nin metni de Avnî'nin metnine benzer şekilde 15. yüzyılın fonetik kurallarına göre okunmuştur. Bu kararın alınmasında Emîrî'nin çoğunlukla kendi yüzyılının imla özelliklerini yansıtmayıp geleneği takip etmesi etkili olmuştur. Örneğin Emîrî'nin,

“Merd-i kâmil ‘âlemüñ elvânına bil bağlamaz” (T 14 / III)

mısrasında Emîrî'nin ‘bel’ sözcüğünü be, ye ve lam harfleriyle ‘bil’ şeklinde klasik imlayı esas alarak yazdığı görülmektedir.

Bu şekilde ‘up, üp’ ekini de özellikle yuvarlak okunmasını sağlamak amacıyla vav harfiyle yazmıştır:

Bir zamân yutdurdı kıanlar cevriñi müzdâd idüp (T 66 / III)

Bununla birlikte Emîrî kimi zaman kendi şiirlerinde de Avnî'nin şiirlerinde de 15. yüzyıl imlası gereğince yuvarlak vokallerle okunması gereken bazı kelimeleri ‘ye’ (ی) harfi ile yazmıştır:

Eliñe âstîn ü pâyuña mesken yeter dâmen (T 55/ VII)

Gözlerime ‘âlemüñ ruşenligün deycür idüp (T 62 / IV,

Avnî'nin mısrası)

Bu belâgatla peyâmı işdürse söziñi (T 67 / VII)

Bunun gibi örneklerin ışığında, metnin tamamında herhangi bir yüzyıl ayırt ediciliğini kesin olarak gösterecek bir imla olmadığından imla 15. yüzyıla göre kurgulanmış ve bu yüzyıla göre yuvarlak okunması gereken vokaller yuvarlak okunmuş fakat Emîrî'nin kimi zaman kendi yüzyılının imla özelliğini gösterdiği ve düz yazdığı vokaller olduğu gibi bırakılmıştır.

Ancak Emîrî'nin şiirlerden bağımsız olarak her tahmîsin ve tesdîsin önüne yazdığı başlık niteliğindeki kısımlar Emîrî'nin yüzyılının imlası ile okunmuştur.

7. BÖLÜM: SONUÇ

Tahmîsât u Tesdîsât-ı Ali Emîrî adlı eseriyle çalışmama konu olan 20. yüzyıl şairlerinden Alî Emîrî Efendi, Millet Kütüphanesi'nin kurucusu, kitaplara âşık bir şahsiyettir. Divanı da olan şairin 16 telif eseri, 5 adet neşrettiği eser ve 3 tane de dergi yayını vardır. Eserlerinden 8 tanesine ise henüz ulaşamamıştır.

İncelemesi yapılan yazma eser, Millet Yazma Eser Kütüphanesi, A.E Manzum 530/2 numarada, 48b-107a varakları arasında bulunan müellif hattı bir eserdir. Ali Emîrî'nin Avnî'nin divanındaki şiirlere harf sırasına göre yapmış olduğu tahmîs ve tesdîsleri içerir. Eserin müellifi tarafından müsvedde nüsha olarak yazılmış olması muhtemel olan bir nüshası daha vardır. Bu nüsha esas alınan nüshaya göre eksiktir fakat var olanlar kullanılarak okunamayan kelimeler bu nüsha yardımıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca 2013 yılının Mart ayında, tez çalışmasının sonlarına gelindiğinde, Doç.Dr. İdris Kadioğlu, Doç. Dr. Halil Çeçen ve Yard.Doç.Dr. Ramazan Sarıçiçek tarafından hazırlanan ve Diyarbakır Valiliği tarafından yayınlanmış olan *Cevahirü'l-Mülûk* adlı eserde Emîrî'nin II. Mehmed'in şiirlerine yazdığı tahmîslerin de bulunduğu fark edilmiş ve bu eser metin karşılaştırmasında kullanılarak, nüsha farkları dipnotta verilmiştir.

Metin tespiti yapıldıktan sonra Emîrî'nin hayatı, eserleri, kitap sevgisi ve eserleri hakkında yapılan çalışmalara yer verildi. Tahmîslerden oluşan büyük bir eser olması hasebiyle tahmîsin yapısı, özellikleri ve Ali Emîrî'nin tahmisleri 'Tahmîs' bölümünde incelenerek Emîrî'nin yazdığı tahmîsler bir çerçeveye oturtulmaya çalışıldı.

Emîrî Osmanlı Devleti'nin en büyük padişahlarından Fatih lakablı II. Mehmed'in şiirlerine tahmîs yazmış olduğundan bu tahmîslerde padişahlığın nasıl

görüldüğü ve Emîrî'nin padişahı ve eserlerini nasıl değerlendirdiği de 'Emîrî'nin Gözünden Fatih' bölümünde incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın 'Emîrî'nin Şairliği' bölümünde de bahsedildiği gibi, Emîrî çok yazan ama kaliteli yazmayan bir şair olarak nitelendirilir. Bu yargının çok yazan kısmına katılmakla beraber aynı zamanda Emîrî'nin şiirlerinin iddia edildiği kadar kalitesiz olmadığı düşünülmektedir. Emîrî tahmîslerini yazarken Avnî'nin hayalleri doğrultusunda yeni hayaller kurup şiire mana bakımından güç katmıştır. Ayrıca Emîrî olağanüstü üretkenliğinin yanı sıra vezinde ve kafiye de neredeyse kusursuzluğu yakalamıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- Aktulum, Kubilay. *Parçalılık/Metinlerarasılık*. Ankara: Öteki Yayınevi, 2004.
- Akyıldız, Dr. Hülya. “Tanpınar’ın Romanlarında Metinlerarası İlişkiler.” *Turkish Studies* (2010 Summer).
- Arslan, Mustafa “Şeyh Gâlib İle Keçeci-Zâde İzzet Molla’nın Gazelleri Arasında Nazire İlişkisi.” *Turkish Studies* 7:1 (2012 Winter)
- Bars, Mehmet Emin. “Ziya Gökalp’ın ‘Arslan Basat’ Şiirine Metinlerarası Bir Bakış.” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 2/1 (2013).
- Cengiz, Halil Erdoğan . *Divan Şiiri Antolojisi*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1972.
- Çavdar, Tûba. “Ali Emîrî Efendi’nin Kütüphanesi.” *Ali Emîrî Efendi ve Dünyası*, 2007.
- Çelik, Kemal, *Bir Kitap Dostu Ali Emîrî Efendi*. Ankara: Mor Yayınları, 2007.
- Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK, 2005.
- Doğan, Muhammed Nur. *Fâtih Dîvânı ve Şerhi*. İstanbul: Yelkenli Yayınevi, 2011.
- Erdoğan, Mustafa. *Türk Edebiyatında Muhammes*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 2002.
- Gençboyacı, Melek. “Cumhuriyetten Günümüze Millet Kütüphanesi.” *Ali Emîrî Efendi ve Dünyası*. 2007.
- Gençboyacı, Melek. “Diyarbakır’dan İstanbul’a Ali Emîrî Efendi.” *İlmi Araştırmalar Dergisi*. VII (2012 Nisan) (erişim 07.11.2012)
- Gündüz, Ahmet. “Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar.” *History Studies*. 3:3 (2011) (erişim: 08.12.2012)

Gündüz, Erol. “Subhizâde Feyzî’nin Fehîm-i Kadîm, Nâilî-i Kadîm ve Neşâtî’ye Yazdığı Nazireler.” *Turkish Studies* 7:3 (2012 Summer)

Işın, Ekrem, “Osmanlı Modernleşme Çağında Bir Muhafazakârın Portresi: Ali Emîrî Efendi.” *Ali Emîrî Efendi ve Dünyası*, 2007.

İbnülemin, Mahmut Kemal İnal. *Son Asır Türk Şairleri I*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988.

İstanbul Ansiklopedisi. Muzaffer Esen. İstanbul: Nurgök Matbaası, 1959.

Kadıoğlu, İdris, Halil Çeçen ve Ramazan Sarıçiçek. *Ali Emîrî Efendi – Cevâhirü’l-Mülûk*. Diyarbakır: Diyarbakır Valiliği, 2013.

Kaplan, Mahmut. “Diyarbakırlı Emîrî ve Nasihat-nâmesi.” *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 22:5. (2012 Yaz).

Karateke, Hakan T.. *İşkodra Şairleri ve Ali Emîrî’nin Diğer Eserleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1995.

Macit, Muhsin. *Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2008.

Mermutlu, M. Sait. “Ali Emîrî’nin Ezhâr-ı Hakîkati.” *İlmi Araştırmalar Dergisi*: V (2011 Nisan) (erişim 07.11.2012)

Özay, Yeliz. “Metinlerarası İlişkilerde Türk Halk Hikâyeleri.” Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Suzan, Yahya. “Arap Şiirinde Muhammes ve Tahmîs.” Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008.

Suzan, Yahya. “Arap Şiirinde Bir Nazım Türü: Tahmîs.” *İlmî Araştırmalar Dergisi* (2010 Nisan) (erişim: 13.12.2012)

Tâhirü’l-Mevlevî. *Edebiyat Lügatı*. neşr., Kemal Edip Kürkçüoğlu. İstanbul: Enderun Yayınevi, 1973.

Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi. İstanbul: YKY, 2010.

Tevfikoğlu, Muhtar. *Ali Emîrî Efendi*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1989.

Timurtaş, Faruk K.. “Millet Kütüphanesi’nin Kurucusu Ali Emiri Efendi.” *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*: 28:3 (1979) (erişim: 10.12.2012)

Tolasa, Harun. *Ahmet Paşa’nın Şiir Dünyası*. Ankara: Akçağ, 2001.

Tökel, Dursun Ali. *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar*. Ankara: Akçağ, 2000.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Mehmet Serhan Tayşi, Mustafa Birol Ülker. İstanbul, 2005.

Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu. 2003.

Türk Şairleri Ansiklopedisi. Sadettin Nüzhet Ergun. İstanbul: Bozkurt Basımevi, 1936.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. M. Serhan Tayşi. İstanbul: Ali Rıza Baskan Güzel Sanatlar Matbaası, 1989.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Âlim Kahraman. İstanbul: TDV, 2006.

Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı, 2002.

Ünver, İsmail. “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler.” *Turkish Studies* (2008 Fall)

Yuvalı, Abdülkadir, ve Ahmet Halaçoğlu. *Osmanlı Doğu Vilayetleri*. İstanbul: Bâbıali Kültür Yayıncılığı, 2008.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا	ā, a, e, ʾ	ص	ṣ
ب	b	ض	ẓ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	ʿ
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	ه	h, a, e
ژ	j	و	v, u, ü, o, ö
س	s	ی	y, i
ش	ṣ		

METİN

48b Ebu'l-feth Şultân Mehemmed Hân-ı şânî “ ‘ Aleyhi er-raḥmetihi el-mülkü eş-şamedânî” ḥazretleriniñ dīvân-ı belâgat-‘ ünvân-ı humâyûnlarınıñ taḥmîsât u tesdîsâtı.

Ḥarfü'l-elif

Tahmis 1

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Esbağa’llâhü te‘âlâ secâli ğufrânihi ‘aleyh” ḥazretleriniñ ‘âlem-i belâgatı tezyîn iden na‘t-i ğarrâ-yı selâset- i‘tilâ-yı mülûkâneleriniñ taḥmîsi.

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

- I. Ey rûḥ-ı bekâ melce-yi küll mefḥar-ı eşyâ
Ey ferd-i serâ-perde-i vaḥdet şeh-i yek-tâ
Bir ‘âlem-i raḥmet seni ḥalk eyledi Mevlâ

Yüzüñ meh-i ‘îd ü ser-i zülfüñ şeb-i Esrâ
Ġamzeñ yed-i Mûsâ leb-i la‘lün dem-i ‘Îsâ
- II. Gelmez şadef-i kudrete zâtuñ gibi bir dür
Mişlün idemez kuvve-i endîşe tefekkür
Mümkin mi naẓîrün ide bir kimse taşavvur

Bu ḥüsn-i Ḥüdâyi ki Ḥüdâ saña virüpdür
Mânî-i cihân yazmadı taşvîrüne hem-tâ

- III. Ey rahmeti kevneynüñ olan leyl ü düşenbih
Mi' rāc-ı haremğāha sen olduñ müteveccih
49a Bu feyz ile olmaz nice dünyā saña vālih¹²⁹
- Alnuñ kamerine yüzüñ ayına müşābih
Bunca göz ile görmedi bu çarḥ-ı mu' allā
- IV. Var sırr-ı ḥafī kudret-i luṭf u elemünde
Ġam zerre olur kūh ise dest-i keremünde¹³⁰
Bir cur' a döner bahre zamān-ı sitemünde
- Şol cām ki nūş eylemişem bezm-i ġamuñda
Bir sāde ḥabābıdur anuñ künbed-i ḥaḍrā
- V. Yok Ḥazret-i Fātiḥ gibi aqvām u milelde
Feth itdi Emīrī iki yüz şehir ile belde
Tut nazm-ı humāyūnını ta' zīm ile elde

¹²⁹ Cevāhirü'l-Müluk:

Mir'āc-ı haremğāha sen olduñ müteveccih
Şems ü kameri eyledi ḥüsnüñ mütenebbih
Vaşfiñda olur ins ü melek 'aciz ü vālih

¹³⁰ Bu kelimededen ok çizilerek sayfanın kenarına 'nezd' sözcüğü eklenmiştir.

‘Avnī seni medḥ eyledi çün tarz-ı ğazelde

Maṭla‘ didi yüziñe vü ağızıña mu‘ ammā

Tahmis 2

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “ Medda’llāhü te‘ālā zılālī raḥmetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ āyīne-i ṭab‘ -ı tābnāk-i şāhānelerinden cevher-nümā-yı feşāḥāt olan
bir ğazel-i bī-mişālīñ taḥmisi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

I. Çekdigüm derdi ‘ayān itmez dil ü cānum saña

‘Āşık olduğdan beri ey çeşm-i fettānum saña¹³¹

Ol zamān izhār iderdi ḥūnı vicdānum saña

Ağlasa derd-i derūnum çeşm-i giryānum saña

Āşikār olurdu ğālib rāz-ı pinhānum saña

II. Ḥāşılātın bir yere cem‘ itdi ya baḥr u cibāl

Bir yere toplandı ya elmās u yāḳūt u leāl

Ya didi Sultān Meḥemmed böyle nazm-ı bī-mişāl

Mesned-i ḥüsn üzre sen ben ḥāk-i rehde pāymāl

49b

Mūr ḥālīn nice ‘arz ide Süleymānum saña

¹³¹ Cevahirü’l-Mülûk:

Ben henüz şefkat ümîdiyle nıgehbānum sana

- III. İřtiyāk-ı seyr-i ħüsnüñle güher taşdan çıkar
Hün-ı dil şevk-i lebünle dīdede yaşdan çıkar
Dergehünde yüz sürer ‘āşıklaruñ kâşdan çıkar

Şem‘ i gör kim meclisünde ağlayup başdan çıkar
Hoş yanar yakılur ey şem‘ -i şebistānum saña
- IV. Reng-i kāzibden mu‘ arrādur göñül ey gül-beden¹³²
Rū-nümündür pertev-i mihr-i şadākat sīneden
Olmışam ħün-ı cigerle ben niçün ālūde-ten

Şubĥ-ı şādık gibi oldıgum reh-i ‘ aşkuñda ben
Gün gibi rūşendurur ey māh-ı tābānum saña
- V. Döndürürken vechüñi bu luţfuña şāyesteden
Ya‘ ni men‘ -i mūmiyā eylerken ol işkeşten
Biñ tegāfülle bakarken bezm-i revzen-besteden

Dūn rakībūñ cevriñi men‘ eyledüñ ben ħasteden
Eyledi te’sīr gūyā āh u efgānum saña

¹³² Cevahirü’l-Mülûk: mu‘ arra / müberrā

- VI. Kûy-ı luṭfuṇda niḫûn sâkin degüldür dostum
‘Āşık-ı zâruṇ saña ḥâ’in degüldür dostum
Kâtım-i sırrdur ğamuṇ mu‘lin degüldür dostum

Zaḥm-ı hierân şerḥi çün mümkün degüldür dostum
Sîne-çâkinden ḥaber virsün giryānum saña

VII. Baḥre vâşıl olsa âdem ḥâşıl eyler dürr-i nâb
Kân bulan insân olur gevherle dâ’im behre-yâb
Al Emîrîden bu nuşḥı ey münevver âfitâb

Eyleme gönlin gözin cevır ile ‘Avnîñ ḥarâb
Dürr ü gevherler virür bu baḥr ile kânum sana

Tahmis 3

- 50a Sulṭân-ı maġfûr müşârûn ileyh “Aḳbala’llâhü te‘âlâ bi-vechi il-kerimi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ keşîde-i silkü’l-leâl-i selâset buyurduḳları ğazel-i yek-tâ-yı ḥikmet-
ihtivâ-yı şâhâneleriniñ taḥmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Toḥm-ı maṭlab zāhir itdi bir fidān-ı semm baña

Ol fidān baḥş itdi ezhār-ı belā-tev 'em baña¹³³

Qıldı ol ezhār-peydā meyve-i mātem baña¹³⁴

Hāşılı çün mezra' -ı dünyānuñ oldı ğam baña

Yıllar ile ağladı ḥālüm görüp ādem baña

II. Her edīb eyler beyān luṭf-ı ḥabīb-i dil-keşin

Dil ḥicāb eyler disün cev-r-i civān-ı mehveşin¹³⁵

Seyr idüñ qoymış naşıl ḥāle bu ' abd-ı ğam-keşin

Şem' çün gördi gözüm yaşın derūnum āteşin

Bezm-i ğamda aqıdur gözyaşını her dem baña

III. El-firāk ey tāb-ı dil ey kudret-i nuṭṭ u beden

Āh ey hengāme-i ğam ey şebistān-ı miḥen

Tā cigergāhumda açmış yāreler ḥubbü'l-vaṭan¹³⁶

¹³³ Cevahirü'l-Mülûk:

Onda peydā oldu ezhār-ı belā-tev 'em baña

¹³⁴ Cevâhirü'l-Mülûk:

Verdi ezhârı o naḥliñ meyve-i mātem baña

¹³⁵ Cevâhirü'l-Mülûk: civān / cefā

¹³⁶ Cevâhirü'l-Mülûk: ḥubbü'l-vaṭan / ḥubb-ı vaṭan

Ġam ŧebi efġānum iŧidilmez olsa za‘ fdan

Zīr ü bem āheng iderse ŧan degül āhum baña

IV.

Ey o dil-ber ki muŧaffādur gümüşden gerdenüñ

Bir vaŧıyyet eyliyor icrā bu ‘ abd-ı aħzenüñ

Eylesün ‘ āŧıķlara tebliġ o nuṭķ-ı aħsenüñ¹³⁷

Cān viricek ‘ āķıbet sevdā-yı zülfüñden senüñ

Ehl-i diller ķaralar giysün ṭutup mātem baña

V.

Ĥazret-i Sultān Meħemmed Ĥān ebu’l-fetħ-i benām

Yādigār-ı kā’ināt itmiŧdi ‘ ālī intizām

Diñleyüñ āŧār-ı feyz-efzāsını ey ĥaŧŧ u ‘ ām

Niŧ-i firķat ye’si nūŧ-ı vuŧlat ümmīdi mūdām

50b

Zülf ile la‘ lüñ firāķında yeter em semm baña

VI.

Mihre baķsam ‘ azm ider semt-i ġurūba dem-be-dem

Māha baķsam zāhir eyler naķŧ-ı mīnā-yı elem

Gülŧene gitsem olur peydā hezārān ĥār-ı ġam

¹³⁷ Cevāhirü’l-Mülûk: tebliġ o nuṭķ-ı aħsenüñ / tebliġ-i nuṭķ-ı aħsenüñ

‘ Aşk içinde kimi yâr idem kime hâlüm diyem

Düşmen oldılar senünçün dostum ‘ âlem baña

Harfû’l-bâ

Tahmis 4

Sultân-ı mağfûr müşârün ileyh “Zâ‘ afa’llâhü te‘ âlâ berekâtihi ‘ aleyh”

hazretlerinin perveriş-yafte-i şadef-pâre-i tab‘ -ı humâyûnları olan gazel-i ‘ âlü’l-

‘ âl-i hüsrevânelerinin tahmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Cevr ider ol şûh şimdi başka bir fettân olup

Bir belâ-yı hânumân-sûz oldu haşm-ı cân olup

Rahm u şefkatden müberrâ âfet-i devrân olup

Ağlasa ‘ aşık belâ-yı hecr ile giryân olup

Gözlerinden akan anuñ yaş yirine kan olup

II. Ehl-i ‘ aşkuñ beñzemez halk-ı cihâna ‘ âdeti

Bu ‘ acebdür istemez anlar huzûr u râhatı

Bak nedür ‘ uşşâk-ı şeydânuñ merâm u niyyeti

Geh cefā kūhı ğubārından urınsa kisveti

Geh belā vādisini geşt eylese ‘ uryān olup

III. ‘ Āşıkān kayd eylemez dünyā cefālar eylese

Ya tesellīler ya medḥ u ya şenālar eylese

Hāşılı ḥalk-ı cihān biñ i‘ tinālar eylese

Her ne deñlü cevrler görse vefālar eylese

Her ne deñlü gülseler ḥāline ol giryān olup

51a IV. Ben aña ‘ āşık direm dünyāda ey ehl-i ‘ iber

Şābitāt-ı kâ ‘ inātı hep göre zıll u şuver¹³⁸

İtmeye ‘ ālemde rāḥat bāğına ‘ atf-ı nazar

Ġam beyābānına her gün eylese seyr ü sefer

Her gice miḥnet-serā-yı firḳate mihmān olup

V. Ḥaḳḳı var ‘ aşkuñ sözinde kim ki lezzet bulmasa

‘ Āşık olmaz çünki ādem zevḳ-i miḥnet bulmasa

Ḥazz ider ‘ āşık olan ḥattā ifākāt bulmasa

¹³⁸ Cevahirü’l-Mülûk: Şābitāt / Şābitān

Râz-ı ‘ aşkı âşikâr itmege tâkat bulmasa

Sînesinde nâvek-i dil-düzlar pinhân olup

VI. Bulmasam bir gün vuşûl ol dil-ber-i nev-resteye¹³⁹

Tesliyet virse bütün ‘ âlem dil-i dem-besteye¹⁴⁰

Mûmya iderse bütün dünyâ ten-i işkesteye

Dil-berinden raḥm eger olmasa ol dil-ḥasteye

Kimseler derdine dermân idemez imkân olup

VII. Ḥaḳḳ ide Sulṭân Meḥemmed Ḥâna hem-dem raḥmetin

Çünkü dünyâda ‘ adâletle geçürdi müddetin¹⁴¹

Yâd idüp dirdi Ḥabîbullâh ḳudsî sîretin

Virselers mülk-i cihānuñ tâc u taḥtî devletin

‘ Avni kūyuñ terkin itmez başına sulṭân olup

¹³⁹ Cevahirü’l-Mülûk: Olmasam bir gün muḳârin dil-ber-i nev-resteye

¹⁴⁰ Cevahirü’l-Mülûk: iderse / virse

¹⁴¹ Cevahirü’l-Mülûk: Ey Emîrî hep ‘ adâletle geçürdi müddetin

Tahmis 5

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Eczala’llāhü te‘ālā ‘avā’idi er-raḥmetihi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ şāmil-i daḳāyık-ı ‘āliyye olan ğazel-i taşavvuf-reftār-ı

mülkdārīleriniñ taḥmīsi.

Mefā‘ ilün Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

I. ‘Umūma güft ü şinīd oldı mā-cerā-yı şarāb

Cihānı ḳabzaya aldı ‘alem-güşā-yı şarāb

51b Revāc-ı sūḳ-ı neşāṭ oldı iştirā-yı şarāb

Çü oldı la‘ lūne teşbīh cān-fezā-yı şarāb

Dile ziyāde olur dem-be-dem hevā-yı şarāb

II. Şecerler itdi ‘ayān gūne gūne evrāḳı

Mu‘ atṭar eyledi bū-yı laṭīf-i āfāḳı

Çıḳup mesīreye gör feyz-i Rabb-i Ḥallāḳı

Bahār oldı vü güller açıldı ey sākī

Ḳadeḥ getür ki bu faşl eyler iḳtizā-yı şarāb

III. Sifāl elümde ṭurur sāḡar-ı zücācum yok

Devā-yı bādeden özge benüm ‘ilācum yok

Bu zīb ü zīver-i ‘ālemle ibtihācum yok

Yeter çerağ baña şem‘e ihtiyācum yok

Fürūğ-ı mäh-ı ruḥ-ı sākī vü şafā-yı şarāb

IV.

Cenāb-ı Fātiḥ-i a‘zam-ı ğazanfer-i fa‘āl

Qılar cihān-ı ḥaḳāyıkda ğeşt-i deşt ü cibāl

Dönüp ider reh-i rindide böyle neşr-i le‘āl

Başumda ğerd-i mezellet elümde köhne sifāl

Qanı benüm gibi devr içre bir ğedā-yı şarāb

V.

Emiri ḥāb-ı ‘ademden ki başı kaldurduñ

Dilüñ ḥazīne-i rızq u neşāta taldurduñ

Yanuñda qalmadı bir şey yazıq ki çaldurduñ

Gice yol üzre yatup mest naḳdi aldurduñ

Ne qaldı ‘āvni elünde ola bahā-yı şarāb

Ḥarfü’l-cim

Tahmis 6

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Ehbaṭa’llāhü te‘ālā melāiketihî er-raḥmetihî

‘aleyh” ḥazretlerinin naḳş-tırāz-ı levḥa-ı ḥikmet olan ğazel-i selāset-āheng-i

pādişāhānelerinin

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- I. Rind-i bî-tâba hırâm-ı cānib-i kâşâne güç
Muntaẓam reftârı icrâ eylemek mestâne güç
Ehl-i istignâ-yı ' aşğa ilticâ der-bāna güç
Her zamān ' âşıqlara varmak der-i cānāna güç
' Arz-ı hāl itmek gedālar Hāzret-i Sulṭāna güç
- II. Ey ser-āmed nāzenīn ey şehsüvār-ı nāmver
' Āşıq-ı zāra yürütme esb-i nāzı ol kadar
Elvirür bu çākerüñ ağlatduñ ey nūr-ı başar
Āşinālar gözlerüm yaşın görüben havf ider
Bî-muḥābā sālîk olmak kulzüm u ' ummāna güç
- III. Ṭab' -ı pāk-i Hān Meḥemmed kim güher-efşān olur
Her kelāmı revnaq-ı tāk-ı zer-i şāhān olur
Nazmını seyr it o sulṭānuñ naşıl raḥşān olur
' Āşığa dünyā vü cān terk eylemek āsān olur
Lîk cānān terkini itmek gelüpdür cāna güç

IV. Haste-i derdüm disem ol meh ʔabībī gösterür

Bāḡa ʔazm itseñ fiḡān-ı andelībī gösterür

ʔĀşıkā seyr it naşıl hāl-i ʔacībī gösterür

Gözlerime cevır ʔaşd itse raḡībī gösterür

Zulm muʔ tādı degüldür pes gelür insāna güç

V. Hīle vü mekre teşebbüs eylese ḡaşm-ı leʔīm¹⁴²

İntikām ʔaşdın Emīrī eylemez merd-i selīm¹⁴³

Rüstem-i hūşyār-ı şabr ol sen de ey ṭāb-ı hālīm

ʔAvniyā Zāl-i zamānuñ mekrine aldanma kim

Kim zenānuñ cevırını çekmek gelür insāna güç

52b

Ḥarfūʔl-ḡā

Tahmis 7

Sulṭān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Laṭṭafaʔllāhü teʔ ālā merri el-ḡiyāmetihi ʔ aleyh”

ḡazretleriniñ şāyeste-i taḡrīr levḡa-ı ḡurşīd-i cihān-tāb olan ḡazel-i emlaḡ-ı

belāḡat-nişāneleriniñ taḡmīsī.

Fāʔ ilātün Fāʔ ilātün Fāʔ ilātün Fāʔ ilün

¹⁴² Cevahirüʔl-Mülûk: eylese / etse de

¹⁴³ Cevahirüʔl-Mülûk: Mesleginden inḡirāf etmez Emīrī müstaḡīm

- I. Gülşen-i ma‘ nâyı ben itdüm ٲahayyül şāḥ şāḥ
Nev-nihālān-ı çemen eyler tekemmül şāḥ şāḥ
Bu muḥayyel nazma beñzer görmedüm gül şāḥ şāḥ
- Gül yüzüñ üzre ki düşmiş ca‘ d-ı kākül şāḥ şāḥ
Zīnet itmiş bāğ-ı ḥüsnüñ tāze sünbül şāḥ şāḥ
- II. Ḥazret-i Sultān Meḥemmed Fātiḥ-i ‘ālī-tebār
Mazḥar-ı tebcīl-i peygamber humāyūn şehriyār
Bağ ne dir nazmında ol mu‘ ciz-beyān-ı rüzigār
- Ḥāl-i ‘anberbāruñ ile mūy-ı pür-çinler ki var
Rište-i çüb üzre bitmiş ‘ıqd-i fülful şāḥ şāḥ
- III. Gāḥ ol ḥüsne gül-i mihri teḳābül isteyüp
Gāḥ hilāl-i goncayı itmek temessül isteyüp
Zīr ü bālā-yı cihāndan himmet-i gül isteyüp
- Bāğ-ı ‘ālemde yüzüñ mānend bir gül isteyüp
Cüst ü cū ider gezer gülzārı bülbül şāḥ şāḥ

IV. Ehl-i bâğuñ uğradum bir şoḥbet-i nâ-gâhına
Gül müṣābih mi ‘aceb dirlerdi ḥüsnüñ mähına
Gördiler āḥir seni lâyıḳ melāḥāt cāhına

Ġonca-i ser-beste mektüb eyleyüp gül şāḥına
Gülşen içre bülbül ezberler teressül şāḥ şāḥ

V. Ey Emīrī fikr-i ‘ālī ehli dökmez ābrū
Nev-uşul-i bī-miṣāl icādın eyler sū-be-sū
Öyledir işte bu maẓmūn-ı kelām-ı müşk-bū¹⁴⁴

‘Avniyā mekr-i raḳīb-i dīvi men‘ itsün deyü
Peyk-i āhuñ boynına taḳdum ḥamāyil şāḥ şāḥ

53a

Ḥarfū’l-dāl

Tahmis 8

Sultān-ı maḡfūr müṣārün ileyh “Āsāla’llāhü te‘ālā zülālī er-raḥmetihi aleyh”

ḥazretleriniñ keşide-i silkü’l-le’āl-i belāḡat buyurdıkları ḡazel-i berceste-i

raşinü’l-inşālarınıñ taḥmisi.

Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

¹⁴⁴ Cevahirü’l-Mülûk: öyledir / böyledir

- I. Hiç kaç' itmez gönül ol şüh-ı rahşāndan ümīd
Terk-i ümmīd eylemem kessem daḥı cāndan ümīd¹⁴⁵
Olsa da ḥaşmum kavī vardur yine andan ümīd

Kesmezem aḡyār cevri ile cānāndan ümīd
Kim kesilmez ḥavf-ı şeytān ile īmāndan ümīd
- II. Ḥazret-i Sultān Meḥemmed Ḥān o şāh-ı pāk-dil
İltifāt eylerdi erbāb-ı kemāle muttaşıl
Baḡ ne 'ālī dir o sultān-ı 'adālet mustāzıl

Aḡlamaḡla dürr-i vaşla tālib oldum tañ degül
Eylese ḡavvāş olanlar baḡr-i 'ummāndan ümīd
- III. Tārik-i sāḡī-i şengem fāriḡ-i duḡt-ı rezem¹⁴⁶
Baḡ ne 'ālīdür 'avālimden mekān-ı müfrezem
Rūz u şeb firdevs-i kūy-ı dil-rubādur merkezem

Āsitānında nigārı görmesem ye's itmezem
Bu meşel meşhūrdur ki çıkmaduḡ cāndan ümīd

¹⁴⁵ Cevahirü'l-Mülûk: Terk-i ümmīd / kaç' -ı ümmīd

¹⁴⁶ Cevahirü'l-Mülûk: duḡt-ı rezem / duḡter-rezim

IV. Cünbiş-i ĩmā-yı miḥnetdür ḳaşından umduḡum
Āb-ı ḡamdur çeşme-i şevḳüñ başından umduḡum
Zevḳ-i zaḥm-ı sīnedür cevruñ ṭaşından umduḡum

Dişlerüñdür ağlamakla gözyaşından umduḡum
Dürr-i şehvār oldu ancak ebr-i nīsāndan ümīd

V. Dehr-i fāñide Emīrī gerçi rāḥat yoḡısa
Bir sefādārdur yine ḳaṭ‘ī ikāmet yoḡısa
Ṭut ki yārūñ ḥasretinden dilde lezzet yoḡısa
Her ne deñlü cevrine ḥadd ü nihāyet yoḡısa
‘Avniyā ḳaṭ‘ eyleme sen ‘avn-i Raḥmāndan ümīd

Tahmis 9

Sultān-ı maḡfūr müşārūn ileyh “Hevvena’llāhü te‘ālā el-ḥisābı ‘aleyh”
ḥazretleriniñ güldeste-i naḥl-ber ravza-i feşāḥat olan ḡazel-i bedi‘-i
feyyāzāneleriniñ taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

I. Ḥüsn-i pāküñdür gülistān-ı muṭarrādan merām
Leblerüñdür ḡonca-ı hoş-bū-yı zībādan merām
Kākülüñdür sünbül-i pür-pīç-i ra‘nādan merām

Bâğda güller ruḥlarıñdur verd-i ḥamrādan merām

Ḳāmetüñdür rastî serv-i dil-ārādan merām

II. Ḥāzret-i Sulṭān Meḥemmeddür şeh-i mes‘ūd olan

Şöhret-i bü'l-feth ile dünyālara maḥsūd olan

Baḳ ne dir ol zıll-ı ḳudsî pertev-i ma‘būd olan

‘Āşḳ derdidür cihānda ‘āşıḳa maḳşūd olan

Vaşl-ı dil-berdür hemîn bu dār-ı dünyādan merām

53b III. Eyledüñ ‘uşşāḳı me’yūs-ı mükāfāt u ‘ivaż

Ḥasretüñle tenlerinden infikāk itmez maraż

Baḳ ne şeikle girdi ‘aşḳuñla bu dünyā-yı ‘araż

Dūd-ı āhumdur felekde ebr-i bārāndan ğaraż

Eşḳ-i çeşmümdür eşigüñde süreyyādan merām

IV. Ceng olur gāḥ iki leşker birbirine şaldırur¹⁴⁷

Birini Ḥaḳ ğālib eyler memleketler aldırur

‘Āḳıbet emr-i İlāhî ṭabl-ı fayşal çaldırur

¹⁴⁷ Cevāhirü'l-Mülûk:

Gāḥ olur bir şāḥ-ı nev her semte leşker şaldırur

Gösterir āşār-ı satvet memleketler aldırur

Çün ecel şulh itdirür âhîr nizâ' ı kaldırur

Pes nedür dünyâ içün bu kuru gavğâdan merâm

V. Ey Emîrî bir nigâruñ hüsnine dâ'im baķın

Vaşf-ı la' lile müzeyyen kı l lisānuñ mey çağın

Ḳuvvet-efzā itme ṭab' ın fikr-i 'ulviyyet ṭaķın¹⁴⁸

Beyti bozarsuñ raķîbi añma şî' rüñde şaķın

'Avni dil-ber vaşfidur çün şî' r ü inşādan merām

Ḥarfü'l-rā

Tahmis 10

Sulṭān-ı mağfūr müşārün-ileyh “Eyyāda'llāhü te'ālā sevābiği el-'ammı 'aleyh”

ḥazretleriniñ şuķūfe-i şāhāne-zuhūr-ı ḥadīķa-i ma'rifet olan ğazel-i feyz-

āverāneleriniñ taḥmisi.

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

I. Bir müje gerçi bütün sine-i insāna geçer

Zülf ü ebrū dime fevķ-i müjeye yana geçer

Cümlesi zīnet içün mevķi' -i erkāna geçer

¹⁴⁸ Cevāhirü'l-Mülûk: kuvvet-efzā / kâsfet-efzā

Ten-i bî-cāna müjeñ hançeri kim cāna geçer

Haste-i ‘aşka ecel şerbeti dermāna geçer

II. Mu‘terizler çok olur ‘āşık-ı şādık olana

Şıdk u ‘irfān ile emşāline fā’ik olana¹⁴⁹

Ne çeker bir nazar it lutfuña lāyık olana

Görse ağıār söger yüzüne ‘āşık olana

Görüñ ol kâfiri kim dīn ile ĩmāna geçer

III. Dil-i vîrāneyi ābāda çalışma güz̄er it

Şadme-i şā’ika-i evc-i belādan hāzer it

Maḥzen-i kalb-i ḥarābı güher-i ‘aşka yer it

Ḥār bakma dil-i vîrānuma ‘aşka nazar it

Gördüğün genc-i nihān maḥzen-i vîrāna geçer

54a IV. Hāzret-i Hān-ı Meḥemmeddür ebu’l-feth-i edīb

Ced-be-ced pādīşeh-i a‘zam-ı taht-ı pür-zīb

Bak ne dir nazm-ı celīlinde o sultān-ı ḥasīb

¹⁴⁹ Cevāhirü’l-Mülûk: ‘irfān / ikrār

Kûy-ı dil-berde figānuma ider ta‘ n raķīb

Zāğ-ı nā-sāzı görüñ murğ-i hoş-elhāna geçer

V. Yāre haķķumda ne sözler varup aġyār dimiş

Mā‘il-i hubb-ı hevādur o heveskār dimiş

Nuţķ-ı şefkatle Emīrī dönüp ol yār dimiş

Çok varup geldigüme kûyına dil-dār dimiş

‘Avni ‘āşık degül ise buradan yā ne geçer

Tahmis 11

Sulţān-ı maġfūr müşārün ileyh “Bereķāta‘llāhü te‘ālā ve taḫiyyātihi ‘aleyh”

ḫazretleriniñ yādigār-ı kıymetdār-ı ahlāf olan mülhemiiyyet-i mükellel-i

üstādāneleriniñ taḫmīsi.

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I. Hevāya gitdi bunca itdigüm farţ-ı te‘emmüller¹⁵⁰

Şabūrāne metānetler cesūrāne tegāfüller

Nihāyet uğradı yaġmā-yı kaḫta hep taḫammüller

Dili bülbül kılupdur ‘arızuñ üstindeki güller

Beni sevdā ile başdan çıkarmışdur o kāküller

¹⁵⁰ Cevāhirü’l-Mülûk: bunca / ḫayfa

- II. Şehenşāh-ı güzīn Sultān Meḥammed Fātiḥ-i ‘ādil
Odur hem ḳahramān hem nüktedān hem ğāzi hem fāzıl
Ne ‘ālī nuṭṭı ider seyreyile ol sultān-ı ‘ādil-dil

Eger ‘uṣṣāḳa derd ü miḥnet ise ‘aşḳdan ḥāşıl
Bi-ḥamdi’llāh ki vāfirdür reh-i ‘aşḳuñda ḥāşıllar
- III. Şabā kim ḳudret-i mu‘ciz-nümā-yı feyzi ḥā’izdür
Cihānuñ zīr ü bālāsında seyyāḥ-ı mübārizdür
54b Faḳaṭ ğisūlaruñ ḥall-i ‘uḳūdı ğayr-ı cā’izdür

Şabā ‘ıḳd-ı ser-i zūlfüñi ḥall itmekde ‘ācizdür
Belī her kişiyē āsān degüldür ḥall-i müşkiller
- IV. ‘Aceb bir sırrı ḥā’izdür vücūdı ‘āşık-ı zāruñ
Aña lezzet virür ğüyā şekerdür cevri dil-dāruñ
Geçer zevḳ-i firāk u şevḳ-i ḥasretle bugün yārıñ

Ne nisbet aramızda kim gelür çün nūş-ı leb yārüñ
Baña zehr-i ğamı ḥelvā raḳibe zehr-i ḳātiller

- V. Kimi dil-bend olur dünyāda gerçi zülf-i nisvāna
Kimi meyl-i ḥabīb eyler kimi müştāk-ı peymāne
Nihāyetde senüñ ḥubbuñ irer elbette her cāna

Senüñ ‘aşkuñ ile dīvāne oldu niçe ferzāne
Senüñ sevdāñ ile mecnūn olupdur niçe ‘ākıller
- VI. Şehīd-i zī-ḥayāt itmiş beni ‘aşk-ı belā-meslek
Ḥayātumda veyāḥūd mürde itmişdür beni bī-şek
Memāt-ender -ḥayātum sīne-çāk-ı mā-sivā münfek

Ne lāzım tīğ-i müjgānı seni katl eylesün demek
Bilürsüz ehl-i ḥāl olan olur söze kıyiller
- VII. Niçün olduñ Emīrī mā-sivādan böyle sen küskün
Seni şahbā-yı ‘āşk-ı ḥaḳ-perest itmiş meger düşkün
Tutuşmış bī-ḳarār olmuş gezer şahrāda ay u gün

Eger deyr-i muğān tavfuñ ideydüñ ‘Avniyā bir gün
Görürdün āteş-i meyden fūrūzān şem‘ -i maḥfiller

Tahmis 12

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “İtla‘ a’llāhü te‘ālā şemsi el-mağfiretihi aleyh”
hazretleriniñ terāne-i lāhūtī-i kudsiyān gibi zemzeme-baḥşā-yı kulūb-ı müştākān
olan na‘t-ı güzīn-i meserret-telḳīn-i tācdārīleriniñ

55a tahmīsi.

Mef‘ ūlū Fā‘ ilātū Mefā‘ ilū Fā‘ ilūn

I. Ey zātı nūr-ı muḥteşem-i Kirdigārdur

Maḥbūb-ı ḥāşş-ı hazret-i Perverdigārdur

Bu çākerūñ kemīne-i ḥidmet-güzārdur

Ebr-i müjem ayaḡuña gevher-nişārdur

Mir‘āt-ı dil cemālūñe āyīnedārdur

II. Sensūñ serīr-i raḥmete Allāhdan resūl

Sensūñ ḥabīb-i muḥterem-i merḥamet şümūl

Sensūñ ‘ümīd-i a‘zam-ı her-çāker-i melūl

Dil ḥānesine kılsa ḥayālūñ şehi nüzūl

Yüzüm bisāṭı āyīne-i zer-nigārdur

III. Gūş it gulām-ı mu‘ ciz-i Sulţān Meĥemmedi

Ṭab‘ ında eyliyor leme‘ ān şevk-i Aĥmedi¹⁵¹

Hengām-ı ihtizārda yazdı bu müfredi

Zehr-i firāk gerçi dili ĥaste eyledi

Vaşluñ şarābına yine ümmīdvārdur

IV. Dil muntazır netīce vü teblīġ-i ġamzeñe

Āmāde cān ĥulāşa-i yarlıġ-ı ġamzeñe

Dil-dāde eşk-i çeşm-i heves mīġ-ı ġamzeñe¹⁵²

Cānum ümīdvārdurur tīġ-ı ġamzeñe

Gözüm izüñ türābına pür-intizārdur

V. Her kim Emīri şavm u şalāta devām ider

‘ Arz-ı selām-ı ravza-ı faĥr-ı enām ider

Erbāb-ı tã‘ at u vera‘ a ihtirām ider¹⁵³

Bī-ihtiyār yārini kendüye rām ider

‘ Avnī anuñ ki tãli‘ i vü baĥtı yārdur

¹⁵¹ Cevâhirü’l-Mülûk : şevk / nûr

¹⁵² Cevâhirü’l-Mülûk: mīġ / tīġ

¹⁵³ Cevâhirü’l-Mülûk: erbāb / aşĥāb

- 55b Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Ḥubba’llāhü te‘ālā şe’ābībī er-raḥmetihi aleyh”
ḥazretleriniñ rūṣenāsāz-ı ‘uyūn-ı mefḥaret olan ğazel-i bī-bedel-i şehriyārileriniñ
taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- I. Nev-bahāruñ feyzi gerçi bāğa hoş kālā döşer
Bād olur āteş-nefes temmūzda germā döşer
Soñra kemḥāsın bahār-ı köhne şevk-efzā döşer

Çün şabā faşl-ı ḥazānda gülşene dībā döşer
Ḥaḳ budur her naḳşı yerinde olup zībā döşer
- II. Maḥşer olmış āstān-ı dil-ber-i ferruḥ şiyem
Busegāh-ı ‘āşıkāndur ol maḳām-ı muḥterem
Gitmeyüp gündüz gice itsem de taḥrīk-i ḳadem

Nice tenhā āstānın öpmege fırsat bulam
Kūyına ‘azm eylesem sāyem baña hem-pā düşer
- III. Mihr ü māha gösterürdüm ḳudret-i ğaffārumı
Yazsa āhum ṭāḳ-ı çarḥa şūret-i dil-dārumı
Ḳudsiyān-imzā iderlerdi berāt-ı yārumı

Zülfünüñ vaşfinda tûmâr eylesem eş' ârumı

Kaşlaruñ vaşfinda olan cümleye tuğrâ düşer

IV. Hâzret-i Sultân Mehemmed fâtiḥ-i müşkil-güşâ¹⁵⁴

Oldı her sûretle manzûr-ı Cenâb-ı Kibriyâ

Neşr ider hûrşîd-i ṭab' ı böyle envâr-ı zekâ

Mihr ü meh âb içre' arz-ı ḥüsn iderlermiş saña

Lîk kâdri anlaruñ bu işden aşğa düşer

V. Olsa dest-i ' işvesinde gül gibi bir cām-ı mül

Olmasa ammâ refîḳ-i şoḥbeti hiç bir recül

Yâri ru'yet eylese bir ḥâlî mevḳîden gönül

Bâğa servini ḥırāmân itse ol ruḥsârı gül

56a Na'ra-i bûlbülle gülşen şahınna gavḡâ düşer

VI. Eylemez meyl-i ' alâ'îk istemez dürr ü güher

İ' tiḳâdında anuñ başa belâdur sîm ü zer

Meskeni kenz-i ḳanâ' at şem' -i tâbânı kamer

¹⁵⁴ Cevâhirü'l-Mülûk:

'Aḳs-i mihr ü meh olur her cûy içinde rû-nümâ

Sen naẓar ettikte ammâ âba ey nûr-ı şafâ

Onları lertzân ider emvâc-ı âb-ı dil-güşâ

Cümle ehl-i ‘âlemin ma‘ mûresin ‘arz itseler

Ehl-i fakruñ hişşesine mülk-i istiğnâ düşer

VII. Oldı ehl-i himmetüñ maḥbûb-ı merġûbı vefâ¹⁵⁵

Meyl ider dünyâda bir maḥbûba insân muṭlaqâ

Ey Emîrî ḥâl-i ‘âlem böyle itmiş iktizâ

‘Avniyâ dil virmek ol dil-dâra düşmezdi baña

Bir düşecek yir arayuban gönül ammâ düşer

Tahmis 14

Sulṭân-ı maġfûr müşârûn ileyh “Etemma’llâhü te‘âlâ ni‘metihi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ vesîle-i devâm-ı du‘â-yı rahmet-i cihâniyân olan ġazel-i ḥaḳâyık-
âmûz cihân-sitânlarınıñ taḥmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Yâr nûş eyler duḡân düdı anuñ hem-râhıdur

Ebr-i istiğnâ o mâhuñ sanki seyrângâhıdur

Nâşir-i nûr-ı pey-â-pey cilve-i nâ-gâhıdur

¹⁵⁵ Cevâhirü’l-Mülûk:

Ḥazret-i Sulṭân Muḥammed fâtiḥ-i müşkil-ġuşâ

Ey Emîrî oldı manzûr-ı Cenâb-ı Kibriyâ

Neşr eder ḥurşid-i tab‘ı öyle envâr-ı zeḳâ

Bir güneş yüzlü melek gördüm ki ‘âlem mâhıdur

Ol kara sünbülleri ‘âşıklarınıñ âhıdur

II. Hâzret-i Sultân Mehemmed pâdişâh-ı ser-firâz

Fâtih-i yek-tâ cihângîr-i fazâ’îl-imtiyâz

Bak ne ‘âlî nuṭṭı ider ol şaff-der-i irfân-tırâz

Qaralar giymiş meh-i tâbân gibi ol serv-i nâz

Mülk-i efrengüñ meger kim hüsni içinde şâhıdur

56b III. Merd-i kâmil ‘âlemüñ elvânına bil bağlamaz¹⁵⁶

Vahdet-i yek-reng vâkıfıdur çürükler sağlamaz

Dûd u nûrî şem‘-i vâhıdden bilenler ağlamaz

‘Uḳde-i zünnârına her kimse kim dil bağlamaz

Ehl-i imân olmaz ‘âşıkların güm-râhıdur

IV. Dil-berân ‘uşşâkına yâḳût-ı ihsânlar virür

Gâh olur naḳdine cevri-i firâvânlar virür

Luṭfuna bir başka şan‘at ba‘zı fettânlar virür

¹⁵⁶ Cevâhirü’l-Mülûk: kâmil / ‘ârif
vahdet / nûkte

Ġamzesi öldürdigine lebleri cânlar virür

Var ise ol rûḥ-baḥşuñ dīni Ġsâ rāhıdur

V. Ġālībâ bu nazmı ol sulṭân-ı ‘ulvî iştihâr¹⁵⁷

Ġalaṭa fethinden evvel itdi şebṭ-i rûzigâr

Qıldı iḥsân haftasında anı reh-i Perverdigâr

‘Avniyâ kıılma gümân kim saña râm ola nigâr

Sen Sitanbul şâhı iseñ ol Qalata şâhıdur

Tahmis 15

Sulṭân-ı maġfûr müşârûn ileyh “Edâma’llâhü te‘âlâ insikâbi er-raḥmetihi aleyh”

ḥazretleriniñ dâġ-ı dil-i dânişverân olan ġazel-i ḥaḳâyık-şî‘âr-ı şehenşâhîleriniñ
taḥmîsi.

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe’ülün

I. Göründükçe bütân-ı bî-bedeller

Ḥuṭûr eyler ḥayâle biñ emeller

Güzeldür birbirinden ḳaş göz eller

¹⁵⁷ Cevâhirü’l-Mülûk:

Yazdı bu nazmı Emîrî Fâtiḥ-i nuşret-şî‘âr
Almadan evvel Beġoġlı semtini ol şehriyâr
Qıldı iḥsân haftasında onu da Perverdigâr

Eger meyl itmese nāza güzeller

Göñül aldurmaz idi ehl-i diller

II. Cemālūñ nüshası metn-i düredür

Ceb̄inūñ maṭla‘ı şerḥ-i ğurerdür

57a Şu taḫrīrüm kitābı bir ḥaberdür

Dehānuñuñ beyānı muḥtaşardur

Muṭavveldür şaḥuñda muḥtaşarlar

III. Ruḥuñ gül sūnbül-i şebṭār zūlfūñ¹⁵⁸

Mekānıdur ne hoş gülzār zūlfūñ

Yataklık mı ider ey yār zūlfūñ

Ḥarāmī ğamzeñ ü ṭarrār-ı zūlfūñ

Göñül şehrinde bilmem ne ararlar

IV. ‘Adem pāzārını cevlan degermiş

Girüp teftiše her dükkān degermiş

Ḳumāş u zīnete seyrān degermiş

¹⁵⁸ Cevāhirü’l-Mülûk: şeb-tār / şeb-tāb

Senüñ vaşluñ metâ‘ı cān degermiş

İşidirüz görenler şöyle dirler

- V. Neşâtı olmadı bir gün mübeşşir
Gam u endühı çeşmüñ oldı nâşir
Meger tahvîfe olmışdur mübâşir

Dile zülfünde ğamzeñden irişir

Gice içinde kôrulu haberler

- VI. Tenin âb-ı haķıķatle yuyanlar
Zemîn-i ilticâya bâş koyanlar
Düşer hayretlere ‘aşķuñ duyanlar

Qalur ayakda zülfüne uyanlar

Şaķuñ sevdâ iden başdan çıkarlar

- VII. Meĥemmed Hân-ı şânî faĥr-ı devlet
Ebu’l-feth-i cihân şemşîr-i kudret
Emîrî böyle eyler neşr-i ĥikmet

Gül-i dünyāda yoǧdur bŭ-yı rāḥat

Hemān ‘Avnī iriřŭr derd-i serler

Tahmis 16

- 57b Sultān-ı maǧfŭr müřārŭn ileyh “Başta’llāhŭ te‘ālā zılālī er-re’fetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ reşk-efzā-yı derŭn-ı sŭḥan-sencān olan ğazel-i melāḥat-şi‘ār-ı
sālikāneleriniñ taḥmīsi.

Fe‘ ilātŭn Fe‘ ilātŭn Fe‘ ilātŭn Fe‘ ilŭn

- I. Çeşm-i řŭḥuñ sitemi gönlŭmi nālān eyler
Tīĝ-i hecrŭñ elemi cismŭmi bī-cān eyler
Zevĝ-i vařluñ talebi çeřmŭmi giryān eyler

Dŭrr diřŭñ fikri gözŭm yaşını ‘ummān eyler
La‘l-i nābuñ hevesi yŭregŭmi şan eyler

II. Eylese bir nigeḥ-i nīm eger ol çeşmi ğazāl
Bŭtŭn iĝbāl-i cihān şalbi ider māl-ā-māl
Ḥāřılı ḥāřıl olur feyż-i tamām-ı iĝbāl

Yarım aĝız kime bendem dise ol řāḥ-ı cemāl
şanasın anı bŭtŭn ‘āleme sultān eyler

III. Maraz-ı ğam ne kadar olsa ten-i pür-ḥūnda

Çāre yokdur dise Buḫrāt ile Eflātūnda

Yine ümmīd kesilmez bu dil-i maḥzūnda

‘ Aşḫ derdine şifā olmaz ise Ḳānūnda

Nūş-dārū-yı lebüñ anı da dermān eyler

IV. Bir yere gelse ahālī-i Ḥucend ü Dehlī

Buña bulmak güç olur çāre-i kār-ı sehlī

Gösterür çeşmi uşul-i fiten-i Bu-cehlī ¹⁵⁹

Mest çıkmış müje tîġi ile İslām ehli

Hey meded ḳomañuz ol kāfiri kim ḳan eyler

V. Benden al kūy-ı dil-ārādaki zevḳin ḥaberin ¹⁶⁰

Gördüm ol memleketüñ ‘ ālem-i şām u seḥerin

Size îzāḥ ideyim bir ḥaber-i muḥtaşarın

¹⁵⁹ Sayfanın kenarında şu şiir yazılıdır: Eyledüm dün gice ben kūy-ı dil-ārā seferin

Nice ta‘rif ideyüm kūyınūñ āb-ı şecerin

Āşık-ı zāra refīḳ eylese ḥüsn-i naẓarın

Ḥâtırından ider iḥrāc bu dünyā kederin

Eyledüm dün gice ben kūy-ı dil-ārā seferin

¹⁶⁰ Cevâhirü’l-Mülûk: Eyledim dün gece ben kūy-ı dil-ārā seferin

58a

Geydirür cānına zevk ile şafā hullelerin

Her kim ol sīm-teni bir gice üryān eyler

VI.

Selsebīl eyledi cārī yine firdevs-i hüner

Yine Şulṭān Meḥemmed didi nazm-ı Kevşer

Oḳu biñ faḥr ile ol pādişehüñdür bu eşer

Gāh lā‘ li gibi gözüm yaşını al eyler

Gāh zülfi gibi ḥālimi perīşān eyler

VII.

Ādeme virse tesellī dil-i ḥūn-pāşı virür

Yoksa dünyāda ne yoldāş ne sırdāşı virür

Ey Emīrī şū kızıl rengi ciger başı virür

‘Avniyā yüzüñe şüret gözünüñ yaş virür

Ḳurı bāğa şerefi lāle-i nū‘ mān eyler

Tahmis 17

Sulṭān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Zer’a’llāhü te‘ālā iksiri er-raḥmetihi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ ḳalem-i taşavvuf-raḳam-ı şāhāneleriyle tırāzende-i belāḡat olan

ḡazel-i cāmi‘ü’s-[...] Beşṭāmiyāneleriniñ taḥmisi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Sünbül ü nesrîne bir reng-i feraḥ-efzâ gelür
Nev-nihālân-ı zarīfe şekl-i nev-peydâ gelür
Bir temâşâdur gider maḥşer gibi dünyâ gelür

Her kaçan seyr ide bâğa ol gül-i ra‘ nâ gelür
Na‘ ra-i bülbülle bâğuñ başına ğavġa gelür

II. Lâle vü sünbül olurlar birbirinden şermsâr
‘ Azm ider ser-sâm u ḥayrân-ı cüybâr bî-ķarâr
Jâlelerden şâḥlar eyler dūr ü gevher nişâr

Seyr-i gülzâr eylese serv-i revânlarla nigâr
Râstı bu ķaddi anuñ cümleden â‘ lâ gelür

58b III. Fikrüme ol dem ki vaşluñ ey büt-i ra‘ nâ düşer
Ḥatırumdan ârzü-yı lezzet-i dünyâ düşer
Baķ nasıl bir ḥâle ‘ aşķuñla dil-i şeydâ düşer

Fitnesiyle gözlerüñüñ göñlüme ğavġa düşer
Zülf-i ‘ anerbâruñ ile başuma sevdâ gelür

- IV. Bir tarafda ‘āşık-ı nā-şād tırnış muntazır
Bir taraf rindān-ı ğām mu‘tād tırnış muntazır
‘Andelībān-ı nevā icād tırnış muntazır

Göz diküp nergis yola şimşād tırnış muntazır
Seyr-i bāğa gūyiyā ol gözleri şehlā gelür
- V. ‘Ālem-i kevn ü fesāduñ hayli yutdum zehrini
Kā’ināt-ı miḥnetüñ çekdüm hezārān ḳahrını
Çeşmümün ceyḥūn gibi cūş-āver itdüm nehrini

Āteş-i ğām yakmasa tañ mı vücūdum şehri
Gözlerümden gönlüm üstine iki deryā gelür
- VI. Bir ‘aceb nūr-i şafā ol mūncelī gerdende var
Ne gümüş āyīnede ne gevher-i ma‘dende var
İşte dünyā işte ḥūbān hangi sīmīn-tende var

Bu melāḥat bu leṭāfet kim nigārā sende var
Nice ‘āḳıl varur ise kūyuña şeydā gelür

- VII. Yâ bahâr-ı ma‘ rifet itdi çiçekler âşikâr
Güller itdi yâ ‘ ayân bir gül-sitân-ı ebrâr
Yâ bu nazmı eyledi Sulţân Meĥammed yâdigâr¹⁶¹

Lâ‘ l-i cân-baĥş ile ‘ uşşâķa ĥitâb itse nigâr
Mürdeler üzre şanasın Ĥazret-i ‘ İsi gelür
- VIII. Ey Emîri dürr-i ma‘ nâ gûşa mengûş eylemek
Mevc-i pey-der-pey yem-i ‘ irfâna menķûş eylemek
Rûzigâr-ı ‘ aşķ ile deryâ gibi cûş eylemek

Lâ‘ l-i nâbı yâdına ĥûn-ı ciger nûş eylemek
59a Kime düşvâr ise ey ‘ Avni bâna ĥelvâ gelür

Tahmis 18

Sulţân-ı maĥfûr müşârûn ileyh “Vas‘ a‘ llâhü te‘ âlâ el-ĥayrâti ‘ aleyh” ĥazretleriniñ
vâşıl-ı ŧabaķa-i ‘ ulyâ-yı mahâret ü melâĥât olan ĥazel-i üstâdâneleriniñ tahmîsi.

Mef‘ ülü Mefâ‘ ilü Mefâ‘ ilü Fe‘ ülün

- I. Bir mehveşi gördüm ki ziyâ-pâş-ı vefâdur
Bir gevheri buldum ki yeri kenz-i şafâdur
Bir dil-beri sevdüm ki gül-i bâĥ-ı ĥayâdur

¹⁶¹ Cevâhirü’l-Mülûk: yâdigâr / bergüzâr

Bir şāha k̄ul oldum ki cihān āña gedādur

Bir māha t̄utuldum ki yūzi şems-i d̄uḥādur

II. Ol cilve-i gīsū ider ārāmumı ġāret

Ol cünbiş-i ebrū getirür cānuma miḥnet

Ol ġamze-i dil-cū baña göstermedi rāḥat

Sevdigüm ise seni günāhum behey āfet

Öldürme beni cev̄r ile kim ‘aşk-ı belādur

III. Raḥmet oḳu Sulṭān Meḥemmed gibi şāha

Ol pādişeh-i a‘ zama ol faḥr-ı sipāha

Bu nuṭḳ-ı humāyūnını yaz levḥa-i māha

Baş üzre yir itsem yiridür şu‘ le-i āha

Hicrān şebi yār eşigine rāh-nümādur

IV. Şā‘ irlere üstād-ı ezel eyledi tenbīh

İnşād-ı sūḥanda ideler diḳḳat-i tenzīh

Hep böyle vecīh eyleyeler vechüñi tevecīh

‘İde yüzüñ ü qadre saçuñ olalı teşbîh
Qadr ile baña ‘îd-i hemîn şubḥ u mesâdur

59b V.

Bir öyle ceḥîm-i ğama şalduñ ki bu cānı
Dilde qomadı zerre qadar tâb u tûvânı
Bir böyle belâ görmedi bu ‘âlem-i fânî

Âhum felege irdi yaşum tutdı cihânı
Hâlime benüm şâhid olan arz u semâdur

VI.

Dünyâda Emîrî ne mey u sâġarı sevdüm
Ne lezzet-i ikbâli ne sîm ü zeri sevdüm
Likin yalıñız bir büt-i sîmîn-beri sevdüm

‘Avnî dile zulm eyledüm ol dil-beri sevdüm
Cevr ile cefâ baña cezâ olsa sezâdur

VII.

‘Aşq olmasa şaykal-zen-i endîşe-i çâlâk
Jeng-âver olur cevher-i âyîne-i idrâk
Kesb itdi cilâ nûr-ı muḥabbetle dil-i pāk

Bir dil-bere düşürdi beni gerdiş-i eflāk

Kim māh güneş yüzi ziyāsında sühādur

Tahmis 19

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Cāda’llāhü te‘ālā bi-mezīdi ir-raḥmetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ bir nüsha-i kübrā-yı ḥarz u emān gibi vişāḥü’ş-şadr-ı iftiḥār-ı üdebā
olan ğazel-i münevver-i tācdārīleriniñ taḥmisi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- I. Fātiḥa İhlāş lāzım ey gürūh-ı mü’minān
Fātiḥa İhlāşı bilmez yok cihānda müslümān
Bağ ne ‘ālī yazdı ol kerrār-ı şavlet ḳahramān

‘Ömr giçdigi kıyāmet ḳopduğı olur ‘ayān
Çün ḥırāmān seyr idüp ol ḳāmet-i bālā geçer
- II. İmtiṣāl itmek gerek ol mehveşüñ yarlığına
Remz ü imālarla çeşm-i şūḥunuñ teblīğine
Olmışam nīsān-ı feyzüñ teşne reşḥ-i mīgına

Bir ḥarāret var derūn-ı dilde zaḥm-ı tīğine
Ġamzesi tīgi irişince benüm baña geçer

- III. Hâne-i dil tîşe-i cevruñle oldu münhedim
Bir gönül vardı o da oldu ğamuñla mün‘adim
Eylemem ben gerçi şekvâ-yı Hüdâ-yı müntakim

Câna hecrüñ hançeri çekdigi yetmez miydi kim
Ġamze tîrini atarsañ ol dahı câna geçer
- IV. Bu Emîrî âfitâba yâri nice beñzede
Beñzese vechi leb ü ruhsârı nice beñzede
Kâmeti güftâr-ı gevherbârı nice beñzede

‘Avni yüziñe gül-i gülzârı nice beñzede
Vaqt-i gül bir aya kıalmaz ey gül-i ra‘nâ geçer

Tahmis 20

Sultân-ı mağfûr müşârün ileyh “Tefazzala’llâhü te‘âlâ bi-şefâ‘atihi in-nebiyyi
‘aleyh” hazretleriniñ tâb-bahş-ı ‘âlem-i ‘irfân olan ğazel-i sâlimü’l-ğalel şüreyyâ-
intizâmlarınıñ tahmîsi.

11’li Hece Ölçüsü

- I. Ben gibi her ‘âşıkuñ nâlân mıdur
Merkez-i âlâm-ı firāvân mıdur
Derd ile giryân u ser-gerdân mıdur

Gözümden akan yaş mıdur kan mıdur

Lebüñ yādına la‘l ü mercān mıdur

II. ‘Ākıbet esīr-i firāş itdi göz

Yüregümde zaḥm-ı ḥūn-pāş itdi göz

Beni āh u zāra yoldaş itdi göz

Göñülde ne var ise fāş itdi göz

60b Seni sevdigüm ya‘ni pinhān mıdur

III. Şarāḥatle ĩmā nice baḥş ide

Ḥaḳīḳatle ma‘nā nice baḥş ide

Cevherle heyūlā nice baḥş ide

Gözüm ile deryā nice baḥş ide

Gözüm gibi ol gevher-efşān mıdur

IV. Ḥān-ı Meḥmeddür o şehenşeh-i pāk¹⁶²

Eyledi gerden-keşānı sīne-çāk

Baḳ ne ‘ālīdür bu nazm-ı feyẓnāk

¹⁶² Cevāhirü'l-Mülūk: ḥān-ı / Sulṭān

Göñül ıztırâb ile oldu helâk

Geliñ görüñ ol âfet-i cân mıdur

V. Ey Emîrî ben şafâya yetmezem

Bir gül olsam gülistânda bitmezem

Hiçbir şavt-ı feraḥ işitmezem

Dimiş ‘Avniye ben cefâ itmezem

Aña cevır iden yoksa devrân mıdur

Tahmis 21

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Enzela’llâhü te‘âlâ sekbiyyetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ gencîne-efrûz-ı belâgat olan ğazel-i şeh-dâne-i dürriyyü’l-
lem‘ânlarınıñ taḥmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Şûretüñ şermendesidür ey nice Behzâdlar

Ḥasretüñ şîvendesidür ey nice dil-şâdlar

Şoḥbetüñ cüyendesidür ey nice zühhâdlar

Serv-ḳaddüñ bendesidür ey nice âzâdlar

Ḳâmetüñ efgendesidür servler şimşâdlar

- 61a II. Rîşe-i nâhunla ben kim eyleyem şîvenligi¹⁶³
Şîşe-i nâhunla ben kim eyleyem ma‘ denligi
Pîşe-i nâhunla ben kim eyleyem âhenligi

Tîşe-i nâhunla ben kim eyleyem cân-kenligi
Kûh-ı ğamda baña şākird olamaz Ferhādlar
- III. Şoĥbetüñ reyyānı olmışdur nice maĥrûrlar¹⁶⁴
Vuşlatuñ ĥandānı olmışdur nice mehcûrlar
Ĥasretüñ ĥurbānı olmışdur nice rencûrlar

Cevrinüñ vîrānı olmışdur nice ma‘ mûrlar
‘ Aşķuñuñ ma‘ mûrıdur nice ĥarāb-ābādlar
- IV. Şoĥbetüñde mudġamumdur şevķler seyrānlar
Vuşlatuñda munzamumdur ĥālet-i pinhānlar
Ĥasretüñde tev‘emümdür mātem ü ĥırmānlar

¹⁶³ Cevâhirü’l-Mülûk:
Eylemem dünyâda ben bir kimseye düşmenligi
Ta‘n u taķbîĥ eylerüm hâ’inligi reh-zenligi
Gösterirdim yoksa ĥaşma Rüstem ü Behmenligi

¹⁶⁴ Cevâhirü’l-Mülûk: reyyānı / rabbānî

Mihnetünde hem-demümdür zārī' vü efgānlar

Fırkatünde maḥremümdür nāle vü feryādlar

V. Gerdiş-i çarḥ-ı cefā māhiyyeti fikr itmedüm

Dest-i ḥakkāk-ı ezelde kudreti fikr itmedüm¹⁶⁵

Ḥurde-bīnāne uşul-i şan' atı fikr itmedüm

'Aşka ṭayandum belā' vü miḥneti fikr itmedüm

Şan' atında gāh olur 'āciz ḳalır üstādlar

VI. El-'aşeş ey cümle maḥlūḳāt-ı Mevlā el-'aşeş

Kerbelā-yı miḥnet itdi dest-i ye'sim murte'eş

Baḳ ne 'aşānum baña imdād ider ancaḳ güneş

Bī-sütūn-ı ḡamda efgān eylesem Ferhādveş

Raḥm idüp ben zāra gelür kūhdan feryādlar

VII. Ey Emīrī mevc-ḥīz oldı yine baḥr-ı sūḡan

Kisve-i ḡüftāra girdi ḳıymet-i dürr-i 'aden

Ḥazret-i Fātih bu nuṭḳı itdi zīb-i encümen

¹⁶⁵ Cevāhirü'l-Mülūk: ezal / felek

Meşrebi âyînesi olsa mükedder zevkden

61b

‘Avniyâ itmez mürîde fâide irşâdlar

Tahmis 22

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Yeşsira’llâhü te‘âlâ vürûdî el-havzı ‘aleyh”

hâzretleriniñ kevkeb-i âsumân-ı ‘ulviyyet olan ğazel-i pertev-efzâ-yı

şehriyârîleriniñ tahmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Şervet-i dünyâya itme i‘tibâr elden gider

‘İzzet ü rif‘atle kıılma iftiḥâr elden gider

‘Âlemün bir ḥâli olmaz pâyidâr elden gider

Sâḳiyâ mey şun ki bir gün lâlezâr elden gider

Çün irer faşl-ı ḥazân bâğ u bahâr elden gider

II. Bir ‘aceb sevdâya düşmiş ṭab‘-ı şūḥ u şâtırum

Dâ’imâ mühtezz olur bû-yı şebât-ı ‘âtırum

Böyle ḥalk itmiş Cenâb-ı Zül-celâl-i Fâtırum

Her nice zühd ü şalâḥa mâ’il olur ḥâtırum

Gördigümce ol nigârı ihtiyâr elden gider

III. Ma‘ den-i sīm-āba dönmişdür hemān ditrer gönül

Kerbelā-yı ğamla olmuş ol kadar muztār gönül

Gösterür ey hākiyān bir hālet-i dīger gönül

Şöyle hāk oldum ki āh itmege havf eyler gönül

Lā-cerem bād-ı şabā-y-ile ğubār elden gider

IV. Hāzret-i Sulṭān Meḥemmed Hān o kerrār-ı ğazā

Fātiḥ-i ekberdür ol şāhenşeh-i kişver-ġuşā

Naẓm-ı ‘ālū’l-‘ālīdür seyr it naşıl ‘ibret-nümā

Ġırra olma dil-berā ḥüsn ü cemāle kıl vefā

Bāķi qalmaz kimseye naķş u nigār elden gider

62a V. Hāşm-ı bed-kīşe Emīrī ḍarb-i seng itsem gerek

İktisāb-ı nām için ikmāl-i neng itsem gerek

Ol ğürūh-ı ebtere dünyāyı teng itsem gerek

Yār için aġyār ile merdāne ceng itsem gerek

İt gibi murdar raķīb ölmezse yār elden gider

Tesdis 1

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Efâza’llâhü te’ âlâ füyûz-ı ‘ avâtıfı ‘ aleyh”
hazretleriniñ hasretü’l-füşaḥâ olan bālâdaki ğazel-i ḥalâvet-i peyvest-i
hakīmāneleri maṭla‘-ı ‘ âlînüñ tesdîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Zevk-i dünyâ dâ’imâ kılmaz karar elden gider
Revnaķı gülzâruñ olmaz pâyidâr elden gider
Fırşatı fevt itme yâr-ı ‘ işvekâr elden gider
Zevke baķ zîrâ bu zevk-i bî-karâr elden gider

Sâķiyâ mey vir ki bir gün lâlezâr elden gider
İrişür vaķt-ı ḥazân bâĝ u bahâr elden gider

II. Virdi bir zînet ki şun‘-ı Ḥâliķ-i şems ü kamer
Nev-bahâruñ feyzine müştâķ u ḥayrândur beşer
Ḥazret-i Fâtiḥ gibi bir şâ‘ir-i yek-tâ güher
Yâd idüp faşl-ı bahârı baķ ne gevher neşr ider

Sâķiyâ mey vir ki bir âm lâlezâr elden gider
İrişür faşl-ı ḥazân bâĝ u bahâr elden gider

III. Eyledi bir gün o şeh teşrîf-i sūy-ı gül-sitân
Âfitâb-ı şevkete oldu gülistân âsumân
Yâdigâr itdi cihâna bir gül-i pertev-feşân
‘Izz u şevketle buyurdi ol şeh-i kişver-sitân

62b Sâkiyâ mey şun ki bir dem lâlezâr elden gider
İrişür faşl-ı hâzân vaqt-i bahâr elden gider

IV. Gerçi bahş-i sâki vü şahbâ ider ol tâcdâr
Hangi sâki hangi şahbâdur merâm-ı şehriyâr¹⁶⁶
Hangi bülbül hangi gül hangi hâzân hangi bahâr
Fehm ider bu sırrı ancak ârifân-ı hûşyâr

Sâkiyâ mey şun ki bir gün lâlezâr elden gider
İrişür vaqt-i hâzân bâğ u bahâr elden gider

V. Bir nihâl-i dil-güşâ eyler nümâyân verd ü hâr
Bir çerâğ-ı rûşenâ eyler hüveydâ dūd u nâr
Rû-nümâ bir miḥver üzre gerdiş-i leyl ü nehâr
Birbirin eyler ta‘âkub dâ’imâ zevk ü mesâr

¹⁶⁶ Cevâhirü’l-Mülûk: merâm / murâd

Sâķiyâ mey şun ki bir dem lâlezâr elden gider

İrişür vaķt-i ĥazân zevķ-i bahâr elden gider

VI.

Bâġa vardum ĥasret-i la‘ lûñle ey řûĥ-edīb

Oldı manzûrum o ‘ işretgehde bir ĥâl-i ġarīb

Bâde-i nâz ile mest olmışdı verd-i dil-firīb

Fâtihûñ bu beytini tekrâr iderdi ‘ andelīb

Sâķiyâ mey şun ki bir dem lâlezâr elden gider

İrişür faşl-ı ĥazân vaķt-i bahâr elden gider

VII.

‘ Āřık-ı dil-ĥasteye cây-ı ifâķatdür çemen

Bâdedür ol cây-ı řıĥĥat-zâda dârû-yı miĥen

Nev-bahâr eyyâmıdur hengâm-ı tefrîĥ-i beden

Ĥâřıl olmaz her zamân ġülşende böyle encümen

Sâķiyâ mey şun ki bir dem lâlezâr elden gider

63a

İrişür vaķt-i ĥazân faşl-ı bahâr elden gider

VIII.

Baķ ne muĥriķdür hele şu bûlbülûñ feryâdına

Āferîn bu naġmeyi ta‘ lîm iden üstâdına

Hâliküñ yokdur nihâyet kudret-i icâdına

Gülşenüñ hayrân olur dil feyz-i isti' dâdına

Sâkiyâ mey şun ki bir gün lâlezâr elden gider

İrişür faşl-ı hazân vaqt-i bahâr elden gider

IX.

Jâleler gülşende almışdur mücevher şeklini

Lâleler kesb eylemiş yâkût-ı aḥmer şeklini

Buldı her mevc-i müselsel feyz-i Kevşer şeklini

Aldı dünyâ bir muvaḳḳat ḥuld-ı ender şeklini

Sâkiyâ mey şun ki bir dem lâlezâr elden gider

İrişür faşl-ı hazân vaqt-i bahâr elden gider

X.

Nev-bahâr eyyâmı bir gün gülşene itdüm şitâb

Var idi yanumda bir sâķī ile şahbâ-yı nâb

Sâye şaldı nâ-gehân bir dil-ber-i âlī-cenâb

Sâķi-i sāgar bedeste-nâz ile kıldı ḥitâb

Sâkiyâ mey şun ki bir dem lâlezâr elden gider

İrişür faşl-ı hazân bâğ u bahâr elden gider

XI. Nûrî zulmet gösterür berķ-i ceb̄n pīrāyesi
Nāz ile bir ḥandesi biñ ‘ aşıķuñ sermāyesi
Şīrine Kevşer kıatarđı emzirirken dāyesi
Baķ nasıl bir nāzenīnūñ olmışam hem-sāyesi

Sāķiyā mey şun ki bir dem lālezār elden gider
İrişür faşl-ı ḥazān bāğ u bahār elden gider

63b XII. Feyze ġarķ oldu Emīrī cümle deşt ü kūhsār
Bir ‘ aceb ḥāşşiyet izḥār eyledi Perverdigār
Āb cān-baḥşā zemīn ḥaḍrā hevā nūkhet-nişār
Feyz-i ḥüsn-i yār ile ġülşen bahār-ender-bahār

Sāķiyā mey şun ki bir dem lālezār elden gider
İrişür faşl-ı ḥazān bāğ u bahār elden gider

Tahmis 23

Sulṭān-ı mağfūr müşārün ileyh “Tevvecca’llāhü te‘ ālā iklīli el-behā’i ‘ aleyh”
ḥazretleriniñ baḥr-ı mevc-ā-mevc-i ilhām olan ṭab‘ -ı humāyūnlarınıñ ihdā-yı
sāḥil-i selāset eylediği ġazel-i dürr-dāne-ārālarınıñ taḥmīsi.

Mef̄ ūlū Mefā‘ īlū Mefā‘ īlū Fe‘ ūlūn

I. Bir m ha g   l d   di ki m mt z-ı b t ndur

 m -y  vef  g   e-i     m nde   ay ndur

Fey -i ebed  cevher-i ba tumda nih ndur

Bir   ha  ulam ki  ul  sult n-ı cih ndur

Mihr-i ru    ems-i felege n r-fe  ndur

II. Ol m h-li   bir g her-i m nte ab olmi 

P r-n r-ı   sem-der-  semi r z u  eb olmi 

Bu   kere bilmem ki neden p r-  zab olmi 

 atlime y  m jg n  y  t ri sebep olmi 

  n  ld r ser t r-i hem n t  -i hem ndur

III. Sult n Me emmed gibi bir F ti -i    l 

Olmi   eref-i a   am-ı a v m u ah l 

Bu nazm n  ta s n ider e raf u e   l 

Z lf n  eb-i  adr oldu  a  n   d hil li

Va lu  dem-i   d oldu fir   n ramaz ndur

64a IV. Oldı baña hem-dem ğam-ı pākīze-i hecri

Zaḥmum çeker elmās-ı elem-rīze-i hecri

Çıkdı felege āhumuñ āvīze-i hecri

Ol Yūsuf-ı ḥüsn urdı dile nīze-i hecri

Cānımı alan nīze degül belki sināndur

V. Nīk ü bedi dünyānuñ Emīrī neme lāzım

Lāzım baña bir dil-ber-i bisyār-ı merāḥım

Mülk-i dile ḥükm eyleye ol nūr-ı mekārım

‘Avnī gözi Maḥmūd şehüñ baḳduğı bu kim

[Mülkin dahīler zabṭı ıder aña nigerāndur]¹⁶⁷

Tahmis 24

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Zeyna’llāhü te‘ālā bi-inzālū in-nūrı ‘aleyh”

ḥazretleriniñ şem‘-i ziyādār ṭab‘-ı şāhānelerinden şu‘le-efşān-ı ‘ālem-i ḥaḳīḳāt

olan ğazel-i münevver ü renginleriniñ taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

¹⁶⁷ Bu mısra Emîrî’nin metninde yoktur. Muhammed Nur Doğan’ın *Avnî Dîvânı* çalışmasından alınmıştır.

- I. Server-i serbāz-ı ‘ aşka dāğ-ı ser-efser yeter
Eşk-i dīde hūn-ı sīne la‘l ile gevher yeter
‘ Āşka zer-çehre zaḥm-ı dil zer ü zīver yeter

Şāh-ı ‘ aşkam ḡam beyābānı baña kişver yeter
Āteş-i āhum livā-yı ejdehā-peyker yeter
- II. Gerdine bād-ı ‘ alāyık nā-resīde olsa ger
Rūḥ-ı nā-peydā gibi pinhān-ı dīde olsa ger
İlticāḡahı mekān-ı nā-şīnīde olsa ger

Dām-ı miḡnetden ḡōñül murḡı remīde olsa ger
Zūlf şāhbāzını şal kim ol zamān irer yeter
- III. Bir yere cem‘ olsa ‘ āşıklar ḡurūşān olsalar
Sīneler çāk itseler giryān u nālān olsalar
Maḡşer-ender-maḡşer olsa öyle cūşān olsalar

Hey kıyāmet ḡamzeden diller perişān olsalar
Fikr-i zūlfūñ ‘ uḡdesi cem‘ iyyet-i maḡşer yeter

64b

IV. Yâ sühan burcında mâh-ı hikmet oldu şu¹⁶⁸ lebâr

Yâ hüner ucında bedr-i kudret oldu lem¹⁶⁸ adâr

Eyledi Sulţân Mehemmed yâ bu nazmı yâdigâr

İki ¹⁶⁸ âlem nakşını görmek dilersen âşikâr

Devr içinde şîşe-i mey cām-ı İskender yeter

V. Ey Emîrî ¹⁶⁸ âşikân olsa n’ola âzâde-ser

Şu¹⁶⁸ le her şeyi yakar hâkistere itmez eşer

Bu humâyûn nazma bak bu hikmeti îzâh ider

¹⁶⁸ Avniyâ cismüñ yanup külli kül oldıysa eger

¹⁶⁸ Aşk odın hıfz itmek için iş bu hâkister yeter

Tahmis 25

Sulţân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Tecellîâ’llâhü te¹⁶⁸ âlâ bi-envâri il-cemâli ¹⁶⁸ aleyh”

hâzretleriniñ münevver-sâz-ı enzâr-ı şu¹⁶⁸ arâ olan ğazel-i ekmel-i şâhâneleriniñ
tahmîsi.

Fâ¹⁶⁸ ilâtün Fâ¹⁶⁸ ilâtün Fâ¹⁶⁸ ilün

¹⁶⁸ Cevâhirü’l-Mülûk: burcında / bir cünde
ucında / evcinde

I. Hastedür gönlüm saña meftündür¹⁶⁹

‘ Āşık-ı bî-çāredür maḥzūndur¹⁷⁰

Sîne bir şanduk-ı hūn-meşhūndur

Dīde zaḥm-ı ḡamzeden pūr-hūndur

Yaşı anuñçün anuñ gülgūndur

II. Şāh-ı zî-şān Fātiḥ-i ‘ ālī sūḥan

Māh-ı tābān mazḥar-ı ḥulḳ-ı ḥasen

Baḳ ne nuṭḳ eyler o zıll-ı Zü’l-minen

Bezm-i ḡamda nāya hem-dem oluban

Ḳaddümi çeng eylemek ḳānūndur

65a III. Göz nice vaḳf-i temāşā olmasun

Cān nice ḥayrān-ı dünyā olmasun

Ten nice dil-çāk-ı rüsvā olmasun¹⁷¹

Dil nice rüsvā vü şeydā olmasun

Gözlerüñ fettānına meftündür

¹⁶⁹ Cevāhirü’l-Mülûk: ḥastedür / sevdigüm

¹⁷⁰ Cevāhirü’l-Mülûk: Mübtelādur derd ile mecnūndur

¹⁷¹ Cevāhirü’l-Mülûk: dil / sad

IV. Halka-i gīsū-yı meftūnuñ görüp
Fitne-i çeşm ğam-ı efzūnuñ görüp
Nev-ı hırām-ı kıadd-i mevzūnuñ görüp

Hüsrevâ bu hadd-i gülgūnuñ görüp
Saña Ferhâd olmayan mecnûndur

V. Kâle-i vaşluñ Emîrî çalmadı
Hangi gün cevruñ belâya şalmadı
Elde bir sermāye artuķ kalmadı
Gözyaşın harcandı vaşluñ almadı
‘Avni bu pāzārda maġbūndur

Tahmis 26

Sultān-ı maġfūr müşārün ileyh “Edāra’llāhü te‘ālā ekvābi en-na‘îmi ‘aleyh”
hazretleriniñ şāmil-i teşbīh-i bedî‘ olan ğazel-i belāġat-ı mükellel-i
feyyāzāneleriniñ tahmîsi.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

I. Didüm yāre dil-i şūrīde bir bīmār-ı hāşî‘ dūr
O zülfüñ şemme-i bûyı aña iksîr-i nāfi‘ dūr
Haṭ u hāl ü ‘izāruñ her biri biñ feyzi cāmî‘ dūr

Şaçuñ sevdāsın itmekde gönül bir bûya kıni' dır

Benüm baht-ı siyāhumda rakīb aña da māni' dır

II. O dem ki gülşene riħlet ider dil-dār ħüsnile

Nişār-ı nūr-ı māhiyyet ider dil-dār ħüsnile

65b Cihānı başka bir cennet ider dil-dār ħüsnile

Melekden ħürdan sebkat ider dil-dār ħüsnile

Degüldür āb u gil aşlı hemāna şun' -ı Şāni' dır

III. Yā iqlīm-i belāgatde nümāyān oldı bir gevher

Yā gerdün-ı feşāħatde dıraħşān oldı bir aħter

Yā bu nazmı didi Sulţān Meħammed Fātiħ-i ekber

Benüm 'aşkı senün ħüsnün beyānın kılsa rāviler

Ne deñlü vaşf iderlerse kemāhī cümle vāki' dır

IV. Ĥazīn itmek niçün bīmār-ı 'aşkı mekr ü ħileyle

Nice ketm eyleyem güftār-ı 'aşkı mekr ü ħileyle

Nihān itmek niçün āşār-ı 'aşkı mekr ü ħileyle

Nice maḥfī tutam esrār-ı ‘aşkı mekr ü ḥıleye

Ṭutupdur iştihārı ḥalk içinde ḥayli şāyi‘ dūr

V. Göñülden ḥubb-ı dünyāyı Emīrī ḳal‘ u ḳam‘ itdūñ

Şebistānında cānānuñ fitīl-i ‘ömri şem‘ itdūñ

Bu pendī ey göñül taḥsin saña mengūş-ı sem‘ itdūñ

Bugün mülk ü ḥazāyin her ne cem‘ iyyet ki cem‘ itdūñ

Mey ü maḥbūba şarf olmazsa ‘Avni cümle zāyi‘ dūr

Ḥarfū’l-zā

Tahmis 27

Sulṭān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Neşra’llāhü te‘ ālā livā’i el-Muḥammedi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ bir kevkeb-i dūrri-lem‘ ān gibi cihān-ı eş‘ārı tenvīr iden ḡazel-i

münevverü’l-envār-ı melā’ik-meşrebāneleriniñ taḥmisi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

I. Kendümüz Mecnūn-ı ‘aşkı-ı şāha levlāk eylerüz

Yoksa dāmān-i girībānı niçün çāk eylerüz

Āşinālar zümresin bī-hūde ḡamnāk eylerüz

Cismümüz rāh-ı vefāda gerçi kim ḥāk eylerüz

66a

Bād-ı āh ile reh-i yāri yine pāk eylerüz

- II. Biz anā' at āşiyānında hemādan almazuz
Üstüh'āna kāni' iz dünyā virilse almazuz
Biz de mey nūş eylerüz fikr-i ğumūma almazuz
- Bādeye baş üzre yir idüp ayaĝa şalmazuz
Hürmetin cām-ı meyüñ ol deñlü idrāk eylerüz
- III. Eylemem derd-i dile bir kimseden dermān ricā
Rāziye Fārābiye Buķrāta olmam āşinā
Eylemek bī-hūdedür Loķmāna bil ki ilticā
- Ger firāķuñ derdine vaşluñdan olmazsa devā
Nūş-ı la' lüñ ğamzeñüñ nişine tiryāk eylerüz
- IV. Biñ felāket nārına yansaķ da ıkılmaz dūdumuz
Ey Hālilüm yaķdı Nemrūdı dil-i uĝdūdumuz
Baķ naşıl şābir yaratmışdur bizi ma' būdumuz
- Tīr-i hecre sīne tūtmaķdan budur maķşūdumuz
Yoluña baş oynamaĝa cānı bī-bāk eylerüz

V. Ey Emîrî bir güher atdı yine baħr-ı hüner
Bir yere cem‘ oldı yâhûd hâşılât-ı baħr u berr
Yâ didi Sulţân Meħmed böyle ‘âlî bir eşer

Yâr işigünde iķâmet mümkün olursa eger
Meskenümüz ‘Avniyâ şan evc-i eflâk eylerüz

Tahmis 28

Sulţân-ı mağfûr müşârün ileyh “Elķāia’llāhü te‘ālā ciltbābi el-‘afvi ve’l-emāni
‘aleyh” hâzretleriniñ mazħar-ı bedāyi‘-i sünûhât olan ve ħayrân-ı ħaķāyık-ı
‘ünvân-ı belîğâneleriniñ sâ’ika-ı şevķ-baħşâsıyla nuţķ-ârâ-yı kerâmet oldukları
ğazel-i taşavvuf-nişâneleriniñ

66b tahmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Ķalb-i ‘âşık nağme-i Lāhor u māhûr istemez
Ĥâne-i vîrânesinde şem‘-i kâfûr istemez
İtseler âvîze bir âyîne-i nûr istemez

‘Aşķ ile vîrân iden gönlini ma‘mûr istemez
Ĥatırın maħzûn iden bir lahza mesrûr istemez

- II. Bu cihānda hācin ü mācin degülse bir recül
Çeşm-i vaḥdet-bīnine siyyān görünmiş cüz ü küll
Āteş-i ‘aşk-ı İlāhī cismüni itdikde kül

Hāksār olup hevā-y-ile ğubār olan gönül
Hāk-i rāh-ı yārdan bir dem özin dūr istemez
- III. Leb-ḥamūş-ı ‘aşk olan güftāra nevbet gözlemez
Zevk alan zaḥm-ı cigerden kesb-i şıḥḥat gözlemez
Hūn-ı miḥnet nūş iden şahbā-yı rāḥat gözlemez

Hoş gören ‘ākil fenā tavrını şöhret gözlemez
Künc-i ‘uzlet isteyen kendüyi meşhūr istemez
- IV. ‘Ālemün her cilvesinden kendüni memnūn iden
Merd-i ‘ākıldür degül ol kimse kim maḥzūn iden
Böyle bir meslek tutar terk-i cihān-ı dūn iden

La‘l-i nāba meyl kılmaz bağrını pūr-ḥūn iden
Dāmenin pūr-eşk iden lü’lü-yi menşūr istemez

V. Şâ‘ir-i mu‘ciz-beyândur Fâtih-i ‘ulvî-ḥiṣâl¹⁷²

Hep taṣavvufdur Emîrî andaki nûr-ı maḳâl

Naẓm-ı ḥikmet zîverinden zevk alır hep ehl-i ḥâl¹⁷³

‘Aşk naḳdi bir ḥazînedür aña yoḳdur zevâl

Mâlik olan ‘Avniyâ ol gence gencûr istemez

Tahmis 29

67a Sultân-ı maḡfûr müṣârûn ileyh “Ca‘la’llâhü te‘âlâ libâsi el-‘izzî ‘aleyh”
ḥazretleriniñ lâyıḳ-ı tâ‘lîk-i ḳubbe-i felek-i minâ-fâm olan ğazel-i mürtecel-i
feyyâzâneleriniñ taḥmîsi.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I. Niçün aḥvâlümüzi böyle perişân iderüz

Niçün eyâ ṭaleb-i vuṣlat-ı cânân iderüz

Görmesek ol güzeli âh-ı firâvân iderüz

Görsek ol ğonca-lebi çâk-ı girîbân iderüz

Gül yüzi yâdına bûlbûl gibi efgân iderüz

¹⁷² Cevâhirü’l-Mülûk: ‘ulvî / ‘âlî

¹⁷³ Cevâhirü’l-Mülûk: hep ehl / erbâb

II. Kevşer-i feyze mekân oldu yâ gülzâr-ı hüner

174

Yâ bu nazmı didi Fâtih gibi şâh-ı ekber

Haste-dil kapuñâ varsa n'ola tîmâr ister

Yine bu derde anuñ derdine dermân iderüz

III. Zülfüñ ey kaddi refî' ü dil-i sahtı sengîn

Vaşluñ ey çeşmi laîf ü ruh-ı âli nermîn

'Aşkuñ ey nuṭkı zarîf ü kelimâtı rengîn

Mihrüñ ey hüsni bedî' ü leb-i la'li şîrîn

Qışsa-ı Hamza gibi 'âleme destân iderüz

IV. Vaşf-ı çeşmüñde olursam ne kadar nükte-feşân

Ne kadar vech-i dıraḥşânuña olsam nigerân

Zahmumuñ çâkı kalemveş ne kadar itse fiğân

Qâmetüñ şevki 'alemveş ne kadar olsa 'ıyân

Dilde râz-ı dehenüñ sırrını pinhân iderüz

¹⁷⁴ Emîrî bu mısrayı boş bırakmıştır.

Cevâhirü'l-Mülûk: Açdı ya naḥl-ı belâgat gül-i şâhâne-eşer

V. Ey Emîrî feleküñ miḥneti hâ'il işdür
Âdemi maḥv idiyor baḳ neye vâşıl işdür
Âteş-i ḥavşaladur nâ-müteḥammil işdür
‘Avniyâ gerçi ölüm dünyede müşkil işdür
67b Ğamze-i dil-ber ile biz anı âşân iderüz

Ḥarfü'l-sîn

Tahmis 30

Sulṭân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Neşra’llâhü [te‘âlâ] lem‘ati el-ğufrânı ‘aleyh”
ḥazretleriniñ yâdigâr-ı kıymetdâr-ı aḥlâf olan ğazel-i laṭîf selâset-i elîf
mülûkâneleriniñ taḥmîsi.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I. Bir gümüş âyînedür bir mâh-ı tâbândur Veyis
Bâğ-ı ‘aşḳa nûrdan serv-i ḥırâmândur Veyis
Beyze-i ‘anḳâ-yı dilde cevher-i cândur Veyis
Ḥüsn ile cānânlar içre cān-ı cānândur Veyis
Şerbet-i lâ‘liyle dil derdine dermândur Veyis

- II. Maḥv ider cismin esīr-i tille-i şayyād idüp
Yā zebūn-ı pençe-tāb-ı isper-i bī-dād idüp
Neylesün ol murğ-ı pür-işkesteyi āzād idüp

Ağlamaz cān bülbüli şimden girü feryād idüp
Bāğ-ı dilde ḥüsn ile bir verd-i ḥandāndur Veyis
- III. İtse bir ādem tekemmül feyz-i māderzād ile
Feyze ğarķ eyler zamīrin nūr-ı isti‘ dād ile
Ḥüsn-i niyyetle Cenāb-ı Ḥaķdan istimdād ile

Nice ma‘ mūr olmasun dil mülki ‘adl ü dād ile
Bunca yıldur kim göñül tahtında sulṭāndur Veyis
- IV. Ma‘ rifet burcında yā berķ urdı māh-ı şu‘ le-tāb
Yā ṭulūğ itdi cihān-ı ḥikmete bir āfitāb
Yā didi Sulṭān Meḥemmed böyle nazm-ı müsteṭāb

Eşk-i çeşmüñi şarāb u baĝruñı eyle rebāb
Ey dil-i āşüfte çün bir gice miḥmāndur Veyis

Zīb-i dest oldı Emīrī şāhbāz-ı dil-şikār

Naḥl-i maḫşūdı mekân itdi humā-yı iftiḥār

Āşiyānın buldı ‘anḳā-yı melāḥat iştihār

‘Avniyā çün devlet el virdi ki mihmān oldı yār

Fırşatı fevt itme kim biñ cāna erzāndur Veyis

Ḥarfū’l-şīn

Tahmis 31

Sulṭān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Taḳabbūla’llāhü te‘ālā minhu edā’i mā-farzı

‘aleyh” ḥazretleriniñ maşdar-ı feyzü’l-feyz olan zebān-ı cevāhir-feşān-ı

‘āşıḳānelerinden şeref-zuhūr iden ḡazel-i bī-müdānīleriniñ taḥmīsi.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

I.

Yine bārāna eşküm beñzemiş āhum seḫāb olmış

Yine baḥr-ı muḥabbet mevc mevc-i ıztırāb olmış

Göñül derdünle ey āfet naşıl baḳ zevḳ-yāb olmış

Yüzün ḡülzārı şevḳinden gözüm ḥavzı pür-āb olmış

İki gözüm ḳapağı seyr ider anda ḥabāb olmış

- II. Şitâb itsün şabâ hâl-i dili ol yâra iblâğa
Şaķın pā-bend-i iġfāl olmasun bir hāsīd-i zāğa
Disün ey şāhbāz-ı ‘āşıkān teşrīf kıl bāğa

Hevā-yı ‘aşķuñ içre murġ-ı cānı şayd kıлмаğa
Ser-i zūlfuñ anuñ çengālīdür zūlfuñ ‘uķāb olmış
- III. Göñül āşār-ı Fātiħle cihāna incilā virdüñ
İdüp taħmīse himmet çeşm-i şevķe tūtiyā virdüñ
Bu ‘ālī nazmını tekrār idüp ķalbe cilā virdüñ

Kerāmetdür mey içmek diyü esrāra rızā virdüñ
Hezār aķsent şūfī ħaylice re’y-i şavāb olmış
- IV. O yār-ı mehlikānuñ kūy-ı şevķ-efzāsıdur gülşen
Ne gülşen gülşen-i cennet ne cennet cennet-i aķsen
İder te’sīr-i cān-baķşı o ħākde zūlmetin rūşen

Raķīb-i seg uludı āstān-ı yāra varaldan
Tenezzül eylemez ‘āşıklara ‘ālī-cenāb olmış

68b

- V. O şūhuñ görmedüm güllerde reng-i aḥmer-i la‘ lin
Meger yāḳūta beñzetsem şafā-yı cevher-i la‘ lin
Emīrī selsebīl it rūḥa feyz-i sükker-i la‘ lin
Kıyāmet kāmety üzre şol āb-ı Kevşer-i lā‘ lin
Görüp cān buldı ‘Avnī şanasın yevmü’l-ḥisāb olmış

Tahmis 32

Sultān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Efrāḡa’llāhü te‘ālā ḳaṭarāti el-luṭfī ‘aleyh”
ḥazretleriniñ tecellī-nümā-yı feşāḥat oldukları ḡazel-i selāset-i müseccel-i
fārūḳāneleriniñ taḥmīsi.

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- I. Tā‘at-i efrūz-dil zāhid-i dānā olmış
Ḥānumān-sūz-ı ten-i ‘āşık-ı şeydā olmış
Revnaḳ-ı encümen-i gülşen-i dünyā olmış
Görüñ ol ḡonca-lebi kim nice ra‘nā olmış
Bir nihāl idi ḳadi serv-i dil-ārā olmış
- II. Oldı ḡüyā ḡam-ı dünyā dile leyl-i muzlim
Şubḥ-ı şevḳe iremez itse naşıl sa‘y mühim
Luṭf ide maṭlabını Ḥazret-i Rabb-i mün‘im

Kām-ı cān istedügi lezzeti şordum bildim

Ḥān-ı ḥüsninde lebi şehd-i müheyyā olmuş

III.

Kimisi ṭālib-i māh-ı Ramaẓān-ı aḥsen

Kimisi muntazır-ı leyle-i ḳadr-i eymen

Kimisi rāġıb-ı āyīne-i ‘īd-ı rūşen

69a

Ḥalk-ı ‘ālem ki hilālî gözedür illā ben

Ḳaşların seyr iderem özge temāşā olmuş

IV.

İtdi Fātiḥ gibi kerrārı Cenāb-ı Ğaffār

Kişver-i nuşrete Cemşīd-i Felātūn eṭvār

Oldı baḳ nazm-ı humāyūnı da dürr-i şehvār

Yalnız ben degülem gülşen-i kūyında hezār

Gül yüzi yādına bülbül daḥı şeydā olmuş

V.

Ey Emīrī bu cihān ḳaşrına mihmān oldum

Vāşıl-ı mā’ide-i ‘ālem-i imkān oldum

Vāḳıf-ı çāşni-i ni‘met-i elvān oldum

‘Avniyâ şehd-i lebin göreli hayrân oldum

Nice nâzik nice ter sükkeri helvâ olmuş

Tahmis 33

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Evfeda’llâhü te‘âlâ melâiketihî er-raḥmetihî
‘aleyh” ḥazretleriniñ belâğat-âmuz-ı kâ’inât olan ğazel-i ḥaḳâyıḳ-ı mümeşsil-i
maḳbûl u güzînleriniñ taḥmîsî.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Göñlümi şâd eyleyen bir dil-ber-i meşhûr imiş

Derd-i ‘aşḳı şevḳ-baḥş-ı ḥâtır-ı rencûr imiş

Keyf-i cevri mâye-baḥş-ı inbisât-ı sûr imiş

Gözlerüm ḥâk-i der-i dil-dâr ile pür-nûr imiş

Ḥâtırum zaḥm-ı firâḳ-ı yâr ile mesrûr imiş

II. Çeşm-i ter kim eylemişdüm giryeye maḥzen anı

Künc-i ten kim eylemişdüm miḥnete mesken anı

Zan iderdüm kim naşîḥat eylese düşmen anı

Ḥâne-i dil kim ḥarâb olmuş şanurdum ben anı

Ol cefâ mi‘mârınunñ tarḥı ile ma‘mûr imiş

Şānekallāh ey cihāna Fātiḥ-i ‘ulvī-eşer¹⁷⁵

Yādigāruñdur senüñ ey iftiḥār-ı baḥr u ber

Böyle ‘ālī gevher itdün zīnet-i kenz-i hüner

N’ola ser-gerdān olursa zerreveş üftādeler

Gün gibi ol meh-liḳānuñ şöhreti meşhūr imiş

Hangi bir ‘aşḳ ehlinüñ nāzik mizācın şıḳmadı

Hangi bir rindüñ şafā-ālūde ḳalbin yaḳmadı

Hāliyā hengāme-i zerḳ ü riyādan bıḳmadı

Keşret-i meyden şudā‘ irüp namāza çıḳmadı

Zāhid-i ḥod-bīn bu ‘özriyle meger ma‘zūr imiş

Ey Emīrī cilve eyler yā seḥāb içinde māh

Nūrdan āyīne eyler perdeyi yā cilvegāh

Kisve-i esvedle Ka‘be yā olur zīb-i nigāh

Her zamān ruḥsārına ḥā’il olur zūlf-i siyāh

‘Avniye göstermeyen gün ol şeb-i deycūr imiş

¹⁷⁵ Cevāhirü’l-Mülûk: Ey cihān-ı salṭanat ey Fātiḥ-i yek-tā güher

Ḥarfü'l-ayn

Tahmis 34

Sulṭān-ı mağfūr müşārün ileyh “Evreda’llāhü te‘ālā ḥūrī el-cinānı ‘aleyh”
ḥazretleriniñ tuḥfe-i girān-kıymet-i rûzigār olan ğazel-i leṭāfet-i müseccel-i
ma‘rifet-penāhîleriniñ taḥmîsi.

Mefā‘ ilün Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

I. Ne dil-güşā yer olur bu mekân-ı ḥüb u refī‘

Hevāsı rūḥ-fezā ābı çeşmesār-ı nebi‘¹⁷⁶

Olur rübüdesi her kâmil ü edīb ü şeci‘

Behişt gibi ḥarābāt şahn oldı vesī‘

Ki anda muğ-beçeler var ki ḥür-şekl ü bedī‘

II. Cenāb-ı Ḥān-ı Meḥemmeddür āhenîn bāzū¹⁷⁷

Ki Fātiḥ oldı Sitānbūla ol şeh-i nīkū

70a Naşıldur işte baḳ ol şeh-i a‘zam u dil-cū

¹⁷⁶ Cevāhirü'l-Mülûk: rūḥ-fezā / rūḥa ğidā

¹⁷⁷ Cevāhirü'l-Mülûk:

Cihān içinde budur başka ‘ālem-i dil-cū

Fezālarında nümāyān taraf taraf āhū

Çemenlerinde ‘ıyān nergīs ü gül ü şeb-bū

Nesīm-i rūḥ-fezāsıyla şeş-cihet memlū

Yā çār faşl-ı hevāsı mişāl-i faşl-ı rebī¹⁷⁸

III. Ne belde ehl-i cihānuñ yegāne mevşūfi¹⁷⁸

Bu beldenüñ ola feyz aluban mekşūfi

Vera¹⁷⁹ da geçsün ahālisi beşer ü ma¹⁷⁹ rūfi

Şafā-y-ile ire mi anda tīre-dil şūfī

Meger mübeddel ide eylüge hışāl-i şeni¹⁷⁹

IV. Cevāmi¹⁷⁹ inde cemā¹⁷⁹ at hemīşe cūş eyler¹⁷⁹

Medārisinde kimi ma¹⁷⁹ rifet-ḥurūş eyler

Bütün bedāyi¹⁷⁹ i tezyīn-i çeşm ü gūş eyler

Çü dürd-keş ki ola anda cur¹⁷⁹ a nūş eyler

Biñ olsa cürm vera¹⁷⁹ bir laṭīfe-y-ile şefi¹⁷⁹

¹⁷⁸ Cevāhirü'l-Mülûk:

Maḥabbet ehli ḥarābatıñ oldı me¹⁷⁸ lūfi

O yerdır ehl-i şafānıñ yegāne mevşūfi

Bulunsa onda bulursuñ Cüneyd ü Ma¹⁷⁸ rūfi

¹⁷⁹ Cevāhirü'l-Mülûk: Ḥaḳīkat ehli bu cāy-ı şafāda cūş eyler

Muḥīt-i a¹⁷⁹ zam olur her biri ḥurūş eyler

Zünūba raḥmet-i ğaffārı perde-pūş eyler

V. Şeh-i yegâne Hamîd Hâna Hâk vire şavni¹⁸⁰

Müdemmer olsun Emîrî ‘ adū-yı bed-levni

Hüdâ bağışlaya ol şāha mülki hem kevnî

O mülke vü anuñ ehline iriş ey ‘ Avnî

Bu devr ehline bakma eger şerîf ü vazî‘

Harfû’l-kāf

Tahmis 35

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “‘ Aţfa’llāhü te‘ ālā kalbi el-ḥabîbî ‘ aleyh”

ḥazretleriniñ cālib-i taḥsîn bülğā-yı maşrık u mağrib olan ğazel-i bî-ḥalel-i

maḥbûbet-âyîneleriniñ taḥmîsi.

Mefā‘ ilün Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

I. Muğān u deyr ile meyḥāne sāgar u inbîḳ

Bütün ḥaḳāyıkā dā’ir rumûzdur taḥḳîḳ

İder bu nazm-ı bihin ol ḥaḳāyıkı taşdıḳ

Maḳām-ı me’men-i meyḥāne pîr-i deyr-i şefîḳ

70b

Kime ki ola müyesser naşîbidür tevḳîḳ

¹⁸⁰ Cevâhirü’l-Mülûk:

Eder fenāya dalālet bu ‘ âlemiñ levni

Bıraḳ Emîrî nuḳuş-ı maḥabbet-i kevnî

Behişte vâşıl ede tā ki Ḥālîḳıñ şavnı

- II. Ne zevk-i bezm-i ziyāfet ne gūş-ı ney giderür
Ne genc-i Hüsrev ü Efrāsiyāb u Key giderür
Halāşa öyle gümān itme başka şey giderür

Melāl-i devri gönülden refīk-i mey giderür
Velī dirīğ ki yokdur bu devr içinde refīk
- III. ‘Amīk-i bahşce girüp bī-sebeb cidāl itme
Mu‘ārızīn ile ıtnāb-ı kıl u kāl itme
O şey ki hāl olamaz farṭ-ı iştiğāl itme

Bu meste keyfiyet-i bādeden suāl itme
Belī haḳīḳat-ı deryāyı ḳande bile ğarīḳ
- IV. Muḳallidāna ne rütbe şanı‘a eylerseñ
Dumu‘-ı çeşm ile güftār-ı Haḳḳı söylerseñ
Ne toḥm-ı ḥīle zamīründe gizle isterseñ

Ne deñlü zühd-i riya ḥāletini gösterseñ
Taşavvur eyleme şūfī ki eyleyem taşdıḳ

V. Cenāb-ı Fātiḥe iḥsān idince Ḥaḳḳ kevnî

Emîrî itdi perîşān ‘adū-yı bî-levnî¹⁸¹

Bula beḳāda daḡı nūr-ı raḥmet ü şavnı

Vişāl-i yār dilerseñ fenāyî ol ‘Avnî

Ki baḡş-i ‘ilm ü ‘amel ser-be-ser olur terzîḳ

Tahmis 36

Sultān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Aẓalla’llāhü te‘ālā ‘arşı el-raḥmetihi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ mülkü’l-keḷām-ı ḥaḳāyık-nizām olan ğazel-i şehvār-ı ḥāḳānîleriniñ
taḡmîsi.

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

71a I. Nuṭḳ-ı cān-baḡş ile buldı fem-i ḡandān revnaḳ

Ḥande-i şevḳ ile buldı leb-i mercān revnaḳ

Leb-i mercān ile buldı mey-i raḡşān revnaḳ

Bāde-i nāb ile buldı ruḡ-ı cānān revnaḳ

Gūyiyā güller ile buldı gülistān revnaḳ

¹⁸¹ Cevâhirü’l-Mülûk: bî / bed

II. Ne zamān ki o şanem meclis-i yārāna yürür¹⁸²

Kākül ü kıadd u ruḥı ‘āleme ḥayret getürür

Mışlini çeşm-i cihān bir de ne gördi ne görür

Zülf-i miskīn ki ruḥ-ı yār ile tābendedürür

Şem‘-i pür-nūr ile şan buldı şebistān revnaḳ

III. A göñül bir gice ol cāy-ı şafāya gidivir

Öyle bir manzara-ı ḥüsn-i cihān-ı kıymete ir

Bulunur meclis-i dil-dārda elbet saña yir

Dāne dāne ruḥ-ı dil-berde ‘araḳ gören dir

Cem‘-i kevkeble ne bulmuş meh-i tābān revnaḳ

III. Ḥazret-i Fātiḥe ey ḥalḳ-ı cihān leyl ü nehār

Oḳudıñ Fātiḥa ihlāş ile cāndan her bār

İdiñiz naẓm-ı humāyūnını andan tekrār

Göricek yaşımı nāz ile şalınur ol yār

Cūybār ile bulur serv-i ḥırāmān revnaḳ

¹⁸² Cevāhirü’l-Mülûk: şanem / güzel

- IV. Bedr-i dīdārına baksa utanup ay tūtilur
Görse havrā-yı cinān hūsnini dem-beste olur
Reh-i vaşlında faķaķ āh ne ğamlar yudılır¹⁸³

İşidüp nālemi handān olur ol yār bulur
Na‘ ra-ı bñlbñl ile ğonca-ı handān revnaķ
- V. İtdiler muĝ-beķe-ĝān dñn gice bir nuķl-i aşah
Vāşıl-ı pīr-i muĝāndur bu kelām-ı efşah
‘ Āşıkı aĝladıyor bāde-i ĝñl-fām-ı ķadeķ

Eşķ-i ķeşmñmden olur lā‘ l-i leb-i yār feraķ
71b Tāb-ı kevķeble bulur la‘ l-i Bedaķşān revnaķ
- VI. Noķtalarla oķınur sehl ile ķaķķ-ı muşķaf
Kñtñbi noķķa ile hñsn-i ķaķ eyler elķaf
Sa‘ diāne bu sñķan olmış Emīrī azref

Ķaķķ u ķāl ile bulur ‘ Avni ruķ-ı yār şeref
Bāblarla nitekim buldı ĝñlistān revnaķ

¹⁸³ Cevāhirü’l-Mñlñk: reh / dem

Ḥarfü'l-kef

Tahmis 37

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Şükra’llâhu te‘âlâ lehu şenâ’i en-nâsi ‘aleyh”
hazretleriniñ nağş-tırâz-ı levha-ı hikmet olan ğazel-i selâset-âheng-i
pâdişâhâneleriniñ tahmîsi.

Mefâ‘ ilün Fe‘ ilâtün Mefâ‘ ilün Fe‘ ilün

I. İrince nâz ile tezyîñ-i eşheb-i çâlâk¹⁸⁴

O dem ki ‘azm-i gülistân idersün ey gül-i pâk

Elüñde cām-ı cilâ-bahş-ı cevher-i idrâk

Çağan ki cur‘ añ ile tâze rûḥ bula ḥâk¹⁸⁵

Ṭarîḳ-i ‘aşḳda ḥâk olmadan baña ne bâk

II. Nuḳûş-ı zevḳi cihānuñ bu sînedden çıkdı¹⁸⁶

Şafâ-yı dehre ğarîḳem faḳaṭ göñül bıkdı

Beni revâbıṭ-ı dünyâ ḥulâşa pek şıkdı

¹⁸⁴ Cevâhirü'l-Mülûk: Yanıñda bir de şeker-ḥande sâḳi-i çâlâk

¹⁸⁵ ‘ḥ’ noktasız yazılmıştır.

¹⁸⁶ Cevâhirü'l-Mülûk:

Niçün benim gözüm meh-likâlara baḳtı

Niçin şu gerdenime ḥalka-ı cünûn taḳtı

Cihân belâsı bana yıldırım gibi çaḳtı

Fiğān ki cān ile göñlüm bu devrde yaqdı

Gehī mey āteşi vü gāh rūy-ı āteşnāk

III. O dem ki cānumı ol kūydan cüdā kıluram

Cihānı kendime bir dām-ı ibtilā kıluram

Hayāl-i şoḥbetüñi rūḥuma ğıdā kıluram

Rikābuñ öpmek için başumı fedā kıluram

Eger ki bend ola boynuma rişte-i fitrāk

72a IV. Yā selsebīl-i ‘ayān itdi dürr-i bī-hem-tā

Yā atdı mīve-i firdevs-i ḥārice Tūbā

Bu nazımı ya didi Sulṭān Meḥemmed-i yek-tā

Yile varur çü ese bād-ı ḳahr-ı istiğnā

Niteki aḥker ü ḥākister encüm ü eflāk

V. Emīrī eyle taṣavvur ḥavādiş-i kevnī¹⁸⁷

Beḳā nuḳūşına beñzer mi hiç bir levni

Ḥudānuñ eyleye imdād-ı ‘avn ile şavnı

¹⁸⁷ Cevāhirü’l-Mülûk:

Düşün telātum-ı deryā-yı a‘zam-ı kevnī

Müdemmer etti Emīrī hezār Fir’avnı

Ḥudānın eyleye imdād ‘avn ile şavnı

Fenā riyāzı gül ü goncasından ey ‘Avnī

Nişān virür dil-i şad-çāk ü sīne-i şad-çāk

Tahmis 38

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Esbela’llāhü te‘ālā ni‘ amātihi ‘aleyh”

hazretleriniñ maṭla‘-ı feyyāzāt-ı Rabbāniye olan zamīr-i bāriḳa-ārālarından

hurşīd-i cihān-tāb gibi ṭulū‘ iden ğazel-i haḳīḳat-i müdellil-i ‘arifāneleriniñ

taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

I. Bilmem ey āfet ki çeşmüñle ne efsün eyledüñ

Bir nigāhuñla dil-i rencūrı meftün eyledüñ

İltifātuñ reh-nümā-yı va‘d-i kemmün eyledüñ

Ey cefā-cū ḥāṭırum derd ile maḥzün eyledüñ

Zaḥm-ı sīnemden gözüñ yaşın ciger-ḥūn eyledüñ

II. Hazret-i Sultān Meḥmeddür ebu’l-feth-i benām

Nurdan bir sāye-i Perverdigār-ı lā-penām

Böyle söz söyler o hurşīd-i cihān-ı ihtişām

Ġam beyābānında şeydā idüp ey Leylī-ḥırām

‘Aql ü hūşumdan ayırduñ beni Mecnūn eyledüñ

- III. Çārsū-yı dilde ‘ aşkuñ gevher-i şehvār idüp
Dāğ-ber-dāğ-ı derūnı dirhem ü dīnār idüp
72b Hūnī la‘ lın dili yāķūt-ı kıymetdār idüp
Eşk-i sīm ü rūy-ı zerdüm naķdini izhār idüp
Dostum ‘ uşşāk içinde beni Kārūn eyledūñ
- IV. Ey ḥabīb-i nāzenīnüm ey melek māhiyyetüm
Ey müzeyyen āfitābum ey münevver ṭal‘ atum
Artıyor günden güne hecrūñle tāb-ı ḥasretüm
Lā‘ l-i nābuñ yādına ķan içmek idi ‘ ādetüm
Eşk-i ḥūnīnüm aña yār itdūñ efzūn eyledūñ
- V. Ḥazret-i Īsī gibi inse semādan mā’ide
Hem Cüneyd ü Rābi‘ a olsa pederle vālide
Sū-yı ṭālī‘ ehline itmez taḥavvul ķā‘ide
Çün ğubār-ı hecre teskīn virmedi ne fā’ide
Gözlerüm yaşını tūt kim Nil ü Ceyḥūn eyledūñ

- VI. Kūy-ı firķatde iķāmet tūtmıř idi ‘Avnīnūñ
Bu Emīrīveř melāmet tūtmıř idi ‘Avnīnūñ
Miķnet erbābıyla řoķbet tūtmıř idi ‘Avnīnūñ
Hecr bī-dādına ūlfet tūtmıř idi ‘Avnīnūñ
Ġayrlarla ‘ayř idüp ħālin dīgergūn eyledūñ

Tahmis 39

Sultān-ı ħikmet-niřār mūřārūn ileyh “Āsāla’llāhū te‘ālā feyzihi ‘aleyh”
ĥāzretleriniñ rūřenā-sāz-ı ‘uyūn mefĥaret-i ‘ālemyān olan ġazel-i belāġat-ı
mūkemmel-i řehriyārīleriniñ taķmīsi.

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

- I. ‘Āřıķı eyler raķīb-i rū-siyāhuñ derdi ĥāk
Ġayret-i ‘ařķ eylemez zīrā ķabūl-ı iřtirāk
Yār ise itmez raķīb-i ĥilekerden infikāk

Sīneden ben kim çekem āh u fiġān-ı derdnāk

73a Yaralar ķan aġlayup ol dem iderler sīne-ķāk

- II. Ey cihān-ı āb u tābuñ āfītāb-ı rūřenī
Cilvegāh itdūñ ser-i kuhsārı řāķn-ı ġūlřenī
Bir ġūn olsun řormaduñ bu ‘āřıķ-ı derd-efgenī

Şerbet-i la' lüñ şunup aġyāra öldürdüñ beni
Ġayra cān viren 'acebdür kim beni eyler helāk

III. Āferīn ey kâ 'ināta Fātiḥ-i 'ālī-hüner
İnşā 'allāh cennet-i 'ālāda olduñ müstaḳerr
Kaydedilse levḥ-i ḥurşīde sezādur bu eşer

Her ne deñlü zülfünüñ şahbāzı cānlar şayd ider
Ol hevāda cān kuşu pervāz ider bī-vehm ü bāk

IV. İtmez iḥyā merdüm-i dil-mürdeyi 'İsī-nefes
Eylemez kesb-i nemā āb-ı revāndan ḥār u ḥas
Meşrebüñ şāf eyle çıksun sīneden naḳş-ı heves

Sürmege yüz pāy-i serv-i yāre bulur dest-res
Ḳaḡı 'āşık kim şu gibi meşrebini ide pāk

V. Ey Emīrī ḥubb-ı dehri ḥāṭıruñdan kıl cüdā
Dāġ-ı 'aşḳ aç sīneye tā 'aks ide feyż-i Ḥüdā
Dāḥil olmaz meclis-i bī-revzene nūr u zıyā

Sĩneye gelsün hayāl-i yār dirseñ ‘Avniyā

Zaḥma merhem gibidür ger eyler iseñ sĩne-çāk

Tahmis 40

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Ḥalleda’llāhü te‘ālā raḥmetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ her kelime-i bedi‘ası müfessir-i ma‘ānĩ-i ḥikmet olan ğazel-i
belāġat-güster-i ḥakīmāneleriniñ taḥmĩsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 73b I. Ol zamān ki ‘azm-i gülzār-ı şafā-dād eyledüñ
Gülşenüñ her cānibin pür-nūr u ābād eyledüñ¹⁸⁸
‘Andelībānı qarĩn-i şevķ-müzdād eyledüñ
- Gül yüzüñ rengiyle gül cānına bĩ-dād eyledüñ
Ḳaddüñe servi ķul itdüñ yine āzād eyledüñ
- II. Maşrıķ-ı ḥikmetde oldı şems-i tābān mūncelĩ
Yā görindi ma‘rifet ucunda bir nūr-ı cālĩ
Yā didi bu nazm-ı raḥşānı ebu’l-fetḥ-i velĩ
- Dāne-i ḥāl ile ḥüsnüñ ḥırmenin zeyn ideli
Cān ile dil ḥāşılını cümle ber-bād eyledüñ

¹⁸⁸ Cevāhirü’l-Mülūk : her cānibin / semtini

- III. Lâmi[‘] oldu i[‘]tilâ burcında necm-i es[‘] aduñ¹⁸⁹
Vâşıl-ı nûr-ı me[‘] âlîdür o ʔab[‘] -ı ecveduñ
Düşmedi maʔbû[‘] -ı dil ammâ bu [‘]azm u maʔşaduñ

Tîğ çekdüñ şâd oldum âhîri ʔatl eyledüñ
Ġayrı şâd itdüñ velî bu şâdı nâ-şâd eyledüñ
- IV. Ey büt-i nâzûk-edâ ey dil-ber-i mümtâz u hurr
Her kelâmuñdur senüñ hem-ʔıymet-i yâḡût u dürr
Ey civân-ı nâzenîñ ey mefḡar-ı âbâ-yı Ġur

Dir imişsen [‘]âşîḡa cevr eylemek ḡüyumdurur
[‘]Aşḡuñı [‘]âşîḡlar içre baña isnâd eyledüñ
- V. Ey Emîrî eyleseñ cümle cihânı cüst-cû
Ol perî ʔal[‘] at gibi girmez ele bir mâh-rû
Baḡ naşıl ḡâlüñ perîşân itdi derd-i ârzû

[‘]Avniyâ dîvânelikden Ġam yime şimden girü
Çünki [‘]âşîḡ olalı meyl-i perî-zâd eyledüñ

¹⁸⁹ Cevâhirü'l-Mülûk : burcında / bir cünde

Tahmis 41

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Eyala’llāhü te‘ ālā envāri ma‘ rifetihi ‘ aleyh”

hazretlerinin

- 74a şecere-i t̄ibe-i fikr-i mülūkānelerinden nemā-yafte olarak bir mīve-i nev-bāve-i
kudret gibi lezzet-baḥş-ı edmiğa-ı zā’ika sübhān-ı rūzigār olan ğazel-i münsecim-i
belāğat-ı munṭazam-ı şehenşāhīleriniñ taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- I. Mübtelā-yı hecre luṭf-ı dil-ber-i zī-şān gerek
Haste bir şey ārzū itmez aña dermān gerek
Rind-i ḥasretnāk-ı ‘ aşka bāde’-i raḥşān gerek

Ḳāmetin yād itmez aña kim leb-i cānān gerek
Şaḳınur lā-büdd hevādan her kime kim cān gerek

II. Hazret-i Sultān Meḥemmed Fātiḥ-i kişver-güşā
Şeb-çerāğ-ı kenz-i kudretdür o zıll-ı Kibriyā
Cevher-i āşarı eyler baḳ naşıl neşr-i ziyā

Eşk deryāsını şaldum virmedi teskīn aña
Sīne tābı def ine ol ābgün peykān gerek

- III. Olmadı dilde firākuñla nümāyān hiç za‘f
Bulmadı ‘aşkuñla bu ‘abd-ı perişān hiç za‘f
Gelmedi cevruñle ey dil-dār-ı fettān hiç za‘f

Raḥş-ı ‘aşka virmedi şahrā-yı hierān hiç za‘f
Tā kıyāmet imtidādınca aña meydān gerek
- IV. ‘Aşk-ı şāfī bir mücellā gevher-i şeh-dānedür
Rūḥ-ı sırru’llāh aña gencīne-i şāhānedür
‘Aql u dil ol gevherüñ esrārına bī-gānedür

O perīnūñ ‘aşkı dinmez gönlüme dīvānedür
Düşmeninden rāzı lā-büdd kişinūñ pinhān gerek
- V. Nāzeninüm yanuma bir şeb dimem gelmez niçün
Zulmet-i şebde tulu‘ itmez Emīrī çünki gün
Zevk-i ‘uşşākuñ ḥuşūlı bak ne güçdür bir düşün

‘Avniyā rindān ḥarābāt içre‘ ayş itmek için
‘Arşa-ı ‘ālem aña şaḥn u felek eyvān gerek

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Ġafara’llâhü te’âlâ lehu mâşukı ‘aleyh”
hazretleriniñ menba’-ı selsebîl-i kemâlât olan sîne-i haķâyık-ı defînelerinde
perveriş bularaķ âbrû-yı belâgat ıtlâķına şâyân olan ğazel-i şeffâf u dil-nişînleriniñ
taħmîsi.

Fâ’ ilâtün Fâ’ ilâtün Fâ’ ilâtün Fâ’ ilün

- I. Bir taraıdan ‘aķlı yaĝma itdi ğüftâruñ senüñ
Bir taraıdan halkı şeydâ itdi reftâruñ senüñ
Kesb-i vüs’at eyledi ğünden ğüne kâruñ senüñ

Ey perî ħüsn ile çün germ oldı bâzâruñ senüñ
Âfitâb u mâh oldılar ħarîdâruñ senüñ

- II. Vech-i pâküñde ‘ayân oldıķça nûr-ı fâ’izüñ
Ķâbızü’l-ervâĥa nâz eyler o çeşm-i ķâbızüñ
Cilve itdükçe fezâ-yı ħüsn içinde râyizüñ

Bozdı yüzini mehüñ zülf ile tâb-ı ‘ârızüñ
Âfitâba âteş urdı tâb-ı ruĥsâruñ senüñ

III. Ol zamān ki bāġa ‘azm eylersüñ ey reşk-i kamer

Nürdan bir serve benzersüñ idince cilveler¹⁹⁰

‘Aks-i ruhsāruñ virince cūybāra zīb ü fer

Cūybār eṭrāfını seyr eyledikçe serv eger

Başı aşığa olurdı görse reftāruñ senüñ

IV. Hāzret-i Sultān Meḥemmed şaff-der-i kişver-tırāz

Fātiḥ-i Kōştāntīniyye pādişāh-ı ser-firāz

Neşr ider seyr it naşıl şāhāne nuṭḡ-ı dil-nüvāz

Çeşm-i şehlāñı görelden bāġda ey serv-i nāz

75a Başı ditrer nergisüñ kim oldı bī-māruñ senüñ

V. Āfitāba nāz ider nūr-ı mübīn-i ṭal‘ atüñ

Ravza-ı Rıdvāna beñzer bezmgāh-ı vuşlatuñ

Bu Emīrī yā naşıl olmaz zebūn-ı ḥasretüñ

Cānlar alur revān itseñ hırāmān kāmētüñ

‘Avniye cān virür ammā luṭf-ı güftāruñ senüñ

¹⁹⁰ Cevāhirü’l-Mülûk : idince / ederken

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Neşera’llāhü te‘ālā cevāhiri el-ihsānı ‘aleyh”
hazretlerinin gül-sitān-ı bī-naẓīr-i fikr-i belīgānelerinden bir gonca-ı hoş-bū-yı
leṭāfet gibi şeref-nümā-yı cihān-ı ‘irfān u nūr-baḥş-ı ‘uyūn-ı ‘ālemyān olan
ğazel-i mümtāz-ı nādīde-zemīnleriniñ taḥmīsi.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ülün

- I. Görün bī-dādını ol şīvekāruñ
Baķuñ āzārına ol ‘işvebāruñ
Benüm bed-baḥtı şimdi rūzigāruñ

Baña cevri firāvāndur nigāruñ
Nitekim gül firāķından hezāruñ
- II. Sezādur her şenāya şabr u ‘aşķuñ
Revādur iķtidāya şabr u ‘aşķuñ
Olur bir hoş ḥikāye şabr u ‘aşķuñ

Göñül ol bī-vefāya şabr u ‘aşķuñ
‘Ayān eyle ne kim var yoğ u varuñ

- III. Taḥammül-sûzdur nûr-ı cemâli
Belâ-ender-belâdur ḥaṭṭ u ḥâlî
Vücûduñ ḳalmadı tâb-ı mecâlî

Göñül bir dem figândan olma ḥâlî
75b Egerçi nâleye yok iktidâruñ
- IV. Budur Sultân Meḥemmed leys-i kerrâr
Bu Sultân-ı cihândur leyse ferrâr
Ne dir baḳ ol cihângîr-i cigerdâr

Göñül feryâduña raḥm itmez ol yâr
Aña beñzer ki ḥoşdur âh u zâruñ
- V. Tağıldıḳça yüzüñde saḡ u sol zülf
Şalar her cânib-i sevdâya ḳol zülf
Bulur teşḥîre her vicdânı yol zülf

Göñül almaḳda key çâpükdür ol zülf
Geçürme elde ṭururken şikâruñ

VI. Neden olduñ bu hicrāna giriftār
Nedür bu renc-i pey-der-pey bu āzār
Niçün senden bu nefret ey dil-i zār

Sen olduğıñ yola uğramaz ol yār
Ne nef' i yol başında intizāruñ

VII. Emīrī renc-i 'aşka mübtelāsuñ
Zebūn-ı faqr u mehcūr-ı ğınāsuñ
Cezā-yı derd-i hicrāna sezāsuñ

Görür kim bī-zer ü müflis gedāsuñ
Saña 'Avnī nice yār ola yārūñ

Tahmis 44

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh "En' ama'llāhü te'ālā bi'l-cennetihi 'aleyh"
hazretleriniñ maşrıķ-ı bedr-i belāğat olan ṭabī' at-i feyznāklerinden neşr-i şa' şa' a-ı
nūrāndan ğazel-i eşi' a-pīrālarınıñ taḥmīsi.

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

76a I. Ey o ḥayyāt-ı füsünkârı cihân-ı elemūñ
Bağladı rişte-i 'aşka dilümi ğonca-femūñ
Dāmen-i 'aqlumı çāk itdi leb-i mübtesimūñ

Cigerüm pâreledi hañcer-i ceṽr ü sitemüñ

Şabrumuñ cāmesini toğradı mıkrāz-ı ğamuñ

II.

Ey ebu'l-feth-i cihān feyz-i Hüdā müntesibi

Ey 'azīmü'l-ħimem ey şöret ü şān müktesibi

Ey şeh-i muħterem ey ceṽr ü sitem müctenibi

Secdegāh eyler idi Ka'bede miħrāb gibi

Kūyuñ içinde melek görse nişān-ı kademüñ

III.

Ey göñül böyle niçün yaşları vāfir dōkesin

Olasuñ her siteminden müte'essir dōkesin

Ey Emīrī olamaz nef'i cevāhir dōkesin

Ey gözüm gün yüzine karşı nice bir dōkesin

Ruħları tābı ile kurıdı kalmadı demüñ

Tesdis 2

Sulṭān-ı mağfūr müşārün ileyh “Ağraḳa'llāhi te'ālā selsebīli er-raḥmetihi 'aleyh”

ḫazretleriniñ bürhān-ı celīl-i feşāḫat olan bālādaki ğazel-i 'ālem-ārālarınıñ birinci

beytiniñ tesdisi.

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

- I. Yeter ey şûh yeter bu ğazab-ı dem-be-demün
Baña dâ’im sitem itmek mi senün mültezemün
Bu mıdur ‘âşık-ı bî-tâbuña luṭf u keremün
Bağrumı pâreledi nâvek-i derd ü elemün

Cigerüm pâreledi ḥançer-i cevr ü sitemün
Şabrumun câmesini toğradı mıkırâz-ı ğamuñ

- 76b II. Görmedüm bir güzeli ‘âşıkun irzâ eyler
Luṭf-ı cân-baḥşı ile ḥastesin iḥyâ eyler
Nazar it Ḥazret-i Fâtih bile şekvâ eyler
Derdini yârine bu beyt ile inhâ eyler

Cigerüm pâreledi ḥançer-i cevr ü sitemün
Şabrumun câmesini toğradı mıkırâz-ı ğamuñ

- III. Katre-i eşk-i terüm gül-ruḥıña jâle midür
Ġamzeñe yoksa ğıdâ dilde olan nâle midür
Ġazabun bâriqası âteş-i seyyâle midür
Elemün şâ‘ iḳası şu‘ le-i cevvalê midür

Cigerüm pāreledi ḥaṇṇer-i cev̄r ü sitemüñ
Şabrumuñ cāmesini ṭoğradı mıkrāz-ı ğamuñ

IV. Beni ol rütbe za‘îf eyledi derd-i cāngāh
İdemem rû-yı dil-āşūbuña bir kere nigāh
Olmuyor kimse benüm ḥāl-i dilümden āgāh
Kalmadı sīnede āh itmege de ṭākat āh

Cigerüm pāreledi ḥaṇṇer-i cev̄r ü sitemüñ
Şabrumuñ cāmesini ṭoğradı mıkrāz-ı ğamuñ

V. Şanki bir şā‘iķaya uğradı ḥışmuñ ile cān
Öyle kim dehşet ile oldu vücūdum lerzān
Kalmadı ḥūn-ı ‘urūķumda mecāl-i cereyān
Raḥm kıl ḥālūme ey āfet-i fettān-ı cihān

Cigerüm pāreledi ḥaṇṇer-i cev̄r ü sitemüñ
Şabrumuñ cāmesini ṭoğradı mıkrāz-ı ğamuñ

VI. Ne ḥuzūruñda senüñ derd ile āh eylemişem
Ne de ez-ḥāric-i edeb-i nigāh eylemişem

77a Bilmem ey şūḥ-ı cefā-cū ne günāh eylemişem

Ne ile t̤ālī‘ imi böyle siyāh eylemişem

Cigerüm pāreledi ḥaṇçer-i cev̤r ü sitemüñ

Şabrumuñ cāmesini toğradı mıkṛāz-ı ğamuñ

VII.

Göz yaşum böyle devām eyler ise ḥaşre kadar

Yanuma cem‘ olur aqvām-ı fezā-yı maḥşer

Anda da cevriñi ta‘ dād iderüm ser-tā-ser

Ṭutaram dāmen-i ‘aşkuñ direm ey reşk-i kamer

Cigerüm pāreledi ḥaṇçer-i cev̤r ü sitemüñ

Şabrumuñ cāmesini toğradı mıkṛāz-ı ğamuñ

VIII.

Naşıl artuḳ çekeyim ben elem-i dem-be-demi

Cism-i zāruñ azalır kuvveti artar saḳamı

Ne ile def‘ ideyüm berd-i şitā-yı eleme

Nice ā‘ şāb-ı dile sevḳ ideyüm ḥūn-ı ğamı

Cigerüm pāreledi ḥaṇçer-i cev̤r ü sitemüñ

Şabrumuñ cāmesini toğradı mıkṛāz-ı ğamuñ

IX. Naḥvet-i ḥüsn-i dil-efrûza taḥammül mi olur
Fitne-i ğamze-i dil-dûza taḥammül mi olur
Bu kadar cevri-i ciger-sûza taḥammül mi olur
O nigâh-ı sitem-âmûza taḥammül mi olur

Cigerüm pâreledi ḥaṇçer-i cevri ü sitemün
Şabrumun câmesini toğradı mıkrâz-ı ğamun

X. Nazaruñdan bu Emîrî kuluñı dūr itdün
Miḥnet ü derd ü sitem çekmege mecbûr itdün
Pister-i hecre şalup ḥaste-i rencûr itdün
Beni bu derd-i esefnâk ile meşhûr itdün

77b Cigerüm pâreledi ḥaṇçer-i cevri ü sitemün
Şabrumun câmesini toğradı mıkrâz-ı ğamun

Tesdis 3

Sulṭân-ı mağfûr müşârün ileyh “Hevvena’llâhü te‘âlâ el-ḥisâbı ‘aleyh”
ḥazretlerinin ârâyış-i cihân-ı feşâḥat olan bâlâdaki ğazel-i Fâtihânelerinin ikinci
beytiniñ tesdîsi.

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

- I. Ruḥlarıñ cāna şafādur gül-i şādāb gibi¹⁹¹
Ṭal‘ atıñ berķ urıyor mihr-i cihān-tāb gibi
Bir güzel var ise göster baña sen şābb gibi
Aķıyor maķdemüñe meyl-i beşer āb gibi

Secdegāh eyler idi Ka‘ be-i miḥrāb gibi
Kūyuñ içinde melek görse nişān-ı ķademüñ
- II. Ben nice göstereyüm vechüñe şemsi hem-tā
Şemsi ḥalk itdi yüzüñ ḥürmetine ķunki Ḥüdā¹⁹²
Olmayam ‘āciz ü şermende-i vaşfuñ nice yā
Şöyle tursun beden-i raḥmetüñ ey nūr-ı hüdā

Secdegāh eyler idi Ka‘ be-i miḥrāb gibi
Kūyuñ içinde melek görse nişān-ı ķademüñ
- III. Sensüñ ol gevher-i nühdāne-i kenz-i Ḥarameyn
Sensüñ ol meḥḥar-ı kevneyn vü resūl-i şaķaleyn
Sensüñ ol şāh-ı melā ‘ik-i ḥaşem Bedr ü Ḥuneyn

¹⁹¹ Cevāhirü’l-Mülūk:

Mā-sivā görmedi sen gevher-i nā-yāb gibi
Bulmadı bāġ-ı cihān sen gül-i şād-āb gibi
Verdiñ āfāķa ziyā miḥr-i cihān-tāb gibi
Ḥasretiñle gözümün yaşı aķar āb gibi

¹⁹² Cevāhirü’l-Mülūk: yüzüñ / yürek

Hâşılı sensüñ o yek-tâ-rev-i kâb-ı kavseyn

Secdegâh eyler idi Ka‘ be-i mihrâb gibi

78a

Küyuñ içinde melek görse nişân-ı kademüñ

IV.

Ḳudsiyân-ı felek-i a‘ zama eylerdi nidâ

Ma‘ şer-i câmi‘ -i nüh kubbeye hem ref‘ -i şadâ

Cem‘ olurlardı şaf-ender-şaf ile ser-tâ-pâ

Ḳadem-i pâkuñ idüp şekl-i nişâna i‘ lâ

Secdegâh eyler idi Ka‘ be-i mihrâb gibi

Küyuñ içinde melek görse nişân-ı kademüñ

V.

Görmemiş sen gibi ‘ulvî güheri çeşm-i selef

Sende nûr-ı Şamedî berķ urur ey ḥayr-ı ḥalef

Ṭurıyor nev‘ -i beşer pîşgehüñde şaf-â-şaf

Çok mıdur sen gibi bir mihr-i cihâna bu şeref

Secdegâh eyler idi Ka‘ be-i mihrâb gibi

Küyuñ içinde melek görse nişân-ı kademüñ

VI. Hüsni-pâküñ gibi bî-miñl idi vech-i âdem
Niçün iblîs-i denî itdi ta‘ annud bilmem
Hâzret-i Lem-yezelüñ emri olunca munzamm
Ben saña secde içün hiç tereddüd itmem

Secdegâh eyler idi Ka‘be-i mihrâb gibi
Küyuñ içinde melek görse nişân-ı kâdemüñ

VII. Şadr-ı ‘ulviyyetüñ ey server-i ‘âlî güheri¹⁹³
‘Âlemüñ nûruñ ile oldı münevver nazarı
N’ola uğruñda fedâ eyleseler cân u seri
Görme i‘câbe sezâ ma‘şer-i nev‘-i beşeri

Secdegâh eyler idi Ka‘be-i mihrâb gibi
Küyuñ içinde melek görse nişân-ı kâdemüñ

78b VIII. Tûde-i hâk-i rehüñ çeşme virür nûr u cilâ
Âsitânuñda turur hürmet ile bâ y u gedâ
Eyle bir feyz e seni eyledi mazhar ki Hüdâ¹⁹⁴
Hâk-i dergâhuña hurşîd yüzün sürse revâ

¹⁹³ Cevâhirü’l-Mülûk: ‘âlî / yek-tâ

¹⁹⁴ Cevâhirü’l-Mülûk: Öyle bu feyzâsını eyledi mazhar ki Hüdâ

Secdegāh eyler idi Ka‘be-i mihrāb gibi

Kūyuñ içinde melek görse nişān-ı ademüñ

IX.

Hüsn-i pāküñdür olan nūr-ı ezel mişbāhı

Bundan artu virememe üsnüñ için ĩzāhı

Görirem anda kemāl-i kerem-i fettāhı

N’ola mecbūr sūcūd itse zevi’l-ervāhı

Secdegāh eyler idi Ka‘be-i mihrāb gibi

Kūyuñ içinde melek görse nişān-ı ademüñ

X.

Naar-ı ubb-ı Emīride şeh-i yek-tāsuñ

Nürsuñ far-ı cihānsuñ şeref-i dünyāsuñ

ıble-i cümle-i müştā elem-i peymāsuñ

Cāmi‘-i üsn ü bahā mevhibe-i kübrāsuñ

Secdegāh eyler idi Ka‘be-i mihrāb gibi

Kūyuñ içinde melek görse nişān-ı ademüñ

Tesdis 4

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Ederra’llāhü te’ālā zülālī er-raḥmetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ revnaķ-ı ‘ālem-i selāset olan bālādaki ğazel-i iltima‘-ārālarınıñ
üçünci beytiniñ tesdīsī.

Fe’ ilātün Fe’ ilātün Fe’ ilātün Fe’ ilün

- I. Daha yārũñ ne qadar cevriñi artuķ çekesin
Nice bir derd-i esefnāk ile boynuñ bũkesin
79a Hāne-i ‘ömri niçün tĩşe-i ğamla sũkesin
Pişgāhında neden ḥāk-i melāle çũkesin

Ey gözũm ğũñ yüzine qarşu nice bir dũkesin
Ruḥları tābı ile qurıdı qalmadı demũñ

II. N’ola faḥr eyler isem ben daḥı mes’ũdāne
Bende-i ḥāşşum o sultān-ı celīlü’ş-şāna
Şān-ı ‘ulviyyeti ḥayret viriyor insāna
Naẓar it müfred-i ğarrā-yı Meḥemmed Hāna

Ey gözũm ğũñ yüzine qarşu nice bir dũkesin
Ruḥları tābı ile qurıdı qalmadı demũñ

- III. H  zet-i H  n-ı Me  mmed   eh-i b  -hem-t  dur
La  ab-ı p  k-i ebu'l-feth ile m  ste  n  dur
   Avnid  r ma  la  ı hem      ir-i nazm-  r  dur¹⁹⁵
O  u bu m  fredi g  r kim ne   adar z  b  dur

Ey g  z  m g  n y  zine   ar  u nice bir d  kesin
Ru  ları t  b   ile   urıd     almad   dem    
- IV. Eyliyorsa  n yeti    r e  k-i dem-ef    n   telef
H  ayfdur itmedes    n girye ile   anı telef
  uvvet-i c  n   telef eylemed  r an   telef
Eyleme   ulz  m-i   e  m  ndeki merc  n   telef

Ey g  z  m g  n y  zine   ar  u nice bir d  kesin
Ru  ları t  b   ile   urıd     almad   dem    
- V. G    l    n almaz ele ol meh g  here ra  beti yok
R  -y   zerd    n olamaz nef' i zere ra  beti yok
Lezzet-i   ab   u  n  a ba  maz   ekere ra  beti yok
D  kme   anlu ya  u  n   la  l-i tere ra  beti yok

¹⁹⁵ Cev  ahir  'l-M  l  k: nazm-  r   / si  r-  r  

Ey gözüm gün yüzine karşı nice bir dökessin

Ruḥları tâbı ile kırıdı kalmadı demüñ

VI.

Maṭleb-i ‘āşıkı maḳrûn-ı ḥuşûl eylemiyor

O perî ḥāneye teşrîfi uşûl eylemiyor

Süzilüp lâneye şebbâz nüzûl eylemiyor

Dâne-i sübhâ-ı yâḳûtı ḳabûl eylemiyor

Ey gözüm gün yüzine karşı nice bir dökessin

Ruḥları tâbı ile kırıdı kalmadı demüñ

VII.

Göz tolar yâş ile gerçi bakıcaḳ ḥurşîde¹⁹⁶

Şoñra nâ-bûd olur ammâ ki sirişk-i dîde

Giryedür ‘ayş-ı zarar ‘āşık-ı nâ-ümmîde

Şunu işbât idiyor bu süḥan-i sencîde

Ey gözüm gün yüzine karşı nice bir dökessin

Ruḥları tâbı ile kırıdı kalmadı demüñ

¹⁹⁶ Cevâhirü'l-Mülûk: Yaş dolar gözleri gerçi bakının ḥurşîde

VIII. Eşk-i hūnī Emīrī yeter itlāf itdūñ¹⁹⁷

O lebi la‘ le ciger-pāresi ithāf itdūñ

Şanma kim celb-i dil-i dil-ber-i şeffāf itdūñ

Elvirir la‘ l-i bedaḥşānı itlāf itdūñ

Ey gözüm gün yüzine karşı nice bir dökessin

Ruḥları tābı ile kurıdı kalmadı demūñ

Ḥarfü’l-lām

Tahmis 45

Sulṭān-ı mağfūr müşārün ileyh “Enṭaḫa’llāhü te‘ ālā el-kātibeyni bi’ş-şenāi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ mecrā-yı Kevşer-i belāḡat olan kilik-i reşāḫat-i silk-i

bedī‘ ānelerinden cereyān iden ḡazel-i şehvār-ı irticālkārāneleriniñ

80a taḥmisi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

I. Her ne isterseñ anı ḥaḫḫumda mu‘ tād eylegil

Luṭfa maḫrūn eyle yāhūd cevri-i bī-dād eylegil

Ey cefā-cū ‘ālem-i fānide bir ad eylegil

Dimezem vuşlat ümīdiyle beni şād eylegil

Rāzıyam cevri ü cefā kılmāḡ içün yād eylegil

¹⁹⁷ Cevāhirü’l-Mülûk: itlāf / isrāf

- II. H azret-i Sult n Me hemmed H n-ı  ulv  itti  f
K hram n-ı ceng   heyc dur Nerim nı ma aff
Ba  ne   l  nut k ider ol  ay am-ı gerden  ik f

Ger  anavber hizmet-i  add nde  ıldıysa hil f
Serv-i  add n n  evir ba u ndan      eylegil
- III.   ayrı f ri  d r mel l   zev i  ab  -ı r  en m
Bir  ecerden r -n m dur verd   h r-ı g l  en m
Bir  er     feyzid r N r u D    n mesken m

Cevr i inde c  n virmekd r mer mum   n ben m
Ey rak b ol y ra   ayrı   n  at eylegil
- IV. Eyled m    bet bug n bir   arif-i bi ll  h ile
C  na  ay al ur didi   h-ı dil-i     h ile
 mti  l itd m Em r  n le-i c     h ile

   n felekden   Avniy      dur iri  n   h ile
Bu peri    n- att  olan evr   ı ber-b  d eylegil

V. Cevrin ol âfet füzûn itdükçe ben şâbit-âdem
Bende var şıdk-ı muhabbet anda var feyz-i kerem
Kâm-yâb eyler seni ey dil bu sa‘y-ı mültezem

Âteş-i gamla gubâruñ yile virse ol şanem
Seyl-i eşkünle revân ol hâki âbâd eylegil

Tahmis 46

80b Sulţân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Emţara’llâhü te‘âlâ menzili er-raĥmetihi ‘aleyh”
ĥâzretleriniñ maĥşul-ı deryâ-yı ŧab‘-ı şâĥâneleri olup raġbet-şiken-i kıymet-i
gevher-i yek-tâ olan ġazel-i iltima‘-ârâ-yı bî-nazarlarınıñ taĥmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Mâ-sivâ sergeştedür ġamdan ĥalâş olmaz recül
Meh ufûl eyler olur her âteşüñ encâmı gül
Baġ ne dir Sulţân Meĥemmed Ĥân gibi üstâd-ı küll

Gül yüzüñ şevkıyle kim ŧolmışdurur ĥünñin göñül
Bir aġar şudur kim üstinde revândur berg-i gül

II. Añladuġ bâziçesin bu ‘âlem-i lu‘b-efgenüñ
Nerdedür mazrûfı zarf-ı meclis-i ġam-işkenüñ
Ĥâtem-i la‘l-i lebüñ ey verdi bezm-i gülşenüñ

Dir görenler devr-i hüsnünde ne yaraşmış senün

Gözlerün mesti öñinde iki taze deste gül

III.

‘Älemi devr eyledüm bād-ı şabā mānendi ben

Görmedüm kâşāne-i vaşluñ gibi cāy-ı ḥasen

Nerde böyle dil-güşā mevķi‘ müzeyyen encümen

Devr-i hüsnünde lebündür yüzüne revnaķ viren

Ḥālet-efzādur belī dil-ber yüzinde tāb-ı mül

IV.

Merḥabā ey rūzigāra Fātiḥ-i ‘ālī-semīr

Fen-i ḥarbi senden ögrensün Sezār u Erd-şīr

Āferīn olsun saña ey Ḥazret-i ni‘me’l-emīr

Salṭanat tācına baş egmez ḳabūl itmez serīr

Saña biñ cān ile ḳuldur özge sulṭāndur göñül

V.

Aḥz ider her intikāmı Zü’l-celāl-i müntakīm

Nāzenīnüm cā-be-cā furşatdan olma muğtenim

Şūret-i ḥāl-i Emīrī oldı bir emr-i mühim

81a

‘Avni bir şayd-ı za‘îfûndür bugün ‘âlemde kim

Muḥkem it zincîr-i zûlfûnden anuñ boynına ğıll

Tahmis 47

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Etemma’llâhü te‘âlâ ni‘metihi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ ma‘den-i yevâķîti ma‘rifet olan ḳalb-i şafvet-i celb-i

ḥarîķânelerinden nûr-ı cevher-i ḥaķîķat gibi tele’lu’ eyleyen ğazel-i celîl-i

‘âşîķâneleriniñ taḥmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Rind olup itmiş kimi peymâne-i serşâra meyl

Ḥırş ile şalmış kimi sîm ü zer-i bisyâra meyl

‘Âlem-i imkânda eyler her kişi bir kâra meyl

Murğ-ı dil her dem ider ol âteşin ruḥsâra meyl

Kim semender lâ-büd eyler ḳanda ise nâra meyl

II. Ḥazret-i Sultân Meḥemmed ğâzi-i Fâtih laķab

Leys-i devlet ğays-ı şevket şaff-der-i ‘âlî-ḥaseb

Baḳ ne ğarrâ yâdigâridur bu dürr-i munteḥab

Kûyına ‘azm eylesem devr-i ruḥında yok ‘aceb

Ehl-i diller mevsim-i gülde ider gülzâra meyl

- III. Hālūmi cānān tefakḫud eylese görme ‘acīb
‘Azm ider nezd-i marīze çünki ‘ādetdür ṭabīb
Bir güherden baḫ naşıl mümtāz olur merd-i ḥasīb

Āhum işitdükçe raḥm ider nigār ammā raḫīb
Raḥm kılmaz bāda itmez çünki seng-i ḥāra meyl
- IV. İ‘tirāz-ı ḥikmet-i esrār-ı lā-reyb eyleme
Cüst-cū-yı sū-yı ḥāl-i şābb ile şeyb eyleme
Hāşılı ta‘mīḫ-i naḫş-ı ‘ālem-i ğayb eyleme

Lā‘li devrinde ḥarābātīlīgüm ‘ayb eyleme
Rind olan eyler hemīşe gūşe-i ḥammāra meyl
- 81b V. Añladuḫ māhiyet-i ḥālin cihān u ādemūñ
Ey Emīrī bir olur encāmı şevḫ u mātemūñ¹⁹⁸
Bir netice ḥāşıl eyler ğāyeti zevḫ u ğamuñ

‘Avni aşmaz ḫulağına dürr ü la‘lin ‘ālemūñ
Ṭūṭī-i ṭab‘ı ider ol şekkerīn-ğüftāra meyl

¹⁹⁸ Cevāhirü’l-Mülûk: şevḫ / şū‘u

Sultân-ı mağfûr müşârün ileyh “Ehbaṭa’llâhü te‘ âlâ melâ’iketihi er-raḥmetihi
‘aleyh” ḥâzretleriniñ ravza-ı mübâreke-i ṭab‘ -ı şâhânelerinden ser-keşîde-i ‘ âlem
bâlâ-yı feşâḥat olan ğazel-i sâṭi‘ ü’l-ifâde-i mülûkâne ve keşîrû’l-istifâde-i
feyyâzâneleriniñ taḥmîsi.

Mef‘ ülü Mefâ‘ ilü Mefâ‘ ilü Fe‘ ülün

- I. Sultân-ı cihân Ḥâzret-i Fâtih şeh-i ‘ âdil
Olmuşdı kemâlât ile de faḥr-ı efâzıl
Bağ nuṭḡ-ı ḥaḳîḳatle ne dir ol şeh-i fâzıl

Mūsâ-yı müjeñ olur ise cānuma ḳâtil
Kâfir olayım olur isem ‘ İsiye ḳâ’ il
- II. Ol fâtih-i a‘ ṣam o şehenşâh-ı münevver
Ol faḥr-ı selâṭîn-i cihân şâh-ı muṣaffer¹⁹⁹
Seyr eyle naşıl eyledi neşr-i dürr ü gevher

Âteşde ḳarâr eyledi gerçi ki semender
Sûz-ı dil ü cân ruḡ‘ asına olmaya ḥâmil

¹⁹⁹ Cevâhirü’l-Mülûk: Ol faḥr-ı selâṭîn / Sultân-ı selâṭîn

III. Şāhenşeh-i yek-tādūr ebu'l-feth-i cihāndār
Eyler şeref ü şānını dūnyā bütūn ikrār
Bağ nazm-ı belīğinde ne dir ol şeh-i kerrār²⁰⁰

Vaşlum dileyen cevrumi çeksün dimiş ol yār
Bu va' desi ġūyā ki degül cevrine dāhil

82a IV. Yok Hāzret-i Fātiḥ gibi sulṭān-ı mu' anven
Feyyāz-ı ezel itmiş anı vāḳıf-ı her fen
İnşād idiyor bağ nice eş'ār-ı müzeyyen

Deryālar aḳıtdıġum odına iki gözden
Mümkin ola mı sīneden ol od ola zāil

V. Ol fātiḥ-i zī-şānı ide Rabb-ı Müheymin
Cennetde Emīrī kerem ü cūd ile sākin
Nazmında ne dir bağ şeh-i mümtāz-ı meḥāsin
Avnī ne ḳadar maḳşada erişmedi lākin
Maḳşūdını yād eylemeden olmadı ġāfil

²⁰⁰ Cevāhirü'l-Mülūk: Ol şeh-i kerrār / şaf-der-i kerrār

Terkib

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Medda’llâhü te’ âlâ zılâli re’fetihi ‘aleyh”
hâzretleriniñ cilâ-bağş-ı ibşâr-ı iftiḥâr-ı fuṣaḥâ olan terci’ -i bend-i cihân-pesend-i
hükümrânîleriniñ terkîbi.

Fe’ ilâtün Fe’ ilâtün Fe’ ilâtün Fe’ ilün

- I. Saña dil virme didüm ol güzele hây gönül
‘ Aşkuñ âlâmı ider kâmetüñi yay gönül²⁰¹
Ne sitekler çekeceksün hele bir şay gönül
Fâtihün diñle şu beş mısra’ ını ay gönül

Sevdün ol dil-beri söz diñlemedün vâ y gönül
Eyledün kend’ öziñi ‘ âleme rüsvây gönül
Saña cev eylemede kılmaz o pervây gönül
Cevre şabr eyleyemezün nideyin hây gönül
Gönül eyvây gönül vâ y gönül eyvây gönül

II. Ey gönül ‘ âlemi bîzâr iden efgânuñdur
Akıdan ḥûn-ı elem dîde-i giryânuñdur
‘ İbret-i ḥalk-ı cihân ḥâl-i perişânuñdur
Bağ şu beş mısra’ a kim tuḥfe-i Sultânuñdur

²⁰¹ Cevâhirü’l-Mülûk: kâmet / kaç

Çāk olan dest-i cefā-y-ile girībānuñdur

İlişen hār-ı ğam u miḥnete dāmānuñdur

Dökilen yire belā tīġi ile ḳanuñdur

Her dem aġıza gelen miḥnet ile cānuñdur

Göñül eyvāy göñül vāy göñül eyvāy göñül

III.

Hālūñ oldı a göñül ḥayli perişān nideyin

Sendedür ḳaḥt-ı taḥammül ile efgān nideyin

Eyledüñ ‘aşḳuñı dünyālara i‘lān nideyin

Dir şu beş mıṣra‘ ile Fātiḥ-i zī-şān nideyin

Tāli‘üñ yüzi gülüp olmadı ḥandān nideyin

Yüregüñ derdine bulunmadı dermān nideyin

Ḳaşd ile yār çeker ḥaṇçer-i hicrān nideyin

Virisersüñ bu ğam u miḥnet ile cān nideyin

Göñül eyvāy göñül vāy göñül eyvāy göñül

IV.

Ey göñül böyle nedir nāle vü zār-ı bisyār

Naẓar-ı ye‘siñe siyyān görünür leyl ü nehār

Ne ḥarīf u ne zemistān ne ḥazān u ne bahār

Didi ḥaḳḳuñda şu beş mıṣra‘ ı şāh-ı hūşyār

‘ Aşk-ı dil-dār ile nice idesũn nāle vü zār
Eyledũn şabr u qarārı bu hevālarda nişār
Zũlfi sevdāsı ider ‘ ālemi çün başuña dār
Fāide ne tūtalum eyleyesũn terk-i diyār
Göñül eyvāy göñül vāy göñül eyvāy göñül

V. Ey göñül kāfi degül mi saña berbād olmağ
Derd ü ğam s̄inede günden güne müzdād olmağ
Ne belādur bu kadar miñnete mu‘ tād olmağ
Saña beş mışra‘ -ı şeh elverir evrād olmağ

Vaşl-ı dil-berle naşīb olmadı dilşād olmağ
Dest-i cevri ile yıkılan dilũn ābād olmağ
Dām-ı ğamdan dil ü cān bũlbũli āzād olmağ
Niceye dek işũn efgān ile feryād olmağ
83a Göñül eyvāy göñül vāy göñül eyvāy göñül

VI. Ey göñül yārelerũn ħũn-ı ğam ibrāz eyler
Ya‘ ni ol ħāl ile keşf-i dehen-i rāz eyler
Saña artuğ nice cevri eyler ise az eyler
Bunı işbāt şu beş mışra‘ -ı mümtāz eyler

Çünkü dil-dâr niyâzuñ görüben nâz eyler
Nâleñi işidicek şîveye âğâz eyler
Bezm-i ğamda kâdiñi çeng yüzüñ sâz eyler
Nâlişüñ perdesini Zühreye dem-sâz eyler
Göñül eyvây göñül vây göñül eyvây göñül

VII. Ey Emîrî aradum hayli zamân Loqmânı
Maraż-ı ‘aşka didüm belki bulur imkânı
‘Âkıbet itdi küşâde nazar-ı em‘ânı
Fâtihüñ işte şu beş mışra‘-ı feyz-efşânı

Bilmedüm derd-i dilüñ ölmek imiş dermânı
Öleyim derd ile tek görmeyeyin hicrânı
Miḥnet ü derd ü ğama olmağıçün erzânı
‘Avniyâ sencileyin miḥnet ü ğam-keş kanı
Göñül eyvây göñül vây göñül eyvây göñül

Tahmis 49

Sulṭân-ı mağfûr müşârün ileyh “Esbağa’llâhü te‘âlâ sevâbiği en-ni‘âmı ‘aleyh”
hazretleriniñ maḥfûz cây-ı tekrîm-i ḥazâyin-i nevâdir olan ğazel-i belîğ-i zıllıyyet-
penâhîleriniñ tahmîsi.

- I. Yüzünde oldı leṭāfet şānāyi' -i tekmiḻ
Gelir ḥurūşa dil-i ' aşıkuñda ' aşk-ı Ḥalīl
Cemālūñ oldı a' vālimde vācibü't-tebcīl
Nedür bu ḥüsn ü şemāyil nedür bu ḥulḳ-ı Cemīl
83b Ki sende zāhir idüpdür Ḥüdā-yı Celle Celīl
- II. Çerāğ-ı leyl-i şafāsuñ a dil-ber-i mun' im
Ziyā-yı luṭfuña muḥtācdur dil-i mücrim
Cilā-yı cevher-i ḥurşīd olur şeb-i muzlim
Yüzünde zūlfūñ eger olmasa ne noḳşān kim
Çerāğ-ı şemse ne ḥācet ger olmaz ise delīl
- III. Elümde yoğısa da genc-i Ḥusrev-i Hürmüz²⁰²
Tenüm degülse daḥı bī-mişāl bir gürbüz
Faḳaṭ muḥabbet-i ' aşkuñla yoḳ dilümde pürüz

²⁰² Cevāhirü'l-Mülûk:

Fedā-yı vaşlın ola genc-i Hüsrev ü Hürmüz
Bu ḥüsnü görmedi aḳvām-ı Hind ü Fāris ü Oğuz
Esīr-i zūlfūñ olur görse hangi bir gürbüz

Nice ki ‘ömr ile fikr eyledüm gice gündüz

Şaçunđan alamadı bir haber bu fikr-i tavīl

IV.

Cenāb-ı Fātih-i a‘zam sümeydi‘-i şāhān

İkinci Hāzret-i Sultān Mehemmed-i zī-şān

Didi bu nazmı o Sultān-ı muhteşem-‘üvān

Göñül eşigüñ umar cānın itmedin kurbān

Ne çāre cennete girmege kişi olsa baḥlīl

V.

Beķası yokdur Emīrī ḥuṭām-ı kevninüñ

Ne cūy-ı şāf-ı zamīrūñ ne verd-i levnīnūñ

Şu var ki eshel olur kārı merd-i şavninüñ

Ne ola şabr ile şevķūñden özge ‘Avnīnūñ

Ḳabūl eyle budur varı ger keşir ü ḳalīl

Ḥarfū’l-mīm

Tahmis 50

Sultān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Etbela’llāhü te‘ālā bi-vechi el-kerīmi ‘aleyh”

ḥāzretleriniñ gül-i bedāyi‘-i zuhūr-ı gülşen-i şehāmet olan ğazel-i mükemmel-i

cihāngirāneleriniñ taḥmīsi.

84 a

I.

Derdnāküm hâlet-i bî-intibāhumdan benüm

Mehveşüm elbette geçmez kırb-ı rāhumdan benüm

İhtirâzı hâşıl olmışdur günāhumdan benüm

Ȧolsa ‘ âlem çok degül dūd-ı siyāhumdan benüm

Mihr görmem zerrece gün yüzlü māhumdan benüm

II.

Dillere düşdi o mäh-ı envere ‘ âşıklıgum

Dāsītān oldı o ‘ ulvî peykere ‘ âşıklıgum

Cāvidānıdur sürer tā maḥşere ‘ âşıklıgum

Nice pinhān eylesem ol dil-bere ‘ âşıklıgum

Pür der ü dīvārı şehrün āh-ı şāhumdan benüm

III.

Ḥazret-i Sultān Meḥemmed Ḥān ebu’l-feth-i Kerīm

‘ Aşk-ı peygamberle oldı vāşıl-ı feyz-i ‘ aẓīm

Şükr idüp Ḥakḫa buyurdi ol şeh-i şevket vesīm

Devlet-i ‘ aşk ile pāyem bir maḫāma irdi kim

Şānumı añlar güzeller ‘ ızz u cāhumdan benüm

- IV. Faḥr-ı ‘ālem nūr-ı a‘zamdur nebiyy-i es‘adum
Mültecādur ehl-i kevneyne o faḥr-ı sermedüm
Şadıkāne hizmet-i dergāhıdur her maqşadum

Ḥāk-i pāy-ı yār tācum kūy-ı dil-ber mesnedüm
Reşk ider Cemşīd ü Cem taḥt u külāhumdan benüm
- V. Āteş-i ḥasret bıraḳdı cisme öyle bir ‘alev
Bir şerārıdur anuñ gūyā felekde māh-ı nev
Pey-rev-i āhum olurdı māh-ı nev ḥūrşīd-i cevṽ

Ḥayl-i ‘aşḳı şāh-rāh-ı ğamda kılsam germ-rev
Çeşm-i encüm kühl ider gerd-i sipāhumdan benüm²⁰³
- VI. Başladum feryād u zāra ḥasret-i dil-dār ile
İştıyāk-ı ḥazret-i şāhenşeh-i aḥyār ile
Hem-zebān oldum Emīrī Fātiḥ-i kerrār ile

‘Avniyā bir ḥāle irdüm derd-i hecr-i yār ile

‘İbret alur niceler ḥāl-i tebāhumdan benüm

84b

²⁰³ Emîrî eserinde, muhtemelen dalgınlıkla, bir önceki mısranın ilk kelimesini tekrar etmiştir. Burada doğru hali yazılmıştır.

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Tefazẓala’llāhü te‘ālā bi-teşeffü in-Nebiyyi
‘aleyh” hāzretleriniñ zīnet-i āyārı ta‘ẓīm-i bülēgā olan ğazel-i celīl-i kām-
rānīleriniñ taḥmīsi.

Mefā‘ ilün Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

- I. Meger ki sīne-i hūrşīd-i āsumāna yazam
Yā levḥ-i gevher ü yāḳūt baḥr u kāna yazam
Yāḥūd piyāle-i şahbā-yı mey-keşāna yazam
Göñül ğamını nice şafḥa-ı beyāna yazam
Qalemden od çıkuban qorqaram ki yanayazam
- II. Göñül diler ki eḳālīm-i feyze riḥlet idüp
O yerde minber-i şevḳe şu‘ūda himmet idüp
Lisān-ı ‘aşḳ ile bir ḥutbe-i belāḡat idüp
Yüzüñle zülfüñi giceyle güne nisbet idüp
Qaşuñla kirpigüñi tīr ile kemāna yazam
- III. Varup ne şavma‘aya kimseye selām oḳuyam
Gidüp ne medreseye nüşḥa-ı kelām oḳuyam
Du‘ā-yı şayfı beher gün meger tamām oḳuyam

Gözün ki kaçd ide kan dökmege hüsâm okuyam

Müjeñ ki sineleri çāk ide hüsāma yazam

IV. Cenāb-ı Hān-ı Mehemmed o pādişāh-ı ‘azīm

O nūr-ı dīde-i ceng-āverān-ı heft-iqlīm

Didi bu şî‘ ri o Sulţān-ı vācibü’t-ta‘ zīm

Sirişk seylini deryālara idem teslīm

Güneş yüzün ğamını levh-i āsumāna yazam

85a V. Şarardı şoldı Emīrī-i kemterün levni

Hamīm-i firkatün ey māh kapladı kevnī

Cenāb-ı Hāk vire ‘uşşāka ‘avn ile şavnı

Cefānı dūzağa teşbīh eylemiş ‘Avnī

Boyuñla ruĥlaruñı sidre vü cināna yazam

Tahmis 52

Sulţān-ı maġfūr müşārün ileyh “Zā‘ afa’llāhü te‘ālā berekātihi ‘aleyh”

hazretleriniñ bā‘ iş-i tenşīt-i rūh-ı ‘urefā olan ğazel-i ‘āliyy-i hükümdārīleriniñ
taĥmīsi.

- I. Perde-i ‘ aşk-ı niķāb-ı ğam-ı māfāt idelüm
Pertev-i feyze dil-i muzlimi mişkāt idelüm
Varalum zümre-i yārāna mülākāt idelüm

Yine mestāne gelün ‘ azm-i ħarābāt idelüm
Ĥizmet-i pīr-i muġān ile mübāhāt idelüm
- II. Yerimüz kūşe-i meyĥāne-i ‘ irfān idelüm
Cismimüz vākıf-ı esrār-ı firāvān idelüm
Dilimüz neşve-i tevĥīd ile cūşān idelüm

Ĥum-ı meyden götüri ‘ ālemi seyrān idelüm
Ṭūr-ı ‘ aşka çıķalum yine münācāt idelüm
- III. Añlasa çāre-i imĥā-yı miĥen ‘ özrümüzü
İ‘ tirāf eylese tevcīh-i ĥasen ‘ özrümüzü
Görüp inşāf ile maķbūl-ı sūĥan özrümüzü

Zāhid-i ĥuşk ķabūl eyleyüben ‘ özrümüzü
El virürse bir ayaĝile mūkāfāt idelüm

- IV. Ger ab l eylemey p   zr m z ısr r ide
Zişt-i ehre şiken-i cebhe-i n m d r ide
85b Başt-ı da  v  ile g ft r-ı cedelk r ide

Ta  n id p h lete bize eger ink r ide
B de v  beng ş h d  ile işb t idel m

V. H zret-i F ti -i z -ş n-ı şec   at-g ster
Ey Em r  ola  ufr nına H k ku  mazhar
Yazdı bu nazmı o Sult n-ı hum y n-efser

H sn-i y r  y ne-i dilde g rinmezse eger
  Avniy  b de-i n b  a na mir   t idel m

Tahmis 53

Sult n-ı ma f r miş r n ileyh “İttıla  a ll h  te   l  şemsi el-ma fireti   aleyh”
h zretlerini  bel gat- m z-ı  deb -y     lemiy n olan  azel-i mu terem-i cih n-
pen h lerini  tahm si.

Fe  il t n Fe  il t n Fe  il t n Fe  il n

- I. Vâsıl-ı hizmet-i cānān-ı mübessem olalum²⁰⁴
‘Āşīkân hayline serbāz-ı mükerrerem olalum
Gülşen-i ‘aşka girüp bülbul-i hoş-dem olalum

Bezm-i vaşla irelüm gül gibi hürrem olalum
Rezm-i ğamda nice bir nāleye hem-dem olalum
- II. Fātiḥ-i a‘zamuñ olmış süḥanı müstaḥsen
Yine maḳşūd-ı ḥaḳīḳī olur anda rūşen
İtse de böyle mecāzī dehene ‘aṭf-ı süḥan

Şadr-ı meyḥānede rindān ile bezm eyleyüben
Taḥt-ı Kāvusa geçüp ‘işret ile Cem olalum
- III. Ey göñül kūyına git ol şanem-i şāhidi gör
Şābit-i ‘ahdi midür ya‘ni büt-i ‘āhidi gör
Ḥāzır it cām u meyi muğ-beçe-i cāhidi gör

Ḥalvetine bizi nā-maḥrem ider zāhidi gör

Duḥter-i rezle varup biz daḥı maḥrem olalum

86a

²⁰⁴ Sözlükte ‘mebsem’ şeklinde bulunmuş, vezin gereği mübessem olarak okunmuştur fakat bu şekliyle sözlükte bulunamamıştır.

- IV. Cünbiş-i ğamzeleri dilde mekân buldı ise
Şāhbāz-ı nazarı dāne-i cān buldı ise
Naḥvet-i dil-şikenî şöret ü şān buldı ise

Yār cevri itmek ile nām u nişān buldı ise
Cevri çekmeklük ile biz de müsellemler olalım
- V. Āşinā itme Emīrī saña hırş-ı kevnî
Bir de ğammāz-ı fazāḥat-reviş u bed levnî
Tā ki Ḥaḳḳuñ ire imdāduña ‘avn u şavnı

Uyma iğvāsına ol dīv raḳībūñ ‘Avnî
Ol perî yüzlüye meyl eyleyüp ādem olalım

Tahmis 54

Sultān-ı maġfūr müşārün ileyh “Yesera’llāhü te‘ālā vürüdü el-ḥavzı ‘aleyh”
ḥazretleriniñ ḳāmūs-ı fezā’ıl olan ṭab‘-ı bülend-i şāhānelerinden şeref-pāş-ı
şahīfe-i zuhūr olarak cihān-ı belāġata revnaḳ viren ğazel-i ekmel-i
muẓafferāneleriniñ taḥmisi.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- I. Vücūdum rāh-ı ‘aşk-ı yāra vakf u yādigār itdüm
Güzeller encümengāhında kendüm nāmdār itdüm
Bugün dünyāya isti‘dād-ı ‘aşk-ı āşikār itdüm
Gözüm yaşı ile kūy-ı nigārı lālezār itdüm
Fiğān u nāleden ol lālezārı murğzār itdüm
- II. Gehi ‘uşşāk ile şulha gehi ğavğālara düşdüm
Firāk-ı haṭ-ı şeb-rengünle biñ sevdālara düşdüm
Hayāl-i ‘arızuñla gülşen-i zībālara düşdüm
Gözün āhūsınuñ şevki ile şahrālara düşdüm
Şaçun sevdası ile nāfeveş terk-i diyār itdüm
- 86b III. Deründe hizmet itdükçe şerefle iştiḥār itdüm
Edeble dāmenün uçduķça kesb-i i‘tibār itdüm
Bırakdum her cefāyı derd-i ‘aşkuñ ihtiyār itdüm²⁰⁵
Kadun servi hırāmında yaşımı cūybār itdüm
Gözün gülzārı yādına gözüm ebr-i bahār itdüm

²⁰⁵ Cevāhirü’l-Mülûk: cefāy / şafāy

IV. Cenāb-ı Fātiḥ-i ekber o zıll-ı a‘zam-ı Yezdān

Medār-ı iftiḥār-ı Ḥazret-i Erṭuḡrul u ‘Oṣmān

Ne ‘ālī nuṭṭı ider seyr it o nūr-ı dīde-i Orḡān

Cünün şahrāsı içinde felekde başuma yağan

Cefā taşlarını cem‘ eyledüm seng-i mezār itdüm

V. Baña yār oldı üstādān-ı ‘aşkuñ ‘avn ile şavnı

Cihān gülzārına virdüm Emīrī başka bir levni

Şanursuñ eyledüm ifrāğ-ı şekl-i dīgere kevnı

Şanemler ḥüsn-i taşvīrinde bir büt-şekl ile ‘Avnī

Göñül deyrini ser-tā-ser ḡamu naḡş u nigār itdüm

Ḥarfū’l-nūn

Tahmis 55

Sulṭān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Elma‘ a’llāhü te‘ālā envārı maḡfiretihi ‘aleyh”

ḡazetleriniñ ḡulzüm-i feyyāz-ı ṭab‘-ı şāhānelerinden sāḡil-res-i mevhibet olan

ḡazel-i nefīs-i ‘ālem-sitānīleriniñ taḡmīsı.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- I. Naşıl âfetsiñüz ey haṭṭ u ḥāl u çeşm-i cānān siz²⁰⁶
Bırakmak olmadı mümkün beni bir laḥza miḥnetsiz
Şerār-ı şu‘le-i āhum ider gök ḳubbesin yaldız
Tevāriḥ-i Cem ü İskender açmaz ḥâtırum hergiz
Meger cām-ı cihān-bīn eyleye anı yine rūşen
- II. Mela’-ı üşkutüşşâtı ḥikāyet ḳılma rindāne
Heyûlādan ‘arazdan eyleme baḥş-i ḥakīmāne
Eşirī cevheri cev-v-i feżāyı açma yārāna
İrem bâğından u Nemrūd odından sürme efsāne
Getür ol cām-ı âteş-rengi kim ‘ālem olur gülşen
- III. Budur Sulṭān Meḥammed Ḥān-ı şānī Fātiḥ-i ekber
Ne ‘ālī nükteler eyler kitāb-ı ḥikmete zīver
Ne dir seyr it o ḥayret-baḥş-ı Eflāṭūn u İskender
Felek her gün çü merdān-ı cihānı zīr-i ḥāk eyler
Ḳo cām-ı merg yādını getür bir cām-ı merd-efgen

87a

²⁰⁶ Cevâhirü'l-Mülûk: âfetsiñüz / aḳıtsañız

- IV. ‘Aleyhinde ne mûcib herkesüñ şarf-i medâr itmek
Ne hâcet söz benüm olsun diye lecc ü ‘inâd itmek
Ne lâzım kesb-i naḥvet eyleyüp terk-i vedâd itmek

Zamāna i‘tibār u ‘ömre olmaz i‘timâd itmek
Hoş ol dem kim bu devr içre kılavuz devr-i sāgar fenn
- V. Żamîri herkesüñ biñ gûne ümmîde olur mesken
Ne ümmîd ekşerî tûl-i emel endîşe-i evhen
O ümmîde tokunduñ mı olur gûyâ ki bir reh-zen

Bu ebnâ-yı zamândan kime diseñ cânı sen
Yaḳîn bilgil ki kendi cānuña ḥāzırladuñ düşmen
- VI. Simât-ı zevk-i dehri ârzû itmem gönül toḳdur
Ki her siḥ-i kebâbı ‘âkıbet bir âteşin oḳdur
Bu derde bir devâ bulmak taḥarrî eyleyen çoḳdur

Çemen ra‘nâlarına ‘ömr bağından ḥaber yoḳdur
Bu ḥâle eşk ü nâleyle bahâr elbet ider şîven

VII. Eger olsam da zīb ü zīver-i dünyāya müstağrak
Nihāyet çāk olur döşümdeki kālā-yı istebrak
Gürūh-ı sālifīne olmamağ kıabil degül mülhak²⁰⁷

Bu dünyā-yı denī içün nice bir dest ü pā urmağ
Eliñe āstīn ü pāyuña mesken yeter dāmen

87b VIII. Nazar itme Emīrī şervet-i Cemşīd ü Kāvusa
Dil-i virānuñı gencīne kıl yāķūt-ı nāmūsa
Cihān degmez ne farķ-ı zevķe ne feryād u efsūsa

Bu dārü'l-ḥādişe içre nice gün tırmağ olursa
Hemān yegdür ki ‘Avnī idesün meyhāne-i me’men

Tahmis 56

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Zeyna’llāhü te‘ālā bi’l-be’si ḥuleli el-Ġufrāni
‘aleyh” ḥazretleriniñ gevher-i gencīne-i ḥikmet olan ğazel-i eblağ-ı şehāmet-
penāhīleriniñ taḥmīsi.

Mef’ülü Fā’ ilātü Mefā’ ilü Fā’ ilün

²⁰⁷ Cevāhirü’l-Mülûk:sālifīne / sâbıkına

I. Ey revnaḡ-ı ḡadīḡa-ı nūkhet-niṣār-ı ḡüsn

Artdı cemāl-i pākūñ ile i‘ tibār-ı ḡüsn

Ṭutdı cihānı kevkebe-i iṣṭihār-ı ḡüsn

Ey pür-gül ü ṣūkūfe yüzüñle bahār-ı ḡüsn

Mihr-i ruḡuñla rūṣen olur rūzigār-ı ḡüsn

II. Luṭf-ı ḡadriñe bir dil-i ṣeydāyı ḡüldürür

Bu ḡüsn-i bī-naḡīr-i cihān-tābı ḡördürür

Rūyın kemāl-i ṣevḡ ile dāmāna sürdürür

Bāḡ-ı cemāl ḡüsnüñ ile pür-ṣafādurur

Ṣād-ābdur cemālūñ ile nev-bahār-ı ḡüsn

III. Rūyuñ bahār-ı ‘ālem-i i‘ cāz-ı ḡüsndür

Çeṣmüñ fezā-yı ‘iṣvede ṣehbāz-ı ḡüsndür

La‘l-i lebüñ ki ḡonca-ı mümtāz-ı ḡüsndür

Naḡl-i ḡaddūñ ki serv-i ser-efrāz-ı ḡüsndür

Oldı bülend-ḡadd-i bülendüñle kār-ı ḡüsn

- IV. Sulṭān Meḥemmed Ḥān o ebu'l-feth-i pīṣvā
Ol pādiṣāh-ı tāt-rübā-yı cihān-güşā
88a Seyr it ne dir o reṣk-i Ḥüseyn ibni Baykara
Yap göñlümün ḥarābesin ey bānī-i cefā
Bir gün ola ḥarāba vara kār u bār-ı ḥüsn
V. Yokdur cihān-ı ḥüsn ü melāḥatde yoldaşuñ
Bedr-i yegānesuñ n'ola olmazsa kardaşuñ
On dörde başdı ey şeh-i mülk-i vefā yaşuñ
Sulṭān-ı ḥüsn yüzüñ ü ḥācibdürür kaşuñ
Cellād-çeşm ü zülf-i siyeh perdedār-ı ḥüsn
VI. Ehl-i riyānuñ üstine dünyāyı güldürüñ
Kūy-ı mecāz öñinde Emīrī süründürüñ
Ādāb-ı bezm-i vuşlata bī-gānedür sürüñ
‘Aşq-ı riyāyı terk idemez zāhidi görüñ
Şükr-i Ḥüdā ki ‘Avni degül şermsār-ı ḥüsn

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Ĥalleda’llâhü te‘âlâ ‘avâtıfıhi ‘aleyh”
hâzretleriniñ dürdâne-i yek-tâ-yı kudret olan ġazel-i bî-naẓîr-i cihândârîleriniñ
taĥmîsi.

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

I. Neler çekdüm neler ol nâzenîn-i ‘ışvekârumdan
Degül baĥş eylemek mümkün bu derd-i bî-şümârumdan
Devâm eylerse böyle cevır ü miĥnet ol nigârumdan

Vefâ görmedin ölürsem eger ben gül-‘izârumdan
İrişe dem-be-dem bû-yı vefâ ĥâk-i mezârumdan

II. Budur Sultân Meĥammed Ĥân-ı Ġâzi Fâtîĥ-i a‘zam
Budur ni‘me’l-emîr-i muĥterem şâhenşeh-i efĥam
Ne ‘âlî nuṭṭı ider seyr eyle ol Sultân-ı mu‘ciz-dem²⁰⁸

Eger bülbül gibi her niçe feryâd u fiġân itsem

88b Naşîbüm ĥâr-ı miĥnetdür benüm ol gül-‘izârumdan

²⁰⁸ Cevâhirü’l-Mülûk: ‘âlî / dil-cû

III. Bu dār-ı bî-beḳāyı başkasından şorma benden şor
Nice Behrām-ı iḳbālūñ maḳāmı oldı āḫir gūr
Cihān naṭ‘ında ammā beydaḳuñ ferz olması pek zor

Piyāde ḥāk-i pāyine niḫe ferzāneler ruḥ ḳor
Bu ḥākî pāymāl itmek umaram şeh-süvārumdan

IV. Mürūr itdüm bu dünyānuñ niḫe enhār u deryāsın
‘Übūr itdüm bu pehnānuñ niḫe kuhsār u şaḫrāsın
Faḳaṭ ‘aşḳuñ ḳolay şandum ḳuyūd-ı tāb-fersāsın

Ṭolaşdum zülf-i yāra iltemedüm başa sevdāsın
Hemān yüz ḳaralığı ḥāşıl oldı rûzigārumdan

V. Emîrî şıdḳ-ı niyyet ehliyem olsam daḫı mücrim
Biḥamdi’llāh ṭarîk-i maṭlabumda maḳdemüm muḳdim
Benümçün ‘avn-i Ḥaḳḳla olmaz āfāk-ı emel muḫlim
Kenārum dürr-i maḳşūd ile pürdür ‘Avniyā çün kim
Gözüm yaşı aḳar deryā gibi her dem kenārumdan

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Neşra’llāhü te‘ālā levāmi‘er-raḥmetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ yāqūt-ı bī-miṣāl-i ma‘ādin-i edeb olan ğazel-i ‘āliyy-i ‘ādilāneleriniñ
taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

I. Geldi eyyām-ı meserret gitdi hengām-ı miḥen
‘Āşıkān itsün şafā şahrālarında encümen
Oldı müştāk-ı teferrüc pīr ü bernā merd ü zen

Şāhid-i gül bağda çün giydi gülgün pīrehen
Tügmeler taķındı aña zinet içün ğonçadan

89a II. Mā-şā-Allāh ey Cenāb-ı Fātiḥ-i ‘ālī güher
Senden öĝrensün şafā-yı meşrebi şems ü kamer
Böyle ‘ulvī nazm ile dünyāya virdüñ zīb ü fer

Gerçi kim ağız bir itdi güller ile ğoncalar
Ol şeker-leb söze gelse anlara degmez dehen

III. Ḥāneden çıkdukça sen ol kāmēt-i mümtāz ile
Ḥalk-ı ‘ālem reh-ĝüzāra cem‘ olur i‘zāz ile
Her taraḫdan biñ şenā zāhir olur āvāz ile

Hâlini seyr-i gülistân eyleseñ yüz nâz ile

Şâhlarda şalını kalur göricek yâsemen

IV. Şandı vuşlat vaqti bûlbûl güllerüñ açılduğın

Gördi hayfâ dest-i ağıyâra girüp şatılduğın

Añladı bî-çâre yok nef i yanup yakılduğın

Göricek güller yolına dökilüp saçılduğın

Varını ol dem nişâr itdi önünde nesteren

V. Lâzım oldu gülşen-i güller çerâğân eyleye

Bûlbûlân-ı hoş-nevâyı menkâbet-hîân eyleye

Ey Emîrî ‘ âşıkân tertîb-i erkân eyleye

Tâ ki ol gül-ruh gelüp seyr-i gülistân eyleye

‘Avniyâ dâ’im ter olsun eşk-i çeşmüñle çemen

Tahmis 59

Sulţân-ı mağfûr müşârûn ileyh “En‘ ama’llâhü te‘ âlâ ziyâfetihi ‘aleyh”

hâzretleriniñ mecma‘ -ı kemâlât-ı şettâ olan şab‘ -ı ‘ âlü’l-‘ âl-i mülûkânelerinden

şa‘ şa‘ a-pîrâ-yı sünûh olarak ‘ âlem-i eş‘ ârâ zîb ü fer viren ğazel-i bî-bedel-i

humâyûnlarınıñ taḥmîsi.

- I. Feyz-âver oldu mevsim-i nevrûz-ı dil-sitân
Acdı benefşe nergis u nesrîn u erğuvân
89b Firdevse döndi zîb-i müdebdeble gül-sitân
- Pür oldu hayl-i hüsnüñ ile yine bu cihân
Hüsnüñ şehine kurdı çiçek müşk-i sāye-bân
- II. Vechüñ ifāza eyledi nūr-ı münîrini
Zülfüñ nişāra başladı bū-yı ' abîrini
Çeşmüñ geçürdi gerden-i gerdûna tîrini
- Hüsnüñ ki mesken eyledi kıaddüñ serîrini²⁰⁹
Şundı kaşuñ revân āña müşgîn iki kemân
- III. Vechüñde sevdigüm ne güzeldür o çifte beñ²¹⁰
' Āşık-ı zāruñ işte budur eñ şafāsı eñ²¹¹
Mirrih ile yazuk ki sebak-daşdur müjeñ²¹²

²⁰⁹ Avnî'nin orijinal şiirinde 'haddün' şeklinde olan kelime Emîrî tarafından 'kıaddüñ' olarak yazılmıştır.

²¹⁰ Cevâhirü'l-Mülûk: vechüñde / kıaddinde

²¹¹ Cevâhirü'l-Mülûk: Göster o kıadd-i hâli bütün dil-berânı yeñ

²¹² Cevâhirü'l-Mülûk: ile yazuk / hün-feşân

Hecrũñ eli yaķamı elinden ķomaz ne tañ

Pür-ķũn olursa her gice dāmān-ı āsumān

IV.

Bir dām-ı ibtilādur o ġisũ-yı ħam-be-ķam

Bir āfet-i ķehendedũr ol ġamze dem-be-dem

Bir berķ-i nā-gehāndur o ķeķm-i ķazā sitem

Ey Yũsuf-ı zamāne nice cān ħalās idem

Ġamzeñ ki ķatlũme taķınur tiġ ile kemān

V.

Sultān Meķemmed Ĥān o ķehenķāh-ı mũncelĩ²¹³

Mũlk-i cihānuñ oldı cihāndār-ı ekmeli²¹⁴

Tenvĩr ider ‘uyũnı bu nazm-ı mũkemmeli

Bir zerre mihr ķormedũm ol māhdan velĩ

Eķķũm sitāre eyledũm āhumı ķehķeķān

VI.

Baķ ġamzenũñ ġoñũldeki zaķm-ı ķedĩdine

ķalmıķ iķi ‘ināyet-i Rabb-i vaķĩdine

Dũķdũm ġamuñ telāķum-ı sāķil-ba‘ĩdine

²¹³ Cevāhirũ’l-Mũlũk: o / oldu

²¹⁴ Cevāhirũ’l-Mũlũk: Evc-i cihān-ı saķtanātın bedr-i ekmeli

Dürr-i vişāl-i dil-bere irmek ümīdine

Gözüm yaşı olursa n’ola baḥr-ı bī-kerān

90a VII.

İtsün eger miyāneci ḥūrşīd-i enveri

Va‘ d eylesün ḥazā’in-i yāḳūt-ı aḥmeri

Döksün Emīri rāhına elmās u gevheri

Ġamḥāneḥ getüremeyesün o dil-beri

‘Avnī ne deñlü eyler iseñ ḥükmüñi revān

Tahmis 60

Sultān-ı maġfūr müşārün ileyh “Tecellīa‘ llāhü te‘ālā bi-envā‘ i il-maġfireti

‘aleyh” ḥazretleriniñ rūḥ-ı sürür-ı sīne-i üdebā olan ġazel-i nev-zemīn-i

Fātiḥāneleriniñ taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

I.

Faḥr ider dünyāya İstanbul-ı yek-tāyı gören

Ol humāyūn taḥtgāh-ı cennet-āsāyı gören

Berḳ uyan ol belde-i nūr-ı mücellāyı gören

Baġlamaz firdevse göñlini Ḳalātāyı gören

Servi añmaz anda ol serv-i dil-ārāyı gören

- II. Nāzenīnler var ki anda her biri ḥūr-i na‘īm
Meh-cebīnler var ki anda her biri dürr-i yetīm
Seyr içün bir gün gidüp oldum Begoğlinda muḫīm

Bir Firengī ṣīvelü ‘İsāyi gördüm anda kim
Lebleri dirisidür dir idi ‘İsāyı gören
- III. ‘Ārifān icāb-ı ‘irfānın nice zabṭ eylesün
Görsün ol mehpāreyi cānun nice zabṭ eylesün
Şevḳ-i ṭab‘ın meyl-i vicdānın nice zabṭ eylesün

‘Aql u fehmin dīn ü imānın nice zabṭ eylesün
Kāfir olur mı müselmānlar o tersāyı gören²¹⁵
- IV. Ḥazret-i Sulṭān Meḥemmed Ḥān o zıll-ı Zü’l-minen
Oldı fetḥ-i muḥteşemle kām-yāb ol şaff-şiken
90b Neşve-i nuşretle yazdı böyle zevḳ-āver sūḥan

Kevşeri añmaz ol içdigi mey-i nābı içen
Mescīde varmaz o varduğı kilisāyı gören

²¹⁵ Emīrī Avnī’nin ‘hey’ kelimesi yerine ‘mı’ kelimesini yazmıştır.

V. Āl-i ‘Oṣmāna mübārek eylesün Rabbü’l-‘aṭā

Ey Emīrī böyle şehri böyle mülki dā’imā

Anda oldum bir büt-i fettāna ben de mübtelā

Bir Firengī dil-ber olduğın bilürdi ‘Avniyā²¹⁶

Bilün boynında zünnār ü çelīpāyı gören²¹⁷

Tahmis 61

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Aṣalla’llāhü te‘ālā zılālī el-ṭāfihi ‘aleyh”

ḥazretleriniñ mümtāz-ı belāğat-ṭırāz-ı āṣār-ı ‘uṣmā olan ğazel-i dil-niṣīn-i

edībāneleriniñ taḥmīsi.

Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

I. Kimseden kām istemem ol kāmkarum var iken

Dil-nüvāzum ser-firāz-ı nāmdārum var iken

Āfitābum nūr-ı çeşm-i iftiḥārum var iken

Kime yār olam cihān içinde yārum var iken

Kime ḫul olam o ṣāh-ı tācdārum var iken

²¹⁶ Emīrī Avnī’nin ‘kāfir’ kelimesi yerine ‘dil-ber’ kelimesini yazmıştır.

²¹⁷ Emīrī mısrayı açıklamak için yanına şu şekilde not düşmüştür: “Belde zünnārını boynında çelīpāyı gören”

II. H  zet-i ni  me'l-em r ol taht-ı   irf n  zre Ő h²¹⁸

S zlerinde p diŐ h d r kel m-ı p diŐ h

B k ne    l  n t k ider ol server-i h kmet-pen h

H r u h s neŐv   nem  bulur bah r irince  h

Ben h z n-ı hecre d Őd m nev-bah rum var iken

III. Dir felek ta  z m ile ey p diŐ h-ı a sen m

B reka'll h tab  u a ey h srev-i m sta sen m

G rmemiŐd r b yle nazm-ı p ki  eŐm-i r Ően m

B lb l   g l işi n z ile niy z ill  ben m

91a H Őilum d  -ı cef dur l lez rum var iken

IV. F ti -i yek-t  Me mmed H n-ı    l -ma  rifet²¹⁹

P diŐ h-ı taht-ı Şevket  fit b-ı memleket²²⁰

B k ne dir ol b lb l-i g y -y  b  -ı sal anat

²¹⁸ Cev hir 'l-M l k: H zet-i ni  me'l-em r / F ti -i Şevket-n m 

²¹⁹ Cev hir 'l-M l k: F ti -i yek-t  / H zet-i S lt n

²²⁰ Cev hir 'l-M l k: p diŐ h-ı taht-ı Şevket /  b-r y-ı Ő n

İntisābum hizmetüm bî-rağbet oldu ‘ākıbet

Ḥār u zār oldum ‘azîz ü kām̄kārūm var iken

- V. Her kelām-ı h̄azret-i şāhenşeh-i ‘ālî-nefes
Levh-i kudretten Emîrî oldı gūyā muḳtebes
Bu ğazel ṭab‘-ı humāyūn tab‘ inuñ bürhānı bes
Leşker-i ğam şāh-ı ‘aşka nice bulsun dest-res
‘Avniyā meyḥāne gibi bir ḥişārūm var benüm²²¹

Tahmis 62

Sulṭān-ı mağfūr müşārūn ileyh “Edāra’llāhü te‘ālā kizāni el-Kevşeri ‘aleyh”
h̄azretleriniñ ārāyiş-i ser-şafḥa-ı mücellidāt-ı belāğat olan ğazel-i mükemmeliyyet-
pīrā-yı şaff-derāneleriniñ taḥmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- I. Āsitānından nedir bilmem beni mehcūr iden
Tūtiyā-yı ḥāk-i rāhın gözlerümden dūr iden
Çeşm-i şevḳ-i şubḥgāh-ı ‘ālemi deycūr iden
Ḥāk-i pāy-ı yārdur bu gözlerüm pūr-nūr iden
Cevr-i dil-berdür dem-ā-dem ḥāṭırum mesrūr iden

²²¹ Avnî’nin şiirindeki ‘iken’ kelimesini Emîrî ‘benüm’ olarak değiştirmiştir.

II. H azret-i Sult n Me hemmed r o zıll-ı Z 'l-minen

 aff- iken  ' d -figen ber -i fiten  im  ir-zen

Seyr id  n bu nazmını d   atle ey ehl-i s  an

N vek-i dil-d zdu c n m lkin  b d eyleyen

H n er-i dil-d rdur dil h nesin ma' m r iden

91b III.  fit b-ı h sn   ' a    f  ı p r n r eyledi

C yb r-ı h sn   ' a   a  ar  ma' m r eyledi

D sit n-ı h sn   ' a   ekv n  mesr r eyledi

G n gibi h sn  n seni '  lemd  me   r eyledi

Beni ' a    ndur cih n i inde hem me   r iden

IV. T li' -i n -s zum  b zi e-i remm l id p

 ekl-i g n g n-n m -y  ser-ben n-ı f l id p

H  ılı ma' n -y  p  - -p  -i istidl l id p

Z lf-i  eb-reng  n fir  ıdur per   n-h l id p

G zlerime '  lem  n r  enli   n deyc r iden

V. Ey Emîrî ḥasret-i la‘l-i ḥabîb-i ḡonca-fem
Eyledi vicdānuñı peymāne-i ḥūn-ı elem
Gördiler mümtāz-ı akrān ‘aşkuñı ehl-i raḡam

Gözi yaşıyla yazar sürḥî yerini dem-be-dem
‘Avniyā eş‘āruñı levḥ-i dile meşṭūr iden

Tahmis 63

Sultān-ı maḡfūr müşārün ileyh “Laṭṭafa’llāhü te‘ālā bi’l-en‘āmı ‘aleyh”
ḥazretleriniñ sünbül-i gül-bū-yı firdevs-i bedāyi‘ olan ḡazel-i cihān-pesend-i
kerrārāneleriniñ taḥmîsi.

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I. Uşandum çār-sū-yı miḥnetüñ bey‘ ü şirāsından
Eḥibbā şormasun benden cihānuñ mā-cerāsından
Ben artuḡ geçmişüm bu ‘ālemüñ çūn u çirāsından

İreli cān ḡulaḡına senüñ ‘aşkuñ nidāsından
Olur lebbeyk işi gökde ṭavāf eyler şafāsından²²²

²²² Emîrî ‘urur’ kelimesini ‘olur’, ‘işigünde’ kelimesini ‘iş gökde’ şeklinde yazmıştır.

- II. ‘ Aceb pāzār-ı zevk oldu idince gülşeni mesken
Bütün ‘ uşşāk-ı zer-çehre bütün hūbān-ı sīmīn-ten
92a Baña ihyā-yı leyl itdirdi ammā bülbul-i gülşen
Seherde bülbüle şordum niçün feryād idersün sen
Didi yalvarırum Hakkā rakībūñ iftirāsından ²²³
- III. Cefā eyler baña cānān rakīb-i zıştı gösterüp
Fiğān-ı bī-mecāl eyler bu hāletden gönül ürküp
Atarlar seng-i gūnā-gūn ğam-ı esvākı gezdürüp
Maħalleñ halkı incidür beni bilmezlige urup
Ne müşkildür cefā irmek kişiye āşināsından
- IV. Senüñ evşāfuña olmış bu rütbe münħaşır faħrum
Kemāl ile yine ĩzāħa olmaz muķtedir faħrum
Cemī‘-i halkā rüşendür degüldür mustetir faħrum
Benüm sen şāh-ı meh-rūya ķul olmak iledür faħrum
Gedā-yı dil-ber olmak yeg cihānuñ her şafāsından

²²³ Emīrī ‘niyāz iderin’ yerine ‘yalvarırum’ yazmıştır.

V. Merāk itmiş buña ol nāzenīn ‘ işve-i pīrāyiş
Niçün eyler Hāṭāda müşg-i hoş-bū böyle aramış
Dimiş bir vākıf-ı esrār-ı pinhān şāhib-i dāniş

Perīşān zūlfüñi ören meger ki miske beñzetmiş
Yüzi kara olup kaçdı Hāṭāya ol ḥaṭāsından

VI. Ebu’l-feth-i cihān Sulṭān Meḥemmed Hān-ı zī-şānı
İde peygāmbere cennetde komşu luṭf-ı Rabbāni
Emīrī baķ ne ‘ ālī nuṭķ ider diñle o Sulṭānı

N’ola oldu ise ‘ Avnī cihān sulṭānları ḥānı
Ki düşdi üstine sāye senüñ destüñ hümāsından

Tesdis 5

Sulṭān-ı mağfūr müşārün ileyh “Tevveca’llāhü te‘ ālā iklīli el-ğufrānı ‘ aleyh”
ḥazretleriniñ nusḥa-ı nefīse-i belāḡat olan bālādaki ġazel-i şāhāneleriniñ dördinci
beytiniñ

92b tesdīsi.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

I. Olur āb-ı revān-āsā dilümden münfaḥir faḥrum
Ne mümkindir ki bundan böyle olsun müstetir faḥrum

Miṣāl-i mihr-i ʿālem-tāb oldı müştehir faḥrum

Naşıl iḳbāle irdüm fıkır kıl gör kim nedür faḥrum

Benüm sen [şāh-ı] meh-rūya kıl olmak iledür faḥrum²²⁴

Gedā-yı dil-ber olmak yeg cihānuñ her şafāsından

II. Şenā-ḥ̃ānem Meḥammed Ḥān gibi Sulṭān-ı maʿ kûle

Naşıl ben olmayam vaşşāf öyle seyf-i meslûle

Yigirmi üç yaşında fātiḥ olmışdur Sitānbûle

Naẓar kıl ol cihāngīr kimdür işbu beyt-i maḳbûle

Benüm sen şāh-ı meh-rūya kıl olmak iledür faḥrum

Gedā-yı dil-ber olmak yeg cihānuñ her şafāsından

III. Lisān-ı ehl-i maʿ nā üzredür bu nuṭṭ-ı feyẓ-alūd

Bu güftārı degüldür fehme kâdir cāhil-i merdūd

Mecāzīdür şanur ol ḥod-nümā bu mebhāş-ı behbūd

Ḥaḳīḳāt ehli añlar şāh-ı meh-rūdan nedür maḳşūd

Benüm sen şāh-ı meh-rūya kıl olmak iledür faḥrum

Gedā-yı dil-ber olmak yeg cihānuñ her şafāsından

²²⁴ “şāh” kelimesi unutulmuştur.

IV. K̄apuñda bende olmak ‘āşık-ı bî-kayda devletdür
O müşgîn kākülün ḥāşā ki zincîr-i esāretdür
Aña bend olma ḥürr-i muṭlak olmakdan ‘ibāretdür
Esîr-i ‘aşkuñ olmak mûcib-i feyz u sa‘âdetdür

Benüm sen şāh-ı meh-rûya k̄ul olmak iledür faḥrum
Gedā-yı dil-ber olmak yeg cihānuñ her şafāsından

93a V. Zālām-ı şeb o müşgîn kākülün ‘abd-i siyāhıdur
Fürûğ-ı rûz-ı ḥüsnün bir ğulām-ı pîşgāhıdur
Cemālün mültekā-yı feyz-i envār-ı İlāhîdür
Cebîn ü ‘arızuñ gūyā zemīnün şems ü māhıdur
Benüm sen şāh-ı meh-rûya k̄ul olmak iledür faḥrum
Gedā-yı dil-ber olmak yeg cihānuñ her şafāsından

VI. Yanında yoğ iken yārūñ bu bahş olmuş zarāfetle
Seni terk itmesi kâbil midür bir başka ni‘metle
Görince ‘abd-i memlûkin su’âl itdi sa‘âdetle
Didüm ey mefḥar-ı dünyā olan ḥüsn ü melāḥatle

Benüm sen şāh-ı meh-rūya kıl olmağ iledür faḥrum

Gedā-yı kūyuñ olmağ yeg cihānuñ her şafāsından²²⁵

VII.

Cihān bir ‘ibret alsun himmet-i ṭab‘-ı bülendümden

Seni ben intihāb itdüm efendüm kendi kendümden

Ne ‘ālī luṭflar en‘āmlar gördüm efendümden

N’ola memnūn olursam meşreb-i dil-ber-pesendümden

Benüm sen şāh-ı meh-rūya kıl olmağ iledür faḥrum

Gedā-yı dil-ber olmağ yeg cihānuñ her şafāsından

VIII.

Efendüm sen tırurken başka dil-ber ihtiyār itmem

Güneş yüzli güzeller görmiş olsam i‘tibār itmem

Tenezzül eylemem bir kimseden luṭf intizār itmem

Cihānda baḥt u tedbirümle ašlā iftiḥār itmem

Benüm sen şāh-ı meh-rūya kıl olmağ iledür faḥrum

Gedā-yı dil-ber olmağ yeg cihānuñ her şafāsından

IX.

Cenāb-ı Fātiḥüñ dīvānını aldı ele ol yār

Tefe’ül eyledi her ‘āşıka bir beyt-i gevherbār

²²⁵ Avnî’nin şiirindeki ‘dil-ber’ kelimesi Emîrî tarafından ‘kūyuñ’ şeklinde değiştirilmiştir.

İdince fāla niyyet şıdk ile bu ‘abd-i bī-miḳdār

Şeref-pāş-ı zuhūr oldu bu ‘ālī beyt-i kıymetdār²²⁶

Benüm sen şāh-ı meh-rūya ḳul olmaḳ iledür faḫrum

Gedā-yı kūyuñ olmaḳ yeg cihānuñ her şafāsından²²⁷

X.

Gider elden seni gördükde şabr u ṭāḳat-ı insān

Naşıl olmaz Emīrī ḳākerüñ de ḫüsnüñe ḫayrān

Saña ḳalmış mıdur dünyāda ḫayrān olmıyan bir cān

Gören dir ḫüsn-i ṭāḳat-sūziñi ey āfet-i devrān

Benüm sen şāh-ı meh-rūya ḳul olmaḳ iledür faḫrum

Gedā-yı dil-ber olmaḳ yeg cihānuñ her şafāsından

Ḥarfü’l-he

Tahmis 64

Sultān-ı maḡfūr müşārün ileyh “En‘ ama’llāhü te‘ālā bi’l-cenneti ‘aleyh”

ḫāzretleriniñ bā‘ iş-i teşvīḳ-i üdebā olan ḡazel-i selīs-i pādīşāhāneleriniñ taḫmīsī.

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

²²⁶ Cevāhirü’l-Mülûk: beyt / nazm

²²⁷ Avnî’nin şiirindeki ‘dil-ber’ kelimesi Emîrî tarafından ‘kūyuñ’ şeklinde değiştirilmiştir.

- I. Ne füsûn eyledi ol çeşm-i nighedâr yine
İder ibrâz-ı tegâfûl nigh-i yâr yine
O sitemkâra bugün oldu sitemkâr yine²²⁸
- Ne didi bilmezem ol dil-bere ağıyâr yine
Kıldı bünyâd-ı cefâ ol büt-i ‘ayyâr yine
- II. Ey gözi murğ-ı dili şayd idici tayr didüm
Ey sözi leblerinüñ bedreka-ı hayr didüm
Olmasun maḥrem-i bezmüñ kerem it gayr didüm
- Gördüm ol dil-beri kūyında ider seyr didüm
Zînet olmuş gül ile gülşene gülzâr yine
- 94a III. El-firâḡ ey ten ü cân ey dîl-i nâlende didüm
Zerrece ḡalmayacak tâb u tüvân tende didüm
‘Aḡl u fikrüm olacak âh perâkende didüm
- Şehr içinde çü revân oldu revân ben de didüm
Fitne ile pür olur kūçe vü pâzâr yine

²²⁸ Cevâhirü’l-Mülûk: sitemkâr / cefâ-cû

IV. Fâtihüñ nazmına baḳ ṭab‘ uñ eger muḏṭar ise

Oḳıyor ṣād oluyor kim ki dili muḡberr ise

Böyle ṣāhāne süḡan söyler eger söyler ise

Ṭarf-ı burḳa‘ götürüp ‘ arz-ı cemāl eyler ise

Şehri nūr ide gibi āteş-i ruḡsār yine

V. Nāzeninüm ne ḳadar mültefit-i mükrimse²²⁹

Sīne-i ṣāfi ḡaraḏdan ne ḳadar sālimse

Kūyına varmaz Emîrî kime cān lāzımsa

Ġamzesi tiḡine ṭāḳat getüremez kimse

Naḳd-i cān virmek ile ‘ Avni ḡarīdār yine

Tahmis 65

Sultān-ı maḡfūr müṣārün ileyh “Āsāla’llāhü te‘ ālā feyzi keremihi ‘ aleyh”

ḡazretleriniñ ṣāmil-i enva‘ -ı meḏāmīn-i bedī‘ a olan ḡazel-i behīn-i mülhemiiyyet-
penāhīleriniñ taḡmīsi.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

²²⁹‘mültefit ü mükrimse’ şeklinde olması gerektiği düşünölmüş fakat Emîrî ‘ü’ koymadığından tamlama şeklinde okunmuştur.

I. Eylemez bir gün teraḥḥum ‘āşık-ı nālânına

Şanki âhen-pâresi koymış o meh vicdânına

Naḥvet-i çeşmi muḥālîfdür leb-i ḥandânına

Ġamzeler tîġini taldurmuş kaşı kurbânına²³⁰

Dil nişân olmak diler beñzer şuşadı kanına

II. Baḳ kitâb-ı ḥikmetüñ bir kerre bâb u faşlına

Vâkıf ol şu kârgâh-ı rûzigâruñ aşlına

94b Miḥnet-i temmûz olur derpey bahâruñ faşlına

Ḳıymet olmaz dil-berüñ gerçi metâ‘-ı vaşlına

Dil ḥarîdâr olur anuñ baḳmayup hicrânına

III. İtmedüñ şefḳat bu bîmâruñ dil-i ġam-ġînine

Ey ṭabîbüm gelmedüñ bir gün ser-i bālînine

Ba‘d-ezîñ itmey tecâvûz meşrebüñ âyînine

İşlesün kâfir gözüñ ne şıġar ise dînine

Eylesün şîrîn lebüñ ne lâyıḳ ise şânına

²³⁰ Emîrî ‘tîrini’ kelimesi yerine ‘tîġini’ yazmıştır.

IV. H̄azret-i Sultān Meḥemmed iftiḥār-ı taḥt u t̄ac
Murtaẓā-şavlet Felāṭūn-meşreb İskender-mizāc
Böyle nuṭṭ eyler o sultān-ı şehāmet imtizāc

Āb-ı Kevşerle cihān ābına ḳalmaz iḥtiyāc
İrse ger lā' lūñ ṭabībī ḥaste-dil dermānına

V. Oldı İbrāhime sūd lālāsı Cibri'l-kerīm²³¹
İtdi terbiye kelīmu'llāhı Fir'avn-ı le'īm
Kesmez ümmīdī Ḥüdādan bu Emīrī - i yetīm

Şöyle tenhādur miḥnethāne-i dehr içre kim²³²
Ġuşşa vü ġamdur gelen her gice 'Avnī yanına

Tahmis 66

Sultān-ı maġfūr müşārūn ileyh “Evfera'llāhü te'ālā melā'iketihī er-raḥmetihī
'aleyh” ḥazretleriniñ vāşıl-ı ġāyetü'l-ġāyāt ṭabaḳa-ı feşāḥat olan ġazel-i raḳīḳ-i
ḥaydarāneleriniñ taḥmīsi.

Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fġ' ilūn

²³¹ Müsvedde olarak nitelendirdiğimiz nüshada ‘Cibri’l-emīn’ yazılmıştır.

²³² Emīrī ‘hecr’ kelimesi yerine ‘dehr’ yazmıştır.

- I. Yāre virdüm her ne kim naḳd-i dil ü cān var ise
Bilmiyor ḳadrüm yine ol çeşmi fettān var ise
Āh kim meger raḳībe uydı cānān var ise
95a Ḳaşd-ı cānum eyleyüpdür yine hicrān var ise
Hey müselmānlar demidür baña dermān var ise
- II. Dem bu demdür ān bu ān sâ‘ at bu sâ‘ at gün bu gün
Baht ile ister ögün o yār ile ister dögün²³³
Duht-ı rezle cem‘ olup gülşende yār eyler dügün
Yine sevdāyī göñül hayli perişāndur bu gün
Sünbülünü tağıdupdur ol perī-şān var ise
- III. Bir zamān yutdurdı ḳanlar cevrimini müzdād idüp
Şoñra şād itdi fedā-yı ḥançer-i bī-dād idüp
Rāḫat itdi ḳayd-ı dünyādan dili āzād idüp
Öldigüm bilüp maḥalleñ itleri feryād idüp
Beni ağlar cem‘ olup bir yere yārān var ise

²³³ Cevāhirü’l-Mülûk: ögün / o gün
o yār / idbār

- IV. Kām-yābum sen gibi mihr-i vefā aşuñ görüp
Ya‘ni mühr ü udretüñ ‘ālem-nümā aşuñ görüp
Feyz-i ‘aşuñla gönölde Kevşerüñ başuñ görüp

Sen dür-i meknün firāında gözüm yaşın görüp
Baña taqlīd idüp alar ebr-i nīsān var ise
- V. Neşve-i şev-i lebüñle cūş ider şahbā-yı hum
Māha beñzer zīr-i pāy-i eşhebüñde naş-ı süm
‘Āşuñ olmazsa her kim ‘alıdur nā-büd u küm

Yüzüñe ‘āş olana münkir imiş dostum
Zāhidüñ gönölde yokdur nūr-ı ĩmān var ise
- VI. Selsebīl-i bā-ı cennet atdı bir dürr-i şafā
Ey Emīrī virdi yā bir mīve Tūbā-yı dekā
Yā didi Sulān Meemmed böyle nazm-ı dil-güşā

Ol şeh-i hūsn ü cemāle çün ul olduñ ‘Avniyā
Saña olmışdur müsellemlük-i ‘Oşmān var ise

- 95b Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Emṭara’llāhü te‘ālā sehā’ibi er-raḥmetihi ‘aleyh”
ḥazretleri gibi bir ḳahramān-ı bī-miṣālūn maḥṣul-ı ‘uluvv-ı ṭab‘-ı zafer-ṣi‘ārı olan
ḡazel-i raḳīḳ-i nāmdārāneleriniñ taḥmisi.

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- I. Āteṣ-i ḥasrete yandı dil-i nālān bu gice
Oldı dünyā ser-i ṣūrīdeme zindān bu gice
Uyumaz āhum ile dīde-i devrān bu gice

Çok mıdur itse göñül nāle vü efgān bu gice
Gelmedi meclise ol dil-ber-i fettān bu gice

II. Cāme-i māteme girdi ṣu cihān ṣanki bu ṣeb
Görinür reng-i siyehde gözime her kevkeb
İtmedi bezmi münevver o perī n’oldı sebeb

Tā seḥer ḳalsa göñül zulmet içinde ne ‘aceb
Yanmadı ḳarṣuma ol ṣem‘-i ṣebistān bu gice²³⁴

²³⁴ Emīrī ‘ṣeb’ kelimesi yerine ‘ṣem‘ yazmıştır.

III. Gelmege başladuğın mevsim-i nevrûzı bilüp

Qıldı hâzır o güle bād-ı şabā bāğı silüp

Neyleyim tırmadı giçdi bu dil-i zārı delüp

Ne ‘aceb ağlar ise bülbul-i cān çünki gelüp

Gülüp eglenmedi ol vechi gülistān bu gice²³⁵

IV. Muṭribā sâz u kemān u neyi efgāna getür

Büt-i raḳḳāş-ı sehî-ḳāmeti cevlāna getür

Her ne esbāb-ı şarab var ise meydāna getür

Sāḳiyā def -i melāl itmege peymāne getür

Şıdı çünki o güzel ‘ahd ile peymān bu gice²³⁶

V. Hâzret-i Fâtih-i zî-şanı Hüdā-yı mennān

Eyledi ‘adl ü şecā‘ atde vaḥîd-i devrān

Didi bu nazm-ı humāyūnı o kerrār-ı cihān²³⁷

Gelüp ol serv-i revān olmadı yanumca revān

96a

Gözlerüm itdi revān yaşlar ile ḳan bu gice

²³⁵ Emîrî ‘yüzi’ kelimesi yerine ‘vechi’ yazmıştır.

²³⁶ Emîrî ‘çün sıdı dil-berimüz’ yerine ‘şıdı çünki o güzel’ yazmıştır.

²³⁷ Cevâhirü’l-Mülûk : kerrār / mümtâz

VI. Beni zār itdi Emīrī ğam-ı dil-dār gelüp
Öyle kim pürsiş ider hâtırım idbār gelüp
Bahtı gör baña tesellī virür aġyār gelüp

Vuşlatı şem‘ ini çün yakmadı ol yār gelüp
Firqati nārına ‘Avnī yine sen yan bu gice

VII. Bu belāġatla Peyāmī işidürse söziñi
Bu feşāhatla Hümāmī işidürse söziñi
Bu selāset ile Cāmī işidürse söziñi

Bu kelām ile Nizāmī işidürse söziñi
İletir saña ħased Sa‘ di vü Selmān bu gice

Ĥarfū’l-yā

Tahmis 68

Sultān-ı maġfūr müşārün ileyh “Ederra’llāhü te‘ālā lubāni er-raĥmetihi ‘aleyh”
ĥazretleriniñ mir’at-i muşaffā-yı ilhām-ı Rabbānī olan ġazel-i efşah-ı
şehenşāhileriniñ taĥmīsi.

Mef‘ ūlū Fā‘ ilātü Mefā‘ ilū Fā‘ ilün

I. Celb eyle lāneye o hümā-yı yegāneyi

‘Anḳāya mesken eyle yine āṣiyāneyi

Yād eyle anda bu süḥan-ı nāzikāneyi

Sākī pür eyle cām-ı şarāb-ı muḡāneyi

Ma‘mūr kıl ḥarāba varan kārḥāneyi

II. Ey sākī pīr-i deyr ile zindānı hem-dem it

İşāl-ı pīş-i tılsım-ı gencīne-i Cem it

Ol reh-nümāya böyle niyāz-ı dem-ā-dem it

Ey pīr-i deyr ehl-i ḥarābātı maḥrem it

Keşf eyle bāde sırrını terk it bahāneyi

96b III. Bülbül çemende nağmeler itsün maḳām ile

Naẓm-ı Cenāb-ı Fātiḥ-i ‘ālī-keḷām ile

Rindān okur bu nuṭṭkını pek iḥtirām ile

Bī-ḥodluḳ itseler eger esrār-ı cām ile

Mest eyle şunmaḡile mey-i bī-ḥodāneyi

IV. Ol mey ki zīb-i dest olamaz cüst-cū ile

Ol mey ki atresi alınur ābrū ile²³⁸

Ol mey ki vařfi ařre sürer güft ü gū ile

Ol mey ki levh-i dilden ala řüst ü řūy ile

‘Ayš-ı muġāneyi vū cefā-yı zamāneyi

V. utmuş cihān-ı ma‘ rifeti pertev-i adīm

Eyle tenevvür-i naşar ey merd-i müstaīm

Tā şeş-cihet saña görine ma‘ ber-i ‘amīm

Gör mey ferāġını naşar it saf-ı deyre kim

Nār-ı Kelīmden diler isen zebāneyi

VI. Virdi Cenāb-ı a baña ‘al u fem ü bařar²³⁹

İtdi Emīri eřref-i malūk olan beřer

Yok şükrini edāya lisānumda tāb u fer

²³⁸ ‘ahre’ şeklinde yanlış yazılmış olan ‘atre’ kelimesi, diġer nüsha yardımıyla düzeltilmiştir.

²³⁹ Cevāhirü’l-Mülūk :

Verdi Emīri a baña nu u fem ü basar

amd olsun etti eřref-i malūk olan beřer

Etseydim āh Yesrib ü Bathāya bir sefer

‘Avnî o bezme varmağa lâıyık degülse ger

Men‘ itmeñüz ki bâri öpe âstâneı

Tahmis 69

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileıh “Eṭāfa’llāhü te‘ālā ḥûri el-ḥüssânı ‘aleyh”
ḥazretleriniñ enva‘-ı taḥayyûlât-ı mâhirâneı şâmil olan ğazel-i dil-güşâ-yı
mülhemâneıleriñ taḥmîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Meı-l-i ḥüsn-i dil-ber itme bî-ḳarâr eyler seni

Derd ile ser-geşte-i leyl ü nehâr eyler seni

97a Dâsitân-ı meclis-i ağıâr u yâr eyler seni

Yime dil-berler ğamın ey dil ki zâr eyler seni

Ger ‘azîz-i ‘âlem isen daḡı ḡâr eyler seni

II. Ḥazret-i Sultân Meḡammed Ḥân o Eflâtûn-nefes

Naẓmını ğüyâ hüma-yı ḡikmete itmiş ḳafes

Böyle pend eyler saña ey mübtelâ-yı nîm-res

Ger siyeh kâküılerüñ sevdâsın eylerseñ heves

‘Âlem içinde perişân rûzigâr eyler seni

- III. Kuş gibi sür' atle bî-ķaydāne düşme her yeme
Rāh-ı 'azmũñ bil ki uğrar dehşet-āver bir yeme
Şābir ol bu 'ālemũñ nîk ü bedinden ğam yeme

Yüz sürem bir şehsüvāruñ atı izine dime
Dağı gerdine irişmeden ğubār eyler seni
- IV. Ey gülistān-ı ümīdümde gül-i nāzik-terüm
Ey şebistān-ı ıarabgāhumda zīb ü zīverüm
Ey melāḫat maşrıķında āfitāb-ı enverüm

Dir imişsũñ yolıma cān virene raḫm eylerüm
Bu söz ehl-i ḫüsn içinde şermsār eyler seni
- V. Bu Emīrī āḫ-ı serdin yolına ḫarc eyleyüp
Ḥāşılāt-ı cism-i ferdin yolına ḫarc eyleyüp
Dürr-i şevķin naķd-i derdin yolına ḫarc eyleyüp

Eşk-i sīm ü rüy-ı zerdin yolına ḫarc eyleyüp
'Avni bir gün dostum kendüye yār eyler seni

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Esbağa’llāhü te‘ālā emtārı ğufrānihi ‘aleyh”
hazretleriniñ cevāhir-i ma‘ānī-i münevvere ile muvaşşah olan ğazel-i kemālāt-ı
mübeccel-i pādīşāhaneleriniñ

97b tahmīsi.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

I. Tolaşdum mülk-i Rūmı Kāndahār u Şām u Şehbāyı

Taḥarri̇ eyledüm Tebriz ü Şīrāz u Buḥārāyı

Cihānda bulmadum ol Tācık-i Ferḥāra hem-tāyı

Gör ol Türk-i Ḥaṭāyı nūş kılmış cām-ı şahbāyı

Şalar dil milketine türktāz-ı katl ü yağmayı

II. Perīşān eylemiş zūlf-i siyāhı ‘aql-ı müştākın

Hırāsān eylemiş çeşm-i kazā te’siri ‘uşşākın

Gümüş āyīne şandum seyr idince cism-i berrākın

Yüzi nāzüklük ile yile virmiş güller evrākın²⁴⁰

Ḳadi çāpüklük ile ḥāke şalmış serv-i ra‘nāyı

²⁴⁰ ‘ruḥı’ kelimesi yerine Emiri̇ ‘yüzi’ kelimesini yazmıştır.

III. Ebu'l-feth-i cihān Sultān Mehemmed Hān-ı meh-efser

Ġazanfer ferr ü Ferrūh ruḥ o 'ādil-dil Sikender der

Ne dir baḡ şānına nisbet Ferīdūn dūn olan server

Lebinden buse men'ine çekerken ḡamzesi ḡançer

Kaçan mümkindürür dilden giçürmek bu temennāyı

IV. O mest-i bāde-i 'işve ne derd-i 'āşıkı bilmiş

Ne bir gün 'āşıkān-ı sīne-çākın gözyaşın silmiş

Anı şun'-ı İlāhī ḡülşen-i kudret-nümā kılmış

Bahār-ı 'ārız-ı dil-berde tāze güller açılmış

İderse n'ola bülbul gibi 'āşıklar temāşāyı

V. Bugün pīr-i muḡān-ı 'aşkuñ oldum bezmine maḡrem

Şarāb-ı nāb ile oldı baña bir muḡ-beçe hem-dem

Nigāh-ı iltifātında ḡayāt-ı cān-fezā müdḡam

'Aceb mi muḡ-beçenüñ lā'-ı cān-baḡşına cān virsem

Ki bu deyr-i kühenden taşra şalmışdur Mesīḡāyı

- VI. O cāy-ı şevk-baḥşāyı idince ḥāṭırum merkez
Cilā-yı feyz ile oldı göñülden jeng-i ḡam müfrez
98a Baña oldı nice esrār-ı nihān zāhir ü ebraz

Ḥarābāt ehlinüñ yanında çün bir cur‘ aya degmez
Yeridür āteşe şalsam libās-ı zühd ü taḳvāyı

VII. Göñül oldı ḥayā-yı ‘aşḳ ile bir Vādi-i Eymen
Müsāvidür nazargāhumda şimdi gülşen ü külḥan
Gelir her bir cihetden köşeme āvāz-ı lā-taḥzen

Nice pinhān idem kim āteş-i ‘aşḳ u mey-i rūşen
Qılur izhār çāk-ı sīneden her sırr-ı ahfāyı

VIII. Yeter böyle Emīrī ḡaflet itdün terk-i dünyā kı
Cenāb-ı Ḥaḳḳa cāndan tāt ile meyl-i ‘uḳbā kı
Turur cāmı velīkin nerde Cem bir kerre ḥulyā kı

Çıkar cām-ı Cemi ‘Avnī ḥazīneñden temāşā kı
Eger bilmek merāmuñsa ke-mā-hī kār-ı dünyāyı

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Başta’llâhü te‘âlâ seḥâ’ibi Rıdvânihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ pîrâyîş-nümâ-yı sevâğ-ı ‘âlem-i bâlâ olan ğazel-i belâgat-ı müseccel-
i nerîmânîleriniñ taḥmîsi.

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

- I. Pertev-i mihr-i şafâdur dilimüñ muḳtebesi
Seveli sen gibi bir şûḥ-ı Mesîḥâ nefesi
Olalı nuṭḳ-ı şeker-der-şekerüñ dest-resi
Gönlümüñ la‘lüne cân virmek olupdur hevesi
Ḥâk-i pâyuñdurur ancaḳ gözümüñ mültemesi
- II. Dâm-ı hestîye gönül murğı şikâr olmışdur
Zîr ü bâlâya nazar-bend-i güzâr olmışdur
Ḳafes-i sînede bî-şabr u ḳarâr olmışdur
Murğ-ı rûḥuñ ki hevân içre uçar olmışdur
Dîde pervâzgehi sine müşebbek ḳafesi
- III. Ḥazret-i Fâtîḥ o Sultân-ı vaḥîd-i aḳtâr
Bâsıt-ı emn ü emân olmış idi leyl ü nehâr
Didi bu nazm-ı teri Ḥazret-i Mevlânâvâr

Sĩne-çāk ü gözi nemnāk ider nāle vü zār

Qılsa te'şĩr 'aceb olmaya nāyuñ nefesi

IV. Beni hoşnūd idemez yāremi bir kimse şarup
Öyle sızlatdı o ğamze dil-i bĩ-tābı yarup
Dönmişem berg-i ħazān-ı ğama beñzüm şararup

Mā-cerāmı diyemez yaşum işigüñe varup
Kırpigümdür var ise işbu yoluñ ħār u ħası

V. Saña beñzetdi Emĩrĩ gül-i bāĝ-ı iremi
Kimi ħūrşĩde şebĩh eyledi sen ğonca-femi
Kevşere tutdı mu'ādil kimi sen mübtesemi

Her kişı cānı gibi sevdügi çün sen şanemi
Saña cānum dise 'Avnĩ ne ħazer cān-ı kesi

Tahmis 72

Sulţān-ı maġfūr müşārün ileyh “‘ Aţfa'llāhü te'ālā qalbi el-ħabĩbi 'aleyh”
ħazretleriniñ 'ālem-i ma'rifete bergüzār-ı kıymetdār olan ğazel-i mevhibet-i
mükellel-i ħahramānĩleriniñ taħmĩsi.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I. Mazhar-ı luṭf u mürüvvet eyledi māhum beni
Şād u mesrūr itdi āḥir baḥt-ı āgāhum beni
Kām-yāb oldum biraḫsun ba‘ de-zīn āhum beni

Zülfünüñ zencirine bend eyledi şāhum beni
Kullığından itmesün āzād Allāhum beni ²⁴¹

99a II. Ṭālī‘ im olmuş niçün bilmem ki benden münfa‘ il
Üstime derd ü belā başlar hücūma muttaşıl
Olmuşam renc ü ezā çekmekde ferd-i müstaḫil

Cevr-i dil-ber ṭa‘ n-ı düşmen sūz-ı fırḫat za‘ f-ı dil
Dürlü dürlü derd içün ḫalk itmiş Allāhum beni

III. Dört yüz elli yıldan efzūndur Emīrī bu eşer
Şā‘ irānuñ levḫ-i vicdānında olmuş müstaḫerr
Baḫ ne dir Sultān Meḫemmed Fātiḫ-i yek-tā-güher²⁴²

²⁴¹ Emīrī ‘kılmasun’ yerine ‘itmesün’ yazmıştır.

²⁴² Cevāhirü’l-Mülūk: yek-tā güher / ‘ālī-siyer

Yakmağa hem yıkmağa çok söyleşüp sırr itdiler²⁴³

Sûz-ı sine eşk-i dîde âteş-i âhum beni

Tesdis 6

Sultân-ı mağfûr müşârûn ileyh “Ağrağa’llâhü te‘âlâ selsebîli er-raḥmetihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ numûne-i girân-bahâ-yı berâ‘at olan bâlâdaki ğazel-i hoş-edânuñ
maṭla‘-ı belâğat-ı mülemma‘nuñ başkaca tesdîsi.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

I. Şubḥa dek râḥatsız eyler her gice âhum beni

Bir ‘aceb sevdâya maḥrûn itdi dil-h‘âhum beni

İstemem âzâde qalmaq gördi ol mâhum beni

‘Aşkınuñ kıldı esîri yâr-ı âgâhum beni

Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Qullığından itmesün âzâd Allâhum beni

II. Kim ki kayd-ı ‘aşqdan âzâdedür ‘âşık degül

Birbirinden ḥâlet-i nîk ü bedi fâriḳ degül

Da‘vâ-yı ‘aşq itse qavlinde yine şâdık degül

Hâşılı lâ-qayd olmaq ‘âşığa lâyıḳ degül

²⁴³ Emîrî ‘vü’ kelimesi yerine ‘hem’, ‘her’ kelimesi yerine ‘çok’, ‘cümle el bir’ yerine ‘söyleşüp’ yazmıştır.

99b

Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Qullığından itmesün âzâd Allâhum beni

III.

Her birinde haşmımuñ olsaydı âhenden bilek

Quvvetü'z-zahrum olurdu ma'şer-i ins ü melek

Mihver-i maşşûdum üzre gerdiş eylerdi felek

Mümkin olmazken beni zincirler zabt eylemek

Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Qullığından itmesün âzâd Allâhum beni

IV.

Merkez-i şıdk u 'ubûdiyetde ben kıldum şebât

Dem-be-dem ammâ raķîb eylerdi 'arz-ı turrehât

İtmedi ammâ raķîb-i rû-siyâha iltifât

Yârimüñ seyr eylesün luţf u vefâsın kâ'inât

Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Qullığından itmesün âzâd Allâhum beni

V.

Âfitâb-ı maşrıķ-ı iclâle irdüm 'âķıbet²⁴⁴

İltifât-ı yâr-ı ferruķ-fâle irdüm 'âķıbet

²⁴⁴ Cevâhirü'l-Mülûk: iclâl / iķbâl

Ḥamdü'lillāh devlet ü iḳbāle irdüm 'āḳıbet

Ḥaşılı maḳşūd-ı mā-fi'l-bāle irdüm 'āḳıbet

Zülfünüñ zencirine bend eyledi şāhum beni

Ḳullıḡından itmesün āzād Allāhum beni

VI.

Kūy-ı cānān öyle meskendür baña rüz u leyāl

İnfikāke bir ḳadem yokdur benümçün ihtimāl

Eylese her kim bu ārām-ı dem-ā-demden su'āl

Böyle i'ṯā-yı cevāb eyler dil-i şūrīde ḥāl

Zülfünüñ zencirine bend eyledi şāhum beni

Ḳullıḡından itmesün āzād Allāhum beni

100a VII.

Zūr-bāzūlar bile olmaḳdadur pā-bend-i 'aşḳ

Hiçbir şey 'āşıḳı zabt eylemez mānend-i 'aşḳ

Ey Emīrī 'āḳıbet oldum selāsil-bend-i 'aşḳ

Baḥtuma reṣḳ eylesün cümle sa'ādet-mend-i 'aşḳ

Zülfünüñ zencirine bend eyledi şāhum beni

Ḳullıḡından itmesün āzād Allāhum beni

VIII. Hâzret-i Sultân Mehemmed kim odur Dârâ sipâh

Feth idüp Kostañiniyye şehrin itmiş tahtgâh

Zât-ı mes‘ûdı idi bu mülke bir lutf-ı İlâh

‘Aşkını bu beyt ile i‘lân ider ol pâdişâh

Zülfünûñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Çullığından itmesün âzâd Allâhum beni

IX. Hânedân-ı ‘Âl-i ‘Osmânuñ görüñ ‘irfânını

Añmayuñ sâ’ir selâtinüñ ‘ulüvv-i şânını

Añlayuñ bu dūdmân-ı a‘zamuñ rüçhânını

Fâtihüñ işte kırâ’at eyleyüñ dīvânını

Zülfünûñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Çullığından itmesün âzâd Allâhum beni

X. Fâtihüñ dīvân-ı ğarrâsın ziyâret itmeli²⁴⁵

Naẓmını ta‘zīm ile telsīm ü rü’yet itmeli

Rûh-ı pāk-ı nâzıma ihdâ-yı rahmet itmeli

Böyle ğarrâ nuṭk-ı zî-şânın kırâ’at itmeli

²⁴⁵ Cevâhirü’l-Mülûk: dīvân-ı ğarrâ / şâhâne dīvân

Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Ḳullıǵından itmesün âzâd Allâhum beni

XI. Hâfız u Selmân u Hâķānı ziyâret eylesün

Şevket ü Câmî vü Ḳā'anı ziyâret eylesün

100b Cümle şâ'irler bu dîvânı ziyâret eylesün

Bir de bu nazm-ı dıraḡşânı ziyâret eylesün

Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Ḳullıǵından itmesün âzâd Allâhum beni

XII. Şanki her bir nokṡası bir nâzenînüñ ḡâlidür

Her münevver ḡarfî bir naḡş-ı ezel timşâlidür

A'zamiyet 'aynıdur yâ aḡdesiyet dâlıdur

Ol mu'azzam pâdişâhuñ nazm-ı 'âlü'l-'âlidür

Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhum beni

Ḳullıǵından itmesün âzâd Allâhum beni

XIII. Görmedüñ mi nazmını ol pâdişâh-ı enverüñ

Nuṡķı 'âlidür o Sultân-ı ḡazanfer peykerüñ

Āferīn-ḡāndur aña Cibrilī ʿarş-ı ekberüñ

Ezber it bu maṭlaʿ ın ol tācdār-ı eşherüñ

Zülfünüñ zencīrine bend eyledi şāhum beni

Ḳullıḡından itmesün āzād Allāhum beni

XIV.

Şafḡa-ı dīvān içinde cemʿ olan āşāra baḡ

Hep taşavvufdur kelām-ı Fātiḡ-i kerrāra baḡ

Berḡ urur nūr-ı tevāzuʿ nazm-ı kıymetdāra baḡ²⁴⁶

Bir şeh-i yek-tā bunı nuṭṡ eylemiş güftāra baḡ

Zülfünüñ zencīrine bend eyledi şāhum beni

Ḳullıḡından itmesün āzād Allāhum beni

XV.

Himmeti on altı mülküñ Fātiḡ-i meşhūridur

Hem iki yüz şehr-i zī-şānuñ daḡı manşūridur

Şübhe yok kim Ḥāliküñ manzūrı hem maḡfūridur

Ol şehenşāhuñ bu maṭlaʿ maṭlaʿ-ı maʿmūridur

101a

Zülfünüñ zencīrine bend eyledi şāhum beni

Ḳullıḡından itmesün āzād Allāhum beni

²⁴⁶ Cevāhirü'l-Mülûk: nazm / şi'r

XVI. Bir yere cem‘ eyledi nādīde-i elfāz u kāl
Gösterüp şā‘irlere bir şāh-rāh-ı insicāl
Böyle şeh-naẓm eyledi inşā o zıll-ı Zü’l-celāl
Böyle ğarrā maṭla‘ ı yazdı o şāh-ı bī-miṣāl

Zülfünün zencirine bend eyledi şāhum beni
Kullığından itmesün āzād Allāhum beni²⁴⁷

Tesdis 7

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Fethā’llāhü te‘ālā ebvābi el-cinānı ‘aleyh”
hazretlerinin ta‘vīz-i vicdān-ı şā‘irān olan maṭla‘-ı havārīk-pīrā-yı naḡā-
dāneleriniñ tesdīsī.

11’ li Hece Ölçüsü

I. Sīneden şafā infikāk eyledi
Göñül miḥnete inhimāk eyledi
Tīğ-i ḥasret yüregüm çāk eyledi
‘Ālem-i fırkat beni ḥāk eyledi

Dili tīr-i ğam zaḥmnāk eyledi
Müjeñ fikri beni helāk eyledi

²⁴⁷ Emīrī’nin Cevāhirü’l-Mülûk adlı eserinde bu tesdisten sonra tezde çalışılan nüshada bulunmayan, “Derd-i ‘aşkıñ ki benim münis ü ğam-harım ola, Hāşelillāh ki dahi yār-ı vefādārım ola” beytine 10 bendlik bir tesdīsī bulunmaktadır.

II. H  zet-i Sult  n Mehmed H  n gibisi

R  zig  ru   p  di  h-ı      l  si²⁴⁸

  i   re de    atf itdi zihn-i   a  ıbı

Ba   ne      l  d  r kel  m-ı   a  'ibi

Dili t  r-i   am za  mn  k eyledi

101b M  je   fikri beni hel  k eyledi

III. Derd  n a  dı s  nem   zre y  reler

Ciger sızlar za  mum beni p  reler

Ra  m eylemez h  l  me meh-p  reler

Kimseden derdime olmaz    reler

Dili t  r-i   am za  mn  k eyledi

M  je   fikri beni hel  k eyledi

IV. M  btel  yum bir bel  lı esmere

A  laram ba  duk  a siy  h g  zlere

Ra  m ider mi    acab   bu    kere

B  yle niy  z eylesem ol dil-bere

²⁴⁸ Cev  hir  'l-M  l  k:      l   /    lib
  a  ıb / n   ıb

Dili tîr-i ğam zaḥmnāk eyledi

Müjeñ fikri beni helāk eyledi

- V. Şevḳ-i tehālûkle māl-â-māl idüm
Müheyyâ-yı rāh-ı istiḳbāl idüm
Pây-endâz-ı esb-i isti‘ cāl idüm
Ben seni şayd itmege meyyāl idüm

Dili tîr-i ğam zaḥmnāk eyledi

Müjeñ fikri beni helāk eyledi

- VI. Hālûmi bilmem ki kime söyleyem
Derd-i ğisûyı nesîme söyleyem
Nice sen yâr-ı besîme söyleyem
Ağlaşalum bir yetîme söyleyem

Dili tîr-i ğam zaḥmnāk eyledi

Müjeñ fikri beni helāk eyledi

- 102a VII. Görmedüm senüñ gibi meh-pāreyi
Ağladursuñ ‘ âşık-ı bî-çāreyi

Açduñ s̄inemde öyle bir yāreyi
Birbirinden siçemem ağı karayı

Dili t̄ir-i ğam zaḥmnāk eyledi
Müjeñ fikri beni helāk eyledi

VIII. ‘ Āleme ḥüsnüñ o gün ki şaldı ün
Yüzüñe bilmem ki baḫdum ben niçün
Hep ḳabāḫat bendedür ey yüzi gün
Beni bu derde düşürdüñ tā o gün

Dili t̄ir-i ğam zaḥmnāk eyledi
Müjeñ fikri beni helāk eyledi

IX. Şordı bir gün ol civān-ı meh-ceb̄in
Sende nedür dā’im bu āh u en̄in
Ben de dirdüm böyle cevāb-ı ḫaz̄in
Didüm ey ‘ömrimüñ varı nāzen̄in

Dili t̄ir-i ğam zaḥmnāk eyledi
Müjeñ fikri beni helāk eyledi

X. Ey Emīrī pīr ü bernā böyledür
Muḳtaṣā-yı zīr ü bālā böyledür
Meslek-i icdād u ābā böyledür
Mübtelādur derde dünyā böyledür

Dili tīr-i ğam zaḥmnāk eyledi
Müjeñ fikri beni helāk eyledi

Tesdis 8

102b Sultān-ı maġfūr müṣārün ileyh “Ḥubba’llāhü te‘ālā zülālī ğufrānihi ‘aleyh”
ḥazretleriniñ ḥāme-i belāġat cāme-i mülūkāneleriniñ bir eṣer-i mu‘allā-perveri
olan beyt-i lāmi‘ -i üstādāneleriniñ tesdīsi.

11’ li Hece Ölçüsü

I. ‘Aḳlumu itdi perişān perçemün
Yüregüm ḳan eyledi ğonca-femün
Baña refīḳ oldı senün sitemün
Pulad mı bilmem pençe-i elemün

Etegümi elden ḳomayup ğamuñ
Girībānumı çāk çāk eyledi

II. H  zet-i Sult  n Me  mmed H  n-ı p  k

N  şirev  n-   adl v   Erde  ir-idr  k

   hib-i fikr-i met  n    a  l-ı      k

Didi bu nazmı o    h-ı feyzn  k

Ete  mi elden   omayup   amu  

Gir  b  numı    k    k eyledi

III. Bir zam  n hem-dem id  m y  r  n ile

Bir zam  n hem-bezm id  m i  v  n ile

Bir zam  n ma  rem id  m rind  n ile

  imdi c  n   mi  net-i hicr  n ile

Ete  mi elden   omayup   amu  

Gir  b  numı    k    k eyledi

IV. Bir zam  ndı zev  -i evl  d u      y  l

Bir zam  ndı lezzet-i a  b  b u m  l

Oldı   imdi c  mlesi      b u   ay  l

Eyledi    a     n beni    r  de-   l

Etegümi elden kıomayup ğamuñ

Girībānumı çāk çāk eyledi

103a V.

Görmedüm senüñ gibi bir ğonca-fem

‘ Aşķuñda müstetir cevri-i dem-â-dem

Münisümdür miñnetüñ nerde tursam

Derdüñ berāber gider nereye gitsem

Etegümi elden kıomayup ğamuñ

Girībānumı çāk çāk eyledi

VI.

Hānde itsem ğamzeñ hiddet gösterür

Ben niyāz itdükçe şiddet gösterür

Günāgün āşār-ı nañvet gösterür

Raķıbe yā niçün şefķat gösterür

Etegümi elden kıomayup ğamuñ

Girībānumı çāk çāk eyledi

VII.

Yārüñ mañşerde dāmenüñ tutarum

Dünyāda itdigüñ cevri söylerüm

Ağlarum feryād u zārı eylerüm

Dirüm ey cefākār meh-peykerüm

Etegümi elden kıomayup ğamuñ

Girībānumı çāk çāk eyledi

VIII.

Ğamuñ her miḡnetüñ esāsı imiş

Cümle belālaruñ belāsı imiş

Cefālaruñ daḡı cefāsı imiş

Bütün ezālar akrabāsı imiş

Etegümi elden kıomayup ğamuñ

Girībānumı çāk çāk eyledi

IX.

Ğam olmışdur bende-i fermān-berüñ

Feraḡ da kıayduñda ‘abd-ı kemterüñ

103b

Her ne emr itsen anlardur yāverüñ

Ben isterken şafā-yı cān-perverüñ

Etegümi elden kıomayup ğamuñ

Girībānumı çāk çāk eyledi

X. Ey cefā-cū çeşmüñ ne fettān imiş
Bu Emīriye belā-yı cān imiş
‘ Aşkuñda sırr-ı hafī pinhān imiş
Cismümde cān tamarumda kıan imiş

Etegümi elden kıomayup ğamuñ
Giribānumı çāk çāk eyledi

Tesdis 9

Sultān-ı maġfūr müşārün ileyh “İsāla’llāhü te‘ālā secāli ni‘ amātihi ‘aleyh”
hazretleriniñ mānend-i zeheb hālīşü’l-‘ayār sikke-tırāz-ı belāġat olan müfred-i
sātı‘-ı şāhāneleriniñ tesdīsi.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

I. Ne ā‘lā bir temāşāġāhdur ma‘müre-i dünyā
N’olurdı olsa reh-yāb-ı hazān bu ğülşen-i zībā
Olur ālām u hasret birbirin ta‘kıb ile peydā
Ġınā virmez iķāmet müddeti kūtāh imiş şafā

Selāmet bāġına ‘işret içün başdum kıadem cānā
Medīd olmadı zevķüm ‘ākıbet vaķt-i hazān oldu

II. Budur Sultân Mehemmed Hân-ı şânî Fâtih-i a‘zam
Buña cevlân deminde teng olurdu ‘arşa-ı ‘âlem
Revâdur olsa şî‘ri yâdigâr-ı ‘âlem ü âdem
Ne dir bak ol şeh-i a‘zam o zıllu’llâh-ı mu‘ciz dem

104a Selâmet bâğına ‘işret için başdum kadem cânâ
Medîd olmadı zevküm ‘âkıbet vakt-i huzân oldı

III. Zemînde ‘âlem-ârâ ravzalar kâşâneler gördüm
Semâda hayret-efzâ encüm ü şems ü kamer gördüm
Kitâb-ı ‘ömr-i insânı faķat pek muhtaşar gördüm
Hemân her şahşı dünyâda müheyyâ-yı sefer gördüm

Selâmet bâğına ‘işret için başdum kadem cânâ
Medîd olmadı zevküm ‘âkıbet vakt-i huzân oldı

IV. Yed-i ‘acz-i beşerde çâre-i taḥdîd-i mühlet yok²⁴⁹
Ġazanfer-şavlet olsañ da bunuñçün elde kudret yok
Taḥallüf ġayr-ı mümkündür rızâdan başka şüret yok
Ziyâde tırmağâ ‘ömr-i ṭabî‘îden icâzet yok

²⁴⁹ Cevâhirü’l-Mülûk: ‘acz / ‘ömr

Selāmet bāğına ‘ışret için başdum kadem cānā
Medīd olmadı zevküm ‘ākıbet vaqt-i hazān oldu

V. Tolaşdum çok zamānlar ‘ālem-i bālā-yı dīgerde
Bulundum şoñra da şulb-ı pederde raḥm-i māderde
Vücūdum ḥayli dem ḥūn-ı cigerle oldu perverde
Muḳaddermiş bulunmaḳ āḥiri dünyā dinen yirde

Selāmet bāğına ‘ışret için başdum kadem cānā
Medīd olmadı zevküm ‘ākıbet vaqt-i hazān oldu

VI. Bu fānī ‘ālemüñ her ḥāline baḳduḳça bīzārum
Degül bi’llāh mā’il zīnet-i dünyāya efkārūm
Naẓar-endāz-ı āfāḳ u zemīn u āb u eṣcārūm
Temāşā-yı bedāyi’dür cihānda var ise kārūm

Selāmet bāğına ‘ışret için başdum kadem cānā
Medīd olmadı zevküm ‘ākıbet vaqt-i hazān oldu

104b

VII. Cihānuñ naḳş-ı gūnāgūnı şāyān-ı temāşādur
Selāmet bāğı dinmiş nāmına cāy-ı tarab-zādur

Faḫaṭ zevḫ u şafāya mā' il olma ' ayn-ı rûyâdur

Bahârında ḥazân âşârı sür' atle hüveydâdur

Selâmet bâğına ' işret için başdum ḳadem cânâ

Medîd olmadı zevḳüm ' âḳıbet vaḳt-i ḥazân oldu

VIII.

Ḥudûd-ı ' aḳl-ı ḳâşır keşf-i sırru'llâha ḥâ' ildür

O bahş-i a' zamuñ ḥaḳḳıyla derki ğayr-ı ḳâbildür

Cihân bir dâr-ı ğafletdür beşer de gerçi ğâfildür

Bu zâhirdür faḫaṭ aḥvâl-i dünyâ zıll-ı zâ' ildür

Selâmet bâğına ' işret için başdum ḳadem cânâ

Medîd olmadı zevḳüm ' âḳıbet vaḳt-i ḥazân oldu

IX.

O mürşidler ki anlarda ' ayândur feyz-i nûrânî

Virürler tâlibân-ı kâ' inâta ders-i rûḥânî

O ders-i ḥikmet-ârânuñ budur maḥşûl-ı vicdânı

Müşâbihdür ḥayâle ḥâl-i dünyâ ' ömr-i insânî

Selâmet bâğına ' işret için başdum ḳadem cânâ

Medîd olmadı zevḳüm ' âḳıbet vaḳt-i ḥazân oldu

X. Nücūma baḡsam eṭrāfında ḡulmet rū-nümādur hep
Nihāl-i gülde de ḡār-ı meṣaḡḡat rū-nümādur hep
Bu ḡudretlerde gerḡi sır-ı ḡikmet rū-nümādur hep
Faḡaṭ insāna her ḡikmetde ḡayret rū-nümādur hep

Selāmet bāḡına ‘ iṣret iḡün baṣdum ḡadem cānā
Medīd olmadı zevḡūm ‘ āḡıbet vaḡt-i ḡazān oldı

105a XI. Bu ‘ ālem gerḡi bir kāṣāne-i zevḡ ü meserretdür
Faḡaṭ iḡbāl ü ṣervet olmasa dār-ı felāketdür
Olan insāna elzem ḡüsn-i aḡlāḡ u ‘ ibādetdür
Beḡā nerde vüçūd-ı ādeme dūnyā muvaḡḡatdür

Selāmet bāḡına ‘ iṣret iḡün baṣdum ḡadem cānā
Medīd olmadı zevḡūm ‘ āḡıbet vaḡt-i ḡazān oldı

XII. ‘ Ulūm ehliyle ṣoḡbet itmedür maḡṣūd ‘ iṣretten
Degül ḡālī bu zevḡūn imtidādı ḡayr u raḡmetden
Daḡāyıḡ-bīn olup aḡla bu esrār-ı ḡaḡıḡatden
İṣit bu nükteyi Fātiḡ gibi üstād-ı ḡikmetden

Selāmet bāğına ‘ışret için başdum kadem cānā

Medīd olmadı zevküm ‘ākıbet vaqt-i hazān oldu

XIII.

Emīrī tābi‘ -i emr-i Hüdādur cümle mevcūdāt

Tevakkuf mümkün olmaz dāimā geçmekdedür evkāt

Bu ‘ālemde selāmet nerde rāhat nereddür heyhāt

İder bu müdde‘āyı işte bu beyt-i belīg işbāt

Selāmet bāğına ‘ışret için başdum kadem cānā

Medīd olmadı zevküm ‘ākıbet vaqt-i hazān oldu

Tesdis 10

Sultān-ı mağfūr müşārün ileyh “Teķabbūla’llāhü te‘ālā minhu ‘edā’i mā-farzı

‘aleyh” hazretlerinin evrādü’s-sene-i erbāb-ı hamāset olan maṭla‘-ı şehāmet-i

mülemma‘-ı cihāngīrāneleriniñ tesdīsı.

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

I.

Hüdā her ādeme bir gūne virmiş ‘aql u iz‘ānı

Nice hūd-re’yler fehmi eylemez fikründe noķşānı

105b

Tecāvüz itmedür haddin ‘aceb bir sırr-ı insānı

İder izāh işte Fātihün bu beyt-i rahşānı

Bizümle merdlik da‘ vî idermiş ol Ƙaramānî

Hüdā fırsat virür ise Ƙara yere Ƙaram anı

II. Cenāb-ı Fātiḥüñ ‘aşrında dünyā ğarḳ-ı nūr oldu

Nümāyān herkesüñ Ƙalbinde envār-ı sürūr oldu

Naşılsa bir Ƙaramanoğlu dil-bend-i ğurūr oldu

Anuñ ḥaḳḳında bu maṭla‘ şerefriṣ-i şudūr oldu

Bizümle merdlik da‘ vî idermiş ol Ƙaramānî

Hüdā fırsat virür ise Ƙara yere Ƙaram anı

III. İşin bir ādemüñ zāt-ı Hüdānuñ luṭfı berkitse

Olur tevḫīḳe mazḥar her ne semte meyl idüp gitse

Gedā-yı rüzigār olmaz naḫīr-i aĝniyā n’itse

‘Abeşdür baḥr ile ƙatre müsāvāt iddi‘ ā itse

Bizümle merdlik da‘ vî idermiş ol Ƙaramānî

Hüdā fırsat virür ise Ƙara yere Ƙaram anı

IV. Egerçi şeb-pere inkār ider şems-i cihāngiri

Celī bir nūra ƙarşu varmıyor bir ḥükm ü te’şiri

Odur kendüsünüñ ancaḡ medār-ı ḡumḡ u teşḡirī

Olur nefsinde zāhir herkesünüñ noḡsān-ı tedbīri

Bizümle merdlik da‘ vī idermiş ol Ḳaramānī

Ḥüdā fırşat virür ise ḡara yere ḡaram anı

V.

Ümīdüm mīvesi naḡl-i emelde şīrenlenmişdür

Bu feyz-i Ḥaḡḡı görmez çeşm-i ḡalbi ḡīrenlenmişdür

Baḡuñ şu merdüm-i küstāḡa ‘ aḡlī tīrenlenmişdür

Meger iḡfāl idüp bintü’l-inēb hemşīrenlenmişdür

106a

Bizümle merdlik da‘ vī idermiş ol Ḳaramānī

Ḥüdā fırşat virür ise ḡara yere ḡaram anı

VI.

Egerçi ḡorḡusundan cān atup i‘ zāza ḡalkışmış

Ḥaḡīḡatde ne ‘ aceb ḡīleler ibrāza ḡalkışmış²⁵⁰

Teferrüd mevḡi‘ in zu‘ munca ol iḡrāza ḡalkışmış

Bu güncişke baḡuñ şebbāz ile perdāra ḡalkışmış

²⁵⁰ Cevāhirü’l-Mülûk: ‘ aceb / müdhiş

Bizümle merdlik lafın idermiş ol Ƙaramānī²⁵¹

Ĥüdā fırşat virür ise Ƙara yere Ƙaram anı

- VII. Şināver olmayanlar girmege deryāya Ƙādir mi
Cehālet ehli baĥş-i fāzıl-ı yek-tāya Ƙādir mi
Ĥazef olmaĥ müsāvi dürr-i bī-hemtāya Ƙādir mi
Siyāh şeb ziyā-yı māh ile da‘ vāya Ƙādir mi²⁵²

Bizümle merdlik da‘ vī idermiş ol Ƙaramānī

Ĥüdā fırşat virür ise Ƙara yere Ƙaram anı

- VIII. Emīri nice kerre ‘afva mazĥar ƙıldı ol Sulţān
Bu ĥālī ƙalmadı ammā ĥıyānet itmeden bir ān
Nihāyet baĥdı kim olmaz buña luţf eylemek şāyān
O Sulţān eyledi āĥir bu beytüñ ĥükmini i‘ lān

Bizümle merdlik da‘ vī idermiş ol Ƙaramānī

Ĥüdā fırşat virür ise Ƙara yere Ƙaram anı

²⁵¹ Emîrî Avnî’nin ‘da‘ vī’ kelimesini deĝiştirerek ‘lafın’ kelimesini yazmıştır.

²⁵² Cevâhirü’l-Mülûk: siyāh / zalām

IX. Bu dürr-i şāhdār-ı ẖikmeti ey dil ziyāret kı1
Ne ‘ālī maṭla‘-ı şāhānedür ta‘zīm u ẖürmet kı1
O sulṭān-ı celilūñ rūḥına ihdā-yı raḥmet kı1
İrer ḥālīkden istimdād rūḥ-ı beyte diḳḳat kı1

106b Bizümle merdlik da‘vī idermiş ol Ḳaramānī
Ḥüdā fırsat virür ise ḳara yere ḳaram anı

X. Gidince şarka maḡlūb eyledi Dārā-yı Īrānı
Dönince maḡribe feth itdi Şırbistān u Yūnānı
Ḥimāye itdi ehl-i ẖikmeti erbāb-ı ‘irfānı
Bu ‘ālī maṭla‘ı inşā buyurdu tab‘-ı zī-şānı²⁵³

Bizümle merdlik da‘vī idermiş ol Ḳaramānī
Ḥüdā fırsat virür ise ḳara yere ḳaram anı

XI. O sulṭān-ı cihān tab‘-ı bülendin nāmdār itmiş
Mişāl-i Ḥaydar-ı kerrār ḳudret āşikār itmiş
Kerāmet gösterüp gūyā ki nuṭḳın Zū’l-fiḳār itmiş
Bu şāhāne kelāmı yādigār-ı rūzigār itmiş

²⁵³ Cevāhirü’l-Mülûk: inşā buyurdu / inşād kıldı

Bizümle merdlik da' vî idermiş ol Ƙaramānî

Hüdā fırsat virür ise ƙara yere ƙaram anı

XII.

Mu' azzam ƙahramāndur 'ālemüñ ceng ü cidālinde

Büyük toplar ıŝāğa itdi İŝƙodra cibālinde

Cihān ditretti her bir ƣamle-i Hāydar miŝālinde

Görüñ Hāƣƣdan niyāzı nuƣƣ-ı saƣvet iŝtimālinde

Bizümle merdlik da' vî idermiş ol Ƙaramānî

Hüdā fırsat virür ise ƙara yere ƙaram anı

XIII.

Ŗeh-i eş' ārdur bu maƣla' -ı yek-tā-yı Sultānî

Hāƣīƣatde budur ƣuğra-ı ģarrā-yı hūkümrānî

Sevādında ' ayāndur beyza-i ' anƣā-yı rūhānî

Beyāzında nihāndur dūde-i esrār-ı nūrānî

Bizümle merdlik da' vî idermiş ol Ƙaramānî

Hüdā fırsat virür ise ƙara yere ƙaram anı

107a XIV.

Bu maƣla' rūhın ŝād eylemiş Cemŝīd ü Hāƣānuñ

Yanında ƣıymeti kemter ƣalur yāƣūt u mercānuñ

Gelüp sürsün yüzün ta‘ zîm ile aqvâmı dünyānuñ

Ziyâret eylesün kerrûbiyânı ‘ arş-ı a‘ lānuñ

Bizümle merdlik da‘ vî idermiş ol Karamānî

Hüdâ fırsat virür ise kâra yere karam anı

XV.

Bu ġāzî kâhramānuñ oldılar maḥḥûm-ı fermānı

Trabzon imparatorı kadîm ḥānı Mora bānî

Alup İstānbulı Eflāk u Hersek Bosna Boġdānı

Didi bu maṭla‘ ı meydān-ı ceng ü ḥarbûñ arslanı

Bizümle merdlik da‘ vî idermiş ol Karamānî

Hüdâ fırsat virür ise kâra yere karam anı²⁵⁴

²⁵⁴ Emîrî bu tesdîsten sonraki tesdîsin üzerine baştan sona bir çizgi çekmiş ve iptal etmiştir. Tesdîs şöyledir:

Bu cedd-i a‘ zam-ı Sultān Reṣād Ḥān-ı mu‘ azzamdur
Ferahla müstedām olsun bu ‘ âlem tâ ki âlîdür
Medār-ı iftiḥār-ı Āl-i ‘ Oṣmān-ı mufahḥamdur
O Sultānuñ bu maṭla‘ ceddinüñdür pek mükerrermdür
Bizümle merdlik lafin idermiş ol Karamanı

Hüdâ fırsat virür ise kâra yere karam anı Ayrıca ilk mısrada öncelikle Sultan Hamid yazan Emîrî daha sonra ‘Hamid’in üstünü çizerek ‘Reṣad’ yazmıştır.

Cevâhirü’l-Mülûk: Bu tesdîste çalışılan nüshada olmayan bir bend daha mevcuttur:
Emîrî tab‘ ıma imdād-ı Rabb-i lâ-yenām oldu
O şâhın şî‘ rine taḥmîs ü tesdîsim tamām oldu
Açıldı tâze güller zînet-i bâġ-ı kelām oldu
Cenâb-ı Fâtihîñ dîvânı miskiyyü’l-hitām oldu

Emĩrĩ eyledi tertĩb divān-ı Fātih-i ekber

O divānı bütũn taḥmĩs ü tesdĩs itdi bu kemter

Şefā'at eyleye ol ġāzi-i zĩ-şāna peygamber

Ḥitām-ı misk olur divānına bu nazm-ı feyz-āver

TIPKIBASIM

بویلهای اولی بنی ریا کار و اله آملک قیبه یونک آیه شیه
بویله کوزه ایله نورمدی بویلهج صمد

وایترهض قدرت لطفه و المکده فحی زره اولره کوه ایسه کوشکده
برومر ووزیره رفا شکرده کول جام کم نوسه ایسه برکده

بر سده هبیه اولک کیهض

بومر هضه خایج کم اقدام وعلده فحی ایته ایسه ایسه کیهض
لکته نظم ها بوی تنظیم ایله الهه خونی سی صرع ایسه چون کوه برده

مطلع دیری بویلهک و آخیره صفا

سلطان مغروریت ایله دنده تنالی کمال رهض عیله هضه بندیه
آیه ایله یلچ آیانک سه هضر لر ن هضرهای هضره اوله یول یول

تجسیمی

چمکیم وروی عیان ایتره ده یولک عیله اوله قندن بری ایتره ضایع
اورخان اکلده ایتره دی هون و صیغیم کله آغله برده ورمیم صیغ کیهض

آشکله اوله روی غلبه ایتره یولک

علیه بره صیغ ایتره یاکو رصال بریه طویط بری با الماسی قویله
باریه سلطان کمر بویله نظم جیشل مسکله دیره سن بهضه هویه علی

ابوالفتح سلطان محمد خان نانی و علم الزهراء اعلی

الضمدانی هضرزید دویان بویلهج

ها بویلهج تجسیمی بویلهج

د حرف الملافه

سلطان مغروریت ایله دایم ایله تنالی خال خال عیله هضرزید
علم عیله تیره ایله نعت عیله سوسته اضمعی مکره کمریله

تجسیمی

ای روح صفا صیغ ایله صغریا ایتره سر برده و صیغ ایله ایله
بر عالم رحمت ایضا صیغ ایله صیغ بویله بویله ره عید رسته رسته بویله

خوره ک یه موسی لب لعلن دیم تجسیمی

کله صیغ قدرت زانک کم بر تره مکره جیه فرقه ایله تفکر
مکره نظیرت ایله بویله صغریه بویله صیغ کم ضایع کم ویرده

صافی جهان یازموی صغریه کله

ای هضره کوه صیغ ایله ایله دیم صیغ هر مکره هضره اولره بویله

حلقه منقرضه - ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

تجسس

تجسس: کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

تجسس: کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

تجسس: کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

تجسس: کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

تجسس: کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

مرحله پنجم، عرض این جایگاه

استاد و استاد علم، هر کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

استاد و استاد علم، هر کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

استاد و استاد علم، هر کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

استاد و استاد علم، هر کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

استاد و استاد علم، هر کاره تو بر منم، ای راجع بقه نشانی بودم، دیگر دیدم، هفت تن
کشته شدن اسناد حلقه بود - ندیدی، خود جانی کاره تو می - هادی زین

مسلک

به آگاهان عاقله برین زیاده اهل حق
آیات فائزانی هیه کوه قلعه و صحر

ایمان عالمه اهره باقی عطف نظر

همی با منیه هرگز انجمن بر سر سفر

هکیم مختصر ای ذوق روحانی اولیه

هفتاد و هفت سوره یکم کلامت اولیه

عاشق اولیه چویم اتم دودنه مختص اولیه

فلا یبر عاقله اولیه حق فائز اولیه

راحق اولیه عاقله فائز اولیه

سینه سوره اولیه دلمزدل برهان اولیه

بولکم بولکم دعوای اولیه دودنه

سخت دودنه برهان عالم اولیه

برهان اولیه برهان برهان اولیه

دودنه برهان برهان اولیه

کیم برهان برهان اولیه

صدای سلطان محمد فائز مختص

چویم برهان برهان اولیه

با ابریه دودنه حقیقه الله مختص

دودنه برهان برهان اولیه

حقیقه کیم برهان برهان اولیه

سلطان معصوم اولیه د ابریه الله مختص

الکلیه علم مختص

ساحل روحانیه عالم اولیه مختص

مختص برهان برهان اولیه

مختص

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

رغبت اولیه مختص فائز اولیه

مدره باقی علم ایبره مختص برهان

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

سلطان معصوم اولیه د رفعت الله مختص

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص برهان برهان اولیه

مختص

رندی نام ضام خانه کاشا کویج
منظم رضای امیر الملوک مسام کویج
اهل استقامت کسب انجا ریاض کویج
هر خانه عاصفه و دیر عمارت کویج
وصال اقبال کمال هفت سلطه کویج

ای کمال فایده! ای سلسله نامور
عاصفه بره پیرم ایست ایستای ای کویج
انور و جوارک اغیارک ای کویج
ایستای کویج ایستای کویج

بی عمارت ملک ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج

ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج

ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج

ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج

ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج
ایستای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

در جود سلطان اولی استای کویج
هو اولی استای کویج ایستای کویج

حرف الراء

سلطان مغرب عالم در ساله تقابل بر ملا افره بیدار مغرب و کبریا و کبریا و کبریا

به بدی و کمال بر جسته چیده در کمال و کبریا و کبریا و کبریا

چشم و کمال و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

الاسره هم قوی و در بر آید کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

هفت سلطان و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

باید عالی و در سلطان و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

ایست خواص اولاد و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

تاریق سنی و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

در و در و در و در و در و در و در و در و در و در و در و در

بوی سیر و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

ضمیمه ای و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

روشنایی و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

سلطان مغرب عالم در لطف الله تعالی و القیامه بیدار مغرب و کبریا

سایت خبر و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

کشت مصلی به ایست و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

بوی و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

ریت و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

هفت سلطان و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

باید و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

کشت و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

ای و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

ای و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

ای و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

ای و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا و کبریا

محبوب

ای زانق نهر - محبتم گروها در -
محبوبان نهر - منم نهر -
محبوبان نهر - منم نهر -
محبوبان نهر - منم نهر -

سنگ سبز رهن - المهر در -
سنگ سبز رهن - المهر در -
سنگ سبز رهن - المهر در -
سنگ سبز رهن - المهر در -

کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -

رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -

کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -

نقطه کبریا - منم نهر -
نقطه کبریا - منم نهر -
نقطه کبریا - منم نهر -
نقطه کبریا - منم نهر -

کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -

رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -

کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -

رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -
رودخانه سبز رهن - المهر در -

کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -
کوه سبز رهن - المهر در -

نعمه بجهل کسین همنه عوفان دوش

ایز بیل عدله استه منزه دوش ایضا درین ایدن باب بدویدج در

کسین تر قنای کج آمانی کج عهد اهل عالین مومنه من عوفان

اولی اهل همنه کسین مومنه دوش میل امیر دیاوه بر مومنه انان طوقا

ایمیری عالی عالم بیله ایضا عوفان دوش اولی اولی دوش

بر دست عیت بر آیدیم دوش انا دوش

طغان معصوم الیم در ای الله تعالی منزه عید طغز

دسته دریم دوش دوش طغان اولی دوش طغان دوش

تجسس

بایزده دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

اولی دوش دوش دوش دوش

همنه طغان دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

طغان دوش دوش دوش دوش

طغان معصوم الیم در ای الله تعالی سابعه اهل عید طغز

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

تجسس

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش دوش

دوش

شرفیہ نام نہاد ب جہدہ
دھ لظن بیان مخمدر

مطلوبہ صاحبہ مخمدر

من مکن سن سنا لظن
مکانہ ہوسہ کفر لظن

یا نقلیہ ایہ لظن
عزیز خزانہ لظن

کوکل سدرتہ لظن

قدم باہاری ہودن درگاہ
کیوبہ تغیبہ دغان درگاہ

خامہ درختہ سربان درگاہ
سخت وصلہ سنگھان درگاہ

ایستہ بر کورہ سربہ درگاہ

نشاطی اگاہی بکون سربہ
نخی داندھی صیقل اولیٰ سربہ

مذکورہ ایستہ سربہ
دلہ لظن مخمدر کونہ سربہ

کیمی ایکہ قورہ لورہ

نہایہ صفتہ دیارہ
زبیرہ لایہ سربہ

دورہ میرہ عقلہ دیارہ
قالہ پایادہ لظن دیارہ

صافہ سورہ اینہ سربہ

محمد خان غانی خدیوہ
ابوالفتح لایہ سربہ

امید بیہ لایہ سربہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

ظہان غنی ایرتہ درگاہ

سرد خان خانان المومنین علی باکتر
دھتہ بکتر دھتہ چورہ لورہ

دورہ بکتر سربہ دھتہ بکتر علی
عقدہ بکتر سربہ بکتر علی

اہل ایمان اولیٰ اولیٰ علی

دوران خانہ بکتر اصحابہ درگاہ
کامہ اولیٰ بکتر سربہ

لظن بکتر بکتر بکتر
مخمرہ سی اولیٰ بکتر سربہ

دایہ اولیٰ بکتر سربہ

علیٰ بکتر اولیٰ بکتر سربہ
عظیم شہزادہ اولیٰ بکتر سربہ

فخریٰ بکتر بکتر سربہ
عزیز بکتر سربہ

سنا بکتر سربہ

حسان بکتر سربہ
ایلم بکتر سربہ

دایہ بکتر سربہ
عزیز بکتر سربہ

نہایہ صفتہ دیارہ
زبیرہ لایہ سربہ

دورہ میرہ عقلہ دیارہ
قالہ پایادہ لظن دیارہ

صافہ سورہ اینہ سربہ
محمد خان غانی خدیوہ

امید بیہ لایہ سربہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

ظہان غنی ایرتہ درگاہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

محمد خان غانی خدیوہ
ابوالفتح لایہ سربہ

امید بیہ لایہ سربہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

ظہان غنی ایرتہ درگاہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

محمد خان غانی خدیوہ
ابوالفتح لایہ سربہ

امید بیہ لایہ سربہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

ظہان غنی ایرتہ درگاہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

محمد خان غانی خدیوہ
ابوالفتح لایہ سربہ

امید بیہ لایہ سربہ
کل رہا رہ میرہ لایہ

هکیم اولم تیغ بر کیم و جان اید

حیل ایدی هادی تیغ و دوش هدی تیغ حیلان کیم ویری نظم کور

او قیام قیام اولدی ایز کیم ویرا کاهه صلی کیم ویرا آت اید

کاهه رقص کیم حال کیم برک ن اید

آدم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

ای ایدی تو قیام کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

قوی باغ کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

حیفان صفیر مایه ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

قلم قوی کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

خمیجی

سجل ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

برقا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

نقده جیلم باغ کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

سجل ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

زایم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

باقی بو قوی اید کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

حیفان صفیر مایه ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

سجل ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

خمیجی

رود ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

سجل ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

ایست ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

حیفان صفیر مایه ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

سجل ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

رود ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

سجل ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

ایست ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

حیفان صفیر مایه ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

سجل ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

رود ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

ایست ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم ویرا کیم

ه

رِسَاءُ اَصْحَابِ بَيْتِ اَبِي بَكْرٍ عَلَي
 سَيِّدِ اَصْحَابِ بَيْتِ اَبِي مَعْصُومِ

صفت بی ایسده بی کورل
صفت بی ایسده بی کورل
صفت بی ایسده بی کورل
صفت بی ایسده بی کورل
صفت بی ایسده بی کورل

صمدی محمد - خاندان
محمدی محمد - خاندان

کرسه برع هذا العقی مدایم
رسه هکله ایه در مدایم
هزه بنه اهل حق مدایم
حق هاه اهر عافه لایم

از روی ششها بنی دستا بام بر سر
خیزن محمد انفسان بسیم ره دگر

[illegible]

می خوریم نفسی برآید -
 صفتد اما نمی خورند
 صفتد من نمی خورند
 کریم اما نمی خورند
 کریم کی اول می خورند

امدی کورک ی سیم جان
 کوکل اعطاب اید اراکھیل
 مایجری نی - مویلم قصداک
 ملک کورک اولاقه حایمی در-

ی موبد بہ صدقہ نبیہ
 برحق از حق حسد نبیہ
 صبح و صفت مع نبیہ
 دقہ کدی بہ صد نبیہ
 اکامیر این موبد و نبیہ

حفظ مصحف - آیه و ابراهیم علیهما السلام - علیه السلام -
 انبیاء - ابراهیم - علیه السلام - علیه السلام -
 علیه السلام - علیه السلام - علیه السلام -

عزیز من سرور من - بیکم از یاد
 محبت من سرور من - ای بیکم از یاد
 سرور من سرور من - ای بیکم از یاد
 قاصد انصاف من - سرور من سرور من

همه بگشاید امید مریدان است
 انبیا و ائمه و اولاد علیهم السلام
 اول کرده است به دنیا بی غش و غش
 ای که مراد رجب از کرم با الدن کبر

حکایت معصوم ائمه را خداوند تعالی بفرموده است (حضرت با
 صفت الهی اولاد بارده کی خلل حدوت سرقتی بر روی طاعتی

نسیب

دودم دنیا دنیا فتنه فرا الدن کبر
 دفعی صفا دل از کز با بد الدن کبر
 دفعی فتنه آید به خشکها الدن کبر
 ساجده در کرم بر کرم دلم را الدن کبر

ای پسر - دقت هفت باغ در با الدن کبر

در دودم بر بنده کم وضع ظاهر کن دگر
 نور پادشاه فتنه شده در دین کبر
 هفت خایه کن بر شریف کن
 یاد اید به فعلی با به با بد الدن کبر

ساجده در کرم بر کرم دلم را الدن کبر
 ای پسر - دقت هفت باغ در با الدن کبر

امید بگویند از دست تیرگی سوختن
 آفتاب سوخته از دین که هفتان آسمان
 بارگاه آینهی جهان بر کله بر تو نشان
 خود سوخته چو روی اول که سوختن

عونا آنچه بر به فایه ایست در

حکایت معصوم ائمه را دست الله تعالی در در المؤمنین
 کوب آسان عذبت اولاد کول بر تو ازای شریک بر باد

نسیب

زوت دنیا به آنچه ایست الدن کبر
 عاقل بر عالی از کز با بد الدن کبر
 هفت اید به فعلی هفت باغ در با الدن کبر

بر کعبه در آید از کعبه طبع خوف و طمطم
 دنیا مهره اولد - بوی سبب علم
 بیدم طبع آید صبه دلدن طمطم
 هر چه زهد و عهده با دل از کعبه

کوب و کعبه اول فطاعت الدن کبر

معنی ساجده در کعبه چنان در کعبه
 کعبه محمد از کعبه از کعبه
 کعبه ایضا بیان بر کعبه در کعبه
 سید هفتان اولد - آه کعبه طمطم

لوحه با د هفت باغ الدن کبر

هفت هفتان محمدان اولد - یا
 خایه اید اولد - آه کعبه طمطم
 نظم عال الشاه بر کعبه طمطم
 کعبه اید بر کعبه طمطم

طرح

ایرینور دقت هژان فعل یا - الدن کبر -

بامه کورقه هله سیمون دیا ریم انزیه یونیم یی بیلیم ایدنا سادیم
هاتلق بوم - یا ت خرت ایا ریم کشف حیلان اولور دلاجه استدریم

ساجا می هون کم بولون لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان دقت یا - الدن کبر -

زایار کشفه المده موهظ علی لالیم کسب ایدیمه یقینه اهر علی
بولدی هر سوج مسل خنده کور علی آلدی دنا بر وقت هله لور علی

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان دقت یا - الدن کبر -

نور یا - آس می بولون هلم ایتیم ساج وایلیک یا نده براتی اید هیلانی
ساجا هادی نارین بر لر یی نیاب ساقی غر یستم یا - اید جیدی

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان یاغ وریا - الدن کبر -

نوری قللمه کورستر - بریم صبریم یی یا - اید بر قده می یلک یکلک یکلک
چیمه کور قتا روی اید بر کور اید یی یا جیقل بر یا - جیدک اید کیم یی

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان یاغ وریا - الدن کبر -

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -

ایرینور دقت هژان دقت یا - الدن کبر -

بریم یی ساقی و قلم با اید - ایل با اید - هادی ساقی هادی هادی در بریم ایل
هادی یی هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان یاغ وریا - الدن کبر -

بوزال اولک ایل یان وریا - بوجی بر سنا ایل هیلیم ایل
روفا بر محمد - اوزره کور کیم وریا - بریم ایل ساجت دقا وریا

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان دقت یا - الدن کبر -

باغیم وریا دم صرت لعلیم ایتیم دین اولدی مظهر ایتیم کوریم وکلی کور
ایده یا - اید سنا ایل سنی وریا لیلیه فاقق موبین یکلک اید وریا یکلک

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان دقت یا - الدن کبر -

عاشق وریا ساقی انا ندر هیمی مایه وریا اولی هادی هادی وریا وریا
نور یا - یا اید هر هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی هادی

ساجا می هون کم بولیم لالیم االدن کبر -
ایرینور دقت هژان یاغ وریا - الدن کبر -

هنا بي حزن رسا الیکن
کریمی روضه عالم الیکن

ولہجہ سرائیکی
ایکون

فوزیرک فاضل حضرت

عقله ایسوی مغزیات لور لب
فیه حصصم افرد ملک لور لب

هو خاتم قصه صرور و نكاح المردوب

آدم در هزار اولیہ مخبرہ۔

هائی کون صرف ایک بندہ صالحی
عالم رحیم امیری عالمی

البربره، انتقامی

عربی نو ۱-۲-۳

سأ على نسبي بهرج ارفان عول عديتي عقلت فإنا هذا - لربنا
سعدان صغيرين - الم - ا - الله تعالى الرب العليم (٥٥٠)

1

روم ۱۵۰۰ دل سوزیه بر می - هکده - او - اهل سم نوری افا ابراهیم

خط وصال وصال لهری وصال

بی جنبہ سیکھو رہب آم رہ سکھو

سید ذوالکلیب ابن ذوالعزیز
اور علیہ السلام علیہ السلام

نذر اهل عقدہ سی صفتہ مکرمہ

يا سخي برضه ماهه علمك از لي سله -
يا هجره اوجنه به قدرت از لي سله -

امیدی سلطان محمد بابو لطفی دارد -
ایمانی نفسی لوطی در میانها -

د- ایہ سب سے عام ہے۔

عَلَّمَ هَرَبِيَّ بَارِعًا لَهُ أَتَمُّ أَرْبَعِ
يُصْرِفُ عَلَى عَقَانِ أَدْلَسِ بُولَمِ - (١٥٦) -

هو حاصله بانکه علم علی الدائم
بوجهی نبیند بطریق علم بر علم اصحاب

کتاب در بیان احکام و فرائض

هذان معصومان - الب (عجل الله تعالى اليهما الجمال) هذان

موت - انطا - ارضان - محل اكل - شاهزاده

1

[illegible]

دینا، علم و کرمه دین بر خود -
 نبه بر علم و دین و کرمه -

بسم الله الرحمن الرحيم

۵۰ سالہ کا ہے

آہ دیاں نہ جانے کی

بسم محمد ناهید محمد اولیه
بسمه نظیر ابد اظلال زلالیه

موسیٰ علیہ السلام و آلہ

صفای مغفرت - الم در حق الله تعالی بسا افضله علیهم علیه و سلم
بدیده بصدقه چه علقه بسا عام ازین عزل مرکن خافه ازین

تجوز اهل و نه بدیده ربان نیز
کرم و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

تجوز اهل و نه بدیده ربان نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز
کرمی و دل اول کرمی آه جزو آن نیز

بیت رستا از روی امیری رخسار لعل - حق معصوم مکان آید ز لعل آفتاب -
آستانه بلندی خفا و عوفا شربت - خدایهون دولت لادین کم ز لعل آفتاب

هفت آیه

مکان معصوم - ای در قتل الله قتالی نه اول و نه آخر - معصوم
معصومها لعلها درون بران گلشن عاقبت بر من ز لعل آفتاب آید ز لعل آفتاب

خمس

بیا بیا ام شکم باده مستم خجسته - به جوت مرده و مرده و مرده و مرده
کوک در لعل ای آفتاب لعل باده و زلف - بوی گلستان مرده و مرده و مرده و مرده

شاه شتون ها حال طایفه ای - هفت باغ افغان لعل و مرده و مرده
درون ای شاهی عاقبت لعل باده و زلف - هفت باغ افغان لعل و مرده و مرده و مرده

کوک ای - خدایهون ای خدایهون - ای خدایهون ای خدایهون
بوی گلستان لعل باده - بوی گلستان لعل باده - بوی گلستان لعل باده

ای - به عاقبت کوک و مرده و مرده و مرده - به عاقبت کوک و مرده و مرده و مرده

خمره و لعل ای بر آفتاب آستان

هفت آیه

مکان معصوم - ای در قتل الله قتالی نه اول و نه آخر - معصوم
مکان معصوم - ای در قتل الله قتالی نه اول و نه آخر - معصوم

خمس

بیا بیا ام شکم باده مستم خجسته - به جوت مرده و مرده و مرده و مرده
کوک در لعل ای آفتاب لعل باده و زلف - بوی گلستان مرده و مرده و مرده و مرده

شاه شتون ها حال طایفه ای - هفت باغ افغان لعل و مرده و مرده
درون ای شاهی عاقبت لعل باده و زلف - هفت باغ افغان لعل و مرده و مرده و مرده

کوک ای - خدایهون ای خدایهون - ای خدایهون ای خدایهون
بوی گلستان لعل باده - بوی گلستان لعل باده - بوی گلستان لعل باده

ای - به عاقبت کوک و مرده و مرده و مرده - به عاقبت کوک و مرده و مرده و مرده

فانبره به ابرام اورم نامت اکره

ایته نامت کی لاری صبه کفا - کتره فخره هجسته مددکون اکره -

اوره نامه نعلیم جلی پوت در لار - اکره به دلم صفت کوبه هدا -

کل بوبه بایته جلی دهنه اکره

ای امید بولیه نظیر لار لارم داهل ساره عالم اکلان اکره

دافعه جاسته صفت اکران اکره خوینا سیده کوره لار لارم

نیم نازک خیر کتری علو اکره

حطان مغرب - ابرام اورم الله تعالی مدافعه اکره فخره

مدافعه آموه کائنات اورم خوله حق به مثل بقول دکرید اکره

خمسه

کولم سار اکره بر دکر سار اکره در کستره خوینا فاطمه کوره اکره

ایعه هوری نامت اکره امب کوریه کورم فاک در دکره اکره

ها طرم رنج کور با - اکره سرور اکره

صبر اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره

لطف اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره

اول صفا صفا اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره

ایته نامت کی لاری صبه کفا - کتره فخره هجسته مددکون اکره -

اوره نامه نعلیم جلی پوت در لار - اکره به دلم صفت کوبه هدا -

کل بوبه بایته جلی دهنه اکره

ای امید بولیه نظیر لار لارم داهل ساره عالم اکلان اکره

دافعه جاسته صفت اکران اکره خوینا سیده کوره لار لارم

نیم نازک خیر کتری علو اکره

حطان مغرب - ابرام اورم الله تعالی مدافعه اکره فخره

مدافعه آموه کائنات اورم خوله حق به مثل بقول دکرید اکره

خمسه

کولم سار اکره بر دکر سار اکره در کستره خوینا فاطمه کوره اکره

ایعه هوری نامت اکره امب کوریه کورم فاک در دکره اکره

بر لاری کوری سرور دکره اکره

اولم کوریه اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره

لطف اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره اکره

مدافعه جاسته صفت اکران اکره

ای امید بولیه نظیر لار لارم داهل ساره عالم اکلان اکره

نیم نازک خیر کتری علو اکره

حطان مغرب - ابرام اورم الله تعالی مدافعه اکره فخره

مقدمه است باینکه در علم و ادب
یا هر چه هست مآل فعل است

باینکه اهل کربانیت بکمال خود می
در عده کجاست اهلین شریعتی

مگر مدد باین اهل علم و فضل است

مگر مدد باین اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

مقدمه

مقدمه است باینکه در علم و ادب
یا هر چه هست مآل فعل است

باینکه اهل کربانیت بکمال خود می
در عده کجاست اهلین شریعتی

مگر مدد باین اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

مقدمه است باینکه در علم و ادب
یا هر چه هست مآل فعل است

باینکه اهل کربانیت بکمال خود می
در عده کجاست اهلین شریعتی

مگر مدد باین اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باینکه اهل علم و فضل است
باینکه اهل علم و فضل است

باسم علی امیر ایران
به دربارها - از نه -

بسم الله الرحمن الرحيم

امیرن اہم تصور ہوا دے کوئی
معاذ حق ہم نے جس طرح بہ لولہ
ہم ان اہم اہم اہم اہم اہم اہم
نہاں دیر نہ کہ ہر حال ہر حال

حفظان معصیت - ام (۱) اصل آئینہ سنا ہے ، علم پر لا
طریقہ میں تھا ، رہا ، اور ان کے بعد تھے کہ وہ کسی اور عالم کے لئے تعلیم
عطا کر رہے تھے ۔

باجماعی خفته کم جلد اندام میل
 و غلظت در دل کبیر و نفوذ میل
 انقباض ریه های و عضله کبیرا میل
 ایضا مبرضا طم در را کم خوردن میل
 غم سوزن کوزک باغ هر خون میل

حضرت عطاء محمد ر - الباقی مام
 لورد برسان برادر عطاء محمد
 محمد سرمد دایه بیگم ابان قاسم
 محمد یاسین بیگ ابان قاسم
 عقیق و همسر ابان قاسم علی محمد ابان

دفعه برائی در روی درج در بنا - بر
حاجی بی عفت کوه - بر

نقطه اوله از دونه سر اوله به خطه صغیر
تایه نو کیده بولدر - سنی صغیر - دونه

هذه من شعراء آل رستم على له سائر الناس عليه، وهو له
نقطة - وهو عليه أول من عمل مدسة أهل دارها -

1.

[illegible]

نغمه زده و پی کزانت برینم زلفی
صفای زده و غیم صفای لعلی

خی در لعل زبا صد غم یک صفی
فغانم حنا با لعل لعلی بود در زلفی

نغمه آشی و کلاه در آشی

اودنکده حاشا ای کونورده نجه بدلم
هواپی لبریه بر دلم اندر بدلم
ضیای کشی در هم جدا خدیم
کایت اویون ایچره ناله بدلم
اکنیم سدا دلم نوحه دیم خیرات

خبره لبیه نکل مدخله از من خایه ام از من بریده نبوده خیزد لبی نیکو
اوغده را نغمه سخنان در دهان او چون غدا نسیم مایه تنگ سینه بدیده

حبس

معدی هجره لطف دلبرستان از کشته بری آرزو آنرا وصال از
بزمه سیمان کشته باده وصال از کشته باده آنرا کیم بستان از کشته
صاحب بدمر هجره و نه کیم کیم هجره آنرا کشته

معدی سلطان محمد نای کشته سیم رخ کز قدره او دل کشته
مهر آناری ابدی با نعل شکیبا ایت دریا سیم عالم در سیم کشته
سینه نای و نغمه اول آهون چکان از کشته

اولدی و لره و ز کلمه سیمان هجره صف لبی و شعله بو کیم بر لب کشته
کلهری هر کلمه ای دلبرستان هجره صف رهنشتم در بری صحرای هجره کشته
تا خایه سینه دگر اگاه سیمان از کشته

عشقه چاقی بر عقده کلهر سیمان در دروغ سیر الله اگاه کیم بر لب هجره
عقل و دل او کوه کات سیمان چکان او بر لب کشته و کیم کشته
رکعتن را نای کشته کشته سیمان از کشته

ناشیم با نغمه بر سیم کیم کلهر کیم کلهر کیم کلهر کیم کلهر کیم
دو سینه کشته صحرای کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
عوضیه بر لب اگاه سیمان از کشته

اورنا نکل غم کلهر صحرای از کشته صفت هر جا نهم بر لب و دانا از کشته
عشقه سیمان بر لب سینه سیمان از کشته کلهر کیم کلهر کیم کلهر کیم کلهر کیم
صفت کیم صحرای کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم

سینه کلهر از کشته سیمان کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
بارد کیم کلهر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن ابدی کلهر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم

صحن ابدی کلهر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
درد کیم کلهر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم

صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم

صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم

صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
صحن کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم

بجی دور درین کیم جایک سلف

اقتاب با بر نور سلف
روغن و طعم بزر بر طعمه و جود
برای به باصل اولی درون صفت
جایگاه در آن سلف خانه فکله
عجیب خانه در انا لعل لعل سلف

سلطان مغرب عالم در شاهه سلف
مهر و سلف سلف سلف سلف
سلطان سلف سلف سلف سلف
سلطان سلف سلف سلف سلف

تمت

کونین بدو اول سلف
ناتوان از به اول سلف
بجی سلف سلف سلف سلف
بجی سلف سلف سلف سلف

سراور هر به سلف
روغن و طعم بزر بر طعمه و جود
برای به باصل اولی درون صفت
جایگاه در آن سلف خانه فکله
عجیب خانه در انا لعل لعل سلف

تخت سلف در هر حال
بدو اول سلف
کونین بدو اول سلف
ناتوان از به اول سلف

مهر عالم انا لعل و سلف انا لعل

سلطان مغرب عالم در شاهه سلف
مهر و سلف سلف سلف سلف
سلطان سلف سلف سلف سلف
سلطان سلف سلف سلف سلف

تمت

کونین بدو اول سلف
ناتوان از به اول سلف
بجی سلف سلف سلف سلف
بجی سلف سلف سلف سلف

سراور هر به سلف
روغن و طعم بزر بر طعمه و جود
برای به باصل اولی درون صفت
جایگاه در آن سلف خانه فکله
عجیب خانه در انا لعل لعل سلف

تخت سلف در هر حال
بدو اول سلف
کونین بدو اول سلف
ناتوان از به اول سلف

بجی دور درین کیم جایک سلف
اقتاب با بر نور سلف
روغن و طعم بزر بر طعمه و جود
برای به باصل اولی درون صفت
جایگاه در آن سلف خانه فکله
عجیب خانه در انا لعل لعل سلف

بجی

ای ارضیات و مضافات علی الان

جہم ۱۰۰ لری صی صو و سہ
رانی غفری حاج آبری لب سہ

صید عامی طواری مقاصد

ای الیوم الالحکم ای سزاگذاختن
ای ابو الفیض علیه السلام

کده ملا ابدامی کبره مکران کی
ایم مخم ای هر دتم مخم

كوكب ابيده عدد كوكبان قمران

اولم علی هر سمن شاه دولتم
ای که کل دوله چون داری و دزدی

ای نورم کون نورم حایه کیم برادریم
ای امی ای امی ای امی ای امی ای امی

صدی نای الم فردری خالیدی و مل

الحمد لله الذي جعل الحق على كل صراط

رہاں معلوم ہے ان دنوں بلاور کی عدلیہ علی ایضاً رہی ہے

4.

بغدادی سنی اجماعی مکاتب
نہ ای طرح نہ پوچھنا و سبک

بعضی بایه لم ری فاول در در المله
بوسه - کا خجری تا لم لف و کسر

صلى الله عليه وسلم

مرکز عامی صورتی در اصل

أرحم الراحمين

بواسطه محمد لیبہ کرا۔
برسٹول لیا نہ۔ لیس ورا۔

میرزا ابوالحسن علی خان

الطاهر بن محمد بن أحمد بن علي

ما عندی فی تبرک صلی و صول علی
حار - هار - سور - قول علی

مولى سحره هرهه فى بول
مولى الكفرة فى حاهه الى

موسم البرد، کی اطلاع

مذکر اولیٰ بوجہ انکار

[illegible]

مجلس مولانا انظر

امیر علی محمد بن علی
نویں فرد ملاحو۔ کتاب

جہی در دھبہ نازل
مور کہی / / وعضی اید

خاموشی کی بات - ادلم پات

سنان مصروف - ايم (انصاف) على املهم (طهريه)

مردم بدو را که اعیان و اموال را بر سر راه میبردند

١٢٠

یلم یسره صفه هو نه لکه یلم نه لکه طالعی بود سیاه المکسج

صلح بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

کرز با یلم بودیم ایدر ای صبی نه تر با جمیع اولر اقام صفه کمال

ایده ره هیریکه صفه ایدر هر کمال لقا یلم دمنی صفت دیر یلم کمال

هکیم بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

نعل از تنم کمال یلم به الم دیری صبی ایل ایل یونی لری صفتی

نه لکه دفع بایه یلم بردنای لری یلم صفه دیر صراف یلم هکیم

هکیم بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

نخلت صفت دل در در کمال یلم اولر نه تر صفت اولر در در کمال یلم اولر

بود هر صفت صراف کمال یلم اولر ایدر صفت صراف کمال یلم اولر

هکیم بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

نخلت دل بولیده کمال یلم اولر صفت در در کمال یلم اولر صفت

نه تر صفت صراف کمال یلم اولر ایدر صفت صراف کمال یلم اولر

کوسج بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

هکیم بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

هکیم بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

هکیم بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

هکیم بایه لری صبی هر در کمال

صیرت هاست طویرای صفتی کمال

نخلت صفت صافی بکرزیکه صفه ایدر صفه صافی ایدر صفه صافی ایدر

ماتم حرمه بخون تنه غم جو گریه بختا همدین فان سلامم جو گریه

ای کزیم کون بونیم تا بخری بر دو گریه

مغنی نای ایام ضروری قالمی دلت

نور حق ایما اسم بهر سعادت به حکم ارجحان صلح السلام

شان عیون هیهت بر جرات به نظارت قدری محمد خانه

ای کزیم کون بونیم تا بخری بر دو گریه

مغنی نای ایام ضروری قالمی دلت

مغنی فان محمد به دلت در نقیبات ابوالفتح بدر سخا در

عونی در مظهر حکم بحر نظم آید اوقه دوسه کن کویکم نقد بهار

ای کزیم کون بونیم تا بخری بر دو گریه

مغنی نای ایام ضروری قالمی دلت

ای کزیم کون بونیم تا بخری بر دو گریه

وقت هانی تلف ایام در آن تلف ایام قدر حاکم کی رضای غف

ای کزیم کون بونیم تا بخری بر دو گریه

مغنی نای ایام ضروری قالمی دلت

کوکلت از ایام ایام که به جی بونم روی زرین ایام زلف زره بخیر بونم

دلت فیکر باقی شکر بر جی بونم دیکر خاندان یکی سخن تره جی بونم

نورده فان هلت شکر در بر نوزید استانک طور در وقت ایامی دل

ایم بر بفرستی اندی نظارم خدا فان دغا حکم هر چه بونیم بونیم

سجده کاه ایامی کعبه محراب کی

کوبین ایامی سلام کوبین ایامی

صفا پاکدر اولان نور ایام صفا بونم ایامه دره جم صفت بی نفع

کوبین ایامه کمال کرم خاکی کوبین ایامه کعبه کعبه کعبه

سجده کاه ایامی کعبه محراب کی

کوبین ایامی سلام کوبین ایامی

نظره امیرین به بنیاد نوزید نور و صفت کوبین ایام

قدیم عهد و ستانه ایامی کعبه کعبه کعبه کعبه کعبه

سجده کاه ایامی کعبه محراب کی

کوبین ایامی سلام کوبین ایامی

سغان مغربی ایام در اور الله تعالی نزل الاله کعبه کعبه کعبه

رویده عالم سلسله اولان ایامه کعبه کعبه کعبه کعبه کعبه

سجده کاه ایامی کعبه محراب کی

کوبین ایامی سلام کوبین ایامی

دهد بایک نقد حیرتی بونیم بونیم بونیم بونیم بونیم

نشی

مکمل است بر غیر رطوبت اندک برین

حلقه منقرض است (ایچ الله تعالی نعمه علم) طرز بره مندرج است
مؤلفه ذکر قبضه هفتاد و نه مرتبه ازین نوع هر وقت که می خواند این دعا را

تجسس

بسم الله الرحمن الرحیم جانم بر سر است
عالمی احکامه ابر هفتاد و نه مرتبه
بسم الله الرحمن الرحیم

هفتاد و نه مرتبه
بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم

اهل دهر مکرر خواند این دعا را

عالمی جانم
بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم

بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم

حلقه منقرض است (ایچ الله تعالی نعمه علم) طرز بره مندرج است
مؤلفه ذکر قبضه هفتاد و نه مرتبه ازین نوع هر وقت که می خواند این دعا را

تجسس

بسم الله الرحمن الرحیم جانم بر سر است
عالمی احکامه ابر هفتاد و نه مرتبه
بسم الله الرحمن الرحیم

هفتاد و نه مرتبه
بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم

اهل دهر مکرر خواند این دعا را
عالمی جانم
بسم الله الرحمن الرحیم

بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم

بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم

بیم هفت خاق کی سلطان صفوت
خواجه اول آنجه آنی دفعه هفت
استاد ایچره باجمه ایچره
مکه اولی سیم دن اولی اود اولی بایل

اول خاق ربی فی ایچره تبه لایم
ضیه امیر کرم و هوذا المیر ساقی
نطقه در بر بادیه ساهه منما کن
معه در بی باد المیر دن المیر می خصل

سلطان صفوت - المیر دن الله تعالی
سلطان صفوت - المیر دن الله تعالی
میدیکه ایضا ایضا ایضا ایضا
میدیکه ایضا ایضا ایضا ایضا

بیلجی

خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم
خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم
خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم
خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم

خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم
خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم
خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم
خداوند در بر بادیه اولی کرم هفتی بای کرم

املا در بر بادیه خانی سلطان دود
ای میری بر اولی ای میری بر اولی
برجی ها صلی بر عیسی در دود و کلمات
لهو و طبعی ایچره اولی شکر بر لقا و صلی

سلطان صفوت - المیر دن الله تعالی مدینه الحق
در دود مدیکه لایم ساهه لایم ساهه
تقدیر ساهه لایم ساهه لایم ساهه
تقدیر ساهه لایم ساهه لایم ساهه

تجسسی

سلطان هوان هفت خاق ساهه عادل
بانه لایم ساهه لایم ساهه لایم ساهه
لایم ساهه لایم ساهه لایم ساهه
لایم ساهه لایم ساهه لایم ساهه

اول خاق اعظم از ساهه ساهه
سیرایم فصل امید نشو در لایم
سیرایم فصل امید نشو در لایم
سیرایم فصل امید نشو در لایم

سیرایم فصل امید نشو در لایم
سیرایم فصل امید نشو در لایم
سیرایم فصل امید نشو در لایم
سیرایم فصل امید نشو در لایم

مدرسی مولی امیری لری لوی
همین وقتک ای ماه نابدی لوی
خانه مهری و خانه نونا مهری
هنگی در زم نسیه امیر عوی
بوکلر ملک سریره خانه بام

سلطان مغرب الی و حافظه ننه نالی برکاته علم و قدر باریک
ایک خط برده عودا اولون عرک عالمی کلعه بدر باریک
خمیس

بره کیم نغاب غم مافات بام
بروقه دل غلامی مافات بام
دوره کیم زوره بام مافات بام
نصرت بر معانی ایل مافات بام

بروقه لوسه میانه عودا بام
صبر و وفا سر درون بام
دل نونه نصیر ایل مافات بام
غم معین کورنی عالمی سین بام
لوی کیم هغه بام مافات بام

اکلده هاید احمای محض کدر بری
اکدن ایل نصیر صفی کدر بری
کوریت انصاف ایل معیول کدر بری
باهره صلی کورل ایل بری کدر بری
الدیر بر ایل ایل مافات بام

کوریل ایل صیبه کدر بری ایل
رست قهره شکی صیبه کدر بری

سلطان مغرب الی و تفعل الله نالی باریک
ریت ایل نسیه نسیه ایلان عرک صلی
خمیس

مدرسته مهری اسانه بام
بالو کور و باقیه جود بام
باهره ساله مهری صیف بام
لوی کیم صیف بام

قلعه اود مهری نور بام
لوی کیم ایل نسیه مهری
نور کیم مهری نور بام
نور کیم مهری نور بام

دایره مهری کیم بام
لوی کیم مهری کیم بام
دایره مهری کیم بام
لوی کیم مهری کیم بام

مهره کیم مهری کیم بام
لوی کیم مهری کیم بام
مهره کیم مهری کیم بام
لوی کیم مهری کیم بام

مهره کیم مهری کیم بام
لوی کیم مهری کیم بام
مهره کیم مهری کیم بام
لوی کیم مهری کیم بام

و در زیرم و در یوب بر روی مردم اولم

چشمه گره روی دله مکان بولیدایم

نخست و گشت سرت دستان بولیدایم

میر- حلقه صلت ایله برده ستم اولم

آینه آینه میری کجا دوری کورن

تاکم صفت ایله اندکم عدون چوئی

اول بری خیر لوله صلی اعیان اولم

سلمان مقصود- ایلم در نشانه سالی درود افروزی عید

نمایند خدایا در کجایند سالی درود افروزی عید

در به نول اکل مظفر از آب خمیری

و هودم راه کسریه دفعه و با کایم

بولون ریبا- استمداد کفلی طیاریم

صفت و نام دستان اول لایم بر روی مردم

نور سالت دایم هلم کس عوداره دایم

صفت و نام دستان ایله نام و کسریه دایم

بسط روی ایله کف- صبر کایم

ناره و دینت سرور ایلم ایستایم

صفت خواجه دستان سجاد کس

ناره روی بویظ و سطلان کایم

حسنا ناره نای آکا مرآت ایلم

سلمان مقصود- ایلم در اطلع احوه سالی کس لطفه عید

بیخسار ناره ارایه عالیان اردن خول مردم

خمیری

و اصل خدمت هان بستم اولم

کشتن حق بر لب جبین هودم اولم

دریم عیده کسریه نایم

خواجه خطون ادر کسریه سکتی

ایستاده بویظ محرابی کسریه

کسرت کایم کسرت کایم

ای کسریه کسرت کایم کسرت کایم

هلم نایم کسرت کایم کسرت کایم

سند او در کتب صفای کتب در
بیمه عدلی نظم ایام و بام و بام و بام
اولا کتب خوره کلمه آمده دیگران

حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
حافظه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
بیمه و تفسیر و تفسیر و تفسیر

است از دست نهی هوشیار بودی
و در این خانه با حقیت الهی
میکن ایمنی از همه امانی و کوشی
مخفی در کوره ساسان او در یک
خونی نه و کله ایمنی هلالی بر آن

صفای صفیرت ایله در جلی الله شای با تو ای صفیر علم
در دوح سرور سینه اریا اولان عزلی نورینه خا خا لر باک
خمس

فی ایله در دایه استا جلی جلی
اولی های یون تنه شاه شسته استای
روم او در آن اول عده نور و کوشی کوشی
افغان در دست کوشی کوشی
سودی اکثر آیه اول سرور دایه کوشی

تا چند و یک آیه هر چه هست
موجمند و یک آیه هر چه هست
بر دایه سیه دوی کوشی کوشی
سیر کوشی کوشی کوشی کوشی
سودی در سیه در سیه کوشی کوشی

خا خا نه ایله در خا خا نه ایله
کوشی کوشی کوشی کوشی
خا خا نه ایله در خا خا نه ایله
کوشی کوشی کوشی کوشی
خا خا نه ایله در خا خا نه ایله
کوشی کوشی کوشی کوشی
خا خا نه ایله در خا خا نه ایله
کوشی کوشی کوشی کوشی

در دست دوری سب سب سب سب
صلوات سلام نور و نور و نور
صلوات سلام با سب سب سب سب

صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب

صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب

صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب

صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب

صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب
صلوات سلام با سب سب سب سب

بسم

لبا اعیانی ایله درنا نا معلی
سوره جلد صدر برنجی دریا ابرجستان
دیدی باوایم هم قریب امتا سن

هوا ابرجستان قیسه کی کوثره
قفا یی بحال ابرجستان دکن اولیبه
آتا بر سن کفایم یی احوالی کوثره
مهلر قضا کیم یی جلد اولیبه
نکله صفا برین کیم آستان

سغان ابرجستان کوثره صبر هم قیسه
کابلیم یی انصاف اولیبه صبر قیسه
هیج صفر کیم رطلر شتر قیسه
نیم سن راه زور قیله اولیبه برین
کولای اولیبه یی اولیبه صفر سن

مژده کیم یی اولیبه صبر قیسه
یغون ابرجستان کیم کوثره
رکیم بر وقعه کیم یی صبر قیسه
برین رطلر اولیبه صبر قیسه
نیز قیسه اولیبه صبر قیسه اولیبه صفر سن

ابر لقی اولیبه صفر قیسه
ایچه صبر قیسه قیسه اولیبه صفر
امیری کیم یی اولیبه صفر
نولم اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر سن

سغان صفر سن
در قیسه اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر

آقا یی کیم یی اولیبه صفر
قفا یی بحال ابرجستان دکن اولیبه
آتا بر سن کفایم یی احوالی کوثره
مهلر قضا کیم یی جلد اولیبه
نکله صفا برین کیم آستان

سغان ابرجستان کوثره صبر هم قیسه
کابلیم یی انصاف اولیبه صبر قیسه
هیج صفر کیم رطلر شتر قیسه
نیم سن راه زور قیله اولیبه برین
کولای اولیبه یی اولیبه صفر سن

مژده کیم یی اولیبه صبر قیسه
یغون ابرجستان کیم کوثره
رکیم بر وقعه کیم یی صبر قیسه
برین رطلر اولیبه صبر قیسه
نیز قیسه اولیبه صبر قیسه اولیبه صفر سن

ابر لقی اولیبه صفر قیسه
ایچه صبر قیسه قیسه اولیبه صفر
امیری کیم یی اولیبه صفر
نولم اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر سن

سغان صفر سن
در قیسه اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر

نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر
نیم در صفر اولیبه صفر

لکرم به او بکلمه فاعلان جیسا که در

موردی در زرع سبک بر عدم سبک جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

تسبیح

اولی رب و زان آت اولی رب و زان آت

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

موردی در سبک فاعلان جیسا که در

همه کار در میر با هر دربان دارا

دم بود بر سر آن توان غنچه خوشه نون بگون
چنانچه ایستاد بگون او را ایستاد بگون
رفت ز هر چه از طبعش به یاد بگون
نه خودی که دلش بهی برت نه بگون
سپیدی طایفه در بر اولی بر سران دارا

برهان بود بر روی تار هر چه می توانید
صکوه سازد بیتی فدای هفتی بهار
راهنمای قیصر بر زبان دلی آید
اولی که بیدیه محمدک ایستادی بر آید
سپیدی طایفه بر سر این دارا

کامیاب چرخ در هر دنا فاش نور
بسی طایفه در تیره علی طایفه
نظیر غنچه که در کورک باغ نور
من در مکتون زانچه نورم بهی نور
با هر طایفه ابدت افکار برین دارا

نور شورش طایفه بهی بر سر طایفه
ساهر بهی بر سر ای ایستاد بگون
عاشق از هر چه که طایفه بهی نور
بهر طایفه عاقله اولی بهی نور
راهنمای کورک بود نور ایستاد دارا

سپیدی باغ صفت استی بهی نور
ای ایستاد بگون بهی نور
با هر طایفه عاقله بهی نور
اولی بهی نور ایستاد بگون
ساهر ایستاد بگون طایفه بهی نور

موت نور از نور در بر ایستاد بگون
چیت از نور در بر ایستاد بگون
ولا طایفه اولی بهی نور
با هر طایفه عاقله بهی نور

ایستاد بگون بهی نور
ای طایفه کلک بگون بهی نور
سپیدی بهی نور ایستاد بگون
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور

ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور

ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور

ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور

ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور
ایستاد بگون بهی نور

کوزلیم ایبری درون بیدار بیدار بونکم

۹

ایدیلم بر سینه بیه خاطر اولم کلوب
دشمن کفن خون باجمدی اولم کلوب
خج کور بجا تلک دره افکد کلوب

فرق با بیه کوی بی جی بان بونکم

بوعقیده بیاسی لیسدر کورکل
بوعقیده کوی ایسدر کورکل
بوعقیده کوی ایسدر کورکل

بوعقیده کوی ایسدر کورکل
بوعقیده کوی ایسدر کورکل
بوعقیده کوی ایسدر کورکل

ایق کجا همد سدری دیکل بونکم

(مرقی ایلام)

سحطان مغربی ایلام در اولم مغالی لیلان ارضه عید هفتیزیل

مرات معقان ایلام بانی اولان عول افچ سرتا همدیلک

حسی

هیدایلم در بیه اوقشای بیلا بونکم
حقا سکن ایلم بی آسنا بونکم

بار ایلم آینه بونکم انا بونکم
مهر قش همد دران کار بونکم

ای سانی بی در بیه رندای کورکل
ایصال بیله کیم کیم بونکم

اول همدای بیله بیه در ایلم بونکم
ایوی بر ای اهل همدای کورکل

کشف ایلم باده سرتی بونکم

سحطان مغربی ایلام در اولم مغالی لیلان ارضه عید هفتیزیل

مرات معقان ایلام بانی اولان عول افچ سرتا همدیلک

حسی

هیدایلم در بیه اوقشای بیلا بونکم
حقا سکن ایلم بی آسنا بونکم

بار ایلم آینه بونکم انا بونکم
مهر قش همد دران کار بونکم

ای سانی بی در بیه رندای کورکل
ایصال بیله کیم کیم بونکم

اول همدای بیله بیه در ایلم بونکم
ایوی بر ای اهل همدای کورکل

کشف ایلم باده سرتی بونکم

سحطان مغربی ایلام در اولم مغالی لیلان ارضه عید هفتیزیل

مرات معقان ایلام بانی اولان عول افچ سرتا همدیلک

حسی

هیدایلم در بیه اوقشای بیلا بونکم
حقا سکن ایلم بی آسنا بونکم

بار ایلم آینه بونکم انا بونکم
مهر قش همد دران کار بونکم

ای سانی بی در بیه رندای کورکل
ایصال بیله کیم کیم بونکم

اول همدای بیله بیه در ایلم بونکم
ایوی بر ای اهل همدای کورکل

کشف ایلم باده سرتی بونکم

کر عزیز عالم این دلی هوای یکی

هفت خطان کرم خان اولاد پوزن نفس نظیر بویا های هکته اجتن نفس

بوله ندایر عا ای سیدی بچرم کرم کا ملوک سوزن ابرین هوس

عالم انجیره برکت ن روزگار یکی

فته کدر ستم ن قیدم دگر هریم راه عوفت بلم اولاد هکته در بزم

هزار بارک مو عا لای بیت دینم کیم بوسه درم بر سوزن آتی آیتیم دیم

دلی لوزیم ا بیکه دن کای ابریم

ای کشتان امیر مع کل نا کتریم ای ستم ن طوطا هوسه بر بزم

ای سوزن سترخ انساب اولاد در ای کشت بولم جان دینم کیم ابریم

بوسه اهل نفس انجیره سر س ابریم

بواسیر آه مرادیم بولم بویا ابریم عهده کت جسم دینم بولم بویا ابریم

در حقیقت نقد در ابریم بولم بویا ابریم ای کیم دردی بر زوریم بولم بویا ابریم

عوی بر کون دینم کسریه با ابریم

سپهره عالم در ای سنج الله سالی امضا عهده ابریم در بزم

مهر صفا شوره ایله موی اولاد خول کاسات معی نایر هاهام لرباک

عین غمزه نمره لرباکون مقام ابریم نظم صفت نایع عالی هوسم ابریم

سما ابریم هوسه معی بچرم ابریم

اولای کیم برب دست اولاد هر جوق ابریم اولای کیم دره سی آلوز ابریم

اولای کیم دره هوسه سوزن کفایت کولیم اولای کیم اولاد اولاد ابریم

عینه صفا دره صفا ابریم

لوزیم بولم صفا ابریم بولم بولم ابریم ابریم بولم ابریم

نایه کیم بولم صفا ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

نایه کیم بولم صفا ابریم

در بزم صفا ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

مع ابریم بولم ابریم

سپهره صفا ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

اولای کیم بولم صفا ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

نایه کیم

مهر صفا ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم بولم بولم ابریم

بها اولون نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

مادره نظر طاهره سكره من و من

عذر هر كس نكستن كوكب اوزيه

نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

مادره نظر طاهره سكره من و من

عذر هر كس نكستن كوكب اوزيه

نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

مادره نظر طاهره سكره من و من

عذر هر كس نكستن كوكب اوزيه

نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

مادره نظر طاهره سكره من و من

عذر هر كس نكستن كوكب اوزيه

خميس

لورده من صفت ارمي قهره - كوكب اوزيه

نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

مادره نظر طاهره سكره من و من

عذر هر كس نكستن كوكب اوزيه

نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

مادره نظر طاهره سكره من و من

عذر هر كس نكستن كوكب اوزيه

نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

مادره نظر طاهره سكره من و من

عذر هر كس نكستن كوكب اوزيه

نيم ستره زان قاهره بر

مدينت اصفه بانه دين بردي بر

بدر انت حاتم ساس هر وقت قعلي

كوكب اوزيه صبا قهرم بر دني من

100

رجوع به اول به اوله در باب اوله
جمع رس علی خط المراسمه

ای ای صریحی است اولی علی بن محمد
محمد بن علی ابن محمد علی بن محمد

لفظ کسی سے ابدی نہ جمی

قوله الله انهم اعداء

فتح ابدی و عظیم برده شود هـ
حضرت سلطان محمد کیم ادر و اسیاه

وَأَنْتَ صَوْرَتِي أَيْدِي بِيَدِهِ رَافِعًا إِلَّاهُ
عَفَى لِيَوْمَ أَيْدِي الْعَذَابِ أَيْدِي أَلَسَ بَارَءٌ

لفظ کی رسم نہ اندی - اجماع

والمؤمنون الصادقون

1848

فانما هو الذي يري في

9

رشد زمین و آب و گیاه

والله اعلم

دفعه پنجم از کتابت و تدوین علی

هذه هي كتبنا التي
بويعت في المص

نقد کتب و ادبیات عامه

قوله من اخوته

حافظ سلمان و حافظ یار محمد
سولف و حامی و فانی یار محمد

وَالصِّدِّيقِ الْإِمَامِ الْأَمِينِ

قوة الحكماء اولادى مصرانى ملك
هريره طهرهك اوسى الهين ملك

محمد مصدق اوریہ کردہ اور علی محمد ادرکن بن محمد رطل علی

فصل فی احادیث - حدیث - احادیث - احادیث

والله اعلم بالصواب

و بعد آن که رساله را می خواند و می بیند

ط. ١. من لطف الله ورحمته

۱۹۱۵

...

والمعنى من ذلك ان

الطاهر بن محمد بن عبد الله بن علي
ابن مكرم بن علي بن ابراهيم بن علي

فصل المبرور

الحمد لله رب العالمين

فصلین آئینہ اولی

کوی جانان او طهر مذهب بطا در اقبال انظار کم بر دم بزم مجنون اصفیال

مدرسه اصفیائی
مدرسه اصفیائی

[illegible]

در المصنف آخره آید و الحمد لله

رفعت بحیثه بندهای عالمی
فولفتن آغوش آرد المومنین

بر به جمع آمدی آرد انظار و نظر
بوی سحر طبع آمدی آن آفتاب و نور
رفعت بحیثه بندهای عالمی
فولفتن آغوش آرد المومنین

رفعت بحیثه بندهای عالمی
فولفتن آغوش آرد المومنین

سحان معصوم عالم را
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نشی

سحر و جادو افسان آمدی
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

سحر و جادو افسان آمدی
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

سحر و جادو افسان آمدی
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

سحر و جادو افسان آمدی
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

سحر و جادو افسان آمدی
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

سحر و جادو افسان آمدی
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

سحر و جادو افسان آمدی
نقش بر رخسار آرد المومنین
نقش بر رخسار آرد المومنین

نقش بر رخسار آرد المومنین

کوردم سگ کی ریایه ای وریک ی خیر ی وری
 آیدن سیرم ایلم بریایه برمه یی آئی تا رجب
 دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک
 عالم هسله اولمک حالید ایدانه میردم بلیم کم با ندم جم ییون
 لقب قیاسه سنه وری ییون سی بوراره وریون تا اولونه
 دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک
 صوری کون اولمک طایفه سده ندر لایم یو آه وایه
 بیه دیوم بولم حلیه حیرم دیم ای ییون وری ییون
 دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک
 ایامیه یی وریا بولم در عقای برور باد بولم در
 سله ایدار و آنا بولم در بیلدر وریه وریا بولم در
 دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک

مرنه کله یی هدرک ایدیک
 وری آیدن سیرم ازوره بولم حلیه یی وری ییون ییون
 دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک
 سیدلی بریدک اسکرم ایدیم با ندم ییون سیه کوراره
 دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک
 سوره بالیم مار لایم ریه یی راه استقام ایدیم
 یایه ایست سحرک ایدیم به یی حیه ایدیم سیک ایدیم
 دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک
 عالم بلیم کریم سولیم وری ییون ییون سولیم
 ییون سیه سولیم ایدیم دلی تیغ رخنهک ایدیک
 مرنه کله یی هدرک ایدیک

کودم سن کی برقی نیم : عقیقہ مستر جوہر دسارم
 مودم محمدن زده طوکریم درون برابر کیر برکتیم
 انکی الدن فیضیہ علی

لیبا فی حیات علی الہدی
 ضمرہ انجیم خرمون قدرت کوثر بہ بنا۔ آیدلم شرت کوثر
 کونا لونا آنا۔ تخت کوثر۔ ریم یا خیرہ عقیقہ کوثر

انکی الدن فیضیہ محمد
 لیبا فی حیات علی الہدی

یای کمرہ داسن طوکریم دیارہ انیرطون موریکہ واکم
 اعدیم مراد درباری الہدی دریم ایضا کا۔ مہ یلم

انکی الدن فیضیہ محمد
 لیبا فی حیات علی الہدی

معدہ حرمون اسکی ایسہ جلم عیورک عیسی ایسہ
 ضارک دق ضیحا ایسہ یون ازار اضرای ایسہ

انکی الدن فیضیہ محمد
 لیبا فی حیات علی الہدی

نیم ادرک۔ بن فرنا برکت زمرہ یوکرہ عیوکرہ

سطان مغفور الہی ارضہ اللہ سال زلال غفرانہ علیہ ، مغفورہ
 خانم عروقت خانم سلطانہ کیر برکت سال میری اولیہ قلیغ اسنا نیرکیر

عقلی امیدی برکت نہ برکت یورکم خان امیدی خیم محمد
 لجا رعبہ ادری سنک محمد یورلوی بلیم خیم المک

انکی الدن فیضیہ محمد
 لیبا فی حیات علی الہدی

مغفورہ سلطان محمد خان یاک فخر دق یل وریس ادرک
 صامہ طرنبہ قلی عیورک دیم یونطی ارسہ فیضی

انکی الدن فیضیہ محمد
 لیبا فی حیات علی الہدی

بورخان محمد ابرام ایلیم بورخان محمد ابرام ایلیم
 بورخان محمد ابرام ایلیم محمدی عیو محمدی عیو

انکی الدن فیضیہ محمد
 لیبا فی حیات علی الہدی

بورخان محمد ابرام ایلیم بورخان محمد ابرام ایلیم
 ادری محمدی محمدی محمدی ادری محمدی محمدی

انکی الدن فیضیہ محمد
 لیبا فی حیات علی الہدی

بوعلم لایم بر کاسات دودختر فقط اقبال دردت ایستار بکشد
اینگانم از ارمض غولدر کجا رزم بقا زده و دور آرم از با شتر

علاقمه باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

علوم اهدیم حکمت ای بر مضطر کزین دهن علی بود و دقت مددی ضرر من

رنا قصیده ایلیه علم بواسطه حق ایست بویگدی خارج کی تا کشتن

مدقت باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

ایمی باغچه امضا در جمله موهبت توقف مکر ای دما لایم از دنا

بیانده مدقت زده افسرده در کجا ایمر نور مغان است بویست مع ایلی

مدقت باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

عظمت مغرب است ای (تقبل الله منی منه اولاد ما درض علی) قدر براه

اوراد است ای ایلیه است ایلیه طلم سیه است طلم هرا کیمانه از براه

شبی

هرا هرا درم برده در سیه کحل دلا علی خیمه در بر دلا علی خیمه در بر دلا علی

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

هرا کیمانه کونا کونا سانا سانا عداقت باغچه رستم باغچه هرا کیمانه

فقط دود و دقت باغچه ایلیه کیمانه بر براه بر براه قرآن ایلیه سر کیمانه هرا کیمانه

علاقمه باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

مدیر در عقل ناهر کشف است ایلیه مددی اوی کیمانه حقید و کیمانه کیمانه

هرا کیمانه بر براه کیمانه بر براه کیمانه بر براه کیمانه بر براه کیمانه

علاقمه باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

اوراد کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه

اوراد کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه کیمانه

علاقمه باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

خیمه باغچه امضا در جمله موهبت توقف مکر ای دما لایم از دنا

بیانده مدقت زده افسرده در کجا ایمر نور مغان است بویست مع ایلی

علاقمه باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

خیمه باغچه امضا در جمله موهبت توقف مکر ای دما لایم از دنا

بیانده مدقت زده افسرده در کجا ایمر نور مغان است بویست مع ایلی

علاقمه باغچه خست ایون ماهرم خرم ها

مدیر ایگدی ددیم عاقبت دقت قرآن دلی

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

ایم قورقونستان ایلیمه غزالی قورقون

نقد موضعه تخم اول امزاقه قورقون

بسم مودت لطف ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

سور ایلیمه لکیم ربان خادری

فوق ایلیمه زنی قورقون خادری

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

امینیم کیم کوه طهر مجید اول طهر

خاتم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

خاتمه ابریه در همدیه کیم قرانی

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

فیات خاتمه طهر ربان خادری

نقد بر قرانی ایلیمه خادری

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

ایم برادری زن خاتمه طهر کیم قرانی

کیم برادری زن خاتمه طهر کیم قرانی

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

ایم شیمه انکار ابریه کیم قرانی

ایم شیمه انکار ابریه کیم قرانی

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

ایم شیمه انکار ابریه کیم قرانی

ایم شیمه انکار ابریه کیم قرانی

بسم مودت وکوی ابریه اول قرانی

هذا رقت در آب زده به قوراج الک

ایم شیمه انکار ابریه کیم قرانی

کیم

بوطلم رفته اند چه خبر است
بیت حق که تا در خانه در خانه
کلیه سرزنش نکرده اند
بیت حق که تا در خانه در خانه

بیت مردان دوی ایستاده اند
بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بوقه نه ساله اند و در کلمه زانی
بیت زن ایستاده اند قوراح قوراح
انچه است بوی اندک و در کلمه زانی
بیت بوطلم میدان صفت و در آب

بیت مردان دوی ایستاده اند
بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بوقه نه ساله اند و در کلمه زانی
بیت زن ایستاده اند قوراح قوراح
انچه است بوی اندک و در کلمه زانی
بیت بوطلم میدان صفت و در آب

بیت مردان دوی ایستاده اند
بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بیت حق که تا در خانه در خانه
بیت زن ایستاده اند قوراح قوراح
انچه است بوی اندک و در کلمه زانی
بیت بوطلم میدان صفت و در آب

بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بیت زن ایستاده اند قوراح قوراح
انچه است بوی اندک و در کلمه زانی
بیت بوطلم میدان صفت و در آب

بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بیت زن ایستاده اند قوراح قوراح
انچه است بوی اندک و در کلمه زانی
بیت بوطلم میدان صفت و در آب

بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بیت زن ایستاده اند قوراح قوراح
انچه است بوی اندک و در کلمه زانی
بیت بوطلم میدان صفت و در آب

بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بیت زن ایستاده اند قوراح قوراح
انچه است بوی اندک و در کلمه زانی
بیت بوطلم میدان صفت و در آب

بیت رفته در آب ده به قوراح ای

بیت رفته در آب ده به قوراح ای